

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Simas MAKSVYTIS

**ŠVENČIAUSIOSIOS MERGELĖS MARIJOS
APSIREIŠKIMO ŠILUVOJE FENOMENO
VAIDMUO TIKINČIŪJŲ EVANGELIZACIJAI**

Daktaro disertacija

Humanitariniai mokslai, teologija (02 H)

Kaunas, 2015

UDK 232.931(474.5)

Ma-242

Disertacija buvo rengiama 2008–2015 metais Vytauto Didžiojo universitete, Katalikų teologijos fakultete, Teologijos katedroje.

Mokslinis vadovas:

prel. prof. habil. dr. Vytautas Steponas Vaičiūnas (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, teologija – 02 H)

ISBN 978-609-467-135-7

TURINYS

ĮVADAS.....	4
SANTRUMPOS.....	14
PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ IR TERMINŲ ŽODYNAS.....	15
1. ŠVČ. M. MARIJOS APSIREIŠKIMŲ AUTENTIŠKUMAS IR JŲ PASTORACINĖ SAMPRATA	18
1.1. Magisteriumo keliami Dievo Motinos apsireiškimų vertinimo reikalavimai	18
1.1.1. Privačių apreiškimų santykis su dieviškuoju Apreiškimu	18
1.1.2. Institucinis Magisteriumo patvirtinimas	39
1.2. Apsireiškimų reikšmė pastoracijai	47
1.2.1. Marijos kultas Bažnyčios mokyme vystant pastoraciją	47
1.2.2. Marijos apsireiškimai Europoje ir Šiluvoje bei gerbimas Lietuvoje	57
1.3. Piligrimystės vertybių raiška per Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimą	69
1.3.1. Piligrimystės samprata.....	69
1.3.2. Šiluvos piligrimystė rezistencijoje.....	74
1.3.3. Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietos gerbimo ir atlaidų tradicija.....	80
1.3.4. Šiluvos Marijos apsireiškimas – kvietimas į dvasinę piligrimystę	87
2. EMPIRINIO TYRIMO „ŠVČ. M. MARIJOS APSIREIŠKIMO ŠILUVOJE VAIDMUO TIKINČIŲJŲ EVANGELIZACIJAI“ METODOLOGIJA IR ORGANIZAVIMAS.....	92
2.1. Empirinio tyrimo dizainas ir proceso organizavimas.....	92
2.1.1. Tyrimo logika ir etapai	92
2.1.1.1. Tyrimo <i>Tikinčiųjų liudijimai</i> metodika ir organizavimas	94
2.1.1.2. Tyrimo <i>Piligrimų motyvai, įgyta dvasinė patirtis ir jos pritaikomumas</i> metodika ir organizavimas	97
2.1.1.3. Tyrimo <i>Ekspertų nuomonė</i> metodika ir organizavimas	99
2.1.1.4. Piligrimų bendruomenių tinklaveikos tyrimo metodika ir organizavimas.....	101
3. ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS APSIREIŠKIMO ŠILUVOJE EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI.....	105
3.1. Gaunamos malonės Šiluvoje užtariant Švč. Mergelei Marijai.....	105
3.2. Tyrimo <i>Tikinčiųjų liudijimai</i> rezultatai	107
3.3. Tyrimo <i>Piligrimų motyvai, įgyta dvasinė patirtis ir jos pritaikomumas</i> rezultatai.....	119
3.3.1. Respondentų demografinis pasiskirstymas.....	119
3.3.2. Piligrimų pastoracinė veikla ir motyvai apsilankyti apsireiškimo vietoje Šiluvoje.....	122
3.3.3. Tikinčiųjų intencijos dienos pasirinkimas Šiluvos piligrimystėje	126
3.3.4. Švč. M. Marijos apsireiškimo vietos vaidmuo tikinčiųjų patirčiai ir evangelizacijai	133
3.4. Tyrimo <i>Ekspertų nuomonė</i> apie dalyvavimą Šiluvos Šilinės atlaiduose, turinio (angl. <i>content</i>) analizės rezultatai.....	139
3.5. Vykstančių į Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietą vyskupijų tikinčiųjų ir piligrimystėje dalyvaujančių organizacijų tinklai	146
IŠVADOS	159
REKOMENDACIJOS.....	162
LITERATŪRA.....	164
PRIEDAI	172

IVADAS

Bažnyčios mokymas skelbia, kad viešasis Apreiškimas yra tikras ir, jei teisingai suprantamas, – be klaidos. Gilinantis į privačius apreiškimus kyla klausimas, ar jie gali būti apibūdinti taip pat kaip viešasis Apreiškimas. Dažnai manoma, kad patvirtintas privatus apreiškimas skelbia tokią pat tiesą kaip ir Šventasis Raštas.

Krikščionybėje tikėjimo, gyvenimo, mąstymo ir tikinčiųjų veiksmų pagrindas yra įsikūnijusio Jėzaus Kristaus, Dievo Žmogaus bei Sūnaus, mirusio ir prisikėlusio, perteikiančio Šventąją Dvasią ir parodančio gailestingąją Tėvo meilę, slėpinys. Trumpiau tariant, Apreiškimas – tai „visai žmonijai skirtas Dievo apreiškiamasis veikimas, užfiksuotas Biblijoje, susidedančioje iš dviejų dalių – Senojo ir Naujojo Testamento“¹. Svarbu ir tai, kad „žodis apreiškimas paženkliną ne tiek tiesų ryšulį apie Dievą, kiek paties Dievo gyvenimo paslaptį žmogaus gyvenime“².

Kalbant apie Marijos apsireiškimus, visų pirma reiktų pabrėžti, kad jie gali būti teisingai suprantami tik žvelgiant į juos iš kristocentrinės perspektyvos. Bažnyčia priima Šiluvos žinią visų pirma kaip skelbiančią tiesą, o jos kvietimo esmė yra pačios Evangelijos tiesa ir kvietimas.

Apsireiškimas Šiluvoje minėtinas ne tik kaip praeities faktas, bet ir kaip dabar mums kalbantis Dievo gerumo pavyzdys. Juk ir Marija, apsireiškusi Šiluvoje, siekė ir siekia nukreipti žmonių žvilgsnį į Atpirkėją. Dabartiniam pasauliui Kristus reikalingas lygiai tiek pat kiek ir bet kuriuo kitu laikotarpiu. Taigi vertėtų nuo Apreiškimo suvokimo ir Bažnyčios mokymo apie jį bei istorijos paralelių apmąstymo pereiti prie kasdienybės dimensijų ir paanalizuoti, kiek įtakos Marijos kultas turi mūsų laikų žmogui, kas veda Lietuvos ir pasaulio piligrimus į šią vietą ir kaip keičia vertybių sistemą, kaip kinta tikinčiųjų pamaldumas, pasireiškiantis gyvu tikėjimu ir veiklia artimo meile. Šiandienės piligrimystės į Marijos šventoves tradicijų bei piligrimų vertybinių nuostatų tyrimas leistų patikrinti, ar piligrimai – dažnesni bažnyčios lankytojai, ar jų gyvenime daugiau sąmoningo krikščioniško tikėjimo ir to tikėjimo ugdymo, ar apsireiškimai teikia dvasinę pagalbą, kviečia atsiversti.

Nors per du krikščionybės tūkstantmečius būta apie 2 400 įvairių tikrų ar spėjamų Marijos apsireiškimų, tačiau oficialiai aukščiausieji Bažnyčios autoritetai pripažino tik keliolika. Apie Šiluvos Marijos apsireiškimą, šventovę bei jų istoriją yra rašę nemaža mokslininkų ir tyrinėtojų. Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius „Žemaičių vyskupystėje“ pristato Šiluvos

¹ *Ratzinger J.* Fatimos žinios teologiniai komentarai. Bažnyčios žinios. 2005, Nr. 11. P. 19.

² *Rubšys A.* Raktas į Senąjį Testamentą. Pirmoji dalis. Sandora ir Mesijas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1995. P. 24.

bažnyčios istoriją³. Lenkų istorikas Janas Kurczewskis kalbėjo apie Šiluvos Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo reikšmę Lietuvos Kunigaikštystėje ir Lenkijos Karalystėje⁴. 1935 m. kunigas Petras Katela analizavo Šiluvos sanktuariumų pamaldumo perspektyvas⁵. Pirmasis Šiluvos parapijos istorija susidomėjo ir išsamiai jos studiją atliko Kauno arkivyskupijos kurijos archyvaras kunigas Petras Veblaitis⁶: detaliai ištyrė jam prieinamus (daugiausia Kauno arkivyskupijos kurijos archyve saugotus) dokumentus, taip pat pasitelkė Šiluvos parapijos archyvo medžiagą. Kurijos archyve šiuo metu saugomos Šiluvos parapijos archyvo bylos, apimančios dokumentus nuo XVI iki XX a.⁷. P. Veblaičio nuopelnas – tai, kad jis padarė svarbiausių Šiluvos dokumentų fotokopijas, dalį jų iššifravo, perspausdino mašinėle ir išvertė į lietuvių kalbą⁸.

Sovietiniais metais Šiluvos parapijos tyrimai Lietuvoje sustojo, tačiau toliau darbavosi išeivijos istorikai. Marijonų vienuolis kun. dr. Juozas Vaišnora studijoje apie Marijos gerbimą Lietuvoje nemažai dėmesio paskyrė Šiluvai⁹, įvertino šią šventovę Lietuvos kontekste, nemažai kalbėjo apie Šiluvos Marijos apsireiškimą bei jo analizę. Išsamiai, iki šiol nepralenkta monografiją apie Šiluvą, pasinaudojęs Vatikano archyvais, parengė kitas išeivijos istorikas – kunigas Stasys Yla. 1970 m. išleistame pirmajame „Šiluva Žemaičių istorijoje“ tome¹⁰ bei 1987 m. studijoje „Vainikuotoji Šiluvė“ rašoma apie reformaciją ir restauraciją Šiluvoje¹¹. Kunigas Robertas Gedvydas Skrinškas knygoje „Piligrimo vadovas. Po stebuklingas Marijos vietas“ aptaria, kodėl piligrimai turėtų apsilankyti Šiluvos šventovėje¹². 2007 m. Kauno arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus SJ rūpesčiu Lietuvoje buvo išleistas kunigo Stasio Ylos veikalo „Šiluva Žemaičių istorijoje“ antrasis tomas, kuris dėl įvairiausių peripetijų iki autoriaus mirties 1983 m. dar buvo neišvydęs dienos šviesos. Šiame tome gilinamasi į istorinius įvykius

³ Valančius M. Žemaičių vyskupystė. In: Valančius M. Raštai. T. 2. Vilnius: Vaga. 1972.

⁴ Kurczewski J. Kościół Zamkowy. T. II. Wilno. 1908.

⁵ Marijos šventovė Šiluvoje. Neperiodinis leidinys Nr. 3 / Red. kun. P. Katela. Šiluva. 1935. P. 13–23.

⁶ Veblaitis P. Šiluvos bažnyčia ir jos infulatai. Pluoštas istorinių žinių. Atspaudas iš Draugijos. Kaunas: Kuznickio ir Beilio spaustuvė, 1940.

⁷ Kauno arkivyskupijos kurijos archyvas (toliau – KAKA). Šiluvos parapijos archyvas. Iš viso saugomos septynios bylos. Kai kurių jų aprašus padarė kun. P. Veblaitis. Bylos ir vidiniai bylų lapai nesunumeruoti.

⁸ Šiluvos bažnyčios XVII–XIX a. dokumentų fotokopijos. KAKA. B. 458 (šioje byloje yra P. Gedgaudo fundacijos nuorašas, Šiluvos archyve XVIII a. buvusių XVI–XVIII a. dokumentų sąrašai, 1731 m. inventorių, 1739 m. vizitacija ir kt. dokumentai); Šiluvos bažnyčios XVII–XIX a. dokumentų fotokopijos. KAKA. B. 460 (saugomi 1621–1622 m. bylinėjimosi su kalvinistais dokumentai, 1685 m. banicija Steponui Stanevičiui, 1739 m. teismo dekretas, 1742 m. bažnyčios inventorių ir kt.; dalį šios bylos dokumentų P. Veblaitis išvertė į lietuvių kalbą ir atspausdino mašinėle).

⁹ Vaišnora J. Marijos garbinimas Lietuvoje. Roma: Lietuvių katalikų mokslų akademija. 1958. P. 343–362.

¹⁰ Yla S. Šiluva Žemaičių istorijoje. Pirmoji dalis: Reformacija ir restauracija. Putnam. Serija „Krikščionis gyvenime“. T. 4. 1970. Šis veikalas buvo perleistas pridėjus rankraštyje likusią antrąją dalį. Žr.: Yla S. Šiluva Žemaičių istorijoje / Red. G. Mikelaitis. Kaunas: Kauno arkivyskupija. 2007. Naujajame leidime yra S. Ylos parengtas priedas – svarbiausių su Šiluva susijusių dokumentų vertimai į lietuvių kalbą.

¹¹ Yla S. Šiluva Žemaičių istorijoje. T. 1. Putnamas. 1970; Vainikuotoji Šiluvė. Putnam. USA. 1987.

¹² Skrinškas R. G. Piligrimo vadovas. Po stebuklingas Marijos vietas. Kaunas: Judex. 1999.

Šiluvoje tarp carinės Rusijos priespaudos ir išsilaisvinimo metų¹³. Dr. Liudas Jovaiša kaip istorikas mėnraštyje „Naujasis Židinys-Aidai“ svarstė Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo Šiluvoje liudijimus, tradiciją, kritiką istoriniu žvilgsniu. 2009 m. „Meno istorijos ir kritikos“ penktajame numeryje *Šiluva Lietuvos kultūroje* yra nagrinėjamas Šiluvos vaidmuo ir įtaka Lietuvos kultūrai, žvelgiant iš įvairių – istorijos, menotyros, teologijos, muzikologijos, teatrologijos, literatūrologijos, etnologijos mokslų žiūros taškų. Apie Šiluvą buvo rašoma ir įvairiuose atskiruose ne moksliniuose straipsniuose bei leidiniuose.

Jau 400 metų vis dar gyva Šiluvos Marijos žinia: per Šilinės atlaidus ten suplūsta dešimtys tūkstančių piligrimų, neskaitant kitų dienų, kai nors ir maži, bet pastovūs srautai keliauja į Šiluvą – tokį būtų sunku surinkti kitoje sakralioje erdvėje. Ypač didelį dėmesį Šiluvos Švč. M. Marijos maldingumui skleisti per pastaruosius du dešimtmečius telkė dabartinis Kauno arkivyskupijos ganytojas Sigitas Tamkevičius. Marijos apsireiškimus tyrinėjo ne vienas mariologas, tačiau kokį poveikį jie daro Lietuvos evangelizacijai, koks konkretus Šiluvos indėlis įnešamas į parapijų sielovados veiklą, ką tikrai žinome apie stebuklus bei kitas malones, gaunamas Šiluvoje, jų skaičių, dažnumą bei pobūdį – šio reiškinio patirtis ir suvokimas Lietuvoje nedidelis. Taigi Šiluvos Marijos apsireiškimo fenomeno vaidmens sąlyčio su tikinčiųjų pastoracija klausimas nėra ištirtas, Dievo malonės, plūstančios iš Šiluvos Marijos slėpinio gelmės, yra vertingas lobis, esantis Šiluvos laukuose – ne iki galo atrastas ir išskleistas Lietuvos evangelizacijos srityje, tad tyrimo medžiaga yra nauja.

Problemos aktualumas. Šiame darbe siekta naujai pažvelgti į Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo įvykio priėmimą ir sklaidą, pamėginti atpažinti, kokie piligrimai ten vyksta ir ko ieško, kokių Dievo malonių patiria ir ką reiškia pabuvoti Šiluvoje. Probleminis klausimas – kaip šioje pasaulyje, pragmatišku dvasingumu pasižyminčioje visuomenėje padėti tikintiesiems įsitraukti į gyvą maldingumą Marijai? Šioje disertacijoje domimasi ne vien šiais piligrimystei atsirasti sudaromomis prielaidomis ir aplinkybėmis, bet ir keliaujančiųjų telkimosi mechanizmu.

Disertacijos probleminis klausimas – kaip Švenčiausiosios Mergelės Marijos apsireiškimo Šiluvoje įvykio sklaida gali būti pritaikyta ir sėkmingai vystyti evangelizacijoje, skatinant pamaldumą Dievo Motinai?

Tyrimo objektas – Švč. M. Marijos apsireiškimo Šiluvoje vaidmuo pastoracijos srityje.

Tyrimo tikslas – išryškinti Švč. M. Marijos apsireiškimo Šiluvoje ir Lietuvos evangelizacijoje fenomeną ir empiriškai atskleisti jo vaidmenį.

¹³ Yla S. Šiluva Žemaičių istorijoje. Kaunas: Kauno arkivyskupija. 2007.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pateikti Šventojo Rašto ir Bažnyčios mokymo autentiškumą Švč. M. Marijos apsimėškimo, atskleidžiant jų vaidmenį pastoracijai.
2. Atskleisti Šiluvos piligrimystę rezistencijoje ir Švč. M. Marijos apsimėškimo žinios sklaidą maldingumo srityje ir atlaidų tradicijoje.
3. Pateikti tikinčiųjų liudijimus apie patirtas malones, gautas užtariant Šiluvos Švč. M. Marijai, ir išryškinti tikinčiųjų pamaldumą Marijai.
4. Atskleisti tikinčiųjų vertinimus apie dalyvavimą Šiluvos Švč. M. Marijos atlaiduose, nustatant dalyvaujančiųjų piligrimų motyvus, dvasinę patirtį ir jos pritaikomumą sugrįžus į savo vietinę bendruomenę.
5. Pasitelkiant ekspertinį interviu, išryškinti Šiluvos Švč. M. Marijos apsimėškimo prasmę tikinčiųjų evangelizacijai.
6. Pristatyti ir aptarti Šiluvos Švč. M. Marijos apsimėškimo Šiluvoje atlaiduose dalyvavusių vyskupijų tikinčiųjų ir jų bendruomenių mikrotinklų lygmenį.

Metodologinės tyrimo nuostatos

Bažnyčios mokymas, remiantis šventąja Tradicija ir Šventuoju Raštu, kuriais perduodamas Dievo Apreiškimas, yra patikėtas Bažnyčios bendruomenei, kuri juos saugo, praktikuoja ir išpažįsta vis naujais būdais, tačiau visuomet ištikimai laikydamosi apaštalu mokymo. „Bažnyčia savo mokymu, gyvenimu ir apeigomis pratęsia bei perduoda visoms kartoms visa, kuo ji yra, ir visa, ką ji tiki“ (DV 8). Bažnyčios mokymas turi saugoti Dievo tautą nuo paklydimo ir sumaišties pavojaus, laiduoti jai objektyvią galimybę visais laikais ir įvairiomis aplinkybėmis išpažinti autentišką, neklaidingą tikėjimą. Vadinasi, Magisteriumas tarnauja krikščioniškajai tiesai dėl gerovės visos Dievo tautos, pašauktos įžengti į Dievo per Kristų apreikštos tiesos laisvę¹⁴.

Bažnyčios istorija, patrologija. Buvo išryškintas Bažnyčios tėvų vaidmuo išaukštinant Mariją pirmaisiais amžiais, iškeltas Marijos paveikslas viduramžiais ir teologų pateiktoje apibrėžtyje bei Dievo Motinos Marijos vaidmuo Bažnyčios gyvenime naujaisiais laikais. Gilintasi į Marijos gerbimą ir istorines aplinkybes Lietuvoje bei Švč. M. Marijos apsimėškimą Šiluvoje.

Biblinė egzegezė. Buvo atlikta egzegetinė Apreiškimo Senajame Testamente pranašiško pobūdžio ir kintančio Apreiškimo vyksmo Naujajame Testamente analizė.

¹⁴ Tikėjimo mokslo kongregacija. Deklaracija *Mysterium Ecclesiae*, 3: AAS 65. 1973. 400 ir toliau.

Mariologija – krikščionių teologijos šaka, kuriai būdingos Jėzaus Motinos studijos. Apie Mariją galima ką nors žinoti tik iš to, kas kalbama apie Jėzų Kristų. Ji – ypatingas Bažnyčios asmuo, pristatoma iš biblinės ir ekzeziologinės perspektyvų kaip Bažnyčios provaizdis ir tikinčiojo prototipas. Marija kaip atpirktoji ir tikinčioji, kaip išganymo istorijoje lemtingai veikiančioji priklauso Bažnyčiai ir yra tobulai atbaigtas pavyzdys tų, kurie sudaro Bažnyčią. Liturgijoje ir liaudies pamaldume Marijai suteikiama plati šventimo ir gerbimo kupina erdvė¹⁵. Mėginant paaiškinti, kodėl Marijos apsireiškimas iki šiol yra aktualus, įprasta žvelgti į įprastinį Dievo Motinos pamaldumo kultą ir iš kartos į kartą perduodamą Marijos gerbimo mokslinį pagrindimą, Katalikų Bažnyčios teorijoje ir praktikoje vadinamą hiperdulija.

Transcendencija (lot. *transcendens* – peržengimas), buvimas, egzistavimas už, anapus ko nors, buvimas už juslinio patyrimo, anapus jusliškai suvokiamo pasaulio – už materialios tikrovės ribų. Tai – teologijai būtino mąstymo apie būtį pagrindinė sąvoka. Gebantis pažinti ir norėti (mylėti) žmogus, susidūręs su paskirybe, suvokia ją tik „iš anksto nuvokdamas“ būtį apskritai. Transcendencija leidžia žiūrėti savotiškai, ne tiek žmogiškomis, kiek dvasinėmis akimis. Tai – laiką ir erdvę pranokstanti būseną. Transcendencija lemia viską, kas yra joje, taip pat žmogų – tiek, kiek jis priklauso šiam pasauliui ir kiek už šio pasaulio išena¹⁶.

Pastoracinė teologija. Remiantis pastoracine teologija, Marijos kultas negali būti atsietas nuo kristologinio ir ekzeziologinio konteksto. Pamaldumas Švč. Mergelei Marijai Katalikų Bažnyčios gyvenime yra tapęs nuolatine sielovados žyme, katalikų šeimų ar pavienių piligrimų maldos palydovu. Vadovaujantis pagrindinėmis Katalikų Bažnyčios pastoracinės teologijos nuostatomis ir atsižvelgiant į skirtingą veiklos pobūdį, nukreiptą į Galutinį tikslą, analizuojama tiek išorinė, tiek vidinė pastoracija Šiluvoje, tiek įvairiose vyskupijų parapijose ir išryškinamos pamaldumo Marijai praktikos. Visa tai nurodo aktualų mūsų laikų Bažnyčios pastoracijos matmenį – tikėjimo įkultūrinimą.

Piligrimystės koncepcija. Piligrimines keliones galima apibrėžti kaip keliones, į kurias leidžiamasi dėl dvasinių ar religinių motyvų apsilankyti vietose, laikomose šventomis, kuriose lengviau bendrauti su Dievu. Ne kiekviena šventa vieta tampa piligrimine. Kad taptų piligrimystės vieta, bažnyčia turi turėti išskirtinį šventą objektą (paveikslą, relikviją, toje vietoje palaidotą šventąjį) arba būti pastatyta netoli vietos, kurioje įvyko kas nors stebuklinga ar reikšminga (pvz., Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo vieta, šventųjų šaltinių vieta). Siekdami malonių ar atleidimo už nuodėmes (atlaidų), krikščionys piligrimai keliauja tiek į tolimesnes, tiek į artimesnes bažnyčias. Be to, piligrimystės vietos – tai ir religiniai-administraciniai centrai,

¹⁵ Vorgrimler H. Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2003. P. 332.

¹⁶ Ten pat. P. 560.

dvasinių autoritetų gyvenamosios vietos. Taigi apskritai piligrimai keliauja ten, kur tikisi sulaukti dieviškos pagalbos¹⁷.

Socialinių tinklų koncepcija. Socialinių tinklų koncepcijos ištakos siejamos su Georgo Simmelio (1858–1918) teorinėmis įžvalgomis, socialinių žmonių elgesį aiškinančiomis ne socialinės grupės, o ryšių tarp grupės narių bruožais¹⁸. J. P. Moreno teigimu, „tik individų tarpusavio santykiai suteikia grupėms socialinę realybę“, o tokie svarbūs socialinio gyvenimo aspektai kaip „prigimtis ir aplinka veikia tik per tarpusavio santykių ryšius“¹⁹. J. P. Moreno pateikia vieną pirmųjų socialinio tinklo apibrėžimų: „egzistuoja daugiau ar mažiau patvarios struktūros, kurios sujungia individus į didelius tinklus“²⁰. Dabartiniu laikotarpiu „socialinių tinklų“ sąvoka apibūdinama per socialinius veikėjus ir juos siejančius ryšius: „Socialinių tinklų sudaro individai (rečiau individų grupės), kurie yra tarpusavyje susiję socialiniais ryšiais“²¹. Vis dėlto naujausiose socialinių tinklų studijose atkreipiamas dėmesys į socialinius tinklus tarp individų grupių, organizacijų, įmonių, visuomenių, globalių korporacijų²². Todėl „ši analizė tampa vis populiareesnė dėl tobulėjančių analizės įrankių - specialios programinės įrangos, leidžiančios vizualizuoti tinklus ir skaičiuoti tam tikras jų savybes“²³.

Darbo mokslinis naujumas

Pastaruoju metu Lietuvoje vis labiau stengiamasi plėtoti piligrimystę į garsias Lietuvos Marijos šventoves, iš kurių išsiskiria Šiluva ne tik stebuklingu Dievo Motinos paveikslu, bet ir kaip pati reikšmingiausia Lietuvoje Švč. M. Marijos apsireiškimo vieta, kuri daugiau nei keturis šimtus metų skatina piligrimus kitaip pažvelgti į susitikimą su Dievu. Šiame darbe ne tik pateikiama Marijos apsireiškimų samprata, palyginti su dieviškuoju Apreiškimu, bet ir atskleidžiamas Marijos apsireiškimo teorinis pagrindimas. Piligrimystės į Šiluvą tyrimas atskleidė Švč. M. Marijos apsireiškimo Šiluvoje fenomeno vaidmenį tikinčiųjų evangelizacijai, taip pat piligrimystės išgyvenimą kartu su broliais ir seserimis, kuriuos vienija vienas tikėjimas Kristaus meilėje ir leidžia pasijusti vienos Dievo šeimos – visuotinės Bažnyčios nariais, vedamais per regimus ganytojus.

¹⁷ *Liutikas D.* Moderni piligrimystė – skirtingų vertybių išraiška Logos. Vilnius. 2009. Nr. 61. P. 193.

¹⁸ *Pescosolido, Bernine A.* The Sociology of Social Networks. In: Clifton D. Bryant and Dennis L. Peck (eds.) 21st Century Sociology. Vol. 1. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 2007. P. 208.

¹⁹ *Морено Я. Л.* Социометрия: Экспериментальный метод и наука об обществе. Москва: Академический Проект. 2001. P. 57.

²⁰ Ten pat. P. 57.

²¹ *Marshall G.* Oxford Dictionary of Sociology. Oxford: Oxford University Press. 1998. P. 446.

²² *Vertovec S.* Migration and Other Forms of Transnationalism: Towards Conceptual Cross-Fertilization. International Migration Review. Vol. 37. 2003. P. 642.

²³ *Kavaliauskaitė J., Ramonaitė A.* Sąjūdžio ištakų beiškant: nepaklusniųjų tinklaveikos galia. Vilnius: Baltų lankų leidyba. 2011. P. 27.

Teorinis ir praktinis tyrimas pagrindė Marijos apsireiškimo prasmę sielovadai, parodė, kad piligrimus maldingai keliauti į Šiluvą paakindavo matytas ar kitų paliudytas stebuklas – atsivertimas, išgijimas nuo sielos ir kūno negalių.

Apklaustos tyrimas padėjo atskleisti įvairaus amžiaus tikinčiųjų nuomonę apie dalyvavimą Šiluvos atlaidų savaitėje ir apsilankymą Švč. M. Marijos apsireiškimo vietoje. Tyrimas pagrindė respondentų giluminį supratimą apie Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimą, poveikį jų asmeniniam gyvenimui, pamaldumui stiprinti ir kt.

Pažangus tinklaveikos tyrimo metodas leido geriau suvokti vykstančių į Šiluvą organizacijų, bendruomenių bei grupių tarpusavio sąlytį bei ryšį su sava parapija, padeda plėtoti piligrimystę į Šiluvos Šilinės atlaidus ir iš viso to matyti, kaip dalijamasi žinia, informacija bei patirtimi tinkliniu principu vyskupijų ir Lietuvos lygmenimis.

Šia tema apie Marijos apsireiškimą Šiluvoje iš pastoracinės perspektyvos nebuvo parašyta nė viena išsamesnė studija Lietuvoje. Tai – pirmasis tokio pobūdžio mokslinis darbas.

Tyrimo rezultatų teorinė reikšmė

- Buvo pateikta Bažnyčios pozicija Marijos apsireiškimo klausimu Apsireiškimo kontekste.
- Teologinė, mokslinė ir pastoracinė Marijos apsireiškimo ir keliaujančių į Šiluvą maldininkų pasidalijimų teorinė analizė leido išryškinti ir apibrėžti piligrimystės kriterijus, principus, bruožus, organizatorius, sritis ir formas.
- Keliaujančių į Šiluvą piligrimų patirtis buvo atskleista per dalyvavimą organizuojamose Šilinės atlaidų savaitės maldos praktikose bei savanoriškoje veikloje, kuri gali būti organizuojama vyskupijos, visos Bažnyčios Lietuvoje ir tarptautiniu lygmenimis.

Tyrimo rezultatų praktinė reikšmė

- Susipažinta su piligrimais ir jų išpūdžiais Marijos apsireiškimo vietoje, kurioje atsiskleidžia bendra aktyviausių Lietuvos tikinčiųjų nuotaika, labiau išvelgtas piligrimų pasaulio pažinimas.
- Atskleista Šiluvos piligrimų asmeninės ir bendruomeninės maldos patirtis, kuri iki šiol buvo menkai tyrinėta.
- Padaryta išvada, kad piligrimystė tiek jaunesnio, tiek vyresnio amžiaus žmonėms yra galimybė įsijungti į įvairias savanoriškas veiklas ir tapti aktyvesniais bažnytinės bendruomenės nariais.
- Išryškinta bažnytinio darbo, kurio tikslas – evangelizuojant pasitarnauti piligrimams, patirtis.

Ginamieji disertacijos teiginiai

- Švenčiausiosios Mergelės Marijos apsireiškimo Šiluvoje supratimas sąveikauja su dieviškuoju Apreiškimu ne jį pagerindamas ar papildydamas, o padėdamas istorijoje jį pilnatviškiau išgyventi.
- Švenčiausiosios Mergelės Marijos apsireiškimas Šiluvoje padeda skatinti tikėjimą bei tikintiesiems pamaldžiai gerbti Mariją.
- Švenčiausiosios Mergelės Marijos apsireiškimo Šiluvoje žinios vaidmuo atsiskleidžia per parapijų sielovadinės veiklos stiprinimą, aktyvesnį įsijungimą į savos parapijos bendruomenę, krikščionio uždavinių šiandienos visuomenėje suvokimą.
- Švenčiausiosios Mergelės Marijos apsireiškimo Šiluvoje istorija turi bendrų paralelių su Marijos apsireiškimais kitose šalyse, leidžiančiais išplėsti Bažnyčios veiklos būdus, kuriais sėkmingai evangelizuojami žmonės, padedama atpažinti Dievo balsą bei į jį atsiliepti.

Disertacijoje pritaikyti teorinio ir empirinio tyrimo metodai

Teoriniai tyrimo metodai:

- *Literatūros šaltinių analizės metodas* – literatūros šaltinių, užsienio šalių teorinės ir Lietuvos patirties analizė. Konstruojant tyrimo modelį buvo išnagrinėti ir įvertinti mariologų bei teologų mokslinės literatūros teiginiai bei tyrimų duomenys apie Marijos apsireiškimą ir pamaldumą jai, raidą bei poveikį. Mokslinei literatūrai analizuoti buvo taikoma aprašomoji ir analitinė logika, siekiant iširti Švč. M. Marijos apsireiškimų autentiškumą.
- *Dokumentų analizė*, tiriant gausių apsireiškimų autentiškumą, padėjo atskleisti, kaip reikėtų vertinti vizijas, apreiškimus, pasirodymus, antgamtiškus reiškinius plačiau, kaip juos atpažinti ir atskirti nuo netikro misticizmo, kaip atrasti aukso vidurį tarp tuščio patiklumo ir pigaus skepticizmo, leisti ar uždrausti viešą kultą, vienokias ar kitokias pamaldumo formas. Bažnyčios mokymo analizė leido suprasti, kad pripažinti naujų apsireiškimų autentiškumo neskubama, net ir pripažinus – neteigiama, jog jie yra dogminės tiesos arba būtinas visiems tikėti reiškinys.
- Istoriniu-kritiniu metodu buvo nagrinėjamas Marijos gerbimas Lietuvoje, Marijos apsireiškimo situacija Šiluvoje (prieš ir po įvykio) bei jos sklaida, Mariją gerbiančių maldininkų bei piligrimų pastoracija iš istorinės patirties perspektyvos. Remiantis sielovados metodais, kurie labiausiai atsiskleidžia tikinčiųjų kasdieniame gyvenime, ypač liturgijoje bei pamaldumo praktikose, buvo perteikta Šiluvos piligrimams skirta pastoracija, pasižyminti tokia sielovada.

- *Teorinės sintezės metodai.* Apibendrinimo metodas buvo taikomas archyviniams ir publikuotiems šaltiniams, istorinės ir teologinės srities literatūrai apibendrinti, siekiant darbo tikslo – teoriškai pagrįsti Marijos apsireiškimo galimybių vertinimo parametrus ir empiriškai įvertinti atvykstančių maldininkų siekius bei poreikius. Modeliavimo metodas buvo pasitelktas Marijos apsireiškimo Šiluvoje empirinio tyrimo rezultatų turiniui, struktūrai, duomenų surinkimo, įvertinimo proceso ir t. t. įvairių kontekstų schemoms bei lentelėms schematizuoti ir modeliuoti.

Empirinio tyrimo metodai

Siekiant empiriškai pagrįsti Šiluvos Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo fenomeno vaidmenį tikinčiųjų evangelizacijai, buvo pasirinkti kokybinio ir kiekybinio pobūdžio moksliniai tyrimo metodai:

- Atliekant kokybinį *fenomenologinį naratyvo tyrimą*, buvo išanalizuoti rašytiniai tekstai apie patirtas malones, gautas užtariant Švč. M. Marijai (panaudota rankraštinė mons. E. Simaškos knyga „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą“, kurioje pateikta autentiškų liudijimų nuo XX a.).
- *Anketinė apklausa* buvo siekiama atskleisti nuomonę įvairaus amžiaus tikinčiųjų, kurie vienaip ar kitaip dalyvauja atlaidų savaitėje Švč. M. Marijos apsireiškimo vietoje Šiluvoje. Empirinis kiekybinis tyrimas, atliktas naudojant klausimyną, padėjo patvirtinti ir patikslinti rezultatus, gautus imant formalizuotą kokybinį pusiau struktūruotą interviu.
- Buvo pasitelktas pusiau struktūruotas ir formalizuotas kokybinis *interviu metodas*, kuriuo siekta pagrįsti Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo fenomeno vaidmenį tikinčiųjų evangelizacijai.
- Remiantis metodologinėmis tinklų analizės prielaidomis ir instrumentais (programine įranga UCINET, leidžiančia vizualizuoti socialinius tinklus ir kiekybiškai įvertinti jų savybes), bendruomenių tinklaveika buvo analizuojama mikrotinklų lygmeniu (remtasi A. Ramonaitės metodika).

Duomenų analizės metodai

Mokslinio tyrimo duomenims apibendrinti buvo naudojamas specializuotas statistinių skaičiavimų paketas „IBM SPSS Statistics 22.0“ ir taikoma:

- aprašomoji statistika, skaičiuotos dažnių lentelės, atlikta logistinė regresinė analizė, sukurtos stulpelių diagramos;
- programos „Crosstabs“ *chi* kvadrato kriterijus, tikslusis Fišerio kriterijus ir Somerio *d* – ranginės koreliacijos koeficientas, buvo sukurtos kryžminės lentelės;

- turinio (angl. *content*) analizės procedūra, kuri leido išryškinti Šiluvos piligrimų apsilankymo Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo vietoje patirtį ir vyskupijų ekspertų nuomonę apie dalyvavimą Šiluvos Šilinės atlaiduose bei evangelizaciją.

Disertacijos struktūra ir apimtis

Darbą sudaro įvadas, pagrindinių sąvokų ir terminų žodynas, trys dalys (teorinė, metodologinė ir empirinė), išvados, rekomendacijos, bibliografija ir priedai. Disertacijos tyrimai iliustruojami lentelėmis ir paveikslais, remiamasi 220 literatūros šaltiniais. Prieduose pateikiami empiriniam tyrimui panaudoti instrumentai. Darbo apimtis (be literatūros šaltinių ir priedų) – 163 puslapiai.

Mokslinės publikacijos disertacijos tema

1. *Maksvytis S.* Vienumo ir neišardomumo reikšmė krikščionių santuokoje (vertinant kan. 1056 požiūriu). *Soter: religijos mokslo žurnalas.* 2008. T. 28 (56). P. 113–127. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. ISSN 1392-7450.
2. *Maksvytis S.* Bažnyčios mokymas apie Dievo Motinos Marijos apsireiškimus ir jų reikšmė dabarčiai. *Soter: religijos mokslo žurnalas.* 2010. T. 34 (62). P. 43–53. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. ISSN 1392-7450.
3. *Maksvytis S.* Privačių apreiškimų santykis su dieviškuoju Apreiškimu. *Soter: religijos mokslo žurnalas.* 2013. T. 48 (76). P. 27–46. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. ISSN 2335-8785.

Disertacijos tema skaityti pranešimai

1. *Maksvytis S.* Akademinės sielovados siekiai ir iššūkiai. Respublikinė mokslinė konferencija, skirta KTF veiklos atkūrimo 20-mečiui paminėti „Katalikų teologijos fakulteto reikšmė Lietuvos mokslui ir kultūrai“. Kaunas, Lietuva, 2010.
2. *Valkauskas A., Maksvytis S.* Kapeliono tema „Ar egzistuoja velnias šiandien? Bažnyčios požiūris. Egzorcistas pasakoja“. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas, Lietuva, 2008.

SANTRUMPOS

DV – dogminė konstitucija apie Dievo Apreiškimą *Dei Verbum*

LG – dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen Gentium*

LKP CK – Lietuvos komunistų partijos Centro komitetas

KGB – rus. *КГБ, Комитет Государственной Безопасности*, liet. Valstybės saugumo komitetas

LKBK – Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika

MIC – lot. *Congregatio Clericorum Marianorum ab Immaculata Conceptionis Beatissimae Virginis Mariae*

SJ – lot. *Societas Jesu*, liet. Jėzaus draugija

PAGRINDINIŲ SAŲOKŲ IR TERMINŲ ŽODYNAS

Apsireiškimai (regėjimai) – psichiniai išgyvenimai, būdingi į regėjimus linkusiems žmonėms, kurie teigia jusliškai suvokę asmenis (iš dalies ir objektus), neprieinamus, nematomus ir negirdimus normaliam žmogiškajam patyrimui²⁴.

Bažnyčios tėvai – senovės rašytojai, kurie savo laikais bei savo vietovėse buvo tikėjimo vienybę ir bendrystę su Bažnyčia išlaikę mokytojai. Pagrindiniai jų bruožai buvo tikratikiškas mokymas, šventas gyvenimas, Bažnyčios pripažinimas²⁵.

Evangelizacija, – „kurios tikslas yra nešti Gerąją Naujieną visai žmonijai, idant ja gyventų – yra turtinga, kompleksiška ir dinamiška tikrovė, sudaryta iš esminių ir skirtingų elementų ar gal, geriau, momentų, kuriuos reikia mokėti apžvelgti visus iš karto“ (CT 18)²⁶. Todėl „evangelizacija <...> yra daugiasluoksnis procesas, apimantis įvairius elementus: žmonijos atnaujinimą, liudijimą, tiesiogiai reiškiamą skelbimą, vidinį pritarimą, įstojimą į bendruomenę, ženklų priėmimą, pastangas apaštalauti“²⁷.

Fenomenas (gr. *phainomenon* – esantis, pasirodantis) – nepaprastas, neįprastas reiškinys, išskirtinis įvykis, faktas. Fenomenai gali būti suprasti tam tikrais asmens pojūčiais bei protu. Imanuelis Kantas fenomeną pavadino reiškiniu, galinčiu įvykti panaudojus žmonių patirtį ir žinias. Imanuelio Kanto (*Kant*, 1724–1804) filosofijoje – tai, kas lieka už patyrimo ribų ir neprieinama pažinimui²⁸.

Garbinimas – pagrindinė religinio akto forma, skirta vien Dievui. Garbinimas yra nedviprasmiškas, įgyvendintas Dievo dieviškumo, begalinio šventumo ir šlovės, begalinio skirtingumo nuo bet kokio kūrinio pripažinimas. Katalikų tikėjimo akimis, Dievo garbinimas apima ir visa tai, su kuo Dievas tiesiogiai konkrečiai susivienijo, vadinasi, Jėzaus žmogiškumą ir eucharistines dovanas, kaip Dievo dvasinės esybės vietas²⁹.

Hiperdulija katalikų teologijoje ir praktikoje yra vadinamas Dievo Motinos Marijos kultas. Bažnyčia skelbia, kad Marijai dera hiperdulijos kultas. Atsižvelgiant į unikalią Marijos motinystę ir malonių pilnatvę, jai skiriamas ypatingas aukštinimas (lot. *veneratio*). Tiesa, jis

²⁴ *Vorgrimler H.* Naujasis teologijos žodynas. P. 410.

²⁵ *Vorgrimler H.* Naujasis teologijos žodynas. P. 87.

²⁶ *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis paraginimas *Catechesi Tradendae*: vyskupams, kunigams, visos Bažnyčios tikintiesiems apie katechezę mūsų laikais. 1979. 18. Prieiga per internetą: www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html. Žiūrėta: 2014 12 11.

²⁷ *Paulius VI.* Apaštališkasis paraginimas *Evangelii nuntiandi*: dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje. Katalikų interneto tarnyba. 1999. 24.

²⁸ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2004. P. 32.

²⁹ *Vorgrimler H.* Naujasis teologijos žodynas. P. 198–199.

neprilygsta latrijos kultui, kuris teikiamas vienam Dievui, bet pranoksta angelų ir šventųjų gerbimą, reiškiamą dulijos kultu³⁰.

Katechezė „yra vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų tikėjimo ugdymas, ypač mokymas krikščioniškosios doktrinos, paprastai išdėstytos organiškai ir sistemingai, stengiantis įvesti juos į pilnutinį krikščioniškąjį gyvenimą. Dėl to, formaliai nesuliedama, ji siejasi su kai kuriais katechetinį aspektą turinčiais Bažnyčios pastoracinės misijos elementais, katechezę rengiančiais arba iš jos išplaukiančiais. Tai pirmasis Evangelijos skelbimas arba misionieriškas pamokslas per kerigimą tikėjimui sužadinti; apologetika arba motyvų tikėti ieškojimas; krikščioniškojo gyvenimo patirtis; sakramentų šventimas; įsijungimas į bažnytinę bendruomenę; apaštalinis ir misionieriškas liudijimas.“ (CT 18)³¹.

Kultas – žmogaus pagarbaus elgimosi su dieviškosiomis galiomis ar vieninteliu Dievu pavadinimas, konkreti religijos išraiška ritualiniais simboliniais veiksmais ir gestais, kalbinės raiškos formomis ir su tuo susijusia vidine laikysena. Jis apima bendriją, šventuosius pasakojimus, apibrėžtus laikus ir vietas, tam tikrą pasirengimą (apsivalymą), specialiai įšventintus ar išlavintus asmenis³².

Magisteriumas – katalikų teologijos kalboje Bažnyčios vadovavimo instancijos teisinis įgalinimas toliau liudyti Dievo savęs apreiškimą Jėzuje Kristuje³³. Popiežius ir vyskupai, „autentiški, tai yra Kristaus autoriteto įgalioti, mokytojai“, „jiems pavestiems žmonėms skelbia būtina įtikėti ir gyvenime pritaikyti tikėjimą“ (*Lumen gentium*, 25)³⁴.

Mariologija – teologijos mokymas apie Mariją, pirmą kartą taip pavadintas 1602 m., tik Romos katalikų teologijoje sudarantis atskirą mokymo sritį.

Naratyvas – tai sakinys ar rašytinis tekstas, kuriame pateikiamas individo (sava patirtimi pagrįstas) pasakojimas, istorija apie chronologiškai susijusius įvykius (-į) ar veiklą. Naratyvas apima ne tik pasakojimą apie įvykį ar veiklą, bet dažniausiai ir individo jausmus, nuomonę, vertinimus. Jis gali būti išprovokuotas tyrėjo klausimų arba atsirasti natūraliai ir būti išgirstas tyrėjo stebint³⁵.

Pamaldumas. Krikščioniškasis pamaldumas yra žmogaus orumo išraiška. Žmogaus orumą sudaro tai, kad žmogus yra Dievo pašauktas, iš nieko sukurtas ir Kristuje atpirktas. Šis orumas

³⁰ Ten pat. P. 213.

³¹ *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis paraginimas *Catechesi Tradendae*: vyskupsams, kunigams, visos Bažnyčios tikintiesiems apie katechezę mūsų laikais. 1979. 18. Prieiga per internetą: www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html. Žiūrėta: 2014 12 11.

³² *Vorglimer H.* Naujasis teologijos žodynas. P. 297.

³³ Ten pat. P. 321.

³⁴ Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentium*. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. Nr. 25.

³⁵ *Creswell J. W.* Narrative Research Designs. In: *Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Upper Saddle River. NJ: Pearson Education. 2008. P. 14.

išreiškiamas žmogaus atliepu Dievui, taigi pamaldumu, apvalytu jo tikėjimo. Apreiškime Dievas kalba su žmogumi kaip su partneriu ir daro jį Savęs vertą. Žmogus atsiliepia į šį Dievo įvertinimą pamaldumu ir atnašauja Jam dėkojimo bei šlovinimo auką³⁶.

Pastoracija – Bažnyčios veikla, sielovada, nukreipta tiesiai į Dievo santykį su žmonėmis, t. y. ganytojų darbas su tikinčiais, tarnystė dėl Bažnyčios visuotinio gėrio. Tai reiškia – Bažnyčios praktikos tikrąją plačiąją prasmę. Tai yra teologinė Bažnyčios saviraiškos kaip išganomosios Dievo veiklos pasaulyje refleksija, įvertinimas, kaip ta veikla įsmeinama nesikeičiančioje Bažnyčios esmėje pagal kintančią kiekvienos epochos pasaulio situaciją³⁷.

Piligrimystė – viena iš žmonių judėjimo erdvėje tipų, kelionė į šventą erdvę. Piligriminėje kelionėje žmogus patiria įvairių fizinių, emocinių ir dvasinių išgyvenimų. Tai – proga apmąstyti gyvenimo prasmę, vertybes ir santykius su kitais žmonėmis. Krikščionybėje piligrimystė vertinama kaip savanoriškas pasišventimo aktas.

Pranašas – žmogus, galintis nuspėti ateitį, kurios neįmanoma įžvelgti iš praeities ir dabarties. Tai – asmuo, kuris turi Dievo suteiktą ar prigimtine dovaną, kuris ragina ir perspėja, Dievo Dvasios įkvėptas perteikia kokią nors žinią³⁸.

Slėpinys laikomas ne prigimtinio žmogiškojo pažinimo netobula forma, o tikrove, priskirtina religiniam aktui. Siauresne teologine prasme slėpinys žymi tai, kas dabartiniam žmogiškajam, nuo juslinio tarpininkavimo neatskiriamam, pažinimui nesuvokiama ir kieno slėpingumas išsisklaidys regint Dievą³⁹.

Stebuklas – netikėtas dieviško pobūdžio įvykis, kurio negalima paaiškinti natūraliomis priežastimis ir kuris laikomas įsikišimu į natūralią gamtos tvarką. Biblijoje aprašoma akivaizdžių Dievo padarytų stebuklų. Kartais jų atlieka (ar bent turi įtakos) religingas žmogus (šventasis)⁴⁰.

Tikėjimas – psichologinė būseną, kai informacijos suvokimas, nereikalaujantis apčiuopiamų įrodymų ar loginio patikrinimo, priimamas kaip tiesa. Tikėjimo subjektu gali būti individas, idėja ar reiškinys. Tikėjimas visuomet yra dialogiškas, santykiškas vyksmas tarp asmenų. Tikėjimas skiriasi nuo patikrinamumo besireimančio įrodomojo pažinimo⁴¹.

Tradicija – bendrąja prasme perdavimas, t. y. procesų, kuriais perteikiamos žmonijos istorijoje įgytos išvalgos, gebos ir institucijos (papročiai ir t. t.), visuma. Katalikų Bažnyčioje nuo viduramžių reiškiamą nuomonę, kad šalia Biblijoje objektyvuoto apaštališkosios kerigmos perdavimo egzistuoja dar ir sakytinė apaštališkoji tradicija⁴².

³⁶ Lies L. Glaube und Volksfrömmigkeit. An unsere Freunde Juli. 2003. P. 47.

³⁷ Rahner K., Vorgrimler H. Mały słownik teologiczny. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax. 1987. P. 482.

³⁸ Alexander P., Alexander D. Biblijos žinynas. Vilnius: Alma littera. 2001. P. 423.

³⁹ Vorgrimler H. Naujasis teologijos žodynas. P. 502.

⁴⁰ Alexander P., Alexander D. Biblijos žinynas. P. 606.

⁴¹ Vorgrimler H. Naujasis teologijos žodynas. P. 547.

⁴² Vorgrimler H. Naujasis teologijos žodynas. P. 557–558.

1. ŠVČ. M. MARIJOS APSIREIŠKIMŲ AUTENTIŠKUMAS IR JŲ PASTORACINĖ SAMPRATA

1.1. Magisteriumo keliami Dievo Motinos apsireiškimų vertinimo reikalavimai

Katalikų Tradicijoje Švč. Mergelės Marijos apsireiškimai itin svarbūs. Lurdas (1858 m., Prancūzija) ir Fatima (1917 m., Portugalija), kuriuose buvo apsireiškusios Dievo Motina, po Romos (Vatikano) yra labiausiai lankomi krikščioniški piligrimystės centrai. Tačiau, kadangi egzistuoja daugybė apsišaukėlių pranašų, apaštalų ar regėtojų, apsireiškimus Katalikų Bažnyčia vertina itin atsargiai. Ji sutinka, kad daugelis apsireiškimų gali būti paaiškinami kaip haliucinaciniai išgyvenimai, bet pripažįstama ir autentiškų apsireiškimų. Be to, daugybė skelbiamų apreiškimų dar tebėra tiriami, svarstomi, dėl jų ginčijami.

Spręsdama, ar tam tikras apsireiškimas iš tiesų autentiškas, Bažnyčia laikosi tam tikros griežtos tvarkos. Sudaroma diecezinio vyskupo komisija, į kurią įeina įvairių teologų, psichologų, ji įvertina apsireiškimus atsakydama į įvairius klausimus. Vis dėlto visapusiškesniam suvokimui įgyti, vertinant Dievo Motinos apsireiškimus reikia pirmiau susipažinti, koks yra privačių apreiškimų santykis su bibliiniu Apreiškimu.

1.1.1. Privačių apreiškimų santykis su dieviškuoju Apreiškimu

Dieviškojo Apreiškimo pilnatvės samprata

Žodis „apreiškimas“ gali būti vartojamas ne tik religiniame kontekste. Bendrąja prasme jis gali reikšti staigų ir netikėtą reikšmingo veikėjo gilų pažinimą, ypač tokį, kuris duoda gavėjui naują perspektyvinį žvilgsnį (žvilgį) į gyvenimą ir pasaulį. Tai dažnai žymi laisvą veiksmą, kuriuo vienas asmuo patiki savo vidines mintis ir jausmus kitam asmeniui ir leidžia pastarajam įžengti į jo dvasinį gyvenimą⁴³. Dieviškasis Apreiškimas, kuris teologijoje dažniausiai vadinamas tiesiog Apreiškimu, – „teologijos sąvoka, žyminti Dievo potyrį, kuris suvokiamas kaip Dievo savęs parodymas ar savęs atskleidimas“⁴⁴, ar atidengimas. Šis Dievo savęs atskleidimas įgyvendinamas istorijoje ir pasireiškia per įvykius ar veiksmus, kuriuos paaiškina Dievo įgalioti tarpininkai – liudininkai⁴⁵. Trumpiau tariant, Apreiškimas – tai „visai žmonijai

⁴³ New Catholic Encyclopedia. Washington: The Catholic University of America. 1967. P. 440.

⁴⁴ Vorgrimler H. Naujasis teologijos žodynas. P. 46.

⁴⁵ Latourelle R., Fisichella R. Dictionary of Fundamental Theology. New York. 2000. P. 947.

skirtas Dievo apreiškiamasis veikimas, užfiksuotas Biblijoje, susidedančioje iš dviejų dalių – Senojo ir Naujojo Testamento⁴⁶.

Tad neregimasis Dievas, visa ko Kūrėjas ir Palaikytojas, „dėl savo gerumo ir išminties“⁴⁷, laisvos valios ir prigimtinės bei didžios meilės kūrinijai, sava iniciatyva norėdamas pakviesti ir priimti žmones į savo bendrystę⁴⁸, „atėjęs laiko pilnatvei“ (Gal 4, 4) panoro apsioreikšti ir apreiškšti savo dieviškąjį planą žmonijai.

Teologas K. Barthas teigia, kad „pagal Šventąjį Raštą Dievo apreiškimas yra tiesioginis Dievo kalbėjimas, tad jis negali būti atskirtas nuo paties Dievo, nuo dieviškojo „Aš“, kurio akivaizdoje žmogus atsiduria, kai Dievas kreipiasi į jį „Tu“. Apreiškimas yra *Dei loquentis persona* (kalbančio Dievo asmuo)⁴⁹. Laikydamosis šios nuostatos, T. Barthas tvirtina, kad apreiškiantis veiksmas tuo pat metu yra paslėpimas, nes atskleidžia absoliutų Dievo nesuvokiamumą: „Apreiškimas Biblijoje reiškia savęs atskleidimą žmonėms to Dievo, kuris dėl savo prigimties negali būti atskleistas žmogui (...). Tai yra *Deus revelatus* (apreištasis Dievas), kuris yra *Deus absconditus* (paslėptasis Dievas) (...)“⁵⁰.

Rudolfui Bultmannui „Slėpiningasis ir paslėptasis Dievas tuo pat metu turi būti apreiškiamas Dievas“⁵¹. Pažinimas, kuris kyla iš apreiškimo, teigia jis, „negali būti tiesiogiai perteiktas pasakojimais apie Apreiškėją, bet gali būti žmogaus įgyjamas tik tai tuomet, kai pastarasis leidžia sau susitikti su Apreiškėjo žodžiu, kuris tuo pat metu Jį apreiškia ir slepia“⁵². Jis yra „paslėptasis Apreiškėjas“⁵³.

Panašiai Emilis Brunneris tvirtina, kad Dievas kaip absoliutus subjektas leidžiasi pažįstamas kaip absoliutus slėpinys, todėl jo neįmanoma apibūdinti objektyviomis sąvokomis⁵⁴. Apreiškimo tiesa, pasak minėto autoriaus, „nėra nei subjektyvi, nei objektyvi, bet ir tokia, ir tokia. Kitaip tariant, tai yra tiesa, kuri gali būti nusakyta kaip žmogiškojo „Aš“ susitikimas su Dievo „Tu“ Jėzuje Kristuje“⁵⁵.

Kaip matyti iš šio teiginio, apreiškimo turinys yra ne Dievas savo abstrakčia esme, o Dievas, kuris kreipiasi į savo kūrinius teisdamas ir atleisdamas; tai reiškia Jėzuje Kristuje. Apie Kristų K. Barthas sako: „Jis yra Dievo šviesa ir Dievo apreiškimas“⁵⁶, taip pat „Jėzus Kristus

⁴⁶ Ratzinger J. Fatimos žinios teologiniai komentarai. P. 19.

⁴⁷ Dogminė konstitucija apie Dievo Apreiškimą *Dei Verbum*. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. Nr. 2.

⁴⁸ Ten pat. Nr. 2.

⁴⁹ Barth K. Church Dogmatics. Vol. I/1. Edinburgh. T. & T. Clark. 1975. P. 304.

⁵⁰ Ten pat. P. 320.

⁵¹ Bultman R. Existence and Faith. New York: Meridian Books. 1960. P. 30.

⁵² Bultman R. The Gospel of John. Philadelphia. Westminster. 1971. P. 161.

⁵³ Ten pat. P. 361.

⁵⁴ Brunner E. Revelation and Reason. Philadelphia. Westminster. 1946. P. 24.

⁵⁵ Ten pat. P. 171.

⁵⁶ Barth K. Church Dogmatics. Vol. IV/3. 1° ET Edinburgh. T. & T. Clark. 1961. P. 97.

yra apreiškimas, nes Jis yra Dievo malonė, apreiškta mummyse, *malonė* pilnąja to žodžio prasme⁵⁷. „Jeigu Dievas nebūtų *maloningas* (kitai sakant, jeigu pasilaikytų savo dieviškosios prigimties didybę), jeigu nesikreiptų į žmones savo noru, nebūtų jokio apreiškimo“⁵⁸. Panašiais žodžiais rašo ir R. Bultmanas: „Taigi, apreiškimas iš esmės yra ne kas kita kaip Jėzaus Kristaus įvykis“⁵⁹. Be to, ir E. Brunneriui apreiškimas yra Jėzus Kristus, kurio asmenyje Dievo asmeninė būtis tapo tikrove⁶⁰. Taigi, autoriai tvirtina, kad Dievas apreiškia save Jėzuje Kristuje, ypač per Kryžiaus ir Prisikėlimo slėpinį.

Šių autorių susitelkimas į Kristų skatina atmesti gamtos, religinės patirties ir nekrikščioniškų religinių tradicijų apreiškiančias galias⁶¹. K. Barthas, teigdamas, kad Jėzaus Kristaus apreiškimas mus išlaisvina iš prigimtinės teologijos iliuzijų, pastarąją apibūdina kaip „doktriną apie žmogaus susivienijimą su Dievu, kuris yra svetimas Dievui, apreiškiamam Jėzuje Kristuje“⁶².

E. Brunneris aštriai polemizuoja su J. W. von Goethe, kuris savo poezijoje aukštino apreiškimą, dovanojamą visada ir visur. E. Brunnerio nuomone, priešingai – krikščionims apreiškimas ateina tik per Kristų, be kurio nėra duota jokio kito vardo⁶³. Pasak R. Bultmano, „Dievas susitinka [su tikinčiuoju] tik Kristuje (...). Kitaip sakant, Kristus yra eschatologinis veiksmas, ir nebėra erdvės jokiam kitam veiksmui, kuris pateisintų arba sutvirtintų tikėjimą“⁶⁴.

Laikydami apreiškimą neatskiriamu nuo gyvos Dievo autokomunikacijos, šie autoriai visiškai nuosekliai tvirtina, kad apreiškimas yra tiesiogiai susijęs su išganymu: „Kadangi Dievo apreiškimas savo esme veda į išsipildymą to, ką tikėtai Dievas gali atlikti, – rašo K. Barthas, – būtent į žmogaus ir Dievo draugystės atkūrimą, (...) pats apreiškimas jau yra sutaikinimas“⁶⁵. E. Brunneris pritaria, kad Dievas ateina pas mus per apreiškimą, todėl „apreiškimas ir atleidimas yra tas pats“⁶⁶. Komentuodamas žodžius „Aš esu kelias“ (Jn 14, 6), R. Bultmanas pažymi: „Tai yra gryna apreiškimo idėja išraiška. Apreiškėjas yra priėjimas prie Dievo, kurio žmogus ieško,

⁵⁷ Baillie J., Martin H. Revelation. London: Faber & Faber. 1937. P. 53.

⁵⁸ Ten pat. P. 53.

⁵⁹ Bultman R. Existence and Faith. P. 75.

⁶⁰ Brunner E. Revelation and Reason. P. 112.

⁶¹ Tai nereiškia, kad galima neigti, jog Dievas atsigrėžia į žmoniją per kosmosą.

⁶² Barth K. Church Dogmatics. Vol. II/1 ET Edinburgh. T. & T. Clark. 1957. P. 168.

⁶³ Brunner K. Die Offenbarung als Grund und Gegenstand der Theologie. In: Moltmann J. Anfänge der dialektischen Theologie. Vol. I. Monako. Kaiser. 1966. P. 311–312.

⁶⁴ Bultman R. Faith (New Testament). In: Bultman R. and Weiser A. Faith (Bible Key Words). London: A. & C. Black. 1961. P. 86.

⁶⁵ Barth K. Church Dogmatics. Vol. I/1. P. 409.

⁶⁶ Brunner K. Gesetz und Offenbarung. Eine theologische Grundlegung. In: Moltmann J. Anfänge der dialektischen Theologie. München. 1962. P. 29.

ir dar svarbiau (...) vienintelis priėjimas⁶⁷. Tuo remdamasis pastarasis autorius gali vartoti sudurtinį žodį „Heilsoffenbarung“ (išgelbstintis apreiškimas)⁶⁸.

Taigi žmonijos istorijoje Kūrėjas augina, brandina žmogų susitikti su Juo. Dievas atskleidžia save žmogui laipsniškai, tam tikromis pakopomis. Pradžioje savo dieviškąjį Apreiškimo planą Jis įgyvendina glaudžiai susijusiais ir vienas kitą nušviečiančiais „dabais ir žodžiais“⁶⁹, kurie Apreiškimo pilnatvę galiausiai pasiekia per Kristų – visa ko tikslą ir viršūnę, visas Apreiškimo formas. Įsikūnijęs gyvenime Jis yra tobuliausias Dievo paveikslas, taigi – dieviškasis Apreiškimas. Kristus yra didžiausias pranašas, nes nuo Jo Tėvas nieko nenuslėpė. Jėzus mąsto ir kalba persmelktas Tiesos Dvasios, kurią gavo visa pilnybe⁷⁰. Būtent Kristuje Dievas galutinai apreiškia ir praneša apie Save žmogui, kuria Bažnyčią ir laukia pritariančio žmogaus meilės atsako bei paklusnumo. Dievas apreiškia, kad Kristus yra tasai amžinasis Jo išganymo planas, tikroji tiesos esmė ir pilnatvė – „kelias, tiesa ir gyvenimas“ (plg. Jn 14, 5), kuri tampa žinoma (pažini) per Dievo atsiskleidimo istorijoje planą. Naujajame Testamente mokoma: „dabar dienų pabaigoje jis prabilo į mus per Sūnų, kurį paskyrė visatos paveldėtoju ir per kurį sukūrė pasaulius“ (Žyd 1, 2). Apreiškiantis Sūnus yra aprašomas kaip turintis Dievo esmės antspaudą (plg. Žyd 1, 2), kaip „neregimojo Dievo atvaizdas“ (Kol 1, 15). Šiuose ir daugelyje kitų tekstų vyraujantis ir apibrėžiamas Apreiškimo per Kristų pobūdis yra aiškiai išreikštas.

Norint aiškiau suprasti dieviškojo Apreiškimo pilnatvę ir išsipildymą per Kristų, dera trumpai aptarti Apreiškimo sklaidą Šventajame Rašte, kuriame ir atsiskleidžia Apreiškimo prigimtis bei tikslas.

Pranašiškas Apreiškimo pobūdis Senajame Testamente

Antgamtinių arba dieviškų apsiereiškimų aptinkama visose religinėse ir sakralinėse patirtyse, bet biblinis Apreiškimas šiuo aspektu, labiau nei kitais atžvilgiais, gerokai nutolsta nuo įprastinio religinio suvokimo. Taip pat daug kartų išreikštas principas, kad „Dievo niekas niekada nėra matęs“ (Jn 1, 18; Iš 33, 20). Senasis Testamentas perduoda iš kartos į kartą ir pasakoja įvairias teofanijas tiek poetine forma (pvz., Hab 3; Job 38; Ps 50), tiek pranašiška kalba (pvz., Iz 6; Ez 1–3)⁷¹. Vis dėlto niekur neaprašoma, kad Dievas apsiereiškė tiesiogiai – savo transcendentine esme. Tačiau teofanija visada skirta dieviškajai žiniai sužinoti, perduodama per

⁶⁷ Bultman R. The Gospel of John. P. 161.

⁶⁸ Ten pat. P. 47.

⁶⁹ Katalikų Bažnyčios katekizmas. Kaunas: Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla. 1996. Nr. 53.

⁷⁰ Warfield B. B. Revelation and Inspiration. New York: Oxford University Press. 1927. P. 15.

⁷¹ Fornara R. La visione contraddetta. Pontificio Istituto Biblico. Roma. 2004. P. 9.

įvairius įvykius. Esminius Izraelio tautos istorinius įvykius visada lydi dieviškieji apreiškimai, be kurių neįmanoma įsivaizduoti išganymo istorijos⁷².

Apsireiškimo fenomenologija kyla iš kokios nors būtybės realaus nebuvimo šalia: tas nebuvimas pakeičiamas ir pripildomas buvimo tos būtybės, kuri kaip tik „pasirodo“ arba „apsireiškia“. Šio proceso kilmė gali būti tik paprastas nebuvimas čia (bet toji būtybė yra kitur) arba negalėjimo matyti situacija (nors ta būtybė yra čia ir dabar), arba mirtis (kai būtybė yra be gyvybės, tiek kai lavonas yra čia pat, tiek kai jo nėra). Pastarasis aspektas, kadangi tai yra ypač susiję su Jėzaus istorija, dėl jo išskirtinumo ir ypač dėl unikalaus santykio, siejančio jį su tikėjimu, patraukia ypatingą dėmesį. Biblinė kazuistika apima visus šiuos atvejus ir nėra jų griežtai apibrėžusi. Yra svarbi religinė prasmė pasirodymo tokių būtybių, kurios normaliai nedalyvauja žmoniškų būtybių pokalbyje, nes tai užmezga bendravimą tarp antgamtinio ir žemiškojo pasaulių. Biblinėje literatūroje apsireiškimų veikėjai yra žmonės (gyvi arba mirę), angelai, demonai ir pats Dievas. Dievas yra didžiausią susidomėjimą keliantis protagonistas <...>. Apsireiškimas nebūtinai reiškia regėjimą, jam taip pat nebūtinai būdingas betarpiškas žmoniškų santykių užmezgimas; būtent tas faktas sukuria problemą, ar turėtų būti vadinamas apsireiškimu kiekvienas Dievo kalbėjimas. Dievo žodis tam tikra prasme yra apsireiškimas, bet neįmanoma surinkti į vieną vietą posakių („Ir Dievas tarė...“) dėl jų nepaprastai dažno kartojimosi. Panašiai galima pastebėti, kad iš žmogaus pusės yra nesuskaičiuojama daugybė atvejų, kai žmogus girdi Dievą esant ir kalbant⁷³.

Biblinėje sampratoje apsireiškimas, t. y. epifanija, tapatinamas su nenuspėjamu Dievo įsiveržimu į žmonių istoriją. Apsireiškimai reiškia nesibaigiančią Dievo dievystės, artumo ir galybės manifestaciją, kuri kyla iš jo dovanai duodamos meilės, kad būtų išganyta Sandoros tauta. Apsireiškimas Izraeliui – tai Apreiškimo, kuris yra esminė vienatinio Dievo religinė patirtis, fenomeno pavyzdinė išraiška⁷⁴.

Senajame Testamente sąvokos „Apreiškimas“, tokios, kaip ji suprantama krikščioniškuoju požiūriu, nėra. Norint ją pristatyti galima kalbėti apie Dievo raiškos atsiskleidimą įvairiomis (žodinėmis) formomis: Dievas per įvairius tarpininkus ar pats asmeniškai atskleidžia, apreiškia kokią nors tiesą, savybę ar patį Save. Jis daro Save pažinų arba leidžia kitam Jį pažinti⁷⁵. Taigi Senasis Testamentas liudija apie *Dievo veiksmo* (vyksmo), kuris priklauso istorijai ir ją keičia, patirtį. Šis Dievo veiksmas yra „kalbančio“ Dievo ir „klausančio“ žmogaus susitikimas. Tai – asmenų *dialogas*.

Pirmasis Apreiškimo etapas yra Abraomo ir patriarchų istorija. Tai – visų būsimų apreiškimų prototipas: Dievas atsiskleidžia *veikdamas istorijoje*⁷⁶. Viešpaties žodis regėjimo metu aplanko Abramą ir taria: „Nebijok“ (plg. Pr 15, 1). Dievas asmeniškai išsirenka ir

⁷² AA. VV. Revelation. Encyclopedia Judaica. Jerusalem: Keter Publishing House. 1972. Vol. 13. P. 117–126.

⁷³ Ghiberti G. Apparizioni. Temi teologici della Bibbia. I Dizionari / Eds. R. Penna, G. Perego, G. Ravasi. San Paolo: Cinisello Balsamo. 2010. P. 89–90.

⁷⁴ Seckler M. Il concetto di rivelazione. Corso di Teologia Fondamentale / Eds. W. Kern, H. J. Pottmeyer, M. Seckler. Brescia: Queriniana. 1990. Vol. 2. P. 69–70.

⁷⁵ New Catholic Encyclopedia. P. 435–436.

⁷⁶ Latourelle R., Fisichella R. Dictionary of Fundamental Theology. New York. 2000. P. 907–908.

pasišaukia Abramą (plg. Pr 12, 2–3), jam duoda pažadą ir padaro jį daugybės tautų tėvu – Abraomu. Šis, nors visiškai nenutuokia, kur ir kokia kryptimi yra vedamas Dievo, tiki, nes gavo DIEVO pažadą – Dievo, kuris jam pasirodė kaip jo „skydas“ (plg. Pr 15, 1) ir kaip Dievas visagalis – „EL Šadai“ (plg. Pr 17, 1)⁷⁷. Vėliau Izaoko Dievas bus vadinamas „Giminaičiu“ (Pr 31, 42. 53), Jokūbo Dievas – „Stipruoliu“ (Pr 49, 24)⁷⁸. Taigi Dievas apsireiškia veikdamas istorijoje. Šis veiksmas tampa *pažadu* ir *išsipildymu*, nes Dievas palaiko amžiną sandorą su žmogumi ir neatšaukiamai jam įsipareigoja. „Sutartimi Abraomas yra įvedamas į asmenišką ryšį su Dievu“⁷⁹, kad Dievo valia iš Abraomo kilusi tauta vėliau taptų tąja tauta, per kurią visos tautos patirtų Dievo palaiminimą.

Senajame Testamente taip pat pasakojama apie Dievo susitikimus su kitų tikėjimų žmonėmis, iš kurių, kaip bus matyti vėliau, išsiskiria Mozė – gavėjas tam tikrų teofanijų, kurios leis įvertinti, pripažinti ir patvirtinti Mozę kaip Sinajaus Sandoros tarpininką⁸⁰. Išskirtinis yra ir pranašo Elijo teofanijos patyrimas (1 Kar 19, 9–18). Jis, kurio vardas („VIEŠPATS yra mūsų Dievas, vien tik VIEŠPATS“ (Ist 6, 4)) yra visa programa ir liudijimas, kartodamas Izraelio kelią, pasiekia Sinajaus kalną, kuriame turi susitikti Viešpatį ir iš naujo parengti Jahvės pasirodymą Mozei. Pabėgimas nuo Jezabelės, jį be paliovos persekiojusios karalienės, šitaip persikeičia į kelią, atidengiantį tikrąjį Dievo veidą. Be to, didžiajam pranašui reikėjo būti išmokytam ir išauklėtam per tikėjimą, žvilgsnį ir klausą pažinti Dievą ne pagal nustatytas schemas, paprastai „audringas“ ir „sinajiškas“, o pagal gryną tikrovę, visada transcendentinę ir visada kitokią, kurią Jahvė atskleidė kaip švelnų vakaro vėjelį. Kalno vienišume „pranašas lyg ugnis“ (Sir 48, 1) ieško savo Dievo smarkiame vėjyje, kuris drebina kalnus, ugnyje ir žemės drebėjime, t. y. pagal tradicines bendras ir asmenines schemas. Taigi gaisrai, audros ir žemės drebėjimai buvo natūrali aplinka, kurioje atsiduria teofanijos („Pakels didingą savo balsą VIEŠPATS, parodys savo rankos triuškinantį smūgį šėlstančiu įniršiu, ryjančia ugnies liepsna, liūtimi, audra ir kruša“ (Iz 30, 30)). Bet Dievas nenori būti žmogaus suvoktas pagal tokį įvaizdį ir pasirodo kaip ramus, švelnus vėjelis (1 Kar 19, 12). Tuomet Elijas, apsigaubęs veidą, „nes žmogus negali pamatyti mane ir likti gyvas“ (Iš 33, 20), supranta, kad Viešpats yra intymumas, paprastumas, kantrybė, švelnumas, dvasia ir gyvenimas⁸¹. Tad Dievo Apsireiškimas yra buvimo įvykis, ženklų ir žodžių reiškinys, kuris praneša, moko, auklėja, kviečia, priima, pašventina gaunantįjį, o įvykis savo ruožtu dažnai yra skirtas perduoti tam, ką Viešpats yra leidęs pažinti. Iš tiesų paaiškėja, kad dieviškasis Apsireiškimas keičia gyvenimą.

⁷⁷ Alexander P., Alexander D. Biblijos žinynas. P. 111.

⁷⁸ Rubšys R. Dešimt Dievo įsakymų: žmonijos nuojauta ir Apreiškimas. Vilnius: Aidai. 1980. P. 269.

⁷⁹ Rubšys A. Raktas į Senąjį Testamentą. Pirmoji dalis. P. 102.

⁸⁰ Martini C. M. Vita di Mosè. Roma: Borla. 1984. P. 15.

⁸¹ Perrella S. M. Impronte di Dio nella storia. Apparizione e Marriofanie. Padova. 2011. P. 109–110.

Daugeliu atvejų, kaip jau minėta, Dievas apsireiškia ne tiesiogiai, o per simbolius arba tarpininkus. Tarpininkų ir pasiuntinių funkciją dažniausiai atlieka angelai (Pr 19, 1; 28, 12).

Teofanijos siejamos su Dievo apsireiškimais žemėje, įvykusiais daugiausia Izraelio istorijoje: Biblijos tyrinėtojai mėgina paaiškinti, kaip grynai dvasinė ir transcendentinė Būtybė – Dievas (JHWH) – užmezga kontaktą su žmogaus pojūčių galiomis ir pasirodo jam per sakramentus (Savo buvimo ženklus). Apsireiškimas yra privilegijuotas Dievo bendravimo su žmogumi būdas. Transcendentinė Būtybė paprastai pasirodo budint arba per sapną⁸². Pradžioje Dievo pasirodymo išganomasis įvykis yra lyg savaiminis prisistatymas žmogui, kuris nepažįsta dieviškosios tapatybės. Pasirodymas kaip veiksmas neturi prasmės pats savaime, bet yra neatsiejamas nuo kito veiksmo, kuris ir atskleidžia Dievo apsireiškimo tikslą: Dievas pasirodo pažadui paskelbti (Pr 12, 7), Sandorai sudaryti (Pr 17, 1), įspėti nusigręžti nuo nuodėmingo elgesio (Pr 18, 20), planui apreikšti (Iš 3, 2), pamokyti (Iš 3, 16) ir pan. Pavyzdžiui, Abraomo teofanija yra kitų, vėlesnių, teofanijų išeities taškas⁸³. Mozei, kaip jau minėta, buvo suteiktas ypatingas vaidmuo daugelyje dieviškųjų apsireiškimų, pradedant Išėjimo knygos 3 ir 19–24 skyriais. Pagrindinis šios išskirtinės dovanos motyvas nurodytas Skaičių knygoje (12, 8): Mozė yra pats iškiliausias pranašas! Remiantis Biblija, Mozė buvo pranašas, „kurį Viešpats pažino veidas į veidą“ (Išt 34, 10), pakviestas paties Dievo išvaduoti žydų iš Egipto vergovės ir nuvesti jų per dykumą iki Pažadėtosios žemės slenksčio. Per Mozę Jahvė su išrinktąja tauta sudarė Sandorą ir davė Torą, Įstatymą: teofanijos leidžia patvirtinti išskirtinį Sinajaus Sandoros tarpininko vaidmenį. Taigi ypatinga teofanijos patirties dovana ne tik padeda Mozei suvokti, kiek tai įmanoma trapiam kūrinui, nors ir išrinktam Aukščiausiojo, gero, gailėstingo ir transcendentinio Dievo, esmę, bet ir leidžia pateisinti bei patvirtinti jo kaip reikšmingo Sinajaus Sandoros tarpininko vaidmenį⁸⁴.

Dievo apreiškimo etapas vėliau matomas apreiškimo Mozei kontekste per likiminio Senojo Testamento įvykio – išėjimo – patirtį. „Šis vienkartinis Išėjimo įvykis apreiškė Dievo istorinį užmojį atpirkti ir atleisti“⁸⁵. Taip buvo išgelbėta Dievo tauta: „Po patriarchų laikotarpio Dievas padaro Izraelį savo tauta, vaduodamas ją iš Egipto vergijos. Sinajuje sudaro su ja Sandorą ir per Mozę duoda jai savo Įstatymą, kad Jį pripažintų ir Jam tarnautų kaip vieninteliame gyvam ir tikram Dievui, rūpestingam Tėvui ir teisingam Teisėjui, ir kad lauktų pažadėto Gelbėtojo“⁸⁶.

⁸² *Sbalchiero P.* Teofania. Dizionario dei miracoli e dello straordinario cristiano. EDB. Bologna. 2008. Vol. 2. P. 1733–1735.

⁸³ *Pannenberg W.* Rivelazione e rivelazioni nella testimonianza della storia. Corso di Teologia Fondamentale / Ed. W. Kern, H. J. Pottmeyer, M. Seckler. Vol. 2. P. 104.

⁸⁴ *Perrella S. M.* Impronte di Dio nella storia. Apparizione e Marriofanie. P. 117–119.

⁸⁵ *Rubšys A.* Raktas į Senąjį Testamentą. Pirmoji dalis. P. 120.

⁸⁶ Katalikų Bažnyčios katekizmas. Nr. 62.

Taip pat labai svarbu, kad per Dievo tautos vadavimo įvykį atsiskleidžia ir Dievo Savęs apreiškimo *įvykis*: Dievas apreiškia savo Vardą – „Aš esu, kuris esu“ (Iš 3, 14). Taip per Mozę, savo tarpininką, Dievas atskleidžia ne tik tai, kad Jis egzistuoja, bet ir kad yra vienintelis Dievas Gelbėtojas: „Aš esu VIEŠPATS, tavo Dievas, kuris išvedžiau tave iš Egipto žemės, iš vergijos namų“ (Iš 20, 2). Taigi per pasirinktus ir pakviestus asmenis bei išrinktąją tautą Dievas pamažu atskleidžia užmojų ir išganymo veiklą: savo *vardą, įvykių prasmę* ir savo *veikimo būdą bei principus*. Tai, kas įvyko, buvo ne vien išsivadavimas iš Egipto vergijos, bet ir Dievo darbas – Jo tautos atpirkimas⁸⁷. Taigi „Apreiškimas, tikėjimo akimis žiūrint, nebuvo žaibas iš giedro dangaus, bet atėjo per *įvykius*, lūžius bei tikrojo gyvenimo pervartas *asmenims*, kurie atsitikimuose įžiūrėjo Dievo užmojų ir veiklą“⁸⁸. Izraelis įsipareigojo egzistenciniam dialogui, kurį sudaro visų pirma Dievo *kvietimas* ir žmogaus *atsiliepimas*.

Senajame Testamente nuo pat pradžių Apreiškimas turi būdingą *įvykio-ženklą* bruožą. Pažado ir išsipildymo dialektika pereina nuo patriarchų į Izraelio tautą. Taigi galima daryti prielaidą, kad Dievas, istorijos Viešpats, Apreiškimą padaro dialektinį ir universalų.

Pranašų laikotarpiu Sinajaus įvykis yra suprantamas kaip teofanijos pagrindas, o Sandoros įvykio atstovas Mozė yra pranašų, Dievo ir žmonių tarpininkų, prototipas. Kaip tik šiuo laikotarpiu Dievas kalba ne tiesiogiai, o būtent per tarpininkus – pranašus⁸⁹. Pranašais buvo laikomi asmenys, kurie kalba už kitą, kito vardu, per kuriuos Dievas pranešdavo ir atskleisdavo savo valią žmonėms⁹⁰. Anot Šventojo Rašto tyrinėtojo prel. Antano Rubšio, svarbu tai, kad „pranašai save suprato kaip Dievo siųstus *pasiuntinius* – pranešti žmonėms žodį iš Dievo. <...> Todėl jų „Taip sako Jahvė“ buvo įsakmiai svarus – prašekino ir drebino tautas. <...> Pranašai dažnai kalbėjo apie ateitį, <...> rūpėjo pirmoje vietoje dabartis. Jų uždavinys buvo – pranešti Dievo žodį dabarčiai ir šaukti žmones apsispręsti *šiandien*“⁹¹. Pranašai neišburia ateities, kaip aiškiai teigiama Pakartoto įstatymo knygoje (Ist 18, 21–22). Pasak A. Rubšio, „pranašai nebuvo su krikščionimi buriantys aiškiaregiai, nusakę iš anksto tolimus įvykius. Šventojo Rašto pranašai kalba apie Dievo užmojo dinamiką – jėgą dabarties įvykiuose ir šaukia tikėjimą apsispręsti už Dievo ateitį dabar“⁹².

Pranašai, kita vertus, nebuvo kokie nors ypatingi orakulai. Apreiškimo paslaptis yra būdas, kuriuo Dievas panaudoja klystančių žmonių netobulas mintis, jausmus, žodžius ir veiksmus ir perduoda amžinąją tiesą tiems patiems žmonėms⁹³. Taigi pranašai yra Dievo burna,

⁸⁷ Rubšys A. Raktas į Senąjį Testamentą. Pirmoji dalis. P. 76.

⁸⁸ Ten pat. P. 77.

⁸⁹ Latourelle R., Fisichella R. Dictionary of Fundamental Theology. P. 908–909.

⁹⁰ Rubšys A. Raktas į Senąjį Testamentą. Antroji dalis. Pranašai ir Karaliai. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. P. 127.

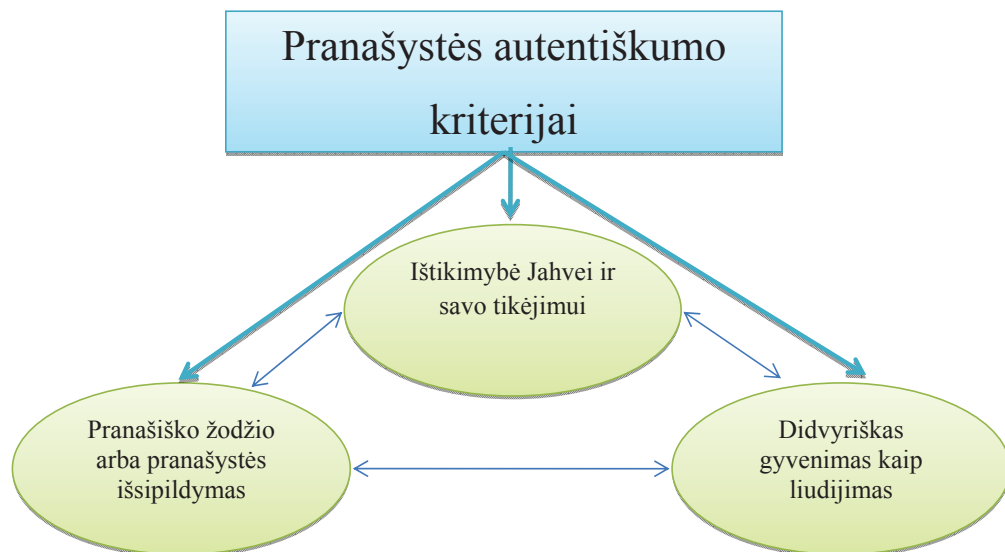
⁹¹ Ten pat. P. 128–129.

⁹² Rubšys A. Raktas į Senąjį Testamentą. Trečioji dalis. Tiltai ar Sienos? Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. P. 88.

⁹³ Dodd C. H. The Authority of the Bible. New York: Harper Torchbooks. 1960. P. 27.

kurios žodžių neužtenka girdėti, jais reikia ir gyventi. Minėti tarpininkai ragina tautiečius būti ištikimus Dievui, saugo bei gina Dievo Sandorą ir Dekalogą.

Derėtų išskirti pranašą Jeremiją, kuris turi reikšmės Senojo Testamento Apreiškimo teologinei refleksijai. Remiantis šio pranašo pavyzdžiu, kaip perduoti Dievo žodį, galima išskirti tris pranašystės autentiškumo kriterijus:

1 pav. Pranašystės autentiškumo kriterijai (autorius sudaryta schema)

- 1) Pranašiško žodžio arba pranašystės išsipildymas (plg. Jer 28, 9; 32, 6–8).
- 2) Ištikimybė Jahvei ir savo tikėjimui (plg. Jer 23, 13–32).
- 3) Didvyriškas gyvenimas kaip liudijimas (dažnai paties pranašo didvyriškas liudijimas – savojo pašaukimo vykdymas) (plg. Jer 1, 4–6; 26, 12–15)⁹⁴.

Pažymėtina, kad pranašiški žodžiai Šventajame Rašte dažnai yra glaudžiai siejami su ženklais, kurie nebūtinai yra antgamtiniai, bet liudija apsieišiantį Dievo artumą ir užmojų (pvz., Mozė padarė ženklų faraono akivaizdoje, Jėzus padarė ženklų savo viešosios tarnybos metu; žodis „ženklas“ vartojamas vaivorykštei (Pr 9, 13–15) ar kūdikio gimimui (Iz 7, 14) nusakyti. Todėl Šventajame Rašte ženklai nėra vieniši ar pliki. Dievas veikia per pranašų žodžius, savais ženklais padarydamas juos matomais, raiškiais ir įtaigiais veiksniais, ir tai įkūnija Dievo duotų žodžių tiesą bei jėgą⁹⁵. Taigi „Dievo žodis gali būti ne tik *girdimas* per pranašo žodžius, bet ir matomas per pranašo ženklus“⁹⁶.

⁹⁴ Latourelle R., Fisichella R. Dictionary of Fundamental Theology. Ten pat. P. 909.

⁹⁵ Rubšys A. Raktas į Senąjį Testamentą. Antroji dalis. P. 295.

⁹⁶ Ten pat. P. 297.

Svarbų vaidmenį Senojo Testamento laikais atliko ir treties pranašas Izaijas. Dievas, išsirinkdamas Izraelį savo tauta, padarė jį savo pirmuoju žingsniu, išganymu bei malonės ženklu ir paliudijo, kad Izraelis turi ypatingą uždavinį žmonijos išganyimo istorijoje. Izraelis turi būti „Tautų šviesa“, parodyti pagonims – kitoms tautoms, kad Dievo išganyimo užmojis apima ir jas (Iz 42, 5–9). Pranašo nuomone, Izraelio išrinkimo prasmė ta, kad per šią tautą kaip Dievo išsirinktą įrankį visos pasaulio tautos galėtų patirti išganyimo palaimą⁹⁷. Pranašas Izaijas Dievo apreiškimui svarbus mesijinės pranašystės aspektu, nes jo aprašomo „Jahvės tarno“ giesmių rinkinio mintis Naujojo Testamento kontekste yra suprantama kaip Jėzaus Nazariečio tarnyba (Lk 4, 21), o pats „Jahvės tarnas“ – kaip būsimas Dievo apsiareiškimas Jėzuje Kristuje (Iz 61, 1–2; Lk 4, 21)⁹⁸.

Reikšmingas Apreiškimo bruožas, atsiskleidžiantis Senajame Testamente, yra pranašų žodžių dvigubas pobūdis: objektyvusis, kai kalba pats Dievas, ir kintamas, kai liudija pats pranašas. Pranašai buvo atsakingi už tai, kad Dievo nurodymai būtų aiškiai pasakyti. Tačiau atsakingi turėjo būti ir klausytojai: privalėjo išgirsti ir atkreipti dėmesį į jiems skelbiamus dalykus, vėliau paversti tikėjimą veikla, gyvenimu išreikšti Dievo teisingumą, šventumą ir meilę, įvertinti, ar pranašo žodžiai iš Dievo, ar ne, ir pagal sąžinę patikrinti savo elgesį bei santykį su Dievu⁹⁹. Be to, Dievo valios atskleidimas per pranašus Senajame Testamente yra susijęs su veikla, ekstaze – giliu džiugesiu ir dvasios pagava, kuri remiasi Jahvės – Dievo Dvasios patyrimu. Jahvės Dvasia apima žmogų, jo širdį ir padaro jį dieviškosios valios įrankiu (Sk 11, 24–29; 1 Sam 19, 19–24)¹⁰⁰.

Senajame Testamente galima įžvelgti ir tai, kad Dievas gali panaudoti sapnus ar tiesiogines ir netiesiogines vizijas (regėjimus) Jam pažinti. Bet teofanijoje svarbiausią vietą užima ne Dievo matymas (vizijos), o Jo žodžio klausymas. Abraomo istorija perteikia tai, kaip Dievas kalba. Mozė taip pat girdi Dievą, bet nemato Jo veido. Net ir pranašai, matantys vizijų, esminiu dalyku laiko tai, ką girdi, nes Dievas leidžia išgirsti Jo žodį, balsą, nuosprendį. Jis praneša, Jis kalba, Jis sako, Jo žodis perduodamas pranašams. Būtent Dievas, veikdamas kaip asmuo, imasi iniciatyvos bendrauti su žmogumi. Jo pranašų lūpomis perduotas „Dievo žodis“ padeda nuosekliai žmonėms pažinti Dievo slėpinį, kol galiausiai apreiškia didžiausią dovaną: Žodis tampa Kūnu¹⁰¹. „Dievas apsiareiškė Izraelyje kaip tas, kuriam būtina visiškai atsiduoti

⁹⁷ Rubšys A. Raktas į Senąjį Testamentą. Trečioji dalis. P. 112–113, 116.

⁹⁸ Ten pat. P. 151–152.

⁹⁹ Alexander P., Alexander D. Biblijos žinynas. P. 423–424.

¹⁰⁰ Rubšys A. Raktas į Senąjį Testamentą. Antroji dalis. P. 130–131.

¹⁰¹ Latourelle R., Fisichella R. Dictionary of Fundamental Theology. P. 908.

asmeniškai ir bendruomeniniu lygiu, tačiau Jis ruošia „naujo įstatymo“ apreiškimą, kurio tarpininkas bus Kristus, kaip daugelio Senojo Testamento prototipų atitikmuo¹⁰².

Galima išryškinti šiuos esminius pasakojimų apie Apreiškimą Senajame Testamente bruožus:

2 pav. Apreiškimo bruožai (autorius sudaryta schema)

Apibendrinant šį paveikslą galima pasakyti, kad:

- Dievas ne pasirodo tiesiogiai, o apsireiškia per tarpininkus.
- Tai – laisvas ir nepelnytas Dievo įsiterpimas į istoriją. Dievas kalba per istorinius įvykius, kuriuos tinkamai aiškina pranašai.
- Dievas pats išsirenka ir pašaukia asmenis bei jiems paveda atskleisti įvykius išgelbėjimo kontekste. Jahvės Dvasia apima žmogų, jo širdį ir paverčia jį dieviškosios valios įrankiu. Tad Apreiškimą sudaro ir įvykiai, ir aiškinamasis komentaras. Įvykių prasmė dažniausiai išryškėja, kai yra paaiškinama¹⁰³.
- Žmogaus pasirinkimas lemia jo gyvenimą ar mirtį. Apreiškimo žodis iš esmės yra kintantis – veikiantis ir gyvybingas, išganyką padaro realų, tuo pat metu jį skelbdamas ir pažadėdamas¹⁰⁴.
- Apreiškimo tikslas – išganyti žmogų, kad gyventų. Dievas veikdamas atskleidžia ne tik Save patį, bet ir išganyimo planą, skirtą ne vien Izraeliui, bet ir visai žmonijai.

¹⁰² Wicks J. Dieviškasis Apreiškimas ir jo perteikimas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. 2004. P. 54.

¹⁰³ Ten pat. P. 63.

¹⁰⁴ Latourelle R., Fisichella R. Dictionary of Fundamental Theology. P. 911–912.

Naujajame Testamente Apreiškimas perteikiamas įvairiai, tačiau pagrindas išlieka tas pats. Naujajame Testamente dieviškojo Apreiškimo pilnatvės ir išsipildymo esmė yra Jėzus Kristus, todėl dera apžvelgti kai kuriuos esminius Naujojo Testamento tekstus, kuriuose Apreiškimas atskleidžiamas per Jėzaus asmenį.

Jau pagal sinoptinę tradiciją Apreiškimui aptarti vartojami terminai „skelbti“ (gr. *κηρυγμαειν*) ir „mokyti“ (gr. *διδασκειν*). Kristus, pasak sinoptikų, yra Apreiškėjas, nes skelbia Dievo karalystę ir autoritetingai moko Dievo žodžio. Būtent ši nauja mokymo forma pakelia Jį į Dievo lygmenį. Frazė „O aš jums sakau“ (Mt 5, 22) atskleidžia, kad Kristus yra Dievas ir tik per Jį ateina Dievo karalystė.

Taigi jei Senajame Testamente Dievo ir žmonių tarpininkai yra teofanijos ir pranašų balsai, Naujajame Testamente, priešingai, skelbiamas buvimas ir veikimas: vienintelis mesijinis, gelbstintis tarpininkas – Jėzus Kristus, Dievo Sūnus (1 Tim 2, 5). Jėzui iš Nazareto būdinga visa dinamika Apreiškimo, kuris per žodžius ir gestus parodo tiek *Deus revelans*, tiek *Deus revelatus* (Dievą, kuris apreiškia, ir Dievą, kuris yra apreiškiamas) – tokios automanifestacijos subjektą ir objektą vienu metu¹⁰⁵. Taip Senojo Testamento Dievo neregimumas Naujajame Testamente prasiveržia „Kristuje kūniškai gyvenančia dievystės pilnatve (Kol 2, 9). Dabar Dievas yra matomas ir jį galima girdėti, nes jis save išreiškia per Sūnų“¹⁰⁶.

Naujajame Testamente, kitaip nei Senajame Testamente, keičiasi Dievo teofanijos perteikimas, nes Jėzus Kristus – Žodis, tapęs kūnu, – pasidaro matomas Dievo Asmuo per apsiareiškimo pilnatvę: „Daugel kartų ir įvairiais būdais praeityje Dievas yra kalbėjęs mūsų protėviams per pranašus, o dabar dienų pabaigoje jis prabilo į mus per Sūnų...“ (Žyd 1, 1–2). Kristus, „girdėdamas Tėvo žodžius ir matydamas jo darbus, dabar juos išreiškia žmogui suprantamais žodžiais“¹⁰⁷. Jėzus Kristus apreiškia neperprantamą Dievą žmonėms savo darbais (Jn 5, 36) ir visų pirma žodžiais (Jn 8, 28. 38), padarydamas tai matoma, girdima ir suvokiama (Jn 1, 14; 1 Jn 1, 1–3)¹⁰⁸. Iš tiesų Evangelijose (nors ir retai) yra minimos Tėvo teofanijos: pateikiama posakių, kurių apaštalai ir kiti personažai „išgirsta iš dangaus“. Remiantis sinoptinėmis evangelijomis, taip įvyko per Jėzaus krikštą (Mt 3, 13–17; Mk 1, 9–11; Lk 3, 21–22) ir Jam atsimainius ant Taboro kalno (Mt 17, 1–8; Mk 9, 2–8; Lk 9, 28–36); ketvirtojoje

¹⁰⁵ Perrella. Impronte di Dio nella storia. Apparizione e Marriofanie. P. 125–126.

¹⁰⁶ Fisichella R. Apparizioni. AA. VV. Lexicon. Dizionario Teologico Enciclopedico. Piemme: Casale Monferrato 1997. P. 76.

¹⁰⁷ Fisichella R. La Rivelazione: evento e credibilità. Bologna: EDB. 2002. P. 257.

¹⁰⁸ Sand A. Le affermazioni bibliche sulla rivelazione. AA. VV. La Rivelazione. Palermo: Edizioni Augustinus. 1992. P. 39.

evangelijoje perduodama tik viena Tėvo frazė, ištarta baigiantis Viešpaties viešajam Apreiškimui (Jn 12, 28)¹⁰⁹.

Beje, *kristofanijos* daugiausia ir beveik išimtinai yra prisikėlusio Jėzaus pasirodymai, labai detaliai aprašomi evangelijose ir kituose Naujojo Testamento raštuose: pavyzdžiui, prisikėlęs Jėzus pasirodo Marijai Magdalietei (Mk 16, 9), moterims (plg. Mt 28, 9), dviem mokiniams kelyje į Emausą (Lk 24, 15), apaštalams, susirinkusiems į Paskutinės vakarienės kambarį (Mk 16, 14; Mt 28, 17), ir apaštalui šv. Pauliui (Apd 9, 3–7)¹¹⁰.

Žodis *ōphthē* („buvo matęs“, neapibrėžto laiko pasyvas *horáō*) yra terminas iš pirminės tikėjimo formulės apie Kristaus mirtį, prisikėlimą, pasirodymą, minimos Pauliaus laiške (1 Kor 15, 3–5) ir pasirodžiusios apie 35–40 metus: „Pirmiausia aš jums perdaviau, ką esu gavęs, būtent: Kristus numirė už mūsų nuodėmes, kaip skelbė Raštai; jis buvo palaidotas ir buvo prikeltas trečiąją dieną, kaip skelbė Raštai; jis pasirodė Kefui, paskui Dvylikai“¹¹¹.

Šventasis popiežius Jonas Paulius II savo tradicinėje trečiadienio audiencijoje 1997 m. gegužės 21 d. kalbėjo tikintiesiems apie seną patristinę tradiciją apie *tikėtiną Prisikėlusiojo pasirodymą Motinai*¹¹², epizodą, akivaizdžiai neperteiktą Biblijoje. Popiežius pažymėjo: „Evangelijose aprašoma daug Prisikėlusiojo pasirodymų, tačiau tarp jų nėra Jėzaus susitikimo su Motina. Šis nutylėjimas neturi skatinti priėti prie išvados, kad prisikėlęs Kristus nepasirodė Marijai; priešingai, tai ragina mus ieškoti priežasčių, kodėl evangelistai pasakoja būtent taip. Jei darytume prielaidą, kad tai – tam tikras „užmiršimas“, jis galėtų būti susijęs su tuo, jog visa, kas reikalinga mums žinoti, kad būtume išganyti, yra patikėta „Dievo išrinktiesiems liudytojams“ (Apd 10, 41), t. y. apaštalams, kurie „su didžia galybe liudijo apie Viešpaties Jėzaus prisikėlimą“ (Apd 4, 33). Pirmiau negu jiems Prisikėlusysis pasirodė kai kurioms ištikimoms moterims, kad patikėtų joms užduotį Bažnyčioje: „Eikite ir pasakykite mano broliams, kad keliautų į Galilėją; ten jie mane pamatys“ (Mt 28, 10)¹¹³.

Popiežius svarstė, kodėl evangelijose nutylėta apie Prisikėlusiojo pasirodymą Motinai: „Naujojo Testamento autoriai nekalba apie Motinos susitikimą su prisikėlusiu Sūnumi galbūt dėl to, kad tokį liudijimą tie, kurie neigė Viešpaties Prisikėlimą, būtų laikę per daug suinteresuotu ir todėl nevertu tikėti <...>. Kaipgi Mergelė Marija, kuri buvo pirmojoje mokinių bendruomenėje (Apd 1, 14), galėjo būti išbraukta iš skaičiaus tų, kurie susitiko jos dieviškąjį

¹⁰⁹ Perrella. Impronte di Dio nella storia. Apparizione e Marriofanie. P. 126–127.

¹¹⁰ Barlowe S. Le apparizioni del Risorto agli Undici. Assisi: Cittadella. 1998. P. 56.

¹¹¹ Perrella. Impronte di Dio nella storia. Apparizione e Marriofanie. P. 127–128.

¹¹² Giovanni Paolo II. Maria e la risurrezione di Cristo. Insegnamenti di Giovanni II. Vol. XX/1. Libreria Editrice Vaticana. 1997. P. 1223–1225.

¹¹³ Ten pat. P. 1223.

Sūnų prikeltą iš numirusių?¹¹⁴ Šv. Jonas Paulius II teigė, kad Marija galėjo būti pirmoji, kuriai Prisikėlusysis pasirodė:

Galima spėti, kad Motina tikriausiai buvo pirmasis asmuo, kuriam pasirodė prisikėlęs Jėzus. Nors tai, kad Marijos nebuvo moterų grupėje, rytui auštant atėjusių prie kapo (Mk 16, 1; Mt 28, 1), dar nereiškia, kad ji jau buvo susitikusi su Jėzumi. Šią išvadą taip pat patvirtintų duomenys, kad pirmosios prisikėlimo liudininkės buvo moterys, kurios liko ištikimos kryžiaus kelyje ir todėl turinčios tvirtesnį tikėjimą. Vienai iš jų, Marijai Magdalietei, Prisikėlusysis patiki žinių perduoti apaštalams (Jn 20, 17–18). Tai taip pat leidžia teigti, kad Jėzus pirmiausia pasirodo savo Motinai, nes būtent ji buvo ištikimiausia, išlaikė vientisą tikėjimą. Pagaliau unikalus ir ypatingas Mergelės dalyvavimas ant Kalvarijos kalno ir jos tobula vienybė su Sūnumi kryžiaus kančioje, regis, liudija savitą jos dalyvavimą Prisikėlimo paslapyje¹¹⁵.

Taigi prisikėlęs Kristus tampa autentišku apsireiškimu, tikrąja epifanija, galutine teofanija, kurioje Dievas yra čia pat asmeniškai ir per kurią galima istoriškai patirti Jo žmogystę¹¹⁶, išpildžiusią senuosius pažadus ir užantspaudavusią Sandorą, kuri niekada nebus atšaukta. Toji epifanija tapo amžinojo gyvenimo laidu visiems, kurie Jį tiki¹¹⁷.

Apaštalų darbų autorius tęsia evangelijų tradiciją. Apaštalai yra liudytojai – skelbia Gerąją Naujieną ir tai, ko gavo iš Mokytojo. Pagrindinis jų vaidmuo – būti Evangelijos liudytojais ir šaukliais, skelbti ir liudyti Jėzaus kančią, mirtį ir prisikėlimą (Apd 2, 23–24. 32). Drąsus apaštalų liudijimas tampa įmanomas ir galimas jiems gavus Šventąją Dvasią (Apd 1, 8), nes Ji suteikia drąsos ir pasitikėjimo. Šis liudijimas daro įtaką žmonėms, kurie klausosi įkvėptų žodžių, priima juos su tikėjimu ir leidžia Dievo žodžiui pasiekti jų širdis (Apd 16, 14). Vadinasi, apaštalų žodžiai ir darbai skelbia ir liudija, kad dieviškasis Apreiškimo planas, pasiekęs pilnatvę per Kristų, Šventajai Dvasiai veikiant Bažnyčioje, yra tęsiamas ir toliau – visi žmonės kviečiami į išganymą.

Apaštalas Paulius, kalbėdamas apie Dievo Apreiškimą, vartoja du žodžius: „slėpinys“ ir „Evangelija“. Pasak jo, *slėpinys* – tai išganymo planas. Net ir įvykdytas, šis planas vis dėlto yra *slėpinys*, kurį gali suprasti tik Šventosios Dvasios įkvėpti žmonės (1 Kor 2, 10–16)¹¹⁸. *Slėpinys* yra ir pats Kristus (Rom 16, 25–27). Be to, šis *Slėpinys*, atskleistas per Jėzų, skatina nuolankiai tikėti.

Pasak Pauliaus, Evangelija irgi yra išganymo planas. Ji – Kristaus, visuotinio išgelbėjimo, slėpinys, apreikštas kaip Geroji Naujiena (Ef 3, 2–6), skelbianti Kristaus mirtį ir prisikėlimą (1 Kor 15, 3–5)¹¹⁹. Nors Evangelija ir slėpinys išreiškia skirtingus dieviškojo plano aspektus, jų turinys tapatus. Šis turinys turi du bruožus: *soteriologinį*, t. y. skelbia jau įvykdytą

¹¹⁴ Ten pat. P. 1224.

¹¹⁵ Ten pat. P. 1224.

¹¹⁶ Seckler M. Il concetto di rivelazione // Corso di Teologia Fondamentale. P. 70.

¹¹⁷ Katalikų Bažnyčios katekizmas. Nr. 652–655.

¹¹⁸ Latourelle R., *Fischella R.* Dictionary of Fundamental Theology. P. 914.

¹¹⁹ Wicks J. Dieviškasis Apreiškimas ir jo perteikimas. P. 62–63.

išganymo planą per Kristų (Ef 1, 1–10), ir *eschatologinį*, t. y. kreipia į paskutinius dalykus (1 Kor 2, 7).

Pasak Pauliaus, Apreiškimas yra laisvas malonės veiksmas, kuriuo Dievas Kristuje ir per Kristų vykdo išganymo planą. Šis planas yra atskleistas per Evangelijos mokymą, kuris patikėtas apaštalams ir Naujojo Testamento pranašams¹²⁰.

Laiške žydams pagrindinis terminas, kuriuo įvardijamas Apreiškimas, yra „Žodis“. „Žodis“ matomas Kristaus asmenyje, kuris yra Dievo Sūnus – Apreiškimo viršūnė. Šiandieniam (*Dei Verbum*) kontekste galima teigti, kad Naujajame Testamente Apreiškimas, arba, tiksliau tariant, Apreiškimo pilnatvė, ryškiausiai atskleista Laiške žydams: „Daugel kartų ir įvairiais būdais praeityje Dievas yra kalbėjęs mūsų protėviams per pranašus, o dabar dienų pabaigoje Jis prabilo į mus per Sūnų“ (Žyd 1, 1–2). Šioje perikopėje taip pat galima išvelti dviejų Apreiškimo dalių, t. y. Senojo ir Naujojo Testamentų, tęstinumą.

Evangelijoje pagal Joną Apreiškimo samprata pagrįsta teiginiu, kad Tėvas yra apsiareiškęs per Sūnų. Ši tema plėtojama nuo pat prologo (Jn 1, 14). Pasak teologo Davido J. Hawkino, evangelistas Jonas Apreiškimą tapatina su *tiesa* (gr. *αλεθεια*), kuri eina iš Tėvo per Sūnų: „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas. Niekas nenuėina pas Tėvą kitaip, kaip tik per mane“ (Jn 14, 6). Tačiau ši *tiesa* nėra teorija. Ji yra praktika, kuri reiškiasi ir yra vykdoma per konkrečią veiklą. Ji yra esminis šventumo principas¹²¹. „Jonas pristato Jėzų kaip tą, kuris matė Tėvą ir Jo darbus bei yra pasiūstas apreikšti to paties Dievo darant tuos pačius darbus“¹²². Evangelistui Jonui Apreiškimo (tiesos) esminis principas yra „tiesos darbai“, ir tas, „kas vykdo tiesą, tas eina į šviesą“ (Jn 3, 21). Vykdyti tiesą – tai eiti tiesos keliu. Pats Jėzus yra tasai Kelias. Jis ateina apreikšti šios tiesos darbai, kurie yra meilė. Dar daugiau – Kristus yra toji Tiesa, Žodis, Kelias, Gyvenimas ir savo asmeniu apreikia nematomą Dievą, daro Jį matomą¹²³.

Apreiškimas, remiantis Evangelija pagal Joną, pirmiausia yra Dievo ir žmogaus tarpasmeniniai santykiai. Pati Dievo bendrystė tiksliausiai išreiškiama per Dievo savęs dovanojimą žmogui. Apreiškimas Evangelijos pagal Joną kontekste vyksta per bendrystę, kuri atsiskleidžia per Kristų. Jis ateina ir per savo santykį su Tėvu bando atskleisti žmogui, koks iš tiesų turėtų būti Dievo santykis su žmogumi. Todėl Apreiškimas Jonui yra Jėzaus savęs dovanojimo ir žmogaus atsiliepimo tikėjimu, kuris išreiškiamas darbais, dialektika¹²⁴. Vadinasi,

¹²⁰ Latourelle R., Fisichella R. Dictionary of Fundamental Theology. P. 914–915.

¹²¹ Hawkin D. J. Revelation and Truth in Johannine Theology. Prieiga per internetą: http://www.churchsociety.org/churchman/documents/Cman_116_2_Hawkin.pdf P. 105. Žiūrėta 2012 10 10.

¹²² Kanagaraj J. J. Mysticism in the Gospel of John: An Inquiry into Its Background. Sheffield: Academic Press. 1998. P. 250.

¹²³ Latourelle R., Fisichella R. Dictionary of Fundamental Theology. P. 917.

¹²⁴ Schneiders S. M. Written That You May Believe. Encountering Jesus in the Fourth Gospel. New York: The Crossroad Publishing Company. 1999. P. 49.

Apreiškimas yra ne vienakryptis Dievo savęs atskleidimas, o paskata žmogui atsilipti. Be to, šis apreiškimas laipsniškas.

Evangelisto Jono požiūris skiriasi nuo sinoptikų, nes jam Tėvo apreiškimas per Jėzų nėra tik informacijos perteikimas. Jėzaus apreiškimas vykdomas ne žodžiu, o darbais – per Dievo santykį su žmogumi, per Dievo savęs dovanojimą žmogui. Trumpiau tariant, Evangelijoje pagal Joną Apreiškimas galėtų būti suprantamas taip: Tėvas vykdo savo meilės darbus. Akivaizdžiausia Jo meilės išraiška yra Sūnaus paaukojimas ant kryžiaus. Tėvas atsiunčia Sūnų ir Jį atiduoda. Sūnus apreiškia Tėvą per darbus, kurie yra Meilė. Todėl kaip Tėvas dovanoja Sūnų, taip ir mes meilės darbais turime apreikšti Tėvą.

Apibendrinant pasakytina, kad Apreiškimas Naujajame Testamente – tai laisvas begalinės Dievo meilės veiksmas, kuriuo Jis per įsikūnijimą leidžia pažinti Save ir nuo amžių turimą išganyimo planą per Jėzų Kristų. Šis dieviškasis veiksmas buvo įvykdytas per išorinį Kristaus ir apaštalų palikimą, taip pat per Šventosios Dvasios vidinį buvimą bei veikimą¹²⁵. Todėl „Apreiškimo Kristumi pagrindas ir yra išganyimo darbas, kurį Jis užbaigė. Taip Kristus apreiškia Tėvą, įvykdydamas tai, kas jam patikėta, dėl mūsų, kad būtume išgelbėti“¹²⁶.

Privatūs apreiškimai ir Bažnyčios Tradicija

Viešpaties Motinos apsiareiškimai ir mariofanijos yra vienas iš išganyimo istorijos įvykių, kurį Trejybėje vienas Dievas laisvai ir dovanai pasirinko ir įvykdė, kad išlietu savo *agapę* į žmonijos širdį, ir ši taptų dangiškojo miesto, naujosios Jeruzalės, saugios visų išsklaidytųjų Dievo sūnų ir dukrų buveinės, ženklų. Popiežius Jonas Paulius II teigė, kad Bažnyčia turi mokytis iš Marijos ir atspindėti tarsi veidrodis ir paveikslas jos dvasinę ir teologalinę motinystę: būti motina – tai laikyti ir svarstyti savo širdyje ne tik Kristaus gyvenimo įvykius (Lk 2, 19. 51b)¹²⁷, bet ir žmonių bei tautų istorijos įvykius.

Bažnyčios istorijoje antgamtiniai reiškiniai nėra naujiena: jų patirdavo pirmųjų amžių Bažnyčia, apie juos liudija pirmųjų dykumų tėvų – atsiskyrėlių raštai. Todėl Bažnyčia, kalbėdama apie dieviškojo Apreiškimo pilnatvę ir išsipildymą per Kristų, drąsiai teigia: „Kristus, žmogumi tapęs Dievo Sūnus, yra vienatinis, tobulas ir nepranokstamas Tėvo Žodis. Jame Jis viską pasako, ir kito žodžio nebus“¹²⁸. Taigi „Kristuje Dievas pasakė apie save viską, ir todėl Apreiškimas užbaigiamas Kristaus slėpinio išpavidalinimu Naujajame Testamente“¹²⁹.

¹²⁵ Latourelle R., Fisichella R. Dictionary of Fundamental Theology. P. 917.

¹²⁶ Wicks J. Dieviškasis Apreiškimas ir jo perteikimas. P. 59.

¹²⁷ Serra A. E c'era la Madre di Gesù... (Gv 2, 1). Saggi di esegesi biblico-mariana (1978–1988). Milano-Roma: CENS-Marianum. 1989. P. 343–365.

¹²⁸ Katalikų Bažnyčios katekizmas. Nr. 65.

¹²⁹ Ratzinger J. Fatimos žinios teologiniai komentarai. P. 19.

„Todėl nebelauktina jokio naujo viešo apreiškimo, iki garbingai pasirodys mūsų Viešpats Jėzus Kristus“¹³⁰.

Norint pabrėžti ir išreikšti įtvirtintą Bažnyčios Tradicijos mokymą Apreiškimo galutinumo ir baigtinumo klausimu, Katalikų Bažnyčios katekizme taikliai cituojamas šv. Kryžiaus Jono pateiktas Laiško žydams (Žyd 1, 1–2) komentaras:

Nuo to laiko, kai Jis mums atidavė savo Sūnų, kuris yra Jo vienintelis Žodis, Dievui nebelieka nieko daugiau pasakyti. <...> nes ką Jis anksčiau buvo sakęs pranašams dalimis, Jis viską pasakė savo Sūnuje, mums atiduodamas viską, savo Sūnų. Dėl to tas, kuris dabar dar klausinėtų Viešpatį ar lauktų iš Jo vizijos ar apreiškimo, ne tik elgtųsi kvailai, bet ir įžeistų Dievą, nežvelgdamas vien į Kristų, o ieškodamas dar ko nors kito arba kokių nors naujovių¹³¹.

Dieviškasis Apreiškimas per Kristų visiškai atskleidė Dievo meilės išganymo planą ir yra laikomas pasibaigusiu paskutiniojo apaštalo mirtimi. Tačiau popiežius Benediktas XVI, komentuodamas Fatimos trečiosios paslapties tekstą, teigia, jog „tai nereiškia, kad Bažnyčia dabar gali žvelgti tikrai į praeitį ir dėl to būtų pasmerkta bergždžiam kartojimui“¹³². Katalikų Bažnyčios katekizme rašoma: „<...> nors Apreiškimas ir baigtas, jis nėra iki galo išaiškintas; krikščionių tikėjimas ilgainiui privalo laipsniškai atskleisti visą jo turinį“¹³³. Vatikano II Susirinkimas, kalbėdamas apie Apreiškimo perdavimą, pažymi, kad Šventosios Dvasios globojama Bažnyčios Tradicija pažengia pirmyn, nes „didėja ir perduotų dalykų, ir žodžių supratimas tiek dėka tikinčiųjų kontempliacijos bei gilinimosi, visa svarstant savo širdyje (plg. Lk 2, 19 ir 51), tiek dėl dvasinių dalykų, kuriuos jie patiria, giluminio suvokimo, tiek dėl mokymo tų, kurie su paveldėta vyskupyste yra gavę tikrą tiesos charizmą. Tad Bažnyčia per šimtmečius vis toliau žengia į dieviškosios tiesos pilnatvę, kol išsipildys Dievo žodžiai“¹³⁴.

Panašiai kalba ir vienas žymiausių praėjusio amžiaus teologų Karlas Rahneris:

Bažnyčios Tradicija ir praktika (maldos, Bažnyčios pranašai, pripažinti mistikai) sukuria tikro ir privataus apreiškimo prielaidas. Viešo apreiškimo „pabaiga“ („po apaštalų mirties“) neturi būti suprantama taip, kad nuo tol Dievas nutyla ir pasitraukia iš individualaus ir iš viešo gyvenimo. Apreiškimo „pabaiga“ pažymi absoliutų Kristaus – vykimo pranašumą ir tolydų normatyvų jo pobūdį, nes šis vyksmas tęsiasi, kad neštų naujus Dvasios vaisius Bažnyčioje¹³⁵.

Reikia pabrėžti du esminius dalykus: ryšį su istoriniu įvykiu ir šio įvykio priėmimo procesą. Tai patvirtina ir pats Išganytojas, sakydamas: „Dar daugelį jums turėčiau kalbėti, bet dabar jūs negalite pakelti. Kai ateis toji Tiesos Dvasia, ji ves jus į tiesos pilnatvę. Ji nekalbės iš savęs <...>. Ji pašlovins mane, nes ims iš to, kas mano, ir jums tai paskelbs“ (Jn 16, 12–14).

¹³⁰ *Dei Verbum*. Nr. 4.

¹³¹ Katalikų Bažnyčios katekizmas. Nr. 65.

¹³² *Ratzinger J.* Fatimos žinios teologiniai komentarai. P. 19.

¹³³ Katalikų Bažnyčios katekizmas. Nr. 66.

¹³⁴ *Dei Verbum*. Nr. 8.

¹³⁵ *Rahner K.* *Sacramentum Mundi*. Vol. 5. New York: Herder and Herder. 1970. P. 358.

Atrodo, kad Kristus kalba apie pagalbą po Jo ateisiančios Šventosios Dvasios, kuri turi padėti Bažnyčiai giliau pažinti dieviškąjį Apreiškimą. Šventoji Dvasia veikia Bažnyčioje bei per apaštalinę Bažnyčios Tradiciją „veda tikinčiuosius į visą tiesą ir gausiai juose pasėja Kristaus žodį (Kol 3, 16)“¹³⁶. Tad ši Tradicija, „aktas, kurio dėka nepaisant atstumo laike ir erdvėje nenutrūkstamai buvo perduodamas ir priimamas liudijimas apie Dievo veikimą bei jo išganymo dovanas“¹³⁷, leidžia toliau istoriškai vykdyti Dievo išganymo planą. „Šventoji Tradicija Dievo žodį, Viešpaties Kristaus ir Šventosios Dvasios patikėtą apaštalams, perduoda pilnutinį įpėdiniams, kad šie, tiesos Dvasios apšviesti, jį skelbdami išmintingai saugotų, aiškintų ir skleistų“¹³⁸. Todėl Tradicija bei Magisteriumas, kaip ir Šventasis Raštas, turėtų būti priimami su vienoda pagarba ir meile, nes visų apreikštų dalykų šventas perdavimas ir ištikimas aiškinimas yra svarbi tarnystė Dievo žodžiui¹³⁹.

Poapaštalinėje Bažnyčios Tradicijoje amžiams bėgant, ypač mūsų laikais, pasitaiko „vadinamųjų „privatčių“ apreiškimų, kai kurie jų buvo bažnytinės valdžios pripažinti. Tačiau jie nepriklauso tikėjimo lobiui. Jie turi ne „pagerinti“ ar „papildyti“ galutinį Kristaus Apreiškimą, bet tam tikroje istorijos epochoje padėti jį pilnutiniau išgyventi“¹⁴⁰. Vadinamieji privatūs apreiškimai apima visus regėjimus ir apsireiškimus, įvykusius po Naujojo Testamento parašymo (paskutinio apaštalo mirties)¹⁴¹.

Nors sąvoka „privatus apreiškimas“ etimologiškai neparodo šio reiškinio tikrojo turinio ir prasmės, pirmiausia „žymi tikėjimo potyrius, išgyvenamus pavienių žmonių, kuriems tam tikras tikėjimo turinys atsiskleidžia taip, kad juo galima pasidalyti su kitais“¹⁴².

Būdvardis „privatus“, pridėtas prie „apreiškimo“, skiria jį nuo ankstesnio „Apreiškimo“ termino (kartais vadinamo „viešu“, nes yra skirtas visų laikų žmonėms). Tačiau tai tikrai nereiškia, kad privatūs apreiškimai svarbūs tik privatiems žmonėms: dažniausiai jie skirti platesnei auditorijai ar net visuotinei Bažnyčiai, gyvenančiai konkrečiu istorijos laikotarpiu. Taigi dera pažymėti, kad labiau tikrų privatčius apreiškimus vadinti specialiais arba ypatingais, kaip juos, teologiškai vertindamas, buvo įvardijęs Tridento Susirinkimas (DS 1540, 1566)¹⁴³.

Žymus mariologas René Laurentinas patikslina terminų vartoseną, nesupriešindamas *viešo* ir *privataus*, *objektyvaus* ir *subjektyvaus* apreiškimo, bet išskiria *pradinį*, *pamatinį*

¹³⁶ *Dei Verbum*. Nr. 8.

¹³⁷ *Wicks J.* Dieviškasis Apreiškimas ir jo perteikimas. P. 151.

¹³⁸ Katalikų Bažnyčios katekizmas. Nr. 81.

¹³⁹ Ten pat. Nr. 82, 86.

¹⁴⁰ Ten pat. Nr. 67.

¹⁴¹ Congregazione per la Dottrina della Fede. *Il messaggio di Fatima*. Libreria Editrice Vaticana. Citta del Vaticano. 2000. P. 34.

¹⁴² *Vorgrimler H.* Naujasis teologijos žodynas. P. 453.

¹⁴³ *Latourelle R., Fisichella R.* Dictionary of Fundamental Theology. P. 950.

apreiškimą ir *dalinius* apreiškimus¹⁴⁴. Išdėstęs teisinius aspektus, paimtus iš Susirinkimų ir Romos popiežių dokumentų, kurie yra „apribojantys“, jis atkreipia dėmesį į pastaruosiuose mariologiniuose kongresuose vykusias diskusijas apie apsireiškimų patvirtinimą ir pritaria K. Rahnerio minčiai, kad „privačių apreiškimų laikymasis yra teologalinio tikėjimo sritis ne tik regėtojui, bet ir tiems, kurie gauna jo pranašišką liudijimą“¹⁴⁵. Šis mokymas nereiškia apsireiškimų nepagrįsto pervertinimo, nes „privatūs apreiškimai negali būti traktuojami taip pat, kaip ir Kristaus pateiktas, Šventajame Rašte užrašytas ir Bažnyčios Tradicijos perduotas dieviškasis Apreiškimas. <...> Šie reliatyvūs ir antriniai ženklai turi būti vertinami nuosaikiai, paklūstant Bažnyčios autoritetui“¹⁴⁶.

R. Laurentino manymu, reikėtų sureliatyvinti „apsireiškimo (objektyvaus) ir vizijos (*subjektyvios*)“ skirtumą, bet vis dėlto netapatinti kiekvienos vizijos su *haliucinacijomis*, kaip tai daro psichologas Marcas Oraisonas. Pagrindinis šio teiginio motyvas yra tai, kad mes nepajėgiame „suvokti regėtojo ir vizijos objekto santykio“. Šiuo atveju R. Laurentinas turi galvoje ne tik dažnai pasitaikančią regėtojo patiriamą ekstazės būseną, bet ir prikeltų kūnų išaukštinimo būseną¹⁴⁷. Ši tema iki šiol beveik nepažinta Marijos apsireiškimų teologijos srityje, tačiau visai neseniai vėl tapo aktuali.

Būtybė, kuri bendrauja (Kristus arba Mergelė Marija savo išaukštintame kūne, kurią ji turi dabar), mums nepažįstama tiek pagal jos kūniškos egzistencijos trukmę, tiek pagal būdą. Tą egzistenciją šv. Paulius apibrėžia kaip slėpiną ir visiškai kitokią (1 Kor 15, 42–44). Priimančiojo (regėtojo) būseną mums nepagaunama: žinoma, tam tikrais atvejais pojūčių ekstazė gali būti iširta ir objektyviai, tačiau šis tyrimas tais pačiais atvejais parodo tik apsireiškimų sąlygotumą, o apsireiškimai yra dovanai duodamas, neprieinamas, nepakartojamas to panorėjus, jokiame psichologiniame eksperimente nepavalduos reiškinys¹⁴⁸.

K. Rahneris veikalė „Vizijos ir pranašystės“ pažymi, kad privatūs apreiškimai „savo prigimtimi yra elgesio imperatyvas, nurodymas, kaip krikščionybė turėtų veikti konkrečioje istorinėje situacijoje. Tai – ne nauji pasakojimai, kurių mums pateikia antgamtinis pasaulis, o *naujas įsakymas*“¹⁴⁹. Todėl, kaip tvirtina K. Rahneris, privatūs apreiškimai, arba, tiksliau, *pranašiškos vizijos*, „nėra nenaudingos, nėra tam tikras bendrojo apreiškimo kartojimo

¹⁴⁴ Laurentin R. Apparizioni. Nuovo dizionario di mariologia. Milano: Paoline. 1985. P. 117.

¹⁴⁵ Ten pat. P. 121.

¹⁴⁶ Ten pat. P. 122.

¹⁴⁷ Pizzarelli A. La presenza di Maria nella vita della Chiesa. Saggio d'interpretazione pneumatologica. Cinisello Balsamo: Edizioni Paoline. 1990. P. 110.

¹⁴⁸ Laurentin R. Apparizioni // Nuovo dizionario di mariologia. P. 123.

¹⁴⁹ Rahner K. Visioni e profezie. Mistica ed esperienza della trascendenza. Milano: Vita e pensiero Edizioni. 1995. P. 50.

dangiškasis kursas arba Sokrato intelektualinė mąjautika¹⁵⁰ (priartėjimas prie tiesos)¹⁵¹, bet turi „nepakeičiamą reikšmę Bažnyčiai“¹⁵². Be to, didysis vokiečių teologas įveikia bendrąją scholastikos teologų poziciją, kurią vėliau įtvirtino kardinolas Prosperas Lambertini, būsimasis popiežius Benediktas XIV (1740–1758), veikale „Opus De Servorum Dei beatificatione...“, apie „žmogiškąjį tikėjimą“, kuris turi būti nukreiptas į vizijas ir privačius apreiškimus, aiškiai kalbėdamas apie tam tikrą „tikėjimo teisę ir pareigą (*fides divina*)“¹⁵³, turimą ne tik tokių reiškinių gavėjų, bet ir apie juos sužinančių. Šie apreiškimai, nors ir yra reliatyvūs dieviškojo ir biblinio Apreiškimo atžvilgiu, turi būti skaitomi ir nuodugnai aiškinami *charizmų teologijos* kontekste, o charizmos, kaip moko Vatikano II Susirinkimas dogminėje konstitucijoje apie Bažnyčią, yra dovanos, kurios turi būti priimtose „su dėkingumu ir džiaugsmu“ (*Lumen gentium*, 12)¹⁵⁴. Ši *charizmų teologija*, kuri negali būti nustumta į ankstyvosios Bažnyčios praeitį, pagrįstai nuolat primena Bažnyčioje ir visų laikų Bažnyčiai amžinumą ir aktualumą tų Sekminių dovanų, kurių Tėvas ir Sūnaus teikia bendram labui¹⁵⁵.

Vatikano II Susirinkimo paskelbtą charizmą, kurias reikia „priimti su dėkingumu ir džiaugsmu“ (*Lumen gentium*, 12: *Evangelium vitae*, 1/317), doktrina ragina įveikti tą „griežtą ir represyvinę nuostatą regėtojų atžvilgiu“, kuri vyravo „Bažnyčioje po Tridento Susirinkimo, kai reikėjo instituciją apsaugoti nuo galimų piktnaudžiavimų charizma“¹⁵⁶. Iš tikrųjų „represyvinis metodas ne tik nėra evangelinis ir neatspindi religijos laisvės (*Dignitatis humanae*, 1–2), <...> bet ir nepastebi teigiamo turinio bei vertybių, kurias perduoda regėtojai, be to, jis atima iš bendruomenės naudingas paskatas užkirsti kelią bažnytinio gyvenimo trūkumams ir nukrypimams tam tikroje epochoje“¹⁵⁷.

Regėtojas turi mistinės pranašystės dovaną, kuri kelia problemų mūsų sekuliarizuotai visuomenei, nes jis labiau skaito *dangaus* nei *žemiškus* ženklus. Apsireiškimas yra reikšmingas jo dvasinio gyvenimo įvykis ir „palieka gilią žymę jo religinėje kelionėje kaip svarbus ir lemtingas posūkis“; taip pat apsireiškimas atsiliepia „į nenumaldomą žmogaus poreikį gauti konkrečių ir egzistencinių Dievo įsikišimo į pasaulį faktų, į tą stebuklą troškulį, kuris yra netobulas, bet autentiškas ėjimas į tikėjimą, kurio laukiama iš krikščionio“¹⁵⁸.

¹⁵⁰ Mąjautika moko, kaip įgyti teisingus įsitikinimus („tiesos išvyniojimas“).

¹⁵¹ *Rahner K.* Visioni e profezie. Mistica ed esperienza della trascendenza. P. 50.

¹⁵² Ten pat. P. 55.

¹⁵³ Ten pat. P. 45–47.

¹⁵⁴ *Lumen gentium*. Nr. 12.

¹⁵⁵ *Gewiss J., Rahner K.* Carisma. Sacramentum mundi. Enciclopedia Teologica / Ed. K. Rahner. Vol. 2. Morcelliana. Brescia. 1974. P. 46–51.

¹⁵⁶ *De Fiores S.* Veggianti. Nuovo dizionario di spiritualità. Roma: Paoline. 1979. P. 1673.

¹⁵⁷ Ten pat. P. 1673–1674.

¹⁵⁸ Ten pat. P. 1674–1675.

Tad pirmasis žingsnis, kurį reikia žengti, – savo paties išankstinių nuostatų patikrinimas siekiant išvengti pirmosios tendencijos sumenkinti (apsireiškimus), kuri „apriboja Dievo veikimo istorijoje erdvę“, ir antrosios tendencijos, kai „atmetami visi moksliniai tyrimai ir kritika“¹⁵⁹. Todėl reikia priimti biblinį Dievą, kuris nesukuria kosmoso kaip tikslaus laikrodžio, bet pasilieka sau teisę įsikišti į istoriją, ne ją prievartaudamas, o išlaisvindamas iš ribotumų. Antra vertus, nepakanka remtis regėtojų gyvenimo šventumu, nes reikia patikrinti jų asmenybę remiantis psichologiniais tyrimais¹⁶⁰.

Bažnyčia suvokia, kad naujų apreiškimų bei vizijų pripažinimas nesustiprins naujų tikėjimo tiesų ir per Jėzų Kristų nepapildys Apreiškimo turinio, todėl naudojasi jais siekdama pagyvinti tikėjimą. Kalbama apie dieviškosios valios konkretizavimą pagal tam tikrą padėtį¹⁶¹.

Minėtasis popiežius Benediktas XIV moko:

Sąmoningai suvokiame, kad Bažnyčiai duotas autoritetas dėl privataus apreiškimo yra ne kas kita kaip prieš tai išanalizuotas ir sutartas bendras nutarimas, kad šitie apsiškieimai būtų pripažinti tikėjimo augimui ir tikinčiųjų labui. Tokie apsiškieimai, net jei ir pripažinti Bažnyčios, neturi iškreipti „katalikų tikėjimo“ esmės. Vadovaujantis sveika nuovoka, jie turi duoti tikėjimui tam tikrą reikšmę, priklausomai nuo to, kiek yra tikri ir visiškai tikėtini. Žinoma, galima ir neigti egzistuojant apsiškieimus ir nepriimti jų reikšmės, taip elgiantis dėl tam tikrų patikrintų prielaidų neįjauciant jokio tiesioginio reiškinio nuvertinimo¹⁶².

Taigi galima daryti dvi išvadas:

1. Privačių apreiškimų autoritetumas iš esmės skiriasi nuo dieviškojo Apreiškimo. Pastarasis reikalauja tikėti, nes per jį žmogiškais žodžiais bei tarpininkaujant Bažnyčios bendruomenei mums kalba pats Dievas. Dievo tikėjimas skiriasi nuo visokio žmogiškojo tikėjimo, pasitikėjimo, manymo. Tikrumas, kad per Apreiškimą kalba Dievas, žmogui užtikrina, kad jame aptinkama pati Tiesa. To negali užtikrinti joks kitoks žmogiškasis pažinimas.

2. Bažnyčia aiškiai moko, kad niekas neprivalo sutikti su privačiu apreiškimu – net ir tada, kai apsiškieimų turinys neprieštarauja tikėjimo visumai ar kai jų autentiškumą (tai pasitaiko gana retai) patvirtina oficialūs Bažnyčios autoritetai. Bet ir tuomet apsiškieimai nepriklauso tikėjimo lobynui. „Kad ir koks objektyvus, netikėtas būtų jų kilimas iš tiesioginės dieviškosios malonės, apsiškieimai daugiau arba mažiau apibūdinami individo subjektyvumu“¹⁶³. Jie nekuria Bažnyčios įstatymų ir nuo pastarųjų neatleidžia. Apreiškimų vaidmuo – ne pagerinti ar papildyti Kristaus Apreiškimą, kuris yra baigtinis, o padėti jį pilnatviškiau išgyventi tam tikru istorijos laikotarpiu.

¹⁵⁹ Ten pat. P. 1672–1673.

¹⁶⁰ Ten pat. P. 1672–1673.

¹⁶¹ *Beinert von W., Petri H.* Handbuch der Marienkunde. Regensburg. Bd. 2. Gestaltetes Zeugnis. 1997. P. 52.

¹⁶² *De Candido L. M.* Che vuol dire „Ho visto Maria?“ Vita Pastorale. Alba (Cn). 2008. Nr. 2. P. 76–77.

¹⁶³ *Groeschel B. J.* Švelnios tylos balsas. Apie skelbiamus apsiškieimus. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003. P. 44.

1.1.2. Institucinis Magisteriumo patvirtinimas

Apaštalų Sosto funkcija

Bažnyčia pripažįsta, kad per istoriją yra įvykę autentiškų Marijos apsišaukimų, ir teigia jų egzistuojant, tačiau išlaiko ir tinkamą savęs bei apsišaukimų pusiausvyrą. Techniniu aspektu Bažnyčiai nereikia privačių apreiškimų, kad kuo nors papildytų Evangeliją, bet ji visada buvo atvira geriems vaisiams ir skatino tikinčiuosius gyventi pagal Evangeliją jos pilnatvėje. Taigi, iš vienos pusės, Bažnyčia išmintingai vengia užsidaryti nuo papildomų malonių, kurių Kristus nori dovanoti tam tikru istoriniu laikotarpiu, iš kitos pusės, nenori rizikuoti prarasti pasitikėjimą viešuoju Kristaus Apreiškimu, mat jos pareiga – būti sergėtoja, kai skubotai patvirtinamas privatus apreiškimas, kuris gali būti ir antgamtinės kilmės. Taigi Bažnyčia vartoja tokį posakį: „atidaryti, bet atsargiai“ privataus apreiškimo sritį¹⁶⁴.

Gilinantį į apreiškimų galimumą pirmiausia kyla klausimas: ar esama nuoseklių nuostatų, kuriomis remdamiesi galėtume vertinti skelbiamus apreiškimus? Tikrai esama gerai apgalvotų taisyklių, leidžiančių vadovautis privačiu apreiškimu besidominčiam asmeniui. Bėgant amžiams, šias taisykles kūrė ne tik dvasiniai vadovai ir mistinių reiškinių tyrėjai, bet ir popiežiai.

Esminis privačių apreiškimų teologinio tyrimo tikslas yra dieviškojo Apreiškimo kontekste atpažinti dvasias, nustatyti, kas slypi už tų reiškinių, – Dievas ar šėtonas. Jėzus perspėjo savo mokinius: „Sergėkitės netikrų pranašų, kurie ateina pas jus avių kailyje, o viduje yra plėšrūs vilkai. Jūs pažinsite juos iš vaisių“ (Mt 7, 15–16).

Žvelgiant apie apreiškimus pažymėtina, kad visais amžiais Dievas įvairiai kalbino žmogų. Religijų istorijoje galima rasti įvairių pasakojimų apie apreiškimus. Senajame ir Naujajame Testamentuose rašoma apie Dievo (teofanijas), angelų ir mirusiųjų žmonių, taip pat apie iš numirusių prisikėlusio Jėzaus pasirodymus. Išsiskleidus Apreiškimo pilnatvei Kristuje, Bažnyčios istorijoje iki pat šių dienų taip pat pastebime daug įvairių apsišaukimų: Švč. Mergelės Marijos, angelų, šventųjų. Jie darė didelę įtaką oficialiajai liturgijai, krikščioniškosioms maldingumo praktikoms (eucharistinės procesijos, Švč. Jėzaus Širdies garbinimas, rožinio pamaldos) ir liaudies religingumui apskritai (piligrimystei)¹⁶⁵.

Apsišaukimas geriausiai gali būti suprantamas „kaip specifinio regėjimo rūšis, kurio metu asmuo ar būtybė neįprastu būdu pasirodo žmogui pasaulyje kaip aplinkos dalis, ne šalia pasaulio (kaip sapnas) ir ne kaip konkretaus objekto modifikacija (pavyzdžiui, verkianti ikona ar

¹⁶⁴ Marivalle M. Mary in Private Revelation. 2007. Prieiga per internetą: <http://www.motherofallpeoples.com/2007/07/mary-in-private-revelation/>. Žiūrėta: 2012 09 04.

¹⁶⁵ Vorgrimler H. Naujasis teologijos žodynas. P. 410–411.

judanti statula)¹⁶⁶. Kitaip tariant, tai – regėjimas, kurio metu regėtojas realiai mato apsiareiškiantį subjektą, ir šios apraiškos pažinimą suprasti jam padeda rega, bet tai nėra įprastinis reiškiny, matomas regėjimo organais. Dėl šios priežasties apsiareiškimo autentiškumą nustatyti nėra paprasta, nes jo neįmanoma patikrinti dėl atgamtiškumo. Žinoma, nevalia neigti, kad Dievas, norėdamas perteikti savo žinią, gali pasitelkti sukurtuosius pasiuntinius ar pasiuntines, tačiau to fenomeno tikrumo negalime įrodyti nė vienu individualaus apsiareiškimo atveju¹⁶⁷.

Regėtojai apsiareiškimo metu dažniausiai mato objektą, kuris kitiems asmenims natūraliai nematomas. Autentiška atgamtinė vizija ar apsiareiškimas skiriasi nuo iliuzijų ir haliucinacijų, kurių kyla dėl patloginės būklės ar net šėtono intervencijos. Autentiškas apsiareiškimas (ar vizija) yra charizma – *gratia gratis data*, dovana asmeniui ar grupei, skirta kitų žmonių dvasinei naudai ir Bažnyčiai apskritai¹⁶⁸. Todėl autentiški apsiareiškimai, kuriuos lydi žinia, paliečianti Bažnyčios gyvenimą, be išimčių priskirtini prie specialiųjų apreiškimų.

Anot R. Laurentino, reikėtų palyginti *apreiškimo* (objektyvaus) ir *regėjimo* (subjektyvaus) skirtumą ir vis dėlto nelaikyti kiekvieno regėjimo haliucinacija, kaip tai daro psichologas Marcas Oraisonas¹⁶⁹. Pagrindinis šios pozicijos motyvas tas, kad nepajėgiami suprasti regėtojo ir regėjimo objekto santykio. Šiuo atveju P. Laurentinas remiasi ne tik dažnai regėtojo patiriama ekstaze, bet ir garbinga prisikėlusių kūnų būkle – tai iki šiol beveik nepažinta tema Marijos apsiareiškimų teologijos srityje, bet sugrįžusi ir neseniai išgarsinta¹⁷⁰. Būtybė, kuri komunikuoja (Kristus arba Mergelė Marija savo šlovingu kūnu, kaip yra dabar), mums nepažįstama tiek apsiareiškimo laiko trukme, tiek kūno egzistencijos pobūdžiu, kurį šv. Paulius pabrėžia kaip slaptinę ir visiškai kitoki (1 Kor 15, 42–44). Būsena, kuri apima (regėtoją), pradingsta: tikras juslinis ekstazės fenomenas gali būti tikrais atvejais objektyviai patikrinamas, tačiau tomis pačiomis aplinkybėmis parodo tik apsiareiškimų įtaką. Be to, šie apsiareiškimai yra neužtarnauti, neprieinami, valingai nepakartojami ir dingsta ėmusis bet kokio psichologinio eksperimento¹⁷¹.

Kompetencija tirti, įvertinti, patvirtinti apsiareiškimus priklauso vadovaujančioms Bažnyčios institucijoms. Jeigu jos pripažįsta tam tikrą privatų apreiškimą ar pranašystę, tai nereiškia, kad jis iš tikrųjų įvyko ar kad jo žinių reikėtų priimti su tikėjimu. Katalikai iš esmės

¹⁶⁶ Zimdars-Swartz S. L. *Encountering Mary*. New Jersey: Princeton University Press. 1991. P. 4.

¹⁶⁷ *Vorgrimler H.* Naujasis teologijos žodynas. P. 411.

¹⁶⁸ *Roten. J. G.* Norms and Process for Judging Private Revelations. 2010 11 11. Prieiga per internetą: <http://campus.udayton.edu/mary/resources/newsltr.html>. Žiūrėta: 2012 09 05.

¹⁶⁹ *Oraison M.* Le point de vue du médecin psychiatre clinicien sur les apparitions. In: *AA. VV.* Vraies et fausses apparitions dans L'Eglise. Lethielleux-Bellarmin. Paris-Montréal. 1976. P. 127.

¹⁷⁰ *Pizzarelli A.* La presenza di Maria nella vita della Chiesa. Saggio d'interpretazione pneumatologica. P. 110.

¹⁷¹ *Laurentin R.* Apparizioni. Nuovo dizionario di mariologia. P. 123.

yra laisvi pasirodymą pripažinti ar atmesti. Bažnyčios aprobacija tik nurodo, kad tam tikras apsireiškimas ir jo žinia neprieštarauja Apreiškimui. Tad per apsireiškimus gaunama žinia gali būti skirta tik tam tikram įsitikinimui pagilinti ar dėmesiui atkreipti į apleistus esminius dalykus (daugiau melstis, skatinti taiką ir t. t.)¹⁷². Todėl Bažnyčios Magisteriumo misija yra patvirtinti apsireiškimus pagal Kristaus paslapties *eschatologinį pobūdį*, apibrėžtą išganomuoju Sandoros aspektu, suteiktą paties Dievo per Jėzų Kristų Šventojoje Dvasioje per jo tautą, saugoti ją nuo nukrypimų ir paklydimų, užtikrinti jai objektyvią galimybę išpažinti neklaidingą, autentišką tikėjimą įvairiais laikotarpiais ir istorinėmis aplinkybėmis.

Apaštalų Sostas nustatytas procedūras nurodė jau dviejuose visuotiniuose Susirinkimuose: Laterano V (1512–1517)¹⁷³ ir Tridento (1545–1563)¹⁷⁴. Juose diecezijos vyskupams, metropolitams arkivyskupams ir popiežiui arba Apaštalų Sostui (dabartinėje praktikoje – Tikėjimo mokymo kongregacija) buvo pavesta išsiaiškinti aptariamų reiškinų patikimumą ar patvirtinti faktus. Tad Laterano V susirinkime 1516 m. buvo nustatyta, kad visi įkvėpimai, regėjimai ir pranašystės turi būti Apaštalų Sosto ištirti vykdant kanoninį procesą, kurį pradėtų ordinaras, sudarydamas šventai gyvenančių ir patyrusių žmonių komisiją. Už visas apgaulės Susirinkime buvo nurodyta griežta bausmė, t. y. ekskomunika, kurią skirti gali tik popiežius. Tridento visuotinio susirinkimo XXV sesijoje 1563 m. buvo nutarta, kad apreiškimus ir antgamtinius reiškinius turi įvertinti ordinaras ir kad joks naujas stebuklas negali būti patvirtintas be jo pritarimo. Jei vyskupas įsitikina minėtų dalykų tikrumu, pasitaręs su patyrušiais teologais ir pamaldžiais žmonėmis, gali aprobuoti. Svarbu, kad tai neprieštarautų tiesai ir maldingumui.

Tačiau oficialus privačių apreiškimų statusas Romos Katalikų Bažnyčioje nebuvo aiškiai apibrėžtas iki popiežiaus Benedikto XIV (1740–1758), kuris išleido traktatą „De Servorum Dei Beatificatione“, kuriame pažymima, kad Romos Katalikų Bažnyčia specialiuosius (privačius) apreiškimus gali patvirtinti tik tai kruopščiai juos ištyrusi¹⁷⁵. Tas traktatas aktualus išlikęs iki mūsų dienų, nes, tik išnagrinėjus privataus apreiškimo tikėtinumą ir sulaukus Bažnyčios pritarimo, leidžiama tokį *privatų* apreiškimą viešinti.

Šiandien padėtis kiek kitokia, todėl paminėtinos naujos perspektyvos, kurių atsivėrė popiežiui Pauliui VI priėmus kanonų pataisas (1969 m.), įtvirtintas naujajame 1983 m. Kanonų teisės kodekse. 1917 m. Kanonų teisės kodeksas ir šiuo metu galiojantis patvirtintas – 1983 metų – neperėmė popiežiaus Benedikto XIV patvirtintų nurodymų apie apreiškimus. Dabartinio Kodekso nuostatose nebeliko ir 1917 m. Kanonų teisės kodekso punktų, kurie

¹⁷² *Vorgmiller H.* Naujasis teologijos žodynas. P. 411.

¹⁷³ *Conciliorum Oecumenicorum decreta.* EDB. Bologna. 1991. P. 637.

¹⁷⁴ Ten pat. P. 776.

¹⁷⁵ *Zimdars-Swartz S. L.* Encountering Mary. P. 9.

specialiai draudė leisti knygas ar bukletus apie naujus pasirodymus, apreiškimus, vizijas, pranašystes ir stebuklus, siūlomus naujus pamaldumus ir taip apribojo net pripažintų privačių apreiškimų populiarinimą¹⁷⁶. Panaikinus minėtus draudimus, gana greitai buvo paviešinta daug Marijos apsireiškimams skirtų pranešimų, kurie aplenkė net mokačios Bažnyčios pritarimą (aprobaciją)¹⁷⁷. Tad šiandien Bažnyčios uždavinys yra toliau budėti, kad palyginti laisvas įvairių privačių apreiškimų skelbimas netaptų priemone šiam fenomenui nuvertinti ar falsifikuoti.

Diecezinių vyskupų kompetencija tirti apsireiškimų autentiškumą

Iš visų privačių apsireiškimų į akis krenta Dievo Motinos Marijos apsireiškimų gausa, ypač išaugusi per pastaruosius du šimtmečius. Šie Marijos apsireiškimai – ypač aktuali tema todėl, kad turi skambų atgarsį Bažnyčios ir žmonijos gyvenime. Bažnyčia, atsižvelgdama į visa tai ir visada norėdama pagelbėti tikintiesiems tikėjimo kelyje, atėjo į pagalbą. 1978 m. vasario 25 d. Tikėjimo mokymo kongregacija (CDF) išleido popiežiaus Pauliaus VI patvirtintą dokumentą „Kongregacijos normos dėl tariamų pasirodymų ir apreiškimų eigai nustatyti“ („Normae de modo procedendi in diudicandis praesumptis apparitionibus ac revelationibus“). „Normos“, kaip vertinti vizijas, apreiškimus, pasirodymus, antgamtinius reiškinius plačiąja prasme, kaip juos atpažinti ir atskirti nuo netikro misticismo, buvo išsiųstos vyskupams, tačiau oficialus leidimas nebuvo paskelbtas. Bėgant metams „Normų“ turinys buvo publikuotas įvairiomis kalbomis knygoje, kuriose nagrinėjama antgamtinių reiškinių tema. 2012 m. Vatikano leidykla „Normas“ išleido oficialiai, padarė visiems prieinamą¹⁷⁸. Šiame dokumente, pažymima, kad šiandien, kitaip nei vakar, žinia apie apsireiškimus greitai pasklinda informacijos priemonėmis, o lengvos sąlygos keliauti skatina leisti į piligrimines keliones. Todėl, reikalui iškilus, ganytojai turi nedelsdami pasisakyti. Kita vertus, dabartinis mentalitetas ir moksliskai kritiško tyrimo poreikiai verčia performuluoti ankstesnius būdus, kaip vertinti antgamtinius reiškinius, leisti ar uždrausti viešą kultą, vienokias ar kitokias pamaldumo formas.

Dokumente taikomas metodas – vertinant apsireiškimus rasti aukso vidurį tarp tuščio patiklumo ir pigaus skepticizmo. Pažymėtina, kad Magisteriumas susilaiko nuo apsireiškimo fenomeno kilmės apibrėžimo: konkrečiai nenurodo, kad juose pasirodo gyva Marija, net jeigu pastoraciniams tikslams ir vartoja žodžius „regėjimas“ ar „apsireiškimas“.

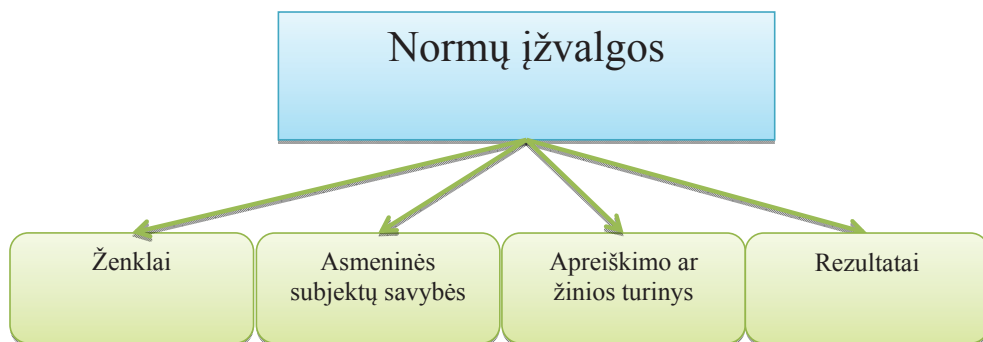
¹⁷⁶ Codex Iuris Canonici. Romae. 1917. Can. 1399.

¹⁷⁷ Roten. J. G. Norms and Process for Judging Private Revelations. 2010 11 11. Prieiga per internetą: <http://campus.udayton.edu/marv/resources/newsltr.html>. Žiūrėta: 2012 09 05.

¹⁷⁸ Congregazione per la Dottrina della Fede. Norme per procedere nel discernimento di presunte apparizioni e rivelazioni. Libreria Editrice Vaticana. Città del Vaticano 2012. P. 3–4.

„Normose“ pateikiama teigiamų ir neigiamų kriterijų, kurie leidžia bažnytiniam autoritetui – vyskupui, Vyskupų Konferencijai – geriau suprasti galbūt antgamtinio fakto prigimtį. Keletas svarbesnių šio dokumento aspektų aptariama toliau.

Vyskupo vaidmuo. Kiekvienu atveju vietinis vyskupas turi organizuoti tariamo antgamtinio įvykio tyrimą (paprastai pasitelkdamas ekspertų komitetą). Teologiškai ir kanoniškai vyskupas yra įgaliotas vadovauti vyskupijai ir ją prižiūrėti. Vadovo pareigos suponuoja vyskupo atsakomybę ir už vyskupijoje vykstantį pamaldumą bei religinį mokymą.

3 pav. Tikėjimo mokymo kongregacijos normų įžvalgų kriterijai (autoriaus sudaryta schema)

Kongregacijos normų įžvalgai svarbūs keturi kriterijai:

1. **Ženklai.** Siekiant įvertinti, ar stebuklingi įvykiai yra tikri, žiūrima, kokie ženklai lydi šį fenomeną. Įvykio vietoje turi išryškėti antgamtinio reiškinių moralinis tikrumas ar labai didelė tikimybė, kad įvyko kažkas stebuklingo. Komisija gali paimti interviu iš regėtojų, pakviesti kitų liudininkų, apsilankyti toje vietovėje.
2. **Asmeninės subjektų savybės.** Asmenys, kurie tvirtina patyrę apreiškimą, turi būti protiškai sveiki, dori, nuoširdūs, sąžiningai besielgiantys, klusnūs bažnytinei valdžiai, gebantys atlikti tikėjimo praktikas (dalyvauti bendruomenės pamaldose, priimti sakramentus).
3. **Apreiškimo ar žinios turinys.** Jis turi būti teologiškai priimtinas, moraliai teisingas bei neklaidingas.
4. **Rezultatai.** Apsireiškimas turi skleisti teigiamais, dvasiškai vertingais dalykais, kurie skatintų malda, atgailą, geraširdiškumo (malonių) pagausėjimą.

Šiuos keturis kriterijus taip pat galima aptarti iš neigimo perspektyvos:

- Neturi būti jokios abejonės, kad įvyko antgamtinis reiškinys, esantis už žmogiškojo paaiškinimo ribų.
- Neturi būti jokios doktrininės klaidos, susijusios su Dievu, Mergele Marija ar kitu šventuoju.
- Neturi būti jokių ženklų, kad apsireiškimais siekiama populiarumo ar finansinės naudos.

- Nė vienas regėtojas negali būti kaltinamas moraliniu nederamumu tuo laiku, kai vizijos patiriamos, negali pasireikšti psichikos ligos simptomų ar polinkio į psichopatiją.

Nuosprendžiai. Tiriamojo proceso pabaigoje komitetas gali pateikti vyskupui (-ams) vieną iš spėjamų nuosprendžių: *constat de supernaturalitate* (visi ženklai rodo, kad atvejis yra autentiškas ar iš tikrųjų stebuklingas įsikišimas iš (aukštybių) dangaus); *constat de non supernaturalitate* (apsireiškimas nėra antgamtinis arba nepakanka įrodymų, kad jis toks yra); *non constat de supernaturalitate* (nenustatyta, ar įvykis antgamtinis, nes trūksta įrodymų, kad apsireiškimas autentiškas).

Vyskupas savo sprendimu paprastai nesiekia nei interpretuoti tariamų apsireiškimų ar suteikti jiems dvasinės reikšmės, nei interpretuoti perduodamos žinios ar atpažinti dieviškųjų asmenų, kurie galbūt pasirodė.

Viešas pamaldumas. Visam tyrimui, kurio metu siekiama nustatyti, ar viešas pamaldumas gali būti organizuojamas ir palaikomas tose vietose, vadovauja vyskupas. Tiriamasis komitetas gali nuspręsti, kad šiuo laiku negali duoti nei aiškaus teigiamo, nei aiškaus neigiamo atsakymo. Jei klausimas vis dar tiriamas, vyskupas galėtų leisti viešą pamaldumą ir drauge atidžiai stebėti, kad jis neišsikreiptų.

Mūsų tikėjimo pagrindas. Mūsų tikėjimas negali remtis privačiais apreiškimais ir pasirodymais. Net pripažintus pasirodymus tikintieji turi vertinti kaip pagalbą mūsų tikėjimui, sutelktam į esmines Apreiškimo tiesas: Įsikūnijimo, Švč. Trejybės ir šv. Eucharistijos¹⁷⁹. Tikroji apreiškimų kilmė paaiškėja rūpestingai ir smulkmeniškai juos tiriant. Privatus apreiškimas atmetinas, jei neatitinka nors vieno iš šių kriterijų. Jei atitinka visus kriterijus, įgaliotais Bažnyčios vyresnysis gali apreiškimą patvirtinti. Aišku, po apreiškimo turi būti praėję gana daug laiko, kad būtų galima pastebėti rezultatų.

Šie kriterijai turi būti naudojami visi kartu, tai yra gairės sprendimui, kurį turi priimti pirmiausia vyskupas, reikalui esant Vyskupų Konferencija, Tikėjimo mokymo kongregacija ar pats popiežius. Jei bendras įvertinimas yra teigiamas, vyskupas leidžia, išmintingai atrinkdamas, tikintiesiems praktikuoti tam tikras pamaldumo formas, tačiau tiksliai paaiškinęs, kad toks leidimas nėra Bažnyčios teikiamas pripažinimas. Ir priešingai: jei įvertinimas būtų neigiamas, pirmiausia vietos vyskupui tenka pareiga įsikišti, pataisyti ar pasmerkti klaidas.

Taigi Bažnyčios pozicija apreiškimų klausimu, taip pat dėl Dievo Motinos Marijos apsireiškimų, ganėtinai kritiška. Bažnyčia neskuba pripažinti naujų apsireiškimų autentiškumo, o net ir pripažinusi neteigia, kad šie autentiškais pripažinti apsireiškimai yra dogminės tiesos arba būtinas visiems tikėti reiškinys.

¹⁷⁹ *Roten. J. G. Norms and Process for Judging Private Revelations.* 2010 11 11. Prieiga per internetą: <http://campus.udayton.edu/marj//resources/newsltr.html>. Žiūrėta: 2012 09 05.

Tikslinga būtų atkreipti dėmesį ne tik į vyskupo vaidmenį vertinant apsiireiškimus bei atsakomybę, kylančią iš jam suteiktos teisės ir pareigos vyskupijoje. Visi tikintieji turi teisių, pareigų bei atsakomybę apsiireiškimų atžvilgiu. Svarbus yra 1983 m. Kanonų teisės kodekso 212 kanono 1 paragrafas, kuriame rašoma: „Kristaus tikintieji, suvokdami savo atsakomybę, įpareigojami krikščioniškai klusniai laikytis to, ką šventieji ganytojai, kiek jie atstovauja Kristui, skelbia kaip tikėjimo mokytojai ar nusprendžia kaip Bažnyčios vadovai“¹⁸⁰. Šis privalomas ir įpareigojantis paklusnumas vyskupams kaip vietinių Bažnyčių vadovams bei jų kompetencijai yra numatytas siekiant naudoti visiems. 753 kanone taip pat rašoma, kad: „<...> vyskupai, esantys bendrystėje su Kolegijos Galva ir nariais, tiek pavieniui, tiek susibūrę į Vyskupų Konferencijas ar dalinius susirinkimus, nors ir neturėdami mokymo neklaidingumo yra jų globaliai patikėtų Kristaus tikinčiųjų autentiški tikėjimo mokytojai ir vadovai; Kristaus tikintieji įpareigojami laikytis tokio savo vyskupų autentiško mokymo su religiniu dvasios paklusnumu“¹⁸¹. Minėtuose kanonuose rašoma apie tikinčiųjų išpareigojantį pritarimą vyskupų mokomajai valdžiai, – tai greta kritiško sprendimo ir geros valios reiškia ypatingą pagarbą ir dėkingumą. Vadinasi, spėjamų apsiireiškimų klausimu turi būti protingai paklūstama bažnytinei valdžiai.

Hierarchija nesiekia įpareigoti savo mokymu, apibrėždama transcendentinių ir antgamtinių fenomenų prigimtį, žyminčią apsiireiškimus ir vizijas, įskaitant atvejus, kai savo kalboje vartoja šiuos terminus. Su šia formule ji užtikrina žinių pagrįstumą ir aplinkybių kokybę; neįsipareigoja patvirtinti, kad įvykyje dalyvavo išvelgtas regėtojo asmuo (Kristus, Marija, šventieji...); perspėja, kad įvykis įeina į normalumo, t. y. įprasto žmogiško ir žemiško fenomeno, ribas, nors jei ir plėtotųsi antgamtiškumo link ar galėtų staiga įvykti apsiireiškimas; įspėja, kad įvykis neturi jokio antgamtiškumo arba turi bent kiek aiškumo, kad yra antgamtiškas, arba per tai demaskuoja antgamtišką falsifikatą, ne tik jo nebuvimą¹⁸².

Čia reikėtų paminėti svarbiausią privataus apreiškimo tikrumo kriterijų – kristocentriškumą. Jeigu specialus apreiškimas atitolina nuo Kristaus, tampa nepriklausomas nuo Jo arba pateikia kitokį nei Evangelijoje skelbiamą išgelbėjimo planą, aišku, kad jis nėra iš Šventosios Dvasios, kuri padeda pažinti Evangeliją, o ne tolima nuo jos tiesų. Taip pat reikia atsiminti, kad apreiškimas turi stiprinti tikėjimą, viltį bei meilę, – tai yra kelias į išganymą¹⁸³. Pasak žymaus mariologo Stefano De Fiore, deja, liaudies marijinis populiarumas mažai

¹⁸⁰ Kanonų teisės kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius. 2012.

¹⁸¹ Ten pat. Kan. 212.

¹⁸² *Candido L. M.* Manifestazioni straordinarie per il bene del popolo di Dio, in *Credere Oggi* 24. (2004). N. 4. P. 83.

¹⁸³ *Kondrusiewicz T.* Pranešimas. Švč. M. Marijos pasirodymų vertinimo akcentai. Tarptautinės mokslinės teorinės-praktinės konferencijos „Švč. M. Marijos kulto Europoje teologiniai-istoriniai aspektai“ medžiaga. *Soter: religijos mokslo žurnalas*, 2008. 28 (56). Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. P. 221.

pakitęs, dažnai jam trūksta trejybinio ir kristologinio aspekto, kuris iš esmės būdingas šiam pamaldumui¹⁸⁴.

Kaip matėme, stengiamasi atsiriboti nuo šių fenomenų detalesnio aiškinimo ir interpretavimo, net konkrečiai neapibrėžiamas apsiereiškimų sąvokos turinys. Tirti šių reiškinių eigą įpareigojamas vietos vyskupas. Remiantis sutartiniu vertinimu, autentiškais pripažinti apsiereiškimai yra naudingi tiek, kiek kreipia tikinčiuosius į dieviškąjį Apreiškimą ir padeda eiti tikėjimo keliu.

Šią nuostatą labai vykusiai išryškina kardinolas Jeanas Baptiste'as Pitra, kurį cituoja Auguste'as Poulain'as: „Galime visiškai laisvai tikėti arba netikėti privačiais apsiereiškimais, netgi tais, kurie išties verti tikėjimo. Netgi tuomet, kai Bažnyčia juos aprobuoja, jie tėra tik galimi, o ne neabejotini. Jie negali būti laikomi lemiamais istorijos, gamtos filosofijos, filosofijos bei teologijos klausimais, kurie yra mokslininkų ginčų objektas. Visiškai leistina nuo šių apreiškimų atsiriboti, – net jeigu jie yra aprobuoti, – remiantis tvirtais motyvais, ypač jei neginčijamais dokumentais ir tikslia patirtimi įrodoma priešinga doktrina“¹⁸⁵.

Apibendrinant apsiereiškimų vertinimą, labai tinka nuovoki vieno garsiausių mūsų amžiaus teologo Rene Laurentino mintis. Jo teigimu, reikia išlikti budriems. Apsireiškimai, kuriuose tikėjimo tikrovė tampa akivaizdi ir nematoma tampa matoma, yra tik paviršutinis ir antraeilis žmogiškojo tikėjimo fenomenas, palyginti su Evangelija ir sakramentais. Bažnyčia, net ir pripažinusi regėjimą esant autentišką (pvz., įvykusius Lurde ir Fatimoje), nesinaudoja savo neklaidingumu ir autoritetu, nes tai nėra susiję su tiesomis, būtinomis mūsų išganymui ir mokačiomis Jėzaus vardu. Bažnyčia sako ne „Jūs turite tikėti“, o „Yra gera priežastis / naudinga tikėti“. Net jei žmogus abejoja ar netiki, tai nereiškia, kad toks netikėjimas suponuoja nuodėmę. Jei netikima Lurdu ar Fatima, tai nėra priežastis eiti išpažinties, tarsi būtų padaryta nuodėmė. Žinoma, jei Bažnyčia sakytų: „Yra svarbių priežasčių tuo netikėti“, būtų klaidinga tikėti. Mūsų sprendimą šiuo klausimu lemia tai, kad privalome neprieštarauti Bažnyčiai¹⁸⁶.

Dievo Apreiškimas ir meilė kviečia žmogų į laisvę, bet neperša savęs. Bernadeta tiems, kurie klausė jos apie Marijos pasirodymo Lurde tikrumą, atsakydavo: „Mergelė prašė apie tai papasakoti, bet ne įtikinti“¹⁸⁷.

Taigi vertinant Marijos apsiereiškimus būtinas teologinis žvilgsnis ir Bažnyčios mokymas, taip pat reikalinga įsigilinti į Tikėjimo mokymo kongregacijos normas dėl tariamų apsiereiškimų, kad būtų pagrindžiamas ir skelbiamas sveikas Marijos asmens ir jos misijos suvokimas bei išgryninamas pamaldumas jai.

¹⁸⁴ De Fiores S., Schiefer V. F., Perrella S. M. Mariologia. San Paolo Edizioni. 2009. P. 125.

¹⁸⁵ Poulain A. Graces of Interior Prayer. London: Routledge and Kegan Paul. 1950. P. 320–321.

¹⁸⁶ Laurentin R. De Position of Medjugorje in the Church. 2005 07 20. Prieiga per internetą: <http://www.medjugorje.ws/en-print/articles/church/medjugorje-position-church/>. Žiūrėta: 2012 09 12.

¹⁸⁷ Buttet N. Evangelizacija. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.tiberiade.lt/index.php/ivairus-mokymai/doc/133/raw>. Žiūrėta: 2012 09 12.

1.2. Apsireiškimų reikšmė pastoracijai

1.2.1. Marijos kultas Bažnyčios mokyme vystant pastoraciją

Bažnyčios tėvų vaidmuo Marijos išaukštinimo srityje iki VI a.

Pirmieji du krikščionybės amžiai nerodo išskirtinio sisteminio dėmesio Marijai. Vis dėlto būtent tada matome susiformuojant tas pagrindines kryptis, kuriomis vėliau tekės Bažnyčios tikėjimas, susijęs su Marija. Pagrindinis šio tikėjimo dėmuo kilo iš bendro pašaukimo apaštalinei tradicijai ir jo kristologiniam išpažinimui. Tai yra nepaneigiamas išeities taškas. Tačiau turime kalbėti ir apie jo raidą. Apokrifai jį perima ir praturtina savo pasakojimo stiliumi, o to laikotarpio teologija, nors vis dar užuomazgos etape, krypsta prie paieškos teologinio principo, įkomponuojančio Mariją vienalyčiame ir darniame Dievo išganymo paveiksle. Tai ji padarys pasinaudodama Ievos ir Marijos sugretinimu, kuris tampa ne paprastu palyginimu, o pagrindiniu principu, padedančiu tiksliai suvokti išganymo ekonomiją¹⁸⁸.

Laiške romiečiams apaštalas Paulius rašo apie visiškai kitokios rūšies laišką, pasak jo, surašytą „ne rašalu, bet gyvojo Dievo Dvasia, ne akmens plokštėse, bet gyvų širdžių plokštėse“ (2 Kor 3, 3). Pirmaisiais Bažnyčios gyvavimo metais tasai „visų žmonių suprantamas ir skaitomas“ (2 Kor 3, 2) laiškas buvo pati Korinto bendruomenė, taigi, Dievo žodį priėmusi ir juo gyvenanti Bažnyčia.

Šiuo aspektu ir Marija yra Dievo laiškas, nes ji – Bažnyčios dalis. Maža to, Marija – ypatingas laiškas, nes yra ne viena iš Bažnyčios narių kaip visi kiti, o Bažnyčios paveikslas. Ji – iš tiesų laiškas, parašytas ne rašalu ne akmens plokštėse, ne ant pergamento ar papiruso, o jos, tikinčiosios ir motinos, širdyje, laiškas, kurį visi, mokyti ir beraščiai, gali skaityti ir suprasti. Ši mintis išliko tradicijoje, kalbančioje apie Mariją kaip „vaškuotą lentelę“, ant kurios Dievas visiškai laisvai galėjo rašyti visa, ką norėjo; taip kalbėjo žymus graikų teologas ir filosofas, vienas iš pirmųjų Bažnyčios tėvų Origenas Aleksandrietis¹⁸⁹. Marijai atsiliepiant į Viešpaties kvietimą tapti Išganytojo motina: „Štai aš Viešpaties tarnaitė, tebūnie man, kaip tu pasakei“ (Lk 1, 38), šiais keliais paprastais žodžiais įvyko didžiausias ir lemtingiausias pasaulyje aktas. Anot Origeno, šiuo atsakymu Marija tarsi taria Dievui: „Štai aš, rašymo lentelė, terašo Rašantysis, ką nori, visa ko Viešpats tedaro su manimi, ką nori“¹⁹⁰. Jis palygina Mariją su vaškuota lentele, jo laikais naudota rašyti. Šiandien pasakytume, kad Marija pasisiūlė Dievui kaip baltas lapas, kuriame Jis gali rašyti, ką tik nori.

¹⁸⁸ *Colzani G.* Maria. Mistero di grazia e di fede. Edizioni San Paolo. Cinisello Balsamo. Milano. 1996. P. 81.

¹⁸⁹ *Cantalamesa R.* Marija – Bažnyčios veidrodis. Kaunas: Gyvieji akmenėliai. 2001. P. 11.

¹⁹⁰ *Origène.* Homélie sur S. Luc. Ed. H. Crouzel. Paris: Cerf (GCS, 49). 1962. P. 227.

Idėja svarstyti apie Mariją kaip apie naują Ievą buvo didelė sėkmė, ir tai labai ryšku tarp pirmųjų krikščionių autorių. Šv. Atanasas su įsitikinimu (taip pat šv. Justinas¹⁹¹, šv. Kirilas iš Jeruzalės¹⁹² bei daugelis kitų tėvų) rašė: „Kol Ieva kalbėjosi su gyvate, žmogaus giminė buvo paveikta gyvatės nuodais ir pasivijo ją kančios. Marija, priešingai, kalbėjosi su Gabrieliumi, kad ji pagimdys gyvenimui sūnų, tuomet visos žmonijos rasės lūpos buvo nuskaistintos dėl atgailos ir nuteisinimo. Kai Ieva aistringai žiūrėjo į medį, ant žemės padaugėjo pageidimo, geismo, begėdystės (...). Marija, priešingai, kalbėdama švelniai, žiūrėjo į Gabrielių, ir kuklumas, suvienytas su nuosaikumu, bei skaistumas sužydėjo mergelėje ir išliejo visa tai ant žmonijos“¹⁹³.

Šv. Augustinas ypač įžvelgė, kad Marijos motinystė matoma ne tik kaip tikėjimo, bet ir kaip dvasinė motinystė. Į Jėzaus klausimą „Kas yra mano Motina?“ Augustinas atsako, priskirdamas Marijai aukščiausio laipsnio dvasinę motinystę, kylančią iš Tėvo valios vykdymo: „Argi nevykdė Tėvo valios Mergelė Marija, kuri tikėjimu įtikėjo, tikėjimu pradėjo, kuri buvo išrinkta, kad iš jos gimtų žmonėms atpirkimas, kuri buvo Kristaus sukurta anksčiau, nei Kristus buvo joje sukurtas? Žinoma, šventoji Marija vykdė Tėvo valią, todėl Marijai ir svarbiau tai, kad ji buvo Kristaus mokinė, negu tai, kad ji buvo jo Motina“¹⁹⁴.

Tuo, kad Evangelijoje dieviškoji Marijos motinystė suvokiama ne tik kaip fizinė motinystė, bet daug labiau kaip dvasinė motinystė, pagrįsta tikėjimu, remiasi šv. Augustinas, rašydamas: „Mergelė Marija pagimdė tą, kuri pradėjo tikėdama (...). Po angelo žodžių ji, tikėjimo pilna (*fide plena*) pradėdama Kristų pirmiau širdyje negu iščiose, atsakė „tebūnie man, kaip tu pasakei“¹⁹⁵. Į Dievo teikiamą malonės pilnatvę Marija atsiliepė tikėjimo pilnatve, į *gratia plena* atsiliepė *fide plena*.

Marija, gyvasis Dievo laiškas, prasideda tokiu plačiu žodžiu, kad jame kaip sėkloje telpa visas jos gyvenimas. Tas žodis yra „malonė“. Ateidamas pas Mariją, angelas pasakė: „Sveika, malonėmis apdovanotoji!“ ir toliau: „Nebijok, Marija, tu radai malonę pas Dievą!“ (Lk 1, 28. 30). Bažnyčios tėvai nuo pat pradžių pritaikė Marijai psalmės eilutę, kurios tekstas (toks, koks jiems buvo žinomas) skambėjo taip: „Karaliaus dukters grožis skleidžiasi iš vidaus (*ab intus*)“ (plg. Ps 45, 14)¹⁹⁶. Gyvojo laiško, kuris yra Marija, skaitymas padeda perprasti ir Dievo stilių. Marija yra gyvas pavyzdys, kaip Dievas veikia išganymo istorijoje. „Nėra nieko

¹⁹¹ *San Giustino martire*. „Dialogue with Trypho“ cap. 100. In: *The Fathers of the Church*. Vol. 6. Trad. T. B. Falls. Catholic University of America Press. 1977. P. 304–305.

¹⁹² *San Cirillo di Gerusalemme*. *The Works of St Cyril of Jerusalem*. Vol. 1. In: *The Fathers of the Church*. Vol. 61. Trad. L. P. McCauley e A. A. Stephenson. Catholic University of America Press. 1977. XII, 15. P. 234–235.

¹⁹³ *Buby B. SM. Mary of Galilee*. Vol. 3. *The Marian Legacy of the Early Church*. New York: Alba House. 1997. P. 107.

¹⁹⁴ Šv. Augustinas. Pamokslai, 72 A (= Denis 25), 7 (*Miscellanea Agostiniana I*). P. 162.

¹⁹⁵ Šv. Augustinas. Pamokslai. 215, 4 (PL 38, 1074).

¹⁹⁶ Šv. Jeronimas. Laiškas 107, 7 (PL 22, 874). Šv. Augustinas. Psalmių aiškinimai, 44, 29 (CC 38). P. 515.

kita, – rašė Tertulijonas, – kas taip stebintų žmogaus protą, kaip Dievo vykdomų darbų paprastumas, palyginti su jų rezultatų didybe¹⁹⁷.

Mariją ir Kristų jungia ne tik fizinė giminytė, bet ir metafizinis ryšys, iškeliantis Mariją į svaiginantį aukštį bei sukuriantis ypatingą jos santykį su Tėvu. Nuo Efezo Susirinkimo (431 m.) tai visam laikui tampa Bažnyčios laimėjimu: „Jeigu kas nors, – rašoma jo patvirtintame tekste, – nepripažįsta, kad Dievas iš tiesų yra Emanuelis ir kad dėl to Šventoji Mergelė, pagal kūną pradėjusi kūnu tapusį Dievo Žodį, yra *Teotókos*, tebūnie atskirtas“¹⁹⁸. Tai buvo didelio džiaugsmo akimirka visiems Efezo gyventojams, laukusiems Bažnyčios tėvų prie Susirinkimo salės ir su deglais bei giesmėmis lydėjusiems juos iki namų. Šis paskelbimas lėmė Dievo Motinos gerbimo protrūkį, kuris išliko ir Rytuose, ir Vakaruose bei virto liturginėmis šventėmis, ikonomis, himnais ir nesuskaitoma daugybe jai dedikuotų bažnyčių¹⁹⁹.

Be to, Dievo Motinos titulas patvirtina, kad Jėzus yra Dievas ir žmogus kaip tas pats asmuo. Todėl Susirinkimo tėvai ir priėmė šį titulą. Jis byloja mums per Jėzų užsimezgsusią glaudžią Dievo ir žmogaus vienybę, apie tai, kad Dievas prisirišo prie žmogaus ir susisiejo su juo giliausia pasaulyje įmanoma vienybe – asmens vienybe. Marijos įščios, anot tėvų, tapo „guoliu“, kuriame įvyko Dievo vestuvės su žmonija, „staklėmis“, kuriomis buvo išausta vienybės tunika, dirbtuve (gr. *ergastérion*), kurioje darbavosi Dievo ir žmogaus sąjunga²⁰⁰.

Jei Jėzuje žmogiškumui ir dieviškumui būtų būdinga tik moralinė, o ne asmeninė sąjunga, kaip manė Efeze pasmerkti eretikai, Marijos nebebūtų galima vadinti Dievo Motina, tik Kristaus Motina, *Christotókos*, o ne *Theotókos*. „Bažnyčios tėvai neabejodami Švenčiausiąją Mergelę vadino Dievo Motina tikrai ne dėl to, kad Žodžio prigimtis arba dieviškumas kilo iš jos, bet dėl to, kad iš jos gimė šventas kūnas, gavęs protingą sielą, su kuriuo Žodis sudaro vieną asmenį“²⁰¹.

Efezo (431 m.) ir Chalkedono (451 m.) Susirinkimai žymi lemiamą tikėjimo ir pamaldumo Marijai raidos posūkį. Iš vienos pusės, Marijos mergeliškos Dievo motinystės apibrėžimas parodo aiškią kryptį, kaip turi būti kontempliuojamas ir apmąstomas šios moters išskirtinis išrinkimas: apmąstomas jos bendradarbiavimas Sūnaus išganymo darbe, parodant jos klusnų atsidavimą Dievo planams ir išskirtinę padėtį malonės atžvilgiu. Ji yra visa šventa. Iš kitos pusės, Chalcedono Susirinkimas užbaigia didžiąsias diskusijas apie Švč. Trejybę ir Kristų,

¹⁹⁷ *Tertulijonas*. Apie krikštą. 2, 1 s (CC 1). P. 277.

¹⁹⁸ Šv. Kirilas Aleksandrietis. Pirmoji anatema Nestorijui (Enchiridion Symbolorum). Nr. 252.

¹⁹⁹ *Cantalamessa R.* Marija – Bažnyčios veidrodis. P. 69.

²⁰⁰ Šv. Bazilijus. Homilija apie šventą Kristaus kilmę 3 (PG 31) 1464.

²⁰¹ Šv. Kirilas Aleksandrietis. Antrasis laiškas Nestorijui (PG 77, 448 s).

todėl svarstymas apie Mariją iki tol vystęsis neatsiejamai nuo kristologijos, yra priverstas ieškoti kito statuso²⁰².

Taigi Marija pasirodo kaip vaiki ir šviesi prizmė, kuri surenka ir drąsina išpažinti didžiausias tikėjimo tiesas, kurios yra išganymas arba perkeičiantis Dievo gyvenimo susitikimas su žmonija. Šiuo aspektu šv. Ambraziejus teisingai pažymi: „Nėra ko stebėtis, kad Viešpats, atpirkdamas pasaulį, pradėjo darbuotis nuo Marijos: jei per ją parengė išganyimą visiems žmonėms, ji privalėjo pirmoji priimti išganyimo vaisių iš Sūnaus“²⁰³.

Patristinėje epochoje formavosi doktrina apie Mariją. Šventajame Rašte vyrauja dėmesys Kristui, o marijinė problematika buvo šalutinė, kad parodytų Jėzaus asmenį ir užtikrintų Jo misiją; patristinės epochos dokumentai rodo aiškų dėmesį Marijai. Suvokta kaip krikščionybės slėpinio dalis, Marija tampa svarstymų ir mokymo objektu. Reikia iš karto pasakyti, kad ši doktrina nėra nepriklausoma nuo Kristaus slėpinio. Objektiviai susijusi su juo, ji padeda šį slėpinį suvokti. Todėl esminis pamaldumo Marijai ir mokymo apie ją vystymosi kriterijus išlieka jos motinystė. Istorinės ir išganyimo prasmės turtais ji apibūdina Marijos ryšį su Jėzumi. Iš motinystės išsivysto mokymas apie *Theotokos* (*Dievo gimdytoją*), apie amžiną jos mergystę ir apie jos šventumą. Iš motinystės kyla ir jos išskirtinio Nekaltojo Prasadėjimo bei jos į Dangų paėmimo doktrina. Trumpai tariant, Marijos motinystė sutelkia į objektyvią vienovę visas tiesas ir mokymus, kilusius nepriklausomai vienas nuo kito, tai yra, paaiškina kiekvieno jų prasmę santykiyje su Kristaus išganyimo slėpiniu²⁰⁴. Taigi ir šiandien Marija priklauso neatšaukiamam patristiniam krikščionių bendruomenės tikėjimo gyvenimui.

Marijos paveikslas viduramžiais ir teologų pateikiamoje apibrėžtyje

Viduramžiai buvo didžiuoju pamaldumu Marijai pasižymintis laikotarpis. Tuomet plėtėsi daugelis Marijai skirtų kulto vietų, buvo statomos didelės viduramžių katedros. Šių nuostabių gyvo tikėjimo liudijimų statymas buvo dažnas reiškinys, netgi dažnesnis nei pamaldumas Eucharistijai, nes daug bažnyčių buvo skirta Dievo Motinai ir taip liudijama meilė Nekaltajai Mergelei²⁰⁵.

Taip pat nereikėtų užmiršti, kad viduramžių epochoje kalbėjimas apie Mariją koncentruodavosi ties liturgine ir dvasine patirtimi, kuriai būdingas susitelkimas į Jėzų. Patristinėje epochoje Kristus buvo laikomas Žodžiu, Sūnumi, Tėvo Išmintimi, ir visa tai kartu

²⁰² Colzani G. Maria. Mistero di grazia e di fede. P. 110.

²⁰³ S. Ambrogio. Espozizione del Vangelo secondo Luca 2, 17. In: AA. VV. Testi Mariani del Primo Millennio. Città Nuova. Roma 1990. Vol. 3. P. 182.

²⁰⁴ Colzani G. Maria. Mistero di grazia e di fede. P. 118–119.

²⁰⁵ Foley D. A. Apparizioni mariane. Influenza e significato nella storia dell'uomo e della Chiesa. Sturio VD – Città di Mastelio. 2004. P. 53.

rodė kelią į dieviškąjį gyvenimą, viduramžių epochoje visų pirma apsisotą ties Jėzaus žmogyste. Tik sekdami Jėzumi, eidami Jo pėdomis galime priartėti prie dieviškojo gyvenimo. Tik perėmę *forma servi (tarno išvaizdą)* galime susivienyti su pačia *forma Dei (Dievo forma)*. Tik eidami Jėzaus keliu galime pasiekti *reformatio cordis (širdies perkeitimą)*, vidinį nušvitimą ir giluminį pokytį, kuris yra didžiausias malonės vaisius. Todėl dalyvauti Kristaus slėpiniuose yra esminė sąlyga būti išganytiems. Viduramžių epocha prie Kristaus slėpinių artinasi dviem būdais: per liturgiją bei sakramentus ir per atmintį bei prisiminimą, kurie sukelia mumyse *devotio (pamaldumą)* ir *affectus (meilę)* Dievo darbams. Liturgija ir pamaldumas, glaudžiai persipynę, skatina taip sekti Kristų, ir šiame kelyje rentis vien žmogiškomis jėgomis būtų kvailystė. Šias kryptis aptinkame ir Marijos sampratoje: Marija, visiškai įsišaknijusi Kristuje ir jo slėpiniuose, yra suprantama tik per liturgiją ir pamaldumą²⁰⁶.

Vakarų liturgija patyrė didelį poveikį, kai Karolis Didysis, norėdamas viskuo suvienyti savo imperiją, įteisino *Sacramentario Gregoriano (Grigališkąjį sakramentų apeigyną)*, t. y. leido visur išplatinti keturias pagrindines Marijos šventes – Apsivalymo, Apreiškimo, Dangun ėmimo, Marijos gimimo, nors ir prireikė laiko tam įvykti. Ši liturginė pertvarka įtraukė himnus ir homilijas, išplatino Bažnyčios tėvų tekstų rinkinius ir iškėlė poreikį juos komentuoti²⁰⁷.

Drauge į liturgiją atėjo prisimintos privačios maldos ir pamaldumo rūšys. Šios maldos turi tiek doktrininį, tiek dvasinį pobūdį: Marija yra *Dievo gimdytoja, motina, mergelė*, bet tuo pat metu *ponia ir karalienė, gailestinga ir maloninga*. Jos prašoma *nežiūrėti iš aukšto, užtarti*, kai jos šaukiamasi: „Būk mano meilinga valdovė, mano širdies apšvietėja, mano pagalba pas visagalį Dievą Tėvą, kad nusipelnčiau gauti savo nuodėmių atleidimą, išvengti pragaro tamsybių ir pasiekti amžinąjį gyvenimą“²⁰⁸. Šios maldos tapo pamatu labai plačių meditacijų, kuriose ėmė reikštis pasitikėjimas Marija iki tol, kol bus pripažintas tikras jos dvasinis motiniškumas.

Tuo metu svarbus buvo šv. Pranciškaus Asyžiečio (1181–1226) pasirodymas Bažnyčios gyvenime. Šis šventasis padarė savo mokymo gaire vargingumą, krikščioniškam pasauliui padėjo sugrįžti į evangelinį paprastumą. Šv. Domininko (1170–1221) gyvenimas atspindėjo šv. Pranciškaus gyvenimą; be to, iš pradžių dominikonų ordinas susitelkė daugiausia ties pavojais, susijusiais su eretikais albigiečiais Pietų Prancūzijoje. Marijos pamaldumas buvo tradiciškai laikomas vienu iš elementų, padėjusių nugalėti šią ereziją, todėl atrodo, kad atliepas į tai ir buvo šv. Domininkas, kuris sėkmingai propagavo šventąjį rožinį. Albigiečių įsitikinimai

²⁰⁶ Köhler T. Maria nei seculi VII–XII. Centro mariano Chaminade. Verbania. 1972. P. 59.

²⁰⁷ Laurentin R. Marie dans le culte. Ce que l'Occident doit à l'Orient du VI au XI siècle. In: AA. VV., De cultu mariano saeculis VI–XI. Vol. II. Pontificia Academia Mariana Internationalis. Roma. 1972. P. 17–36.

²⁰⁸ Colzani G. Maria. Mistero di grazia e di fede. P. 124.

buvo laikomi didele grėsme visai krikščionybei ir, jei būtų nugalėję, būtų skaudžiai smogę Europos katalikams jau trimis amžiais anksčiau nei Reformacija²⁰⁹.

Modernizmo epochai būdingas įsigalėjimas tokio humanizmo, kuris vis labiau remiasi ne krikščioniškąja žmogaus vizija, o jo autonomijos įtvirtinimu, taip pat protestantiškosios reformos sukeltas skilimas, kuris yra bendro Europos dvasinės ir politinės vienybės žlugimo išraiška, susižavėjimas mąstysena, kuri per Apšvietos laikotarpį apibrėžė visišką žmogaus brandą kaip *sapere aude* – kaip drąsą pažinti. Šiame kontekste mariologija nepatyrė jokių ypatingų konfliktų: du susirinkimai – Laterano V ir Tridento – praktiškai nesidomėjo marijine tematika²¹⁰.

Žvelgiant į Reformacijos sukeltą bangą, bandyti aiškintis M. Liuterio ir reformatorių mintis ne taip paprasta. Bet kuriuo atveju reikia pradėti nuo jų kristologijos, kuri gerokai dinamiškesnė ir dramatiškesnė negu metafizika. Išskirtinė Dievo savybė – išganymas – apibūdina Dievo veikimą, ir tai yra Marijos suvokimo kontekstas. Todėl į ją reikia žvelgti ne atsietai, bet sąryšyje su Kristaus atneštu išganymu. Mariologija sutampa su išganomuoju Dievo veikimu: tie, kurie, kalbėdami apie Mariją, iškelia jos nuopelnus, „Dievo Motiną padaro melage ir sumenkina Dievo malonę“²¹¹. Iš tikrųjų sąvoka „Dievo Motina“ būtent dėl kristologinės reikšmės M. Liuteriui yra centrinė Marijos suvokimo ašis. Vis dėlto Reformacijos pradininkai M. Liuteris, U. Zwinglis, J. Kalvinas sutartinai pabrėžė Marijos kaip Dievo Motinos kilnumą ir iškilias dorybes.

Mariologinis M. Liuterio palikimas gana gausus. 1520–1521 m. jis parašė komentarą giesmei „Magnificat“, 1522 m. maldos „Ave Maria“ paaiškinimą, apie 80 pamokslų, keletą laiškų, kalbų ir kitų tekstų apie Mariją. Visuose šiuose tekstuose Reformacijos pradininkas į Mariją žvelgia su didžia pagarba ir net meile.

M. Liuteris giesmės „Magnificat“ komentare teigė, kad pakanka paties Dievo Motinos titulo Marijos didybei pagrįsti ir jai teikiamai garbei paaiškinti. Gerbdamas Mariją, Dievas net padarė ją Dievo Motina, ir niekas negali duoti Marijai dar garbingesnio vardo: „Pavadinus ją Dievo Motina, paaiškėjo visa jos garbė; niekas negali pasakyti apie ją arba jai didesnių dalykų, net jei turėtų tiek liežuvių, kiek žodynas turi lapų, dangus žvaigždžių arba jūra smilčių. Ir mūsų širdis turi mąstyti, ką reiškia būti Dievo Motina“²¹². Kita proga jis rašė: „Tvirtinimas, kad Marija yra Dievo Motina, galioja Bažnyčioje nuo pat pradžių; Efezo Susirinkimas nepaskelbė

²⁰⁹ *Foley D. A. Apparizioni mariane. P. 54–55.*

²¹⁰ *Köhler T. La storia della mariologia dal 1650 all'inizio del '900. Centro mariano Chaminade. Verbania-Pallanza. 1974. P. 137–138.*

²¹¹ *Lutero M. Commento al Magnificat. Cens. Milano. 1989. P. 50.*

²¹² Ten pat. P. 470.

nieko naujo, nes ši tiesa jau anksčiau rėmėsi Evangelija ir Šventuoju Raštu. (...) Labai aiškiai teigiama (Lk 1, 32; Gal 4, 4), kad Marija iš tiesų yra Dievo Motina²¹³.

U. Zwinglio nuostata Marijos atžvilgiu panaši į M. Liuterio: „Marija, mano supratimu, teisingai vadinama Dievo Gimdytoja, *Theotókos*“; jis ir kitur vadina Mariją „dieviškąja *Theotókos*“, išrinkta pirmiau, negu įtikėjo²¹⁴. J. Kalvinas taip pat išreiškė pagarbą Marijai: „Raštas mums aiškiai skelbia, kad tas, kuris turės gimti iš Mergelės Marijos, bus pavadintas Aukščiausiojo Sūnumi (Lk 1, 31) ir kad Mergelė yra mūsų Viešpaties Motina“²¹⁵.

Dievo Motinos Marijos vaidmuo Bažnyčios gyvenime naujaisiais laikais

Marijos ypatingumas tas, kad ji tikrąja to žodžio prasme yra svarbiausioji iš visų šventųjų. Marijos vieta išganymo procese, kuri taip aiškiai įvardijama Bažnyčios mokyme, suponuoja ir ypatingą išaukštinimą dangiškojoje Jeruzalėje.

Marija tikrai svarbi ir istoriniame Bažnyčios kelyje. Kaip minėta, pastarųjų amžių aplinkybės dar kartą išryškino Mergelės Motinos reikšmę Bažnyčios gyvenime ir tikėjime. Bažnyčia, žengdama į naują būvį, iš naujo suvokdama savo ištakų vaidmenį, savo dvasinės pasiuntinybės didybę, egzistuoja neramiame ir dažnai priešiškame pasaulyje. Tikriausiai toks buvo Dievo Apvaizdos planas, kad būtent pastaraisiais amžiais būtų paskelbtos net dvi su Mergele Motina susijusios dogmos: toji, kuri dovanojo pasauliui Išganytoją ir taip sutrupino piktosios dvasios valdžią, yra ir tvirčiausioji Bažnyčios Gynėja bei Užtarėja, veikianti Viešpaties vardu.

Marijos Nekaltojo Prasidėjimo (1854 m.) ir Dangun ėmimo (1950 m.) dogmos yra ypatingos: visų pirma jos nebuvo patvirtintos dėl pasmerkimui priešingos klaidos, to nepadarė ir visuotinis Susirinkimas, galiausiai stokota viso to tiesioginio ir akivaizdaus pagrindo Šventajame Rašte ar apaštalinėje Tradicijoje, bet taip nuspręsta Romos popiežiaus prašymu. Kita vertus, neginčytina, kad Bažnyčia negali tikėti ar pasiūlyti tikėjimui dogmų, jei jos nepripažintos kaip apreikštos²¹⁶.

Vatikano II Susirinkime (1962–1965) pirmą kartą buvo plačiai išnagrinėtas Marijos klausimas. Bažnyčios susirinkimo tėvai prisiminė Biblijos kalbėjimo apie Mariją pagrindus ir, remdamiesi santūria Šventojo Rašto egzegeze, juos peržiūrėjo. Nebuvo pateikta jokio, net siauro, mokymo apie Mariją. Susirinkimas Marijai pripažino tarpininkės titulą tuo aspektu, kad

²¹³ Luther M. Von den Konziliis und Kirchen. Ed. Weimar. 1914. P. 591.

²¹⁴ Zwingli U. Scritti teologici e politici. Torino. 1985. P. 98.

²¹⁵ Calvino G. Istituzione della religione christiana. Vol. 2. Torino. 1971. P. 613.

²¹⁶ Colzani G. Maria. Mistero di grazia e di fede. P. 148–149.

Viešpaties Motina dalyvauja Jėzaus Kristaus atpirkimo darbe būdama nuolanki ir giliai tikėdama.

Marijos kaip tarpininkės ir užtarėjos vaidmuo taip pat turi ribas, ir jų nepaisymas sielovados srityje gali pakenkti pamaldumui Marijai ne mažiau nei jos misijos neįvertinimas. Pavyzdžiui, visiškai nepriimtina priešinti motiniško Marijos gailestingumo ir Dievo teisingumo. Niekuo nepagrįsta yra teigti, kad Mergelė Marija yra gailestingesnė už Viešpatį, – nesupratingi maldininkai, priėmę tokį įvaizdį ir ieškodami prieglobsčio ne Dieve, o šalia Dievo, gali sunkiau patirti atleidimą ir pasitikėti Dievo gailestingumu. Taigi, toliau matysime, kad ir Šiluvos Marijos kristocentriška žinia veda būtent į jos Sūnų Jėzų.

Taigi tradicinis katalikiškas mokymas apie Mariją, krikščionių Motiną, buvo iš naujo suformuluotas Vatikano II Susirinkime, Dievo Motinai buvo paskirtas vienas skyrius. Tai yra aštuntasis Dogminės Konstitucijos „*Lumen gentium*“ skyrius, įterptas į platesnį kontekstą, aprėpiantį Marijos vietą išganymo ir Kristaus slėpinio istorijoje. Aštuoniolikoje dokumento straipsnių išsamiai pasakojama apie Mariją ir jos reikšmę Bažnyčiai ir tikėjimui: „Palaimintoji Mergelė, nuo amžių kartu su Dievo Žodžio įsikūnijimu skirta tapti Dievo Motina, dieviškosios Apvaizdos nutarimu šioje žemėje tapo kilni Atpirkėjo motina, kitus didžiadvasiškumu pralenkianti padėjėja ir nuolanki Viešpaties tarnaitė. Kristų pradėdama, pagimdydama, augindama, paaukodama šventykloje Tėvui, kentėdama drauge su mirštančiu ant kryžiaus Sūnumi, ji ypatingu būdu savo klusnumu, tikėjimu, viltimi ir uginga meile bendradarbiavo su Atpirkėju, vykdančiu savo uždavinį – atkurti antgamtinį sielų gyvenimą. Todėl malonės plotmėje ji tapo mūsų motina“²¹⁷. Vatikano II Susirinkimas pasirinko paaiškinti šios Marijos motinystės prasmę: „Marijos motiniškas vaidmuo žmonėms jokia būdu netemdo ir nemažina šio vienatinio Kristaus tarpininkavimo, bet parodo jo galią. Juk visa Švenčiausiosios Mergelės išganomoji įtaka žmonijai kyla ne iš kokios nors vidinės būtinybės, bet iš laisvo Dievo noro ir plaukia iš Kristaus nuopelnų pertekliaus, grindžiama jo tarpininkavimu, nuo kurio visiškai priklauso ir iš kurio semiasi visą savo galią. Tai jokia būdu netrukdo, bet padeda tikintiesiems tiesiogiai vienytis su Kristumi“²¹⁸.

Vatikano II Susirinkimo liniją nuosekliai vykdė Paulius VI. 1974 m. pasirodė apaštalinis laiškas „*Marialis cultus*“, vienas įtikinamiausių ir aiškiausių Vatikano dokumentų apie Marijos garbinimo suklestėjimą ir globą. Jo tema ir tikslas – Marija kaip krikščioniškasis laiko problemų idealas. Ji ir yra toks idealas. Teologiškai jis grindžiamas taip: „nes ji konkrečiomis savo gyvenimo aplinkybėmis besąlygiškai ir sąmoningai vykdė Dievo valią (Lk 1, 38); nes ji priėmė jo žodį ir įgyvendino praktiškai; nes jos veiksmai buvo įkvėpti meilės ir

²¹⁷ *Lumen gentium*. Nr. 61.

²¹⁸ Ten pat. Nr. 60.

pasirengimo tarnauti; nes ji buvo pirmoji ir gabiausia Kristaus mokinė, o tai turi visapusišką ir išliekančiąją pavyzdinę vertę²¹⁹.

Viešpaties Motinos ir tarnaitės išganomasis bendradarbiavimas (kaip mokė Vatikano II Susirinkimas, toliau sekė ne tik Paulius VI, bet ir Jonas Paulius II) įsilieja į esminį ir neatsiejamą bendradarbiavimą, kurį Dvasia įgyvendina vesdama į mesijinio Kristaus darbo pilnatvę istorijoje žmonėse ir Bažnyčioje²²⁰.

Popiežius Jonas Paulius II savo enciklikoje „Redemptoris Mater“ aiškina, kad Marijos tarpininkavimas yra užtariamojo pobūdžio. Ji užtaria žmones prieš Sūnų, kad pasireikštų jos Sūnaus išganomoji galia, skirta padėti žmonėms nelaimėse, išvaduoti juos iš blogio, įvairiomis naštomis bei būdais slegiančio jų gyvenimą. Nelaimėi ištikus Marija rodo, kur reikia kreipti savo žvilgsnį, į ką kreiptis ir kieno prašyti²²¹. Iš tiesų ji gerai žino, kaip svarbu žmonių dėmesį nukreipti į Jėzų, nes labai dėmėjosi ir svarstė savo širdyje visus tuos dalykus, kurie ją siejo su Sūnumi (Lk 2, 51).

Drauge reikia pasakyti, kad Bažnyčioje visada buvo pripažįstama Marijos užtariamoji globa ir veiksminga pagalba. Dėl to Marija yra vienas gražiausių sekimo Kristumi ir dėmesio Jam bei Jo misijai pavyzdžių istorijoje. Ji – ne tik pavyzdys, bet Bažnyčios Tradicijoje yra pristatoma ir kaip Kelrodė, t. y. pačia savimi nuolat kreipianti žmonių žvilgsnį į Sūnų. Būdama ypač artima savo Sūnui Kristui žemiškoje piligrimystėje, Marija labai glaudžiai siejasi su Jo „vieno Dievo ir žmonių Tarpininko“ (1 Tim 2, 5) misija Bažnyčioje²²².

Tad kreipimasis į Mariją pavedant jai save, prašant užtarti ir pasveikinant ją, atsiduodant jos vadovavimui ar sekant jos dorybėmis tikėjimo piligrimystėje yra autentiško krikščioniškojo maldingumo dalis. Dėl to maldos Švč. Mergelei Marijai prašant užtarti yra kristologiškai teisėtas veiksmas tikinčiųjų bendruomenėje.

Pastoracijos siekiai įgyvendinant Švč. M. Marijos gerbimo praktiką

Gilinantis į pastarųjų dešimtmečių Bažnyčios kelią galima pastebėti, kad sielovados siekis pamaldumą Marijai yra susijęs su eucharistiniu maldingumu. Tokia sąsaja remiasi praktika: tikintiesiems, savo tikėjimą grindžiantiems marijiniu maldingumu, Marijos šventovėse praktikuojamas tradicinis Švenčiausiojo Sakramento kultas tampa natūralia didaktine forma, padedančia viduje pajusti principo „Per Mariją prie Jėzaus“ veiksmingumą. Tokį užmojų

²¹⁹ Paulius VI. Esortazione Apostolica. Marialis cultus. (2 febbraio 1974). 42: AAS 66 (1974). 35.

²²⁰ Perrella S. M., Roggio G. M. Apparizioni e mariofanie. Teologia. Storia. Verifica ecclesiale. Edizioni San Paolo. Milano. 2012. P. 97.

²²¹ Jonas Paulius II. Enciklika *Redemptoris Mater*. Vilnius: Stasio Šalkauskio fondo leidykla. 1992. § 21.

²²² Balthasar von H. U., Ratzinger J. Mary – the Church at the Source. San Francisco: Ignatius Press. 2005. P. 121–124.

ganytojai puoselėja neatsitiktinai. Įvertinus teologinį pagrįstumą ir žvelgiant į sielovados vertingumą galima plėtoti hiperdulijos kultą ne tik Šiluvoje, bet ir kiekvienoje šventovėje. Remiantis J. Ratzingerio teiginiu, kad mariologija niekada negali būti tik „grynai“ (angl. *purely*) mariologinė²²³, ir svarstant teologinį pagrįstumą atvejų, kai pastoracijoje jungiamas mariologinis ir eucharistinis maldingumas, reikia iš karto pažymėti, kad šios maldingumo praktikos niekada nebuvo alternatyva viena kitai. Sielovadinė vertė gražiai atsispindi Bažnyčios gyvenime: jame marijinio maldingumo paplitimas yra tapęs paskata aktyvinti gyvenimą tikėjimu, o eucharistinė nuostata – išgryninti marijinio maldingumo motyvus.

Atskleistina, kaip konkrečiai pasireiškia sielovadinis marijinio maldingumo ryšys su visomis siūlomomis praktikomis ir būdais, su Eucharistijos bei sakramentų šventimu. R. de Laurentinas akcentuoja, esą visas Marijos gyvenimas buvo skirtas skelbti kitiems savo Sūnų²²⁴. Nuo pat pradžių, t. y. angelo užkalbinimo, iki Dangun ėmimo Marija vykdė Dievo valią, per josios *fiat* Dievui pasaulis išvydo Kristų. Marija stiprina mūsų tikėjimą Kristaus, kuris kaip žmogus solidarizavosi su visais žmonėmis žemėje.

Paprastam tikinčiajam, kaip ir Marijai, tereikia išdrįsti priimti Dievo sprendimus, kurie visada pranoksta žmogaus lūkesčius. Šventajame Rašte, nors ir epizodiškai, tačiau vienareikšmiškai perteikiamas Marijos gyvenimas, pažymėtas besąlyginiu tikėjimu Dievo pažadais.

Tad vystant sielovados kryptį reikšminga orientuotis į Marijos tarnystės misiją: kaip Marija buvo giliai bei slėpingai suaugusi su savo Sūnumi Jėzumi, taip ir dabar ji yra kartu ir keliauja su Jėzumi Jo mistiniame Kūne (Bažnyčioje), kuriame ir per kurį Kristus toliau tęsia savo išganymo darbą. Marijai vadovauti pavedama krikščionio tikėjimo piligrimystėje, siekiant tobulesnio ryšio su Kristumi. Reikia pripažinti, kad marijinio pamaldumo pagilinimas teologinėmis įžvalgomis ir bibliniais argumentais, atskleidžiančiais Marijos tarnystės Dievo Sūnui ir žmonėms misiją, turi tapti nuolatinio sielovados uždaviniu.

Beje, pamaldumas Marijai turi būti skleidžiamas ir praktikuojamas vengiant klaidingo sureikšminimo, taip pat susiaurinimo ar sumenkinimo, t. y. teisingai perteikiant Marijos vaidmenį bei privilegijas, tiesiogiai susijusias su Kristumi, Bažnyčia.

Nors ne sykį sielovadoje buvo spekuliuojama jausmingumu, svarbu vadovautis per Apreiškimą duotu istoriniu Marijos asmens įvaizdžiu, kuris neleidžia poetizuoti ar mitologizuoti tikėjimo ir padeda tikintiesiems rasti asmeninį santykį su gyvuoju Dievu, veikiančiu istorijoje ir per istoriją.

²²³ Ten pat. P. 30.

²²⁴ *Laurentin de R. María en la fe cristiana*. In: Lauret B. Refoule F. *Iniciación a la practica de la teología*. T. 3. Madrid: Cristiandad. 1985. P. 215.

Nors reikšmingas hiperdulijos kulto suklestėjimo aspektas yra sekimas Švč. Mergelės Marijos dorybėmis, bet kalbant apie pamaldumą Marijai pažymėtina, kad šiam pamaldumui visada buvo būdinga užtarimo dimensija, kuri Šventajame Rašte ir Bažnyčios Tradicijoje turi rimtą pagrindą.

Remiantis Marijos kristocentriška pamaldumo situacijos analize ir jos interpretacija galima teigti, kad šiandien sielovadoje Marijos apsireiškimas gali būti itin vertinga žinia piligrimui, ieškančiam Dievo malonių per Bažnyčios teikiamą sakramentinę misiją, o šiame darbe nuodugni Marijos apsireiškimo Šiluvoje vaidmens tikinčiųjų evangelizacijai analizė leis dar labiau sutelkti tikinčiuosius burtis prie išganymo šaltinių.

Taigi visas šias priemones Bažnyčios ganytojai palaiko ir siūlo visiems tikintiesiems, kad Evangelijos žinia plisėtų per visus, kurie ieško gyvenimo kelyje Dievo, ypač ten, kur žmonės bando atpažinti dangaus ženklus.

Švč. M. Marijos apsireiškimas, įvykęs Šiluvoje XVII a. pradžioje, nelengvais Bažnyčios Lietuvoje laikais netruko išplisti ne tik po Šiluvos apylinkę ir aplinkines parapijas, bet ir visoje Lietuvoje. Šiandienė mariologija yra ypatingu būdu gvildinama ir skinasi kelių Bažnyčioje per sklindančią Marijos apsireiškimo žinią. Taigi Dievo planai mums yra tik tiek žinomi, kiek pats Dievas juos yra atskleidęs tiesiogiai – žodžiu per Apreiškimą – ar netiesiogiai – per įvykius. Dalis Dievo planų dar neįgyvendinti, tebeprklauso ateičiai, kita dalis jau tapo tikrove. Per Marijos asmenį Bažnyčioje Dievas atskleidžia išganymo žinią. Tad stiprinamas pamaldumas Dievo Motinai ir žinių apie Mariją bei jos vaidmenį žmonijos atpirkimo ir išganymo slėpiniui pagilinimas mūsų laikais ypač pabrėžtinus.

1.2.2. Marijos apsireiškimai Europoje ir Šiluvoje bei gerbimas Lietuvoje

Marijos apsireiškimai Europoje

Europoje Marijos apsireiškimų įvyko visais šimtmečiais, ypač pastaraisiais dešimtmečiais. Bet tai nereiškia, kad jie visi autentiški, atėję iš Dievo. Kalbant apie pastarųjų dešimtmečių apsireiškimus, kurių kai kuriuose kraštuose įvyko kelios dešimtys, tik nedaugelis yra visiškai ištirti ir patvirtinti. Daug daugiau jų vietos vyskupai pasmerkė ir atmetė, o kai kurie vis dar tebetiriami.

Kai apreiškimas įvyksta ir galiausiai yra aprobuojamas, juo besidominčių žmonių paprastai sumažėja. Taip nutiko Lurdo ir Gvadelupos apreiškimų atvejais. Dingsta poreikis skleisti žinią apie apreiškimą, nors ir toliau tūkstančiai, net milijonai patiria jo teikiamą palaimą.

Panašiai atsitinka ir beatifikavus bei kanonizavus Dievo tarnus. Pripažintas šventasis arba populiarai šventa vieta integruojami į Bažnyčios gyvenimą, ir susidomėjimas jais atslūgsta.

Bažnyčios dokumentai turi ne vien perteikti oficialų mokymą ar jį sutvirtinti, bet ir pateikti praktinės veiklos kriterijų, nurodyti siektinų tikslų. Taigi, šie dokumentai gali pasitarnauti kaip naudingos nuorodos į tai, kuo reikia vadovautis pastoracinėje veikloje.

Paprastai Marijos apsimiršimų pasitaiko beveik tik Katalikų Bažnyčioje. Ortodoksų Bažnyčioje yra jų buvę nedaug. Dokumentuotų apsimiršimų – daugiau negu tūkstantis. Vien XX a. buvo užregistruota beveik 400 apsimiršimų, neskaičiuojant nemažo skaičiaus privačių ir asmeninių daugelio pamaldžių žmonių patirčių. Jei suskaičiuotume Marijos apsimiršimus, įvykusius iki 1400 m., jų būtų nelabai daug – apie 68.

Tai nereiškia, kad galbūt jų nebuvo daugiau nei praėjusiais šimtmečiais, bet trūksta pagrindžiančių dokumentų, kurie padėtų nustatyti jų patikimumą. Nuo 1400 iki 1600 m. yra įvykę 209 gerai dokumentuoti apsimiršimai jau vien dvidešimt šešiose Europos šalyse.

Nuo 1600 iki 1800 m. yra užregistruotas 131 apsimiršimas 24 šalyse. Nuo 1800 iki 1900 m. labai žinomų apsimiršimų yra netgi 118 devyniolikoje šalių. XX a. yra žinomi net 395 apsimiršimai, turint mintyje, kad iš tiesų jų skelbiama esant ir daugiau. Tai reiškia, kad įskaitant apsimiršimus, kurie skelbiami be realaus tikrumo, faktiškai Marija yra pasirodžiusi daugiau negu tūkstantį kartų visoje Bažnyčios istorijoje²²⁵.

Vienas autoritetingiausių iš jau minėtų nūdienos mariologų René Laurentinas nurodė savo žodyne apie Marijos pasirodymus, kad per du tūkstančius metų būta apie 2 400 įvairių tikrų ar spėjamų Marijos apsimiršimų. Tačiau oficialiai aukščiausiųjų Bažnyčios autoritetų pripažintų yra 18 antgamtinių įvykių, iš kurių 13 – Marijos apsimiršimų (Šiluvos tarp jų nėra). Paskutinis oficialiai Bažnyčioje paskelbtas ir patvirtintas kaip tikras Dievo Motinos apsimiršimas buvo 2008 m. įvykęs Lozo (*Laus*) vietovėje, Prancūzijoje; jis vyko visą paprasto beraščio piemens Benoîte'o Rencurelio (1647–1718) gyvenimą nuo 1664 m. (kai jam buvo šešiolika metų) iki pat jo mirties. R. Laurentino duomenimis, pirmasis buvo užfiksuotas apsimiršimas šv. Grigaliui Stebukladariui (213–270) Turkijoje, vėliau Europoje šios malonės pirmieji sulaukė šv. Martynas (315–397), šv. Grigalius Turietis (538–594) ir daugelis kitų²²⁶.

Apsvarstant Bažnyčios patvirtintus Marijos apsimiršimus, įvykusius Europoje: La Salette (*La Salette*, Prancūzijoje), Lurde (*Lourdes*, Prancūzijoje), Pontmene (*Pontmain*, Prancūzijoje), Getšvalde (*Gietrzwald*, Lenkijoje), Fatimoje (Portugalijoje), Borene (*Beauraing*, Belgijoje) ir Banjo (*Banneux*, Belgijoje), vertėtų patyrinti, ar Marijos pranešimai, perteikti minėtuose jos apsimiršimuose, yra nuoseklūs.

²²⁵ *Peña A.* Apparizioni mariane. Edizioni Villadiseriane. Vila di Serio (BG) 2004. P. 2–3.

²²⁶ *Laurentin R., Sbalchiero P.* Dizionario delle Apparizioni della Vergine Maria. Edizioni Art. Roma. 2010. P. 46.

Norėdami laikyti Mariją vadove, kuri danguje parengia tinkamą strategiją visiems Bažnyčios laikams, negalime atsisakyti interpretuoti jos įsiterpimų į istoriją kaip atomistinio Marijos pasireiškimo, tuo labiau kaip susijusių išskirtinės epifanijos veiksmy. Visose kitose interpretacijose užmirštama, kad Marija yra Išminties sostas ir išmintingas kūrinys, apmąsto savo širdyje apie istorijos įvykius ir suvokia gilią ir gyvą to reikšmę (plg. Lk 2, 19. 51). Surinkus mūsų gyvenamojo laikotarpio Marijos pranešimus iš įvairių apsiereiškimų, lengva išvelgti jos pranešimų sutapimų ir nuolatumų, kartu ir skirtumų²²⁷.

Nuo pat Marijos, Nekaltojo Prasidėjimo, pasirodymo Paryžiuje 1831 m. iki pat apsiereiškimo Taikos Karalienės vardu Medžiugorijoje 1981 m., kuris tęsiasi iki šių dienų, Dievo Motina Europos žemyne lankėsi kaip niekada intensyviai. Daug kas jau studijavo ir gilinosi į šiuose apsiereiškimus, bet praktiškai neįmanoma iki galo suvokti šios žinios, kai per pastaruosius du šimtmečius Marija nori pasiūlyti mums įsiterpti į bendrą planą savo motiniška globa, kuri ją įgyvendina dėl Bažnyčios ir žmonijos²²⁸.

Marijos apsiereiškimai, jų motyvai priklausė nuo aplinkybių. Daug kartų apsiereiškimas įvyko krikščionims palaikyti per persekiojimus, kankiniams suteikti stiprybės, be to, Marija apsiereiškė tikintiesiems apsaugoti nuo erezijų, jiems ginti kovose. Kartais tai buvo padaryta katalikiškam tikėjimui sustiprinti. Pavyzdžiui, Lurde kilo noras patvirtinti Marijos Nekaltojo Prasidėjimo dogmą, kurią prieš keturis metus buvo paskelbęs popiežius Pijus IX²²⁹.

Šiuo paskutiniuoju laikotarpiu Dievo Motina apsiereiškia dažniau todėl, kad žmonija, kaip sako Marija, yra prie kataklizmų ribos ir reikia skubėti pakeisti gyvenimą, nes priešingu atveju įvyks sunkių nelaimių visame pasaulyje. Ji kaip Motina įspėja žmones ir maldauja atsiversti, melstis ir atgailauti.

Paprastai apsiereiškimų metu Marija prisistato kaip Motina, visų be išimties Motina. Ji pasirodo apsiėngusi įvairių spalvų drabužiais. Dėvimas apsiaustas – jos motiniškos apsaugos simbolis – įprastai būna kitos spalvos. Veido spalva skiriasi priklausomai nuo apsiereiškimo vietos. Regėtojams Marija kalba jų kalba ar tarpe, suteikia savo artumo, tikrumo, prieš juos palikdama, ir apreiškia savo motinišką meilę, ypač vaikams²³⁰.

Daug didelių sanktuariumų buvo pastatyta dėl Marijos apsiereiškimų; dažniausiai visose vietose pastatoma bent koplyčia, siekiant įamžinti Dievo Motinos pasirodymą, atminti stebuklus ar atsivertimus.

²²⁷ *Séveau Ph.* Correspondance évangélique du message de Marie dans les grandes apparitions. Facoltà teologia Marianum. Roma. 1970.

²²⁸ *Fanzaga L., Gaeta S.* La firma di Maria. Sugarco Edizioni. 2005. P. 7.

²²⁹ *Pius IX.* Apostolic Constitution Ineffabilis Deus. Prieiga per internetą: <http://www.papalencyclicals.net/Pius09/p9ineff.htm>. Žiūrėta: 2013 01 19.

²³⁰ *Peña A.* Apparizioni mariane. P. 2–3.

Marijos apsireiškimai atsiskleidžia kaip Dievo ženklai mūsų kartai, kaip pranašiškas žodis mūsų laikams, kaip Dievo įsikišimas į nūdienos istoriją per motinišką Marijos vaidmenį. Kaip ir visuomet, dabar Dievas žmonėms kalba faktais, per įvykius ar išrinktus asmenis. Tai, ką Jis turi mums pasakyti, leidžia ir mūsų akims pamatyti. Apsireikšdama Marija žodžiais, malda ir pavyzdžiu moko savo vaikus melstis, aukotis, atgailauti ir atsiprašyti už tuos, kurie nenori priimti jos Sūnaus Jėzaus, Jo mokslo, Jo Bažnyčios.

Vienas žinomiausių pasaulyje (tuo labiau Europoje) – apsireiškimas šv. Bernadetai Lurde (Prancūzijoje). Paslaptiniausiu reikėtų laikyti ko gero kitą Europoje labai žinomą – Fatimos apsireiškimą (Portugalija), kurio metu Marija išpranašavo didžiausius XX a. pavojus ir siaubus.

Medžiuogorija, esanti dabartinės Bosnijos teritorijoje, jau daugiau negu tris dešimtmečius garsėja kaip maldininkų kelionių tikslas ir Bažnyčios nepatvirtintų Mergelės Marijos apsireiškimų vieta. Spėjami Švenčiausiosios Mergelės Marijos apsireiškimai keletui vietos vaikų prasidėjo 1981 m. Tuometinės Jugoslavijos vyskupai atliko keletą metų trukusį tyrimą ir jo išvadas pateikė Šventojo Sosto Tikėjimo mokymo kongregacijai. Ši 1991 m. paskelbė, kad Medžiuogorijoje neįžvelgta nieko antgamtiška²³¹. Iki šiol Bažnyčia laikosi šios nuomonės.

G. Beresnevičius tikina, kad apsireiškimais niekada nebūdavo manipuluojama. Priešingai – Bažnyčia visada oficialiai ir ilgam laikui atsiriboja nuo bet kokių neaiškių ar pernelyg skandalingų apsireiškimų, kuriems būdingi masiniai reginiai. G. Beresnevičiaus nuomone, „Savireklama čia nekvepia, nes paprastai kunigas, pranešęs vyskupui apie kokią moterėlę regėtoją, gauna pylos už kvailumą. O tikrinimai trunka dešimtmečius, nes Bažnyčia negali rizikuoti savo tūkstantmečiu autoritetu ir paskubėjusi pripažinti stebuklu šarlatano atvejį. Čia ne okultizmas, čia religija, o religijos su patirtimi būna labai atsargios“²³².

Marija pasirodo ir Europoje, ir Lotynų Amerikoje, bet ne kokiems nors karaliams ar vyskupams, o mažiems vaikams, piemenėliams; pasirodo laukuose, palei upelius, grynoje gamtoje ir tiesiog vengte vengia žemiškųjų didžiūnų ar rūmų menių. Šiuo aspektu ji nepaprastai demokratiška.

²³¹ Medžiuogorje tyrimas tebevyksta. 2011 06 23. Prieiga per internetą: <http://lt.radiovaticana.va/articolo.asp?c=496747>. Žiūrėta: 2013 01 20.

²³² *Buitkutė A.* Mistikos mėgėjams: Marijos pasirodymo vietos Lietuvoje. 2006. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/-/11432739361141163229-mistikos-m%C4%97g%C4%97jams-marijos-pasirodymo-vietos-lietuvoje.htm>. Žiūrėta: 2013 01 20.

Marijos gerbimas Lietuvoje

Nors Lietuva paskutinė Europoje (1387 m.) priėmė krikščionybę, Marijos gerbimo srityje nuo kitų krikščioniškųjų kraštų neatsiliko. Marijos vardas Lietuvos žemėje suskambėjo kartu su pirmųjų Kristaus mokslo sekėjų žygiais. Patys Lietuvos valdovai, įvesdami krikščionybę, stokoiant lietuvių kalbą mokančių kunigų, be kitų maldų, mokė žmones kalbėti ir „Sveika, Marija“, statė bažnyčias ir pavadindavo jas Marijos vardu. Tą patį darė ir kiti bažnyčių fondatoriai ir vienuoliai.

Yra apskaičiuota, kad iš 63-ųjų XV a. Vilniaus vyskupijoje pastatytų bažnyčių 19 buvo pavadinta Marijos vardu, o Žemaičių vyskupijoje iš 19 bažnyčių Dievo Motinai buvo dedikuotos 6. Taip pat yra žinoma, kad iš pranciškonų XIV ir XV a. statytų 7 bažnyčių 4 buvo pavadintos Marijos vardu²³³. Suprantama, kad visose ano meto bažnyčiose turėjo būti Marijos paveikslų ir altorių jos garbei.

Marijos kultas priėmus krikščionybę „atėjo į Lietuvą iš Vakarų Europos jau nusistovėjęs tiek dogmatiniu, tiek liturginiu atžvilgiu. Įvairios šventės, pamaldumo praktikos Lietuvoj prigijo <...> tokiu būdu, koks buvo visoje Vakarų Bažnyčioje“²³⁴. Laikui bėgant, Marijos kultas įgijo liaudžiai priimtinių vietinės kultūros formų. J. Vaišnoros teigimu, „Marijos garbei skambėjo įvairios giesmės ir himnai ne tik bažnyčiose, bet ir kiekvienoje lietuvių pirkioje ir lūšnelėje. Jos vardą nešiojo tūkstančiai lietuvių moterų ir mergaičių.“ Dievo Motinos šventės buvo tikro dvasios triumfo apraiškos. „Marijos garbinimas Lietuvoje išsivystė nepaprastai greitai ir įgavo visas krikščioniškame pasaulyje žinomas formas“²³⁵.

Nuo krikšto pradžios Lietuva tris kartus buvo paaukota Marijai, tad natūralu, kad šiandien yra vadinama Marijos žeme (*Terra Mariana*). Lietuvos ir Lenkijos karalius Jonas Kazimieras Lvove 1656 m. balandžio 1 d. dvasininkų, senatorių bei vietinių žmonių akivaizdoje pagal nustatytą tvarką, t. y. atsiklaupęs prieš altorių, sukalbėjo Lietuvos ir Lenkijos paaukojimo Marijai aktą. Antrąjį kartą Lietuva buvo paaukota Marijai 1951 m. gegužės 13 d. Romoje, Šv. Kazimiero kolegijos koplyčioje, minint bažnytinės provincijos įsteigimo Lietuvoje 25 metų sukaktį²³⁶. Atkūrus Nepriklausomybę, 1991 m. rugsėjo 8 d. Šiluvoje kardinolas Vincentas Sladkevičius ir Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas Vytautas Landsbergis paaukojo Lietuvą Švč. Mergelei Marijai. Čia saugomas ir paaukojimo aktas²³⁷.

²³³ *Gidžiūnas V.* Marijos kultas Lietuvoje iki protestantizmo atoslūgio. Mėnesinis kultūrinis žurnalas „Aidai“. 1982/3. Prieiga per internetą: http://www.aidai.us/index.php?option=com_content&task=view&id=6887&Itemid=470. Žiūrėta: 2013 01 21.

²³⁴ *Vaišnora J.* Marijos garbinimas Lietuvoje. P. 11.

²³⁵ Ten pat. P. 11–12.

²³⁶ Ten pat. P. 152.

²³⁷ Istorijos apžvalga. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=11>. Žiūrėta: 2013 01 22.

Nuo XVII a. pradžios Lietuvoje katalikų tikėjimo ir Marijos kultas ėmė atgimti ir, laikui bėgant, labai išsiplėtojo. Katalikų tikėjimo atgimimą ir tai, kad reformacija buvo galutinai nugalėta, lėmė keli veiksniai: Marijos apsireiškimas Šiluvoje, Kazimiero paskelbimas šventuoju, vienuolinio gyvenimo suklestėjimas Lietuvoje. Tad buvo sukurta naujų Marijos gerbimo būdų, brolių, švenčių, himnų, maldų, statoma vienuolynų bei bažnyčių, kuriamas mariologinis menas²³⁸.

Vienuolynai tapo židiniais, iš kurių įvairiais būdais po Lietuvą sklido Marijos kultas. Kiekviena vienuolija įnešė reikšmingą indėlį į Marijos pagerbimą, ypač plėsdama jos kultą Lietuvoje. Rožinio brolių susikūrimas Lietuvoje XVI a. patvirtina tai, kad maždaug tuo metu jau buvo praktikuojama viena iš Marijai skirtų pamaldumo formų – rožinio malda²³⁹. „Išskirtinė teisė platinti rožinį priklausė dominikonams, nes Bažnyčios Tradicija maldos autorystę priskiria šv. Dominykui Gusmanui (apie 1170–1221)“²⁴⁰. Dominikonai išplatino rožinio pamaldumą, steigė dvasininkų ir pasauliečių Rožinio brolijas, išgarsino Marijos kultą per jos paveikslų gerbimą. Nemažai paveikslų dominikonų bažnyčiose išgarsėjo kaip stebuklingi: Žemaičių Kalvarijoje, Kazokiškyje, Seinuose, Vosyliškyje, Vilniuje (Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje). Pranciškonai Lietuvoje išpopuliarino Marijos Džiaugsmų ir Skausmų vainikėlį, steigė Šv. Onos, Marijos Apreiškimo ir Nekaltojo Prasidėjimo brolijas. Šeštadieniais savo bažnyčiose jie rengdavo Marijos garbei skirtas procesijas, kurių metu buvo giedama Marijos litanija. Karmelitai labiausiai rūpinosi Škaplieriaus brolijomis; jos išplatino Karmelio škaplierius kaip katalikų pamaldumo ženklus. Jėzuitai organizuodavo Marijos sodalicijas, Marijos Nekaltojo Prasidėjimo valandas; vėliau jos skambėjo daugelyje Lietuvos bažnyčių. XVIII a. Sūduvoje įsikūrusių marijonų ypatingas tikslas buvo gerbti Mariją ir jos gerbimą plėsti visuomenėje. Marijonai prie savo bažnyčių steigė Nekaltojo Prasidėjimo brolių, rengdavo iškilmingas Marijos šventes ir pamaldas, mokė žmones giedoti iš lenkų kalbos išverstas Marijos giesmes²⁴¹. Minėtos pamaldumo Marijai formos per socializaciją buvo įvestos kai kurių vienuolijų iniciatyva, o vėliau ugdomos, perduodamos iš kartos į kartą šeimoje. Liaudies pamaldumas Dievo Motinai atsispindi ir šeimos papročiuose, apimančiuose visą žmogaus gyvenimą – nuo kūdikio pradėjimo iki mirties.

Įvedus krikščionybę, tuojau visose Lietuvos bažnyčiose buvo pradėtos švęsti 4 privalomos Marijos šventės: Dangun ėmimo, Įvedybų, Apreiškimo ir Gimimo. Bažnyčiai įvedant naujų Marijos švenčių, jų būdavo įvedama ir Lietuvoje. Prieš didžiąsias Marijos šventes

²³⁸ *Vaišnora J.* Marijos garbinimas Lietuvoje. P. 29–32.

²³⁹ Ten pat. P. 163–164.

²⁴⁰ *Vasiliauskienė A.* Rožinio Švč. Mergelės Marijos ikonografija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės baroko dailėje. Logos. 2006. Nr. 49. P. 162.

²⁴¹ *Vaišnora J.* Marijos garbinimas Lietuvoje. P. 31–32.

buvo įsakyta susilaikyti nuo mėsos ir laikytis sauso pasninko. Vyskupai ir bažnyčių fundatoriai pasirūpino, kad šventės tikintiesiems būtų ne tik Marijos gerbimo dienos, bet ir dvasinių malonių šaltiniai, todėl iš Šventojo Sosto parūpino atlaidus²⁴².

XVII ir XVIII a., galima sakyti, buvo Dievo Motinos kulto klestėjimo laikotarpis Lietuvoje. Tuo metu, be anksčiau Bažnyčios minimų, anksčiau išvardytų Marijos švenčių, buvo įvestos Aplankymo, Škaplierinės, Marijos Vardo, Belaisvių Išlaisvintojos, Snieginės, Rožinės šventės. XIX a. buvo įvesta ir Marijos Nekaltojo Prasidėjimo šventė. Be to, advento sekmadieniais pradėta švęsti rarus, įvestos Marijos valandos, imta giedoti „Vainikėlių“ (vadinamąją *karunką*) ir „Viešpaties angelą“²⁴³. Šiuo laikotarpiu malonėmis išgarsėjo daugybė Marijos paveikslų ir šventovių, iš kurių žymiausi – Trakai, Aušros vartai, Šiluva, Žemaičių Kalvarija²⁴⁴. Minėtose Marijos šventovėse lankėsi minios piligrimų ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Prūsijos, Lenkijos, Baltarusijos, Rusijos.

Marijos kultas per šimtmečius įvairiai transformavosi. Iš liturgijos srities, ypač vykstant Bažnyčios reformoms, buvo puoselėjamos naujos pamaldumo formos – Švč. M. Marijos valandos, atgailos psalmės bei litanijos, maldos Marijai. Buvo vertinami dėl malonių garsūs Marijos paveiksai, esantys Lietuvoje, atlaidų tradicijos, fiksuojami stebuklingi fiziniai ir dvasiniai pagijimai šventovėse (nors mediciniškai nepatvirtinti), piligriminės vietos tapo pastoracijos centrais, – visa tai liudijo lietuvių pagarbą Dievo Motinai.

Mūsų laikais taip pat galima kalbėti apie Marijos kulto atgimimą, nepaisant sociologinių prognozių, kuriose buvo skelbiama apie *sacra* praradimą industrinėje visuomenėje. Šis atgimimas ypač pasireiškia per maldingas keliones į Marijos šventoves, įvairias maldingumo apraiškas, tęsiasi votų (ženklų, žyminčių gautas malones) praktika ir daug kitų papročių, kurie oficialiai niekur neregistruojami.

Į Šiluvos piligrimų pamaldumą Marijai derėtų žiūrėti kompleksiskai. Marijos apsišventinimo vietoje per istorinį-kultūrinį ir kristocentrinį kontekstą galima išvelgti tikrąją marijinio pamaldumo vertę, kristologinių Marijos kulto aspektų bei gilią marijinio pamaldumo praktikos prasmę, kuri išryškėja evangelizacijos metu.

²⁴² *Gidžiūnas V.* Marijos kultas Lietuvoje iki protestantizmo atoslūgio. Mėnesinis kultūrinis žurnalas „Aidai“. 1982/3. Prieiga per internetą: http://www.aidai.us/index.php?option=com_content&task=view&id=6887&Itemid=470. Žiūrėta: 2013 01 21.

²⁴³ *Gidžiūnas V.* Katalikų bažnyčia Lietuvoje. Lietuva. Lietuvių enciklopedija. T. XV. Vilnius: Lietuvos enciklopedijų redakcija. 1990. P. 131.

²⁴⁴ *Vaišnora J.* Katalikiškoji kultūra ir veikla. Lietuva. Lietuvių enciklopedija. T. XV. Vilnius: Lietuvos enciklopedijų redakcija. 1990. P. 165.

Švč. Mergelės Marijos apsireiškimas Šiluvoje

Tai – vienas pirmųjų Marijos apsireiškimų Rytų Europoje ir tikrai ne „pirmas žinomas Europoje“ ar „antras pasaulyje“, kaip teigia kun. S. Yla savo knygoje „Marija prabilo Lietuvai“²⁴⁵. Pagal peržiūrėtą tikslaus tyrimo chronologiją, žvelgiant į apsireiškimus, įvykusius visame pasaulyje, Marijos apsireiškimas Šiluvoje užimtų tik maždaug 121 vietą²⁴⁶. Veikiausiai šis apsireiškimas išsiskiria tuo, kad Marija kalbėjo ir kitos konfesijos žmogui.

Religinio mentaliteto kitimas ir nauji pamaldumo prioritetai, ypač ruošimasis 2008 m. švęsti Marijos apsireiškimo 400 metų jubiliejų, pastarojo šimtmečio tyrinėtojus skatino vis daugiau dėmesio skirti Švč. Mergelės Apsireiškimui Šiluvoje. Dr. Liudas Jovaiša kaip istorikas konstatavo, kad „Šiluvos istorija, perpasakota ir perrašyta ne vieną kartą, tarsi suskirstė autorius į dvi – „pamaldžių entuziastų“ ir „skeptikų racionalistų“ – stovyklas. Iš lūpų į lūpas sklindantys pasakojimai, įtaigumo siekiantis meniškas polėkis ilgainiui taip pakoregavo pirmosios apsireiškimo istorijos turinį, kad, matydami galus nesueinant, kai kurie istorikai apsireiškimą apskritai „nurašė“²⁴⁷.

Lietuvos istoriografijoje yra įsitvirtinusi nuostata, kad Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčią 1457 m. rugsėjo 1 d. fundavo Petras Simonas Gedgaudas, artimas kunigaikščio Vytauto Didžiojo bendražygis²⁴⁸. Pirmosios tikros žinios apie Šiluvos bažnyčią įrašytos 1466 m., kai, suteikiant privilegiją Betygalos bažnyčiai, liudininku minimas Šiluvos klebonas Jonas²⁴⁹. Taigi Šiluvos parapija buvo įkurta XV a. viduryje, o P. Gedgaudo privilegijos autentiškumo klausimas vis dar lieka problemiškas.

Pirmąją Šiluvos bažnyčią sunaikino gaisras. 1500 m. Jonas Zaviša sudegusios vietoje pastatė naują katalikų bažnyčią. XVI a. viduryje iš Vakarų Europos per Karaliaučių, ypač per jame esantį universitetą į Lietuvą atėjo viena iš protestantizmo atmainų – kalvinizmas. Taigi, Reformacijos sąjūdis neaplenkė ir Šiluvos. Jos katalikų bažnyčios fundaciją užgrobė evangelikai reformatai. Taip kalvinizmas įsigalėjo ir Šiluvos apylinkėse. Jį po studijų iš Karaliaučiaus parsivežė grįžę didikų vaikai. Tad jau Jono Zavišos įpėdinis brolis Merkelis Zaviša perėjo į kalvinizmą ir ėmė versti šiluvius „keisti religiją“²⁵⁰. 1551 m. Ragainės pastorius Martynas Mažvydas laiške Prūsų hercogui Albrechtui skundžiasi, kad jo parapijiečiai lietuvininkai

²⁴⁵ Yla S. Marija prabilo Lietuvai. Chicago: Lietuvių katalikų spaudos draugija. 1964. P. 15.

²⁴⁶ Cronologia delle Apparizioni Mariane. Prieiga per internetą: <http://www.mariadinazareth.it/apparizioni%20mariane%20cronologia.htm>. Žiūrėta: 2013 01 20.

²⁴⁷ Jovaiša L. Švč. Mergelės apsireiškimas Šiluvoje: liudijimai, tradicija, kritika. Naujasis židynys-Aidai. 2007. Nr. 11–12. P. 511.

²⁴⁸ Yla S. Šiluva Žemaičių istorijoje. Pirmoji dalis: Reformacija ir restauracija. Putnam. Serija „Krikščionis gyvenime“. T. 4. 1970. P. 42.

²⁴⁹ Blaszczyk G. Diecezja żmudzka od XV wieku do początku XVII wieku. Ustroj. Poznań: Wydawnictwo Naukowe ŰAM. 1993. P. 137, 160.

²⁵⁰ Yla S. Vainikuotoji Šiluvė. Putnam, USA. 1987. P. 5.

nepripranta prie naujo tikėjimo kunigų ir eina Lietuvon į žinomus katalikų atlaidus: Veliuoną, Jurbarką, Tauragę, Švėkšną, Batakius, taip pat Šiluvą „per Marijos garbingosios Mergelės šventę“²⁵¹.

Taigi, kol Šiluvoje stovėjo senoji katalikų bažnyčia į tenykščius atlaidus tikinčiųjų suplaukdavo ir iš kaimyninės Prūsijos, kurioje protestantizmas buvo tapęs valstybine religija. Tai kėlė protestantų nepasitenkinimą.

Kai 1560 m. Šiluvą ėmė valdyti ypač uolus Reformacijos skleidėjas Merkelis Šemeta, Šiluvos katalikų bažnyčia greitai nustojo veikti. Sumani kalvinistė dvarininkė Sofija Vnučkienė pasirūpino iš tuometinių Šiluvos valdytojų perpirkti nusavintas parapijos žemes ir užrašyti jas kalvinistų bendruomenei. Jos sumanymu, Šiluva turėjo tapti kalvinistų centru. Buvo įkurta mokykla alumnatas kalvinistų pastoriams bei katechetams ir mokytojams rengti. Katalikiškoji liaudis imta versti pereiti į naująją konfesiją²⁵².

Galiausiai dėl kalvinizmo įtakos apie 1569 m., Šiluvoje dar šeimininkaujant Merkeliui Šemetai, paskutinis Šiluvos klebonas Jonas Holubka surinko išlikusias bažnyčios vertybes bei dokumentus, susijusius su bažnyčios veikla ir, viską sudėjęs į geležimi kaustytą dėžę, užkasė netoli buvusios bažnyčios. Tarp bažnytinių daiktų žemėje buvo paslėpti ir bažnyčios steigimo dokumentai²⁵³. Vyskupas Motiejus Valančius knygoje „Žemaičių vyskupystė“ rašė: „Sofija Vnučkienė iš pradžių užrakino, o paskiau sugriovė Šiluvos katalikų bažnyčią, o jos turtus pavedė kalvinistams“²⁵⁴. Katalikų bažnyčia, manoma, jau buvusi sudeginta ar nugriauta. Tikėtina, kad, neprižiūrima ir nelankoma, ji galėjo ir pati sunykti, o tada būti nugriauta. Dalis katalikų bažnyčios turto atsidūrė reformatų rankose²⁵⁵. Sudegusios katalikų bažnyčios vietoje kalvinistai pastatė savąją bažnyčią²⁵⁶. Nuo tada Šiluvoje įsigalėjo kalvinizmas.

Pačioje XVII a. pradžioje atsitiko tai, kas reikšmingumu peržengė net Lietuvos ribas. Tuomet į sunkią ir painią istoriją įsiterpė pati Dievo Motina. 1608 m. piemenims ganant bandą, ant didelio akmens Šiluvos laukuose netikėtai ir nelauktai apsirėškė Marija. Seniausioje rašytinėje Šiluvos istorijoje, kurią parengė kan. M. Sviekauskas, pasakojama:

Kartą, kai laukuose piemenėliai prie didelio akmens ganė bandą, jie pamatė mergaitę palaidais plaukais, laikančią ant rankos Vaikelį ir graudžiai verkiančią. Tai išvydęs, vienas piemuo nubėgęs papasakojo savo katechetui. Katechetas, pasiėmęs su savimi [kalvinų] bažnyčios bakalaurą Saliamoną, ateina prie akmens, pamato mergaitę ir sako jai: „Mergaitė, ko verki?“ Atsakė [mergaitė]: „Todėl, kad anksčiau šioje žemėje [t. y. šiame sklype] buvo garbinamas mano Sūnus, o dabar [čia] sėja rugius“. Tai pasakiusi

²⁵¹ Yla S. Šiluva Žemaičių istorijoje. Kaunas. 2007. P. 59.

²⁵² Ten pat. P. 65–67.

²⁵³ Ten pat. P. 102–103.

²⁵⁴ Valančius M. Žemaičių vyskupystė. In: *Valančius M. Raštai*. T. 2. Vilnius: Vaga. 1972. P. 58.

²⁵⁵ Ten pat. P. 9.

²⁵⁶ Yla S. Vainikuotoji Šiluvė. P. 7–8.

pranyko. Išgirdę tuos žodžius, katechetas ir bakalauras tarė: „Tai buvo kažkokia [velnio] pagunda arba šmėkla“.

Veliu piemenėliai, parginę galvijus namo, pradės pasakoti apie tai savo šeiminiškams. Tarp jų tame kaime atsirado vienas senas valstietis, sulaukęs virš šimto metų ir apakęs nuo senatvės. [Visa] tai išgirdęs, jis taip pasakė: „Ponai kaimynai, sakykite, ką norite, bet ant akmens pasirodė ne [velnio] pagunda, o toji Mergelė su savo Sūneliu, kurios Sūnaus senovinė katalikų bažnyčia prieš aštuoniasdešimt metų buvo tose žemėse, o mūsų ponai [ją] pražudė“²⁵⁷.

Šis lig šiol menkai naudotas privatus nuorašas, padarytas Šiluvos prepozito Tado Juozapo Bukotos 1786 m., yra laikomas Vilniaus universiteto Mokslinės bibliotekos rankraščių skyriuje ir išlikęs T. J. Bukotos laiškų Žemaičių kanauninkui Juozapui Januševskiui rinkinyje „*Historya zagubionego od Heretyków kościoła Szydłowskiego...*“²⁵⁸. Jame yra pristatoma 1661 m. Žemaičių kanauninko ir Šiluvos klebono-prepozito Mykolo Sviekausko pirmą kartą užrašyta Šiluvos bažnyčios atgavimo ir Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo istorija.

Kitas, šiek tiek kitoks, pasakojimo variantas (juo rėmėsi dauguma istorikų) yra XVIII a. ant pergamento, imituojant spaudinį, surašyta Šiluvos bažnyčios atgavimo ir Marijos Apsireiškimo istorija (*Historia fundowania, zagubienia y przywrocenia kościoła Najszywszey Panny Cudowney Szydłowskiej, godna wiadomości*), iki pastarojo meto buvusi Šiluvos bazilikos archyve.

Pirmą kartą šis pergamentinis nuorašas buvo paminėtas 1777 m. Šiluvos bažnyčios dokumentų sąrašė kaip 1661 m. istorijos nuorašas. Adomas Jucevičius spėjo, kad šis nuorašas buvo padarytas Augusto II laikais (1697–1733)²⁵⁹. Regimantas Stankevičienės nuomone, iškilmingai surašytas pergamentinis dokumentas galėjo atsirasti rengiantis vainikuoti stebuklingąjį Šiluvos Dievo Motinos paveikslą – galbūt šiek tiek prieš 1775 m., kai tuo reikalu buvo pasiūstas prašymas į Romą²⁶⁰.

Taigi abiem atvejais turime reikalą ne su originaliu XVII a. vidurio tekstu, o su XVIII a. nuorašais. Tai suklaidino ir Zenoną Ivinskį, maniusį, kad nesama ankstesnio apsireiškimo istorijos užrašymo, ir tvirtinusį, kad apsireiškimo istoriškumas „paremtas tik XVIII a. pabaigos neaiškios kilmės tokia „špargalka“, nežinia kieno lenkiškai surašyta reliacijė“²⁶¹.

²⁵⁷ Jovaiša L. Švč. Mergelės apsireiškimas Šiluvoje: liudijimai, tradicija, kritika. P. 512.

²⁵⁸ Swechowski N. *Historya zagubionego od heretyków kościoła Szydłowskiego...* Vilniaus universiteto mokslinė biblioteka (VUMB). F. 1. E. 289. L. 75 (3).

²⁵⁹ Jucewicz Ludwik Adam. *Wspomnienia Żmudzi*. Wilno. 1842. P. 15.

²⁶⁰ Stankevičienė R. Šiluvos bazilikos paveikslas „Švč. Mergelė Marija su Vaikeliu“. In: Lietuvos dailės muziejus. *Metraštinis*. T. 6 (2002–2003). Vilnius. 2005. P. 45–73.

²⁶¹ Maceina A. Tasai nepažįstamasis Ivinskis. In: *Maceina, A. Raštai*. T. 12. Parengė Antanas Rybelis. Vilnius. 2007. P. 649.

Vis dėlto, pasak istoriko Liudo Jovaišos, 1786 m. T. J. Bukotos atliktas privatus nuorašas laikytinas autentiškesniu už kiek ankstesnį „oficialųjį“ pergamentinį (prieš 1777 m.)²⁶².

Apsireiškimo pasakojimas, pradėjęs plisti tarp valstiečių įvairiose vietose, pasiekė ir Žemaičių vyskupijos oficijolą kunigą J. M. Kazakevičių. Jis, susirūpinęs šios žinios plitimu, nuvyko į Šiluvos valsčių ir rūpestingai apklausė visus tą apsireiškimą mačiusius. Po to atidžiai peržiūrėjo Žemaičių kunigaikštijos žemių rejestrą, ieškodamas tos fundacijos aktų. Ilgai ieškojęs ir neradęs, ne iš karto pastebėjo dvi šiek tiek suklijuotas korteles. Labai rūpestingai jas atskyręs, negalėjo įskaityti paties rašto²⁶³, tik šiuos išlikusius aiškius žodžius: „O aš, Morkienė Vnučkienė, Maršalkienė ir t. t. ... ir tas stabmeldžių žemes visiems laikams prijungiu prie savo Šiluvos surinkimo [kalvinistų bažnyčios]“²⁶⁴.

Paėmęs aktų išrašą, J. M. kun. Kazakevičius vėl nuvyko į Šiluvos valsčių ir primygtinai prašė to seno ūkininko parodyti vietą, kurioje, kiek šis atmena, stovėjusi katalikų bažnyčia. Senukas leidosi prikalbinamas ir liepė nuvesti jį į tą dirvą, kuri tais metais buvo apsėta rugiais. Senolis tikino, kad nors ir aklas, apčiuopomis parodysiąs senosios bažnyčios ir užkasto lobio vietą. Vos atvestas į tą vietą staiga praregėjo. Padėkojęs Viešpačiui Dievui už stebuklingą regėjimo sugrąžinimą, jis nurodė vietą, kur reikia kasti. Kasant buvo surasta skrynčia su Šiluvos bažnyčios lobiu, o šiame – fundacijos aktas. Paskatintas tokios sėkmės ir tokių aiškių Dievo pagalbos ženklų, viltinai nusiteikęs, J. M. kun. Kazakevičius stengėsi teisiškai atgauti Šiluvos bažnyčios žemę, kuri jai priklausė pagal fundaciją²⁶⁵. 1623 m. birželio 6 d. teismo raštu katalikai galiausiai atgavo kalvinistų nusavintas žemes²⁶⁶.

Istorija baigiama liudijimu apie Dievo gerumą ir maloningumą – Šiluvoje Dievui garbinti atgautos ne tik bažnytinės žemės, bet ir žmonių širdys. Kan. M. Sviekauskas rašo: čia „didėja Dievo gerumas ir Jam ištikimų žmonių pamaldumas“²⁶⁷. Būriais plūstantys maldininkai Šiluvoje patiria Viešpaties malonių, atgauna kūno ir dvasios sveikatą.

Nustatyta, kad Marijos apsireiškimą matė tikri istoriniai asmenys – kalvinistų seminarijos rektorius, bakalauras Saliamonas Grocijus ir Šiluvos kalvinistų katechetas Mikalojus Fiera. Tyrinėjant kalvinistų archyvus paaiškėjo, kad pastarasis dėl neaiškių priežasčių po Marijos apsireiškimo gana greitai (1609 m.) išsikėlė iš Šiluvos. 1614 m. kalvinistų Vilniaus Sinodas jį grąžino į Šiluvą. Paprastai Sinodas tirdavo pamokslininkų pasitraukimo priežastis, netgi juos dėl to peikdavo, bet šį sykį to nepadarė ir po metų M. Fierai leido iš Šiluvos

²⁶² Jovaiša L. Švč. Mergelės apsireiškimas Šiluvoje: liudijimai, tradicija, kritika. P. 512.

²⁶³ Vaišnora J. Marijos garbinimas Lietuvoje. P. 349.

²⁶⁴ Jovaiša L. Švč. Mergelės apsireiškimas Šiluvoje: liudijimai, tradicija, kritika. P. 512.

²⁶⁵ Vaišnora J. Marijos garbinimas Lietuvoje. P. 349.

²⁶⁶ Yla S. Šiluva Žemaičių istorijoje. Kaunas. 2007. P. 374.

²⁶⁷ Swechowski N. Historia zagubionego od heretyków kościoła Szydłowskiego... Wilniaus universiteto mokslinė biblioteka (VUMB). F. I. E. 289. L. 75 (3).

pasitraukti. M. Fieros pabėgimas, nuo 1609 m. ėmusi kriksti kalvinistų seminarija leidžia spėti, kad kalvinistus tikriausiai paveikė koks nors neįprastas įvykis²⁶⁸.

Remiantis istoriku L. Jovaiša, pasakojimas apie Šiluvos bažnyčią surašytas praėjus maždaug pusei amžiaus nuo paties įvykio. Istoriją aprašo žmogus, girdėjęs ją iš kanauninko Kazakevičiaus ir kitų kunigų; Kazakevičius, savo ruožtu, apie apsireiškimą veikiausiai girdėjo iš pačių įvykio dalyvių. Taigi pasakojimas buvo iš trečių lūpų ir praėjus gerokam laikotarpiui. Pasakojimo autorius, matyt, pats atliko pirmąją girdėtų versijų analizę (nes girdėjo ne iš vieno asmens) ir pateikė mums apibendrintą, jo nuomone, patikimą versiją. Anot L. Jovaišos, tokios pasakojimo surašymo aplinkybės leidžia suprasti, kodėl tekste atsirado įvairių istorinių detalių netikslumų, kurių autorius neturėjo galimybės patikrinti. Kai kuriems tyrinėtojams tai davė pagrindo abejoti paties įvykio autentiškumu²⁶⁹.

Vis dėlto Marijos apsireiškimo garsas nuaidėjo per visą Lietuvos kraštą, žadindamas katalikų savimonę. Taip tolydžio Lietuvoje atgimė Katalikų Bažnyčia, tiesėsi ir lietuvių tautos dvasia, nualinta bado, maro ir karų su švedais bei rusais. Apie tuos įvykius vyskupas M. Valančius rašė: „Paskelbtas Švč. Marijos apsireiškimas ant akmens ir įstatytas į didįjį altorių stebuklingas Dievo Motinos su Kūdikiu paveikslas patraukė iš visos Žemaitijos daugybę žmonių, kurie plūdo į Švč. M. Marijos Gimimo atlaidus“²⁷⁰.

Marijos apsireiškimo Šiluvoje tikrumą patvirtina ir nenutrūkstama kulto tradicija, nes Šiluva toliau garsėjo malonėmis ir stebuklais. Vysk. Aleksandro Sapiegos 1643 m. pastatyta mūrinė koplyčia Marijos apsireiškimo vietoje, atrodo, jau buvo ne pirmoji. Svarus Marijos apsireiškimo liudijimas yra ir vysk. Jono Lopacinskio prašymas, kuris, galima sakyti, greitai buvo patenkintas (1775 m.): 1774 m. spalio 31 d. prašyme vyskupas išdėstė Šventajam Sostui, kad Šiluvos bažnyčios prepozitūra būtų Apaštalų Sosto malone pakelta ir taptų infulatine prepozitūra²⁷¹, nes Šiluvos bažnyčia atgauta „ypatinga Dievo malone bei nuostabia Dievo Gimdytojos pagalba... aiškiam stebuklui tarpininkaujant (*mediante evidenti miraculo*)“²⁷².

Apibendrinant galima pasakyti, kad XVII a. pradžioje Šiluvoje įvykęs Švč. Mergelės Marijos apsireiškimas, be abejonės, buvo didelė Dievo dovana istorijos audrų blaškomai mūsų tautai. Galbūt tik šiandien galima visapusiškiau suvokti to įvykio reikšmę, labiau suprasti ir įvertinti jo poveikį istorijos eigai ir Lietuvoje vyravusiai jėgų pusiausvyrai. Ištikus šimtmečius šio įvykio prisiminimas ir gausios Marijai užtariant gaunamos malonės gaivino Lietuvos žmones ir padėjo jiems išsaugoti ištikimybę Kristaus Evangelijos nušviestam keliui. Marijos

²⁶⁸ *Vaišnora J.* Marijos garbinimas Lietuvoje. P. 351.

²⁶⁹ *Jovaiša L.* Švč. Mergelės apsireiškimas Šiluvoje: liudijimai, tradicija, kritika. P. 512.

²⁷⁰ *Valančius M.* Žemaičių vyskupystė. In: *Valančius M.* Raštai. T. 2. P. 73.

²⁷¹ *Yla S.* Šiluva Žemaičių istorijoje. Kaunas 2007. P. 227–229.

²⁷² Ten pat. P. 382–384.

apsireiškimo Šiluvoje žinia – tai kvietimas atverti savo gyvenimą Kristui, turėti drąsos tikėti, būti laisvam ir atsakingam, puoselėti žmogiškąsias ir krikščioniškąsias vertybes. Todėl ir šiandien Dievo Motina kviečia tikinčiuosius atvykti į Šiluvą. Nors, vadovaujantis šio pasaulio logika, būtų galima teigti, kad Dievas maldas išklauso kiekvienoje vietoje, ir tai – tiesa. Tačiau Šiluva yra pašventinta Dievo Motinos apsireiškimo. Juk būtent čia, šiame žemės kampelyje, Dievas leido savo Švč. Motinai kreiptis į žmones ir parodyti tiesos kelią klystantiems savo vaikams, kurie, būdami užsiėmę šio pasaulio reikalais, pamiršo Amžinojo Dievo Sūnaus tikrąjį garbinimą. Todėl maldinga tikinčiojo kelionė į Šiluvą nuostabiausiai paliudija asmenišką padėką už maloningą ir atlaidžią Dievo meilę žmogui. Vykdami į šią išskirtinę Lietuvos šventovę, atsitraukdami nuo įprasto gyvenimo, piligrimai kreipia mintis į dieviškus dalykus ir taip įprasmina kasdienius rūpesčius. Dėkodami už Dievo Motinos apsireiškimą Šiluvoje, jie per maldą ir atgailą pripildo savo širdis troškimo dvasiškai tobulėti bei sutvirtina pasiryžimą iš naujo sekti Jėzaus pėdomis.

1.3. Piligrimystės vertybių raiška per Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimą

1.3.1. Piligrimystės samprata

Visi žinome tūkstančius metų gyvuojančią religinės piligrimystės tradiciją. Tai – dvasinių motyvų skatinama kelionė apsilankyti šventosiose vietose ar prie šventų objektų, susitikti su dvasiniais lyderiais ir religijos vadovais. Žvelgiant iš tradicinės religinės perspektyvos, piligrimystės vietos yra susijusios su religijos atsiradimu, jos įkūrėjų, pranašų, šventųjų gyvenimu ir mirtimi, jų relikvijomis. Daug tradicinės religinės piligrimystės vietų turi ryšį su įvairiais religiniais, mistiniais reiškiniais.

Religinė piligrimystė tampa vertybine kelione, kurios tikslas – ne tik šventa, bet ir vertybiškai gerbtina vieta ar įvykis. Piligrimystė įgauna platesnę reikšmę ir tampa vertybinio idealo raiška ar paieška, asmeninio ir kolektyvinio tapatumo konstravimo ir demonstravimo vieta. Piligrimas išgyvena įvairių fizinių, emocinių ir dvasinių potyrių. Kelionės dalyviams tai – proga apmąstyti gyvenimo prasmę, vertybes, santykius su kitais žmonėmis. Kelionės metu išreiškiamas ir sutvirtinamas tapatumas, pasaulėvaizdis ir vertybės²⁷³.

Moderniai piligrimystei iškilti turėjo įtakos ir pačios piligrimystės apibrėžtis, kuria šiandien siekiama apimti tiek religinius, tiek sekularius vertybinės kelionės tikslus. Anot J. D. Clifto ir W. B. Clifto, piligrimystė yra archetipinis žmonijos patirties pavyzdys, „piligrimystė yra kelionė, ritualas, paminėjimas, paieška kažko, ko kartais piligrimai negali

²⁷³ *Liutikas D.* Moderni piligrimystė – skirtingų vertybių išraiška. P. 193.

išreikšti žodžiais, galbūt netgi kažkas, ko piligrimas iki galo nesuvokia²⁷⁴. Kai kurie piligrimystės tyrėjai į jos apibrėžtį įtraukė religinių, pusiau religinių ir sekuliarių kelionės tikslų bei atsivėlgę tiek į žemiškos, tiek į virtualios ar metaforinės piligrimystės idėjas²⁷⁵.

Alanas Morinis teigė, kad „piligrimystė yra asmens, ieškančio vietos ar būvio, kelionė, kuria jis ar ji tikisi išreikšti vertybinį idealą“²⁷⁶. Vertybinis idealas, puoselėjamas piligriminių kelionių metu, gali asocijuotis su dievybe, šventaisiais ar įkūnyti nacionalinius, kultūrinius ar kitus kolektyvinius idealus, tai gali būti ir atskiro individo ypatinga vertybė. Taigi, asmuo, kuris keliauja į jam vienam svarbią vietą, taip pat gali būti piligrimas²⁷⁷.

Panaši yra ir Simono Colemano bei Johno Elsnerio nuomonė²⁷⁸: jie argumentavo, kad mes pašventiname erdvę, kurią garbiname ar gerbiame per joje įgytus potyrius, pamatytus vaizdus, išgirstus garsus, įžengimo ritualus. Šventa erdvė ne visuomet atvira, dažnai apribota įžengimo ir išėjimo veiksmų, todėl norint ten patekti privaloma piligriminė kelionė.

Taigi „piligrimystė yra tiek tikra kelionė, tiek simbolinė ar metaforinė, kurioje įvyksta dvasinių ir (ar) socialinių pokyčių“²⁷⁹. Piligrimystės motyvai priklauso nuo piligrimo gyvenimo istorijos, patirties, gyvenimo būdo, socialinės ir kultūrinės įtakos. Kiekviena kelionė gali remtis ir ankstesnėmis tradicijomis. Svarbu atkreipti dėmesį ir surasti pasaulėžiūros bei konkrečius ryšius, siejančius piligrimystės tradiciją su sociokultūriniu, politiniu ir ekonominiu kontekstu, kuriame ji įtvirtinama.

Šiandienos piligrimai visų pirma save suvokia kaip asmenis, dėl dvasinių ar vertybinių motyvų keliaujančius į kurią nors šventą ar gerbtiną vietą. Taip sprendžiama tapatumo, savęs įprasminimo ir suvokimo problema. Tapatumo samprata pirmiausia ir pasireiškia gebėjimu apibūdinti save, kiekvienoje situacijoje išskirti save identifikuojančius požymius²⁸⁰.

Postmodernus tapatumas, anot žymaus sociologo Zygmunto Baumano, ne tik fragmentiškas, bet ir praeinantis, neturintis suvaržymų, kintantis, laikinas. Z. Baumano apibūdinamas tikro piligrimo įvaizdis artimas modernybei: piligrimystė kyla iš būtinybės, bijant pasiklysti dykumoje, tai yra veiksmas, kuriuo siekiama betikslei kelionei suteikti tam tikrą tikslą. Būti piligrimu reiškia ne tik eiti, bet eiti turint tikslą²⁸¹.

²⁷⁴ Clift J. D., Clift B. W. *The Archetype of Pilgrimage*. New York: Paulist Press. 1996. P. 9.

²⁷⁵ Liutikas D. *Moderni piligrimystė – skirtingų vertybių išraiška*. P. 194.

²⁷⁶ Morinis A. *Introduction: The Territory of the Anthropology of Pilgrimage*. In: *Sacred Journeys. The Anthropology of Pilgrimage*. Ed. A. Morinis. Greenwood Press. 1992. P. 4.

²⁷⁷ Liutikas D. *Moderni piligrimystė – skirtingų vertybių išraiška*. P. 194.

²⁷⁸ Coleman S., Elsner J. *Pilgrimage: Past and Present in the World Religions*. Cambridge MA: Harvard University Press. 2005. P. 214.

²⁷⁹ Dubisch J. *In a Different Place: Pilgrimage, Gender, and Politics at a Greek Island Shrine*. Princeton, NJ: Princeton University Press. 1995. P. 35.

²⁸⁰ Liutikas D. *Moderni piligrimystė – skirtingų vertybių išraiška*. P. 195.

²⁸¹ Bauman Z. *From Pilgrim to Tourist – a Short History of Identity*. In: *Questions of Cultural Identity*. Eds. S. Hall, P. du Gay. London: Sage. 1996. P. 21.

Piligriminė kelionė – tai ir kelionė norint susitikti su gyvais žmonėmis, išpažįstančiais tas pačias vertybes ar gyvenimo būdą, turinčiais tokios pačios gyvenimo patirties²⁸². Todėl motyvacija yra svarbiausia visų minčių ir veiksmy, kurie lydi ir palaiko piligrimą kelionės metu, dalis. Kitas žingsnis – pati kelionė, kurios eigą galima suskirstyti į kelis etapus: pasiruošimą, keliavimą, atvykimą, buvimą tikslinėje vietoje, grįžimą namo. Kiekvieno iš jų turinys priklauso nuo kelionės tikslų, kultūros ypatumų.

Šiandien postmodernioje visuomenėje šventos erdvės samprata išsiplėčia. Piligrimystė suprantama kaip tam tikrą svarbą asmeniui turinti kelionė, pats žodis „piligrimystė“ pamažu praranda religinę prasmę ir tampa vis dažnesnis sekuliariniame kontekste. Vis dažniau šis žodis vartojamas kalbant apie keliones į vietas, kurios laikomos didžiai gerbtinomis ir simbolizuoja atsidavimą tam tikroms vertybėms²⁸³.

Katalikų Bažnyčia taip pat prisideda prie piligrimystės sampratos modernėjimo. Popiežiškosios migrantų ir keleivių sielovados tarybos dokumente „Piligrimystė į Didįjį Jubiliejų“ rašoma: „Taip pat ir keliaujantieji kultūros bei sporto keliais yra didieji „pasaulietiniai piligrimai“. Didžiuliai meno, ypač muzikiniai, renginiai, sutraukiantys jaunimą, lankytojų srautas muziejuose, virstančiuose susikaupimo oazėmis, olimpiados ir kitos sportinių sambūrių formos – tai ženklai, taip pat ir dvasinių vertybių, kurių nedera nepastebėti ir kurias reikia saugoti nuo išorinių įtampų, ekonominių sąlygotumų bei niveliacijos“²⁸⁴.

Religiniai piligrimai tiki, kad, aplankydami šventą vietą, išspręs dvasines ar fizines problemas, sustiprins tikėjimą. Religinė piligrimystė – tai glaudesnio santykio su dievybe paieška, siekis padėkoti Dievui už patirtas malones, atlikti atgailą ir išpirkti nuodėmes, atsinaujinti dvasiškai. Be to, religinė piligrimystė – tai ir patogaus gyvenimo būdo atsisakymas, kasdinių įpročių apribojimas. Kitaip nei modernios piligrimystės atveju, nepritekliai ir nepatogumai, patiriami kelionėje, yra būdingas religinės piligrimystės bruožas, nes siekiama didesnės palaimos pasiekus tikslą. Nuo pirmųjų piligriminių kelionių iki šių dienų išliko tradicija keliauti pėsčiomis (dažnai nueinamas didelis atstumas)²⁸⁵.

Taigi galima teigti, kad šiandienėje visuomenėje greta įprastų ir tradicinių formų piligrimystė įgauna ir naujų, tačiau šventos vietos, esančios konkrečioje geografinėje vietoje, aplankymas visuomet išliks svarbus krikščioniškos kultūros elementas, susijęs su žmonių tikėjimu ir viltimi, kad piligriminės kelionės metu ar šventoje vietoje bus pasiektas norimas tikslas, bus išklaudyti konkretūs prašymai ir maldos.

²⁸² Liutikas D. Moderni piligrimystė – skirtingų vertybių išraiška. P. 197-198.

²⁸³ Clift J. D., Clift B. W. The Archetype of Pilgrimage. P. 14.

²⁸⁴ Popiežiškoji migrantų ir keleivių sielovados taryba. Piligrimystė į Didįjį Jubiliejų. Bažnyčios žinios. 1998. Nr. 20. Prieiga per internetą: <http://www.baznycioszinios.lt/old/bz9818/818dok.html>. Žiūrėta: 2013 05 21.

²⁸⁵ Liutikas D. Moderni piligrimystė – skirtingų vertybių išraiška. P. 199.

Piligrimystės formavimasis

Piligrimystė būdinga ne tik pastariesiems laikams, pasižymintiems mobiliųjų priemonių gausa, ji nėra ir vien krikščionių tikėjimui būdinga maldos praktika. Piligrimystė – religinio pasišventimo aktas; tai – regima žmogaus religingumo ir suvokimo, kad jis nuolat yra kelyje, išraiška. Istorija liudija, kad krikščionys visada vertino piligriminę patirtį ir laikė ją vertingu, Dievą garbinančiu veiksmu. Krikščionims piligrimystė gyvai primena, kad mūsų pareiga žemėje – pasiruošti keliauti į Tėvo namus. Žmogus nuolat žygiuoja per laiką ir erdvę, žymėdamas juos anapustinės tobulybės ilgesiu. Nuoširdus dalyvavimas maldingoje kelionėje tikinčiajam tampa dvasine permaina bei atgaiva, jau šiame gyvenime tiesiančiomis tiltą pas Dievą. Todėl tikintieji nuo pirmųjų krikščionybės amžių lankydavosi vietose, kurios ženklino Kristaus gyvenimo ir Jo Bažnyčios istorinius įvykius, liudijo gyvą šventųjų atminimą.

Istorijos tėkmėje nuo pat pirmųjų amžių krikščionys leisdavosi į piligrimines keliones, trokšdami pamatyti ir paliesti, taip pat švęsti tikėjimo slėpinius tose vietose, kurios ženklino Viešpaties Jėzaus gimimą ir gyvenimą Šventojoje Žemėje. Krikščionybėje piligriminės kelionės žinomos jau nuo II a.: pirmiausia buvo keliaujama į Jeruzalę, vėliau – į Romą, apsilankoma šventose vietose, kuriose ypatingu būdu buvo gerbiama Dievo Motina, dar vėliau – į kitas vietas, dažniausiai susijusias su relikvijomis (šventųjų ir kankinių palaikai, objektai, su kuriais jie turėjo ryšį).

Dar viduramžiais kupina įvairiausių pavojų, kurie simbolizavo ir dvasinio gyvenimo kelią, piligriminė kelionė buvo žengimas atgailos ir atsivertimo keliu. Taip pat ji buvo vidinio susivienijimo su Dievu kelias. Lotynišku žodžiu „peregrinus“ buvo vadinamas asmuo, keliaujantis per svetas žemes, svetimšalis. Po XI a. sąvoka „peregrinus“ pradėta įvardyti asmenį, keliaujantį dėl religinių motyvų. Nuo XII a. sąvoka „peregrinatio“ aiškiai apibrėžiama kaip lankymosi šventose vietose praktika.

Piligriminės kelionės buvo populiarios per kryžiaus karus XI–XIII a. Pačius kryžiaus karus galima laikyti tam tikra piligrimystės forma – karine piligrimyste, kurios skelbiamas tikslas buvo apsaugoti Rytuose esančias šventas vietas. XVI a. kilusi protestantiška Reformacija smerkė šventųjų, relikvijų ar paveikslų garbinimą, tačiau kontrreformacija vėl skatino piligrimines keliones į Romą, Šventąją Žemę, šventųjų ir kankinių palaidojimo vietas. Europai dalijantis į nacionalines valstybes, piligrimai vis dažniau apsilankydavo vietiniuose piligrimystės centruose. Tokių krikščioniškų centrų nuo XVI–XVII a. susikūrė ir dabartinėje Lietuvos teritorijoje. Susiformavo piligrimystės vietų tinklas²⁸⁶.

²⁸⁶ *Liutikas D.* Piligriminių vietų tinklas Lietuvoje: geografinė retrospektyva. Geografijos metraštis. Vilnius. 2005. Nr. 38. P. 146.

Krikščionybėje didžiausiu mastu ir reikšme piligrimystė pasižymi katalikų tradicijoje. Didžiausi krikščionių piligrimystės centrai priklauso katalikams: Europoje Roma, Santjago de Kompostela, Lurdas, Fatima, JAV Vašingtonas, Meksikoje Gvadelupa ir San Juanas. Svarbūs tarptautiniai katalikiški piligrimystės centrai intensyviai formuojasi ir dabar. Tai dažniausiai būna Švč. Mergelės Marijos apsiareiškimų vietos (Medžiugorija Bosnijoje nuo 1981 m. ir kt.)²⁸⁷.

Žiūrint iš mūsų dienų perspektyvos pastebima, kad krikščionybėje, kitaip nei islame, piligrimystė yra ne religinė pareiga, o savanoriškas pasišventimo aktas. Be to, pažymėtina, kad viduramžiais piligriminės kelionės ir karai buvo dvi pagrindinės priežastys, leidusios vienos šalies gyventojams apsilankyti kitoje šalyje.

Vis dėlto kai kurie Bažnyčios autoritetai skeptiškai vertino piligrimines keliones. Pavyzdžiui, Žemaičių vyskupas Jonas Dominykas Lopacinskis 1763 m. netgi uždraudė organizuotai keliauti į šventas vietas, nes Lietuvoje nebuvo specialių nakvynės namų, ir žmonės turėdavo nakvoti karčemose, miškuose. Tokios nakvynės nederėjo su piligriminės kelionės atmosfera ir tikslu. Tačiau jau jo įpėdinis vyskupas Steponas Giedraitis, rengdamasis 1786 m. vainikuoti Šiluvos Dievo Motinos paveikslą, atnaujino organizuotas piligrimų keliones ir nustatė, kurios parapijos kurią dieną turi atvykti Šiluvą²⁸⁸.

Piligrimystės reikšmė ir įtaka krikščioniškai Europai akivaizdi. Dėl piligriminių kelionių susiformavo keliai, išaugo miestai, plėtėsi aptarnavimo sektorius. Per piligrimystę susiformavo ir nusistovėjo įvairių regionų ryšiai, sustiprėjo Rytų šalių ir Vakarų Europos bendradarbiavimas. Tai buvo naudinga Katalikų Bažnyčiai, nes kitų šalių tradicijų ir papročių pažinimas praturtino jos tikinčiųjų religinį gyvenimą, paskatino atsirasti naujo religinio meno, architektūros formas²⁸⁹.

Piligriminė kelionė – išskirtinis potyris ir žmogaus gyvenimo patirtis. Vertybinėje kelionėje patiriama ypatingų, nekasdienių išgyvenimų. Būdingas piligrimystės elementas – grįžimas į kasdienį pasaulį. Šventa vieta yra galios ir išsigelbėjimo šaltinis, o vertybinė vieta – priartėjimas prie asmeninio idealo, tad grįžimas į namus pasireiškia noru įtraukti šias patirtis į kasdienybę. Kelionės patirtys gali turėti įtakos psichologiniams ir fiziniams piligrimo gyvenimo aspektams – sveikatai, savijautai ir dvasiniam gyvenimui.

Neretai piligrimystės patirtis keičia piligrimo gyvenimą, vertybes, pasaulėžiūrą, santykį su žmonėmis. Tas patirtas ryšys su šventybe ar vertybe kažkaip peržengia kasdienybės ribas, suteikia piligrimo gyvenimui prasmę ir kryptį; dažnai tai suvokiama kaip tam tikras gydymas²⁹⁰.

²⁸⁷ *Liutikas D.* Lietuvos piligrimų vertybinės nuostatos. P. 170.

²⁸⁸ *Vaišnora J.* Marijos garbinimas Lietuvoje. P. 354.

²⁸⁹ *Liutikas D.* Piligrimystė Europos krikščioniškoje kultūroje: geografiniai aspektai. Geografija. Vilnius. 2004. T. 40. Nr. 2. P. 51.

²⁹⁰ *Liutikas D.* Moderni piligrimystė – skirtingų vertybių išraiška. P. 199.

Pagal lankymosi tradicijas, šventų vietų reikšmę ir svarbą Lietuvoje galima išskirti 23 pagrindines katalikiškos piligrimystės vietas. Daugiausia piligrimystės vietų (iš 23 išskirtų) siejasi su Švč. Mergelės Marijos kultu (stebuklingi paveikslai gerbiami 12 vietų, apsiareiškimų įvyko 3 vietose, stebuklingas paveikslas ir apsiareiškimas – 1 vietoje)²⁹¹.

Šiandien žmonės taip pat keliauja ir lankosi tik jiems asmeniškai brangiose ir pagarbos vertose vietose. Tad Šiluva iki šių dienų yra gausiai lankoma, branginama ir puoselėjama Jono Pauliaus II piligrimų kelio šventovė.

1.3.2. Šiluvos piligrimystė rezistencijoje

Viso pasaulio piligrimus ypač traukia Švč. M. Marijos garbei skirtos vietos. Lietuvos žemė išsiskiria tuo, kad ją nušvietė ir pašventino Švč. M. Marijos apsiareiškimas, kai jauna Lietuvos krikščionybę alino skaudūs tarpkonfesiniai nesutarimai.

Taigi Šiluvos piligrimų žygiai turi labai senas tradicijas. Ypač reikšmingi jie buvo sovietiniais metais. Pagrindinis šios maldininkų kelionės tikslas – maldoje ieškoti Dievo, atsiprašyti Jo už savo ir kitų gyvenimo klaidas, paprašyti Dievo Motinos globos ir užtarimo.

Istorija byloja, kad bėgant amžiams Lietuvos katalikai patyrė nemažų išbandymų. XIX a. Lietuva pateko į carinės Rusijos imperijos gniaužtus. Daugiau nei šimtmetį lietuvių tauta išgyveno lietuviškos kultūros, švietimo ir katalikybės persekiojimus bei spaudą. Carinė rusų valdžia Lietuvoje su generalgubernatoriumi Muravjovu priešakyje siekė, kad lietuviai būtų rusifikuoti, atsisakyti savo tikėjimo ir priimtų pravoslavybę. Tam tikslui katalikiškos bažnyčios buvo uždarnos arba paverčiamos cerkvėmis, kunigai persekiojami. Tikintieji neturėjo teisės melstis iš lietuviškų maldaknygių, o bažnytinė veikla buvo negailestingai varžoma. Viena iš skaudžių ano laikotarpio tragedijų – Kražių skerdynės, įvykusios netoli Šiluvos 1893 m. Kražiuose caro valdžia žiauriai susidorojo su žmonėmis, kurie pasipriešino valdžios ketinimui uždaryti bažnyčią²⁹². Šie įvykiai liudija nenuslopinamą liaudies norą net gyvybės kaina ginti katalikų tikėjimą.

XX a., sovietinei Rusijai okupavus Lietuvą, prievarta skleidžiama bedievyyste vėl kėsintasi į Katalikų Bažnyčią Lietuvoje, siekta, kad žmogus liktų be Dievo ir taptų klusniu totalitarinės sistemos sraigteliu. Tad po Antrojo pasaulinio karo Lietuvą užplūdo buldozerinis ateizmas. Sovietinė valdžia su sava ideologija, moksliniu komunizmu ir ateizmu bei ritualinėmis darbo žmonių demonstracijomis užtvindė ne tik gatves, bet ir žmonių gyvenimus. Mokslinis ateizmas siekė išrauti tikėjimą, tačiau tikėjimo grūdai, pasėti giliai širdyse Apvaizdos rankos,

²⁹¹ *Liutikas D.* Piligriminių vietų tinklas Lietuvoje: geografinė retrospektyva. P. 156.

²⁹² *Mačiulis D.* Kražių skerdynės: nuo įvykio iki laisvės kovų simbolio. Žurnalas „Acta humanitarica universitatis Saulensis“. T. 16. 2013. P. 25–47.

brandino dar didesnę derlių. Nors sovietinei valdžiai Šiluva buvo skaudi rakštis, tikintiesiems ji buvo ir išliko viena brangiausių Lietuvos šventovių. Ypač atlaidų dienomis ten nesuvaldomai plūdo tūkstantinės tikinčiųjų minios. Tai labai erzino sovietinę valdžią ir sukeldavo centro – Maskvos nepasitenkinimą. Per Šilinės atlaidus sovietinis saugumas imdavosi visokiausių priemonių, Šiluvoje knibždėte knibždėjo KGB agentų, sekančių tikinčiuosius.

Reikia pažymėti, kad religinės eisenos ar vadinamieji piligriminiai žygiai buvo nauja pamaldumo forma, pasireiškusi ateistinio persekiojimo metais. Jos atsiradimas liudija Katalikų Bažnyčios Lietuvoje gyvybingumą, gebėjimą sunkiausiomis sąlygomis rasti būdų viešai ir bendruomeniškai išreikšti tikėjimą. Tai paskatinti galėjo kitose šalyse plitusios maldingos kelionės į šventas vietas. Tokios eisenos, rengtos į Šiluvą ar Kryžių kalną, buvo trumpesnės, labiau organizuotos, panėšėjo į procesijas, jų metu nenutrūkstamai skambėdavo maldos ir giesmės. Dalyviai buvo įsitikinę, kad tokios eisenos yra neatskiriama religinio gyvenimo dalis, lietuvio kataliko religinės dvasios išraiška, prieš šimtmečius susiformavusių katalikiškų tradicijų tąsa²⁹³.

Maldos žygiuose į Šiluvą dalyvaujantys maldininkai būdavo fotografuojami ir filmuojami, o vėliau nustatoma jų tapatybė. Organizatoriai būdavo areštuojami, jiems keltos baudžiamosios bylos. Sovietiniai metai Šiluvoje tapo ne tik pasipriešinimo, bet ir vilties palaikymo bei įtvirtinimo žmonių širdyse vieta. Kaip ir carinės Rusijos laikais, sovietiniu laikotarpiu Šiluva virto pasipriešinimo imperijai tvirtove, sudaryta ne iš akmenų, bet iš Dievu pasitikinčių žmonių, kurie, glausdamiesi prie Dievo Motinos, kaip gyvieji akmenys statėsi į dvasinę šventovę.

Dabar atrodo juokinga, tačiau sovietiniais metais tai buvo tikrovė: į ideologinę kovą kautis su nematomu krikščionių Dievu, apie kurio nebuvimą tuo metu buvo garsiai skelbiama, stodavo netgi sovietinės armijos oro pajėgos. Šilinės atlaidų metu iš netoliese esančio Šiaulių karinio oro uosto pakildavo ir atskridęs mirties kilpomis dangų virš Šiluvos raižydavo sovietinis naikintuvas. Žmonių bauginimo ir laisvės persekiojimo sistema bandė veikti ne tik žemėje, bet ir ore²⁹⁴.

1959 m. balandžio 20 d. LKP CK biuras priėmė nutarimą, kuriame buvo numatyta, kaip per didžiuosius atlaidus sumažinti tikinčiųjų antplūdį į Šiluvą, Žemaičių Kalvariją, Vilniaus ir Veprių Kalvarijas. Buvo nurodyta per visuomenės informavimo priemones „demaskuoti“ šių vietų šventumą, atlaidų metu organizuoti masinius pasaulietinius renginius, imtis priemonių, kad

²⁹³ Virbalas L. Tikinčiųjų dvasinis gyvenimas persekiojimo metais. Religinės ir tautinės kultūros žurnalas „Laiškai lietuviams“. Chicago: Draugo spaustuvė. 1996. Nr. 12. P. 371.

²⁹⁴ Ramanauskas D. Dokumentinis filmas „Kelias į Šiluvą“. Kauno arkivyskupijos kurija. 2008.

į atlaisdus atvyktų kuo mažiau kunigų, valstybinių transporto priemonių valdytojams uždrausta jomis vežti maldininkus, nebuvo leidžiama prekiauti devocionalijomis ir kt²⁹⁵.

Jeigu tikėtume tuo metu Religijų reikalų tarybos įgaliotinio Justino Rugienio informacija, šios priemonės buvo labai veiksmingos: per trejus metus maldininkų skaičius iki tol labiausiai juos traukusiose sakralinėse vietose sumažėjo daugiau nei dešimt kartų: Šiluvoje – nuo 40 000 (1958 m.) iki 3 000 (1961 m.), o Žemaičių Kalvarijoje – nuo 30 000 (1958 m.) iki 1 500 (1961 m.)²⁹⁶. Tačiau kai 7 dešimtmečio pabaigoje susilpnėjo valdžios kontrolė, tikintieji vėl plūstelėjo į Žemaičių Kalvariją, Šiluvą ir Veprius²⁹⁷.

Tuo laiku pradėtos leisti Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos pirmajame tome galima rasti aprašymą, kad 1972 m. rugsėjo 8–15 d. minios žmonių plaukia į Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo atlaisdus. Valdžia imasi veiksmingų priemonių sumažinti maldininkų skaičių. Keliuose budi milicininkai, tačiau būriai maldininkų keliauja, nepaisydami trukdžių ir varžymų, pasveikinti Dievo Motinos²⁹⁸. 1973 m. rugsėjo pradžioje per Švč. M. Marijos Gimimo atlaisdus į Šiluvą vėl suplaukė milžiniškos žmonių minios. Sekmadienį, rugsėjo 9-ąją, automobiliai netilpo Šiluvoje. Jų buvo pilni laukai aplinkui Šiluvos miestelį. Autoinspekcija, nors buvo kur kas mandagesnė nei prieš metus, autobusus, kuriais vyko maldininkai į Šiluvą, vis vien gaudė²⁹⁹. LKB kronikoje pažymėta, kad 1975 m. rugsėjo 14 d., sekmadienį, per Šilinės atlaisdus „buvo atvykę tiek daug žmonių, kad Šiluvos gatvėmis vos galėjo pravažiuoti autoinspekcijos mašinos“³⁰⁰. 1976 m. milicija ėmė gaudyti fotografus, bandžiusius fotografuoti ar filmuoti besimeldžiančias žmonių minias Šiluvos atlaisduose, ir vesdavo juos pas Raseinių r. saugumo viršininką, o šis buvo įsirengęs būstinę prie pat Šiluvos bažnyčios³⁰¹.

1977 m. įvyko Eucharistijos bičiulių organizuotas III piligriminis žygis į Šiluvą. Jame dalyvavo apytikriai 800–1 000 maldininkų. Iš visų Lietuvos kampelių susirinko daugiausia vaikai ir jaunimas, kuriems rūpi Lietuvos ateitis ir, maldingai susitelkę, garsiai kalbėdami rožančių, ėjo pėsti į Šiluvą su gėlėmis rankose sveikinti Šiluvos stebuklingosios Dievo Motinos, jai užtariant, Eucharistinio Jėzaus prašydami Lietuvai blaivumo, dorumo, tikėjimo dvasios, permaldauti Dievo už tautos nuodėmes, pasisemti jėgų, drąsos ir stiprybės. Šie žygiai, atrodo,

²⁹⁵ LKP CK biuro 1959 m. balandžio 20 d. posėdžio medžiaga. LYA LKP DS. F. 1771. Ap. 196. B. 98. L. 23–26.

²⁹⁶ *Rugienis J.* 1961 m. spalio 20 d. pažyma. LYA LKP DS. F. 1771. Ap. 208. B. 16. L. 78.

²⁹⁷ *Streikus A.* Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje (1944–1990). Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. 2002. P. 202.

²⁹⁸ Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. 1972–1973. Išleido L. K. Religinės Šalpos rėmėjai. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1974. Nr. 4. P. 193.

²⁹⁹ Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 2. Išleido L. K. Religinės Šalpos rėmėjai. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1975. Nr. 8. P. 44–45.

³⁰⁰ Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 3. Išleido L. K. Religinės Šalpos rėmėjų sąjunga. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1976. Nr. 19. P. 202.

³⁰¹ Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 4. Išleido Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikoms leisti sąjunga. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1978. Nr. 24. P. 98.

tampa gražia tradicija. Jų pradžia – 1975 m., kai įvyko pirmoji eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą (buvo žygiuojama ir iš Raseinių bei Lyduvėnų)³⁰². Tada dalyvių buvo apie 500–600; 1976 m. žygiavo 600–700 maldininkų³⁰³. Dalyvauti eisenose reikėjo nemažai drąsos, mat dalyvius demonstratyviai filmuodavo ir fotografuodavo saugumiečiai. Tokios jaunų žmonių su rožiniais rankose eisenos palikdavo neišdildomą įspūdį jas mačiusiems.

LKB kronikoje buvo labai plačiai aprašytas 1979 m. rugpjūčio 25 d. įvykęs Eucharistijos bičiulių organizuotas žygis į Šiluvą, apstulbinęs sovietinius Katalikų Bažnyčios Lietuvoje „sergėtojus“. Tos dienos pavakare Tytuvėnuose pasirodė 14–20 metų amžiaus jaunimo būrelių. Atrodė, kad miestelis nejučiomis susiurbė iš nežinia kur atsiradusią tūkstantinę jaunimo masę. Įdomu tai, kad gyventojai juos mielai priėmė, nepastebimai sutalpino, tyliai solidarizuodamiesi su jaunimo sumanymu. Nežiūrint to, kad uniformuotas pareigūnas su savo pagalbininkais pradėjo budriai ieškoti organizatorių, jaunimas miestelio bažnyčioje kartu dalyvavo vakaro šv. Mišiose, priėmė sakramentus. Kitą dieną, prieš ankstyvasias ryto šv. Mišias, jaunimas vėl susirinko bažnyčion ir iš čia po keturis, giedodami ir melddamiesi, iškeliavo į Šiluvą (8 km). Tūkstantinę minią vienijo ta pati intencija – permaldauti Eucharistinį Kristų ir Mariją už tautos nuodėmes ir prašyti gelbėti Lietuvą nuo alkoholizmo ir moralinio supuvimo, kaip kadaise ją išgelbėjo nuo protestantizmo. Nors pirmosios gretos tuojau susidūrė su miesto Vykdomojo komiteto pirmininku, per megafoną šaukiančiu išsiskirstyti, bet maldos žodžiai nuslopino megafoną ir niekas negalėjo žygio sustabdyti. Visų veiduose, paliestuose ir nerimo atspalvių, švietė nuostaba ir džiaugsmas. Pasiekę tikslą, Šiluvos kopyčioje jaunimas susikaupė maldai, prisiminė žygio intencijas. Bažnyčioje dalyvavo jauno kunigo aukojamos šv. Mišiose, išklaušė pamokslą. Beveik visi bažnyčioje dalyvavusieji priėmė šv. Komuniją. Sustiprėję dvasia ir pilni ryžto, maldininkai išsiskirstė į namus. Grįžtančius pavienius eisenos dalyvius gaudė, kaip tada buvo įprasta, KGB agentai, vežė į saugumą ir tardė, norėdami sužinoti, kas organizavo šią eiseną³⁰⁴. Tai nebuvo vienkartinis žygis: jis tęsėsi, nes jaunimas vėl išsiskirstydavo po Lietuvą, nešdamas troškimą ir svajonę kovoti už savo paties dvasinę pažangą. Tokiomis atšiauriomis sąlygomis į Šiluvą traukdavo jaunimas, kurio nebaugino net stipri, gerai organizuota ateizmo sistema. Nors toks viešas ištikimybės savo tikėjimo idealams parodymas pareikalavo didelės aukos, ne vienam užtraukdavo nemažų nemalonumų, tai nemažino ryžto liudyti ištikimybę Kristui ir Marijai.

³⁰² Labanauskas R. Eucharistijos bičiulių sąjūdis. 2004. Prieiga per internetą: <http://ramunas1970.blogas.lt/eucharistijos-biciuliu-sajudis-111.html>. Žiūrėta: 2014 12 12.

³⁰³ LKKB. T. 4. Nr. 30. P. 394–396.

³⁰⁴ Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 6. Išleido Lietuvos kronikos sąjunga. Chicago: M. Morkūno spaustuvė. 1983. Nr. 40. P. 71–73.

Kasmetinė religinė eiseną į Šiluvą Lietuvos tikintiesiems tapdavo gražia ir prasminga tradicija, o sovietinei valdžiai – dideliu krislu akyje. Todėl pastaroji kasmet laužydavo galvą, kaip sukliudyti eiseną. Ne vienam maldininkui teko nukentėti: jie buvo filmuojami, gąsdinami ir net teisiami, tačiau šitos demagogiškos priemonės tikinčiųjų neišgąsdino. Atvirksčiai – 1981 m. visa Lietuva ypač ruošėsi maldingai keliauti į Šiluvą. Bažnyčiose buvo skelbiama eisenos diena³⁰⁵.

Sovietinė nomenklatūra ieškojo įmantriausių būdų atbaidyti piligrimus. Remiantis LKB kronika, 1981 m. rugpjūčio mėn. prieš Šilinės atlaidų piligriminį žygį buvo paskelbtas kiaulių maro karantinas. Buvo uždrausta bet kokioms transporto priemonėms įvažiuoti bei pašaliniam asmeniui ateiti nuo Tytuvėnų ir iš kitų pusių į Šiluvą. Nuo rugpjūčio 20 d. vakaro čekistų automobiliai pradėjo saugoti kunigus Sigitą Tamkevičių, Alfonsą Svarinską ir Joną Kaunecką, lydėjo juos dieną naktį visur, kur tik jie ėjo ar važiovo, iki rugpjūčio 23 d. vakaro. Į Vilniaus prokuratūrą „įspėti“ buvo kviečiami ir į KGB akiratį patekę asmenys. Maršrutai į Šiluvą buvo nukreipiami kitur. Kelius Šiluvos link saugojo milicija bei veterinarijos darbuotojai. Kaip liudija maldininkai, buvo pasitelkta net kariuomenė. Vos išsukus iš pagrindinio kelio į Šiluvą judantys asmenys buvo sulaikomi. Šiluvos ir Tytuvėnų klebonams buvo įsakyta bažnyčias laikyti užrakintas. Tačiau kunigų būta bebaimių, tad durys buvo atidarytos ir bažnyčiose vyko pamaldos³⁰⁶. Apie tai, kad tais metais prieš Šilinės atlaidus ir po jų buvo ypač persekiojami norintieji vykti į Šiluvą, kokiomis priemonėmis jie buvo sustabdomi, kokios laukdavo nuobaudos ir pasekmės, yra nemažai liudijimų ir platesnių aprašymų LKB kronikoje³⁰⁷. Nors tam kartui ir buvo sumažintas piligrimų srautas, bet troškimas keliauti į Šiluvą nenuslopo. Jei 1981 m. per Šilinės atlaidus buvo išdalyta 28 000 komunikantų, tai 1982 m. per atlaidus – 10 tūkst. daugiau³⁰⁸. Sistemingas religijos persekiojimas ugdė ir stiprino Lietuvos žmonių pamaldumą, ištikimybę Dievui ir nepalaužiamą laisvės troškimą. Sovietinė valdžia labai rimtai ir įnirtingai kovojo prieš Lietuvos katalikus, apsiginklavusius maldaknygėmis ir rožiniais.

Apeidami valdžios kliūtis (visuomeninio transporto apribojimus, autoinspekcijos terorizavimą), nežiūrėdami sunkumų ir trukdžių, daugybė maldininkų nesustabdomai plūdo į Žemaičių Kalvariją ir Šiluvą. Net sovietų valdžios statistika rodo, kad didžiųjų atlaidų metu ten apsilankiusių skaičius per ketverius metus padidėjo daugiau nei dvigubai: 1980 m. Žemaičių

³⁰⁵ LKBK. T. 6. Nr. 49. P. 533.

³⁰⁶ LKBK. T. 6. Nr. 49. P. 534–538.

³⁰⁷ Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 7. Išleido Lietuvos kronikos sąjunga. Chicago: M. Morkūno spaustuvė. 1984. Nr. 50. P. 48–52.

³⁰⁸ LKBK. T. 7. Nr. 55. P. 351.

Kalvarijoje buvo suskaičiuota 8–9 tūkst., Šiluvoje – apie 20 tūkst. žmonių, o 1983 m. – atitinkamai 30 ir 37 tūkst.³⁰⁹.

Žvelgiant į 1984 m. Šilinės atlaidus, nors metų metais valdžios atstovai baimindavosi galimos jaunimo ir piligrimų eisenos iš Tytuvėnų į Šiluvą bei iš kitų vietovių ir atlaidų metu trukdydavo tikintiesiems pasiekti Šiluvą maršrutiniais autobusais bei privačiais automobiliais, Šiluvoje vykdavo tradicinės atgailos procesijos keliais aplink baziliką, susirinkdavo keliasdešimt kunigų koncelebruoti šv. Mišių, netgi leista Kauno kunigų seminarijos klierikams Šiluvos atlaiduose patarnauti atvykusiems maldininkams³¹⁰.

Tuo metu Jonas Paulius II, pats patyręs komunistinę prievartą, gerai žinojo sunkią lietuvių tautos ir Bažnyčios padėtį, suprato sudėtingą jos geopolitinę situaciją. Todėl popiežiaus 1986 m. Romoje susirinkusiems maldininkams pasakyta kalba, kurioje buvo paskelbti tikinčiajam pasauliui Lietuvoje vykstantys Šiluvos Dievo Motinos Marijos atlaidai, turėjo skvarbų atgarsį Lietuvos tikinčiųjų širdyse. Tad 1986 m. gausios tikinčiųjų minios iš visos Lietuvos suplaukė į Šiluvos šventovę švęsti aštuonių dienų Šilinės atlaidų. Tačiau jie vėl nepraėjo, kaip įprasta, be valdžios sudaromų trukdžių³¹¹.

Sovietinė valdžia bijojo Šiluvos ir visaip kliudė tikintiesiems joje lankytis. Tačiau ši šventovė nepaliovė traukusi žmonių ir palaikiusi jų ryžtą nepasiduoti prievartai ir išsaugoti tėvų tikėjimą³¹². Daugelis dvasinės rezistencijos metais patyrė, koks galingas ginklas tikinčio žmogaus rankose yra rožinis. Ne veltui ši malda ypač trikdė ir baugino sovietiniais metais KGB saugumiečius.

Tyliu ir atkakliu tikėjimo išpažinimu Šiluvoje krikščionys liudijo Dievą, esantį žmogaus širdyje ir nepavaldų jokioms ideologijoms ar užmačioms, kuriomis siekiama užgesinti tikėjimą. Tikėjimo siekis Dievo duota laisve nugalėjo. Lietuvoje pabudo nepriklausomybės dvasia ir pažadino visą tautą. 9 dešimtmečio pabaigoje mažosios tikėjimo eisenos į Šiluvą ar kitas dvasinę atgaivą teikiančias šventoves virto visos Tautos eisena į laisvę. Per visą Lietuvą nusidriekė Baltijos kelias. Nepriklausomybės paskelbimas 1990 m. kovo 11-ąją paliudijo, kad tie, kurie drąsiai reiškė ar bent giliai širdyje puoselėjo dvasinę rezistenciją, pasipriešinimą okupantams, neapsiriko. Su rožiniu rankose daugel kartų apgaubę Lietuvą savo tikėjimu ir meile, Dievo padedami, jie dilino nelaisvės grandines, kol šios nukrito.

³⁰⁹ *Streikus A.* Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje (1944–1990). P. 278–279.

³¹⁰ Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 8. Išleido Lietuvos kronikos sąjunga. Chicago: M. Morkūno spaustuvė. 1987. Nr. 64. P. 252–253.

³¹¹ Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 9. Išleido Lietuvos kronikos sąjunga. Kingsport Press. 1989. Nr. 72. P. 289–290.

³¹² *Tamkevičius S.* „Apsireiškusi Dievo Motina pakvietė garbinti savo Sūnų...“ Šiluvos žinia. Kauno arkivyskupijos kurija. Nr. 1. 2007. P. 1.

Katalikų Bažnyčia Lietuvoje, kaip teigia išsamiai sovietų antibažnytinę politiką nagrinėjęs A. Streikus, „turėjusi tankų religinių ir pasaulietinių organizacijų tinklą, sudarė veiksmingą, autonomišką socialinės komunikacijos sistemą. (...) Visa tai darė Bažnyčią potencialiai galinga režimo oponente, kurios įtakos mažinimui režimas buvo priverstas skirti daug dėmesio“³¹³. Nors milžiniškos režimo pastangos išardyti šį tinklą ir kitaip susilpninti socialinę Bažnyčios įtaką buvo iš dalies sėkmingos, vis dėlto sovietinė sistema buvo priversta pripažinti šią organizaciją, veikiančią pagal savas taisykles, paklūstančią Romos popiežiaus, o ne Maskvos CK valdžiai ir leisti jai veikti. Pasak arkivyskupo S. Tamkevičiaus, „liaudyje pamaldumas Marijai metai iš metų augo ir jei sovietmetis, kada visus norėjo nuo Šiluvos atpratinti, tačiau nepasisekė, tai irgi yra labai didelis liudijimas“³¹⁴.

Daugelis žmonių dar iki šiol gyvai atsimesna sovietinių laikų piligrimystę į Šiluvą, Lietuvos atgimimo pradžioje patriotiškai nusiteikusias minias, troškusias prisiliesti prie Marijos apsimušimo. Lietuvos istorijoje tai galima vadinti išskirtine patirtimi ir beprecedenčiu įvykiu, atskleidžiančiu ypatingą, neblėstantį lietuvių troškimą susitikti su Marija.

Tad kiekvienu laikotarpiu piligrimai stengėsi įžvelgti Šiluvos Švč. M. Marijos apsimušimo žinios prasmę kaip galinčią iš naujo atskleisti ir sutvirtinti tikinčiųjų dvasinį gyvenimą, kad šis atlaikytų sekuliarius amžiaus vėjus.

1.3.3. Šiluvos Švč. M. Marijos apsimušimo vietos gerbimo ir atlaidų tradicija

1608 m. Šiluvoje įvykęs Švenčiausiosios Mergelės Marijos apsimušimas tapo regimu ženklu istorijos audrų blaškymui Lietuvai, kuri skaičiavo dar tik kelis šimtus metų nuo Evangelijos žinios gavimo. Šiandien Šiluva – vienas svarbiausių maldininkų traukos centrų šalyje, išlaikęs ilgiausią, daugiau kaip keturių šimtų metų Švč. Mergelės Marijos Gimimo atlaidų šventimo tradiciją. Dar prieš Dievo Motinos apsimušimą buvo švenčiami Švč. Mergelės Marijos Gimimo atlaidai, liaudiškai – Šilinė³¹⁵.

Švč. Mergelės Marijos Gimimo atlaidus Šiluvoje imta švęsti veikiausiai XV a. viduryje, fundatoriams pastačius Švč. Mergelės Marijos garbei ir šventiesiems globėjams Petru ir Baltramiejui skirtą bažnyčią. Bažnyčios steigėjas tikriausiai pasirūpino iš Romos gauti savo statomai bažnyčiai titulinus atlaidus.

Šiluvos bažnyčia – bene pirmoji Lietuvoje Švč. M. Marijos Gimimo šventovė. Garsas apie šią bažnyčią, ypač apie joje švenčiamus Švč. M. Marijos Gimimo (rugsėjo 8-ąją) atlaidus

³¹³ *Streikus A.* Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje (1944–1990). P. 8.

³¹⁴ *Ramanauskas D.* Dokumentinis filmas „Kelias į Šiluvą“. Kauno arkivyskupijos kurija. 2008.

³¹⁵ *Jurša L.* Auksinė Šiluvos karūna. Vilnius. 1992. P. 33.

pasklido plačiai. Žmonės būriais traukdavo ne tik iš artimiausių apylinkių, bet net iš Užnemunės, kurioje vyravo protestantai.

XVI a. antrojoje pusėje Šiluvoje įsigalėjus reformatams, katalikai neteko bažnyčios, nutrūko ir ilgametė atlaidų šventimo tradicija. Juos vėl imta švęsti Šiluvoje, katalikams atgavus bažnytinės žemės ir jos klebonui kun. Jonui Smolkai-Kazakevičiui 1625 m. pastačius nedidukę medinę bažnytėlę³¹⁶. Iš visur suplaukus dideliems maldininkų būriams, vien per 1629-ųjų Šilinės atlaidus buvo išdalyta 11 tūkst. komunikantų³¹⁷. Netrukus nuspręsta bažnyčią padidinti.

J. Kazakevičiaus pradėtas Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo pagerbimas buvo išlaikomas ir stiprinamas visą XVII a. Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo vietai ypač didelį dėmesį rodė Žemaičių vyskupai. S. Ylos nuomone, J. Smolka-Kazakevičius atkreipė Žemaičių vyskupų dėmesį į Šiluvą ir padėjo šiai šventovei pelnyti ypatingą jų globą³¹⁸. Susitelkimas kovoti prieš kalvinistus XVII a. pradžioje įgalino ne tik nugalėti kitatikius, bet ir sustiprino katalikų tikėjimą Šiluvoje.

Paminėtini dar vieni atlaidai, glaudžiai susiję su Šiluvos istorija. Tai – vysk. Kazimiero Paco 1677 m. įvesta Šv. Kryžiaus garbinimo šventė su atlaidais, švęsta gegužės 3-ąją beveik iki pastarųjų laikų. Šios šventės ištakos – kruvini katalikų ir kalvinistų vaidai dėl ginčijamos bažnytinės žemės, įsiplieskę prie Marijos apsireiškimo koplyčios 1668 m. pabaigoje ar 1669-ųjų pradžioje³¹⁹.

Žmonės į Šiluvą traukė ne tik patys atlaidai, bet ir vis plačiau sklindanti žinia apie Marijos apsireiškimą Šiluvoje bei bažnyčioje kabantis, malonėmis garsėjantis Švč. Mergelės Marijos su Kūdikiu paveikslas.

XVIII a. viduryje Šiluvoje vykdavo labai garsūs duje atlaidai – Švč. M. Marijos Gimimo, švenčiami rugsėjo 8 d., ir liepos 2 d. švenčiami Švč. M. Marijos Aplankymo atlaidai, kuriais garsėjo ir Žemaičių Kalvarija³²⁰.

1775 m., gavus popiežiaus Pijaus VI leidimą, Švč. Mergelės Marijos Gimimo atlaidus imta švęsti visą oktavą – rugsėjo 8–15 d. Tais pačiais metais iš Romos kapitulos buvo gautas leidimas vainikuoti Marijos paveikslą. Tačiau paveikslo vainikavimas atidėtas iki 1786-ųjų, matyt, tikintis ta pačia proga naująją bažnyčią konsekruoti. 1786 m. rugsėjo 8-ąją prasidėjusios Švč. Mergelės Marijos su Kūdikiu paveikslo vainikavimo iškilmės truko tris dienas³²¹.

³¹⁶ Atlaidų tradicija. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=12>. Žiūrėta: 2013 05 17.

³¹⁷ Yla S. Šiluva Žemaičių istorijoje. Kaunas. 2007. P. 124.

³¹⁸ Ten pat. P. 129.

³¹⁹ Ten pat. P. 150.

³²⁰ Atlaidų tradicija. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=12>. Žiūrėta: 2013 05 17.

³²¹ Atlaidų tradicija. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=12>. Žiūrėta: 2013 05 17.

Jau nuo XVII a. liaudis mėgo į Šiluvą keliauti procesijomis. Joms dažniausiai vadovaudavo parapijų kunigai. Vyskupas Motiejus Valančius knygoje „Žemaičių vyskupystė“ rašė: „Daugybė žmonių geidžiančių pagalbos nuo Marijos kasdieną plūdo į Šidlavą ir mažne visi patyrė ko norėjo“³²². Po 1866-ųjų, kai per atlaidus, dalyvaujant Žemaičių vysk. M. Paliulioniui, 40 kunigų ir 40 tūkstančių maldininkų, buvo paminėtas stebuklingojo paveikslu vainikavimo šimtmetis³²³, okupacinė caro valdžia uždraudė bet kokias procesijas. Šis draudimas galiojo iki 1905 m., bet neatitraukė žmonių nuo Šiluvos. Pirmosios organizuotos parapijų procesijos į Šiluvos atlaidus vėl patraukė 1906 m. Jose dalyvavo 50 tūkst. maldininkų³²⁴. Šį keliavimą aprašė Žemaitė 1906 m. „Kelionėje į Šidlavą“: „Žmonės kaip vanduo eina, maišosi, stumdosi“³²⁵. „Kas čia žmonių, kas čia originalų, kokia gausinga kolekcija egzempliorių!“, 1842 m. stebėjosi Liudvikas Jucevičius³²⁶. Tačiau Žemaitės sukurtas panoraminis Šiluvos, Šilinės vaizdas daug spalvingesnis, įvairesnis, įtaigesnis ir meniškesnis nei jos pirmtakų.

Kokia brangi lietuvių širdžiai Šiluvos šventovė, liudija Žemaitės aprašytas senas maldininkų paprotys atvažiuojant į Šiluvą ar iš jos išvažiuojant, atsisukus į bažnyčią ir parpuolus ant kelių, pasimelsti: „Vieni atvažiuoja į Šidlavą, kiti išvažiuoja: kiekvienas, pėsčias ar važiuotas, papušnyje sustoja. Žmonės visi meldžiasi – vieni ant žemės, kiti ant vežimų klaupiasi. Kas pasimeldė, nuvažiuoja ar nueina toliau, kiti, privažiavę ar prieję, iš vienos ar iš kitos pusės, tuoj puola ant kelių. Vyrų be kepurių, visi prieš bažnyčią nusilenkę, meldžiasi. Toje vietoje, atkeliaujant į Šidlavą – pirmą sykį, iškeliaujant – paskutinį sykį pamato bažnyčią. Išeinant reikia atsilinkėti, ateinant pasilinkėti. Dėl to pakeleiviai, į vieną ar į kitą pusę keliaudami, vis čia puola ant kelių prieš bažnyčią“³²⁷.

Nepriklausomos Lietuvos laikais taip pat organizuotai keliauta į Šiluvos atlaidus ne tik iš aplinkinių parapijų, bet ir iš Kauno. Maldininkų į Šiluvos atlaidus susirinkdavo iki 100 tūkstančių. Nuo 1933 m. per Šiluvos atlaidus imti ruošti religiniai kongresai – vyrų maldos apaštalavimo, katalikų vyrų, moterų akcijos. Maldingų kelionių surengdavo mokyklos ar gimnazijų klasės. Maldininkų per Šilinę niekada netrūkdavo, suvažiuodavo iš įvairių Lietuvos vietų. Tarp jų būdavo ir aklų, kurčių, nebylių, raišų, kitomis ligomis sergančių³²⁸.

Šiluvos atlaidų tradicija nenutrūko nė sovietų okupacijos metais. Iš pradžių spaudoje stengtasi suniekinti Šilinės atlaidus, bet piligrimų srautas nemažėjo. LKB kronikoje 1972 m.

³²² Valančius M. Žemaičių vyskupystė. In: Valančius M. Raštai. T. 2. P. 77.

³²³ Yla S. Šiluva Žemaičių istorijoje. Kaunas. 2007. P. 349.

³²⁴ Yla S. Šiluva. Lietuvių enciklopedija. Boston. T. XXIX. 1963. P. 520.

³²⁵ Žemaitė. Kelionė į Šidlavą. Raštai. T. 2 Vilnius. 1956. P. 274.

³²⁶ Jucevičius L. A. Šiluva (Žemaičių žemės prisiminimuose. 1842). Raštai. Vilnius. 1959. P. 375.

³²⁷ Žemaitė. Kelionė į Šidlavą. P. 279.

³²⁸ Atlaidų tradicija. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=12>. Žiūrėta: 2013 05 20.

pažymima, kad „per Šilinės atlaidus kasmet išdalijama apie 50 000 šv. Komunijų“³²⁹. Drauge nuo seno Šiluvoje, kaip ir kitose Marijos šventovėse, buvo įprasta eiti keliais apie bažnyčią ar Apsireiškimo koplyčią. Okupacijos metais šimtai maldininkų keliais eidavo aplinkui bažnyčią, melddami Dievą laisvės Lietuvai³³⁰.

Šis ypatingas maldos būdas – ėjimas keliais dažniausiai lydimas rožinio maldos. Pasaulyje toks ėjimas daugiausia susijęs su vadinamaisiais Šventaisiais laiptais, primenančiais Kristaus krauju aplaistytas Golgotos kalno pakopas. Lietuvoje šitaip buvo meldžiamasi atsisteisimo intencija po Švč. Sakramento išniekinimo, prisimenant suimtuosius tikėjimo brolius, prašant Dievo paramos persekiojamai Bažnyčiai, visai Tėvynei. Tai nebuvo dažna praktika, tačiau pogrindžio spaudoje galima rasti liudijimų apie tokį pamaldumą Šiluvoje, kurioje tikintieji keliais ėjo apie Marijos altorių ar bažnyčią, taip pat kitose vietovėse. Herojiškumo reikalaujančiomis gyvenimo aplinkybėmis tokį pamaldumo būdą Lietuvos katalikai priėmė ir vertino kitaip negu laisvojo pasaulio tikintieji. Todėl negalima sakyti, kad tai yra vien dėl menko tikinčiųjų religinio švietimo likusi senų laikų praktika. Tam tikru aspektu toks maldos būdas išreiškė katalikų ryžtingumą, pasiaukojimą ir ištikimybę Bažnyčiai, be to, stiprino vidinį apsisprendimą už tikėjimą³³¹.

Lietuvos bažnyčiose plito ir viena iš spontaniškai Eucharistijos bičiulių iniciatyva kilusių tradicijų – keitimasis rožiniais: viena parapija kalbėdavo rožinį visą mėnesį, po to jį perduodavo kitai parapijai. Pats perdavimas vykdavo Šiluvoje, vėliau – dekanatų centruose. Taip buvo atgaivintas pokario metais populiarus Gyvasis rožinis³³².

Gilinantis į neseną Šiluvos Marijos apsireiškimo vietos lankymo istoriją sužinoma, kad nuo 1981 m. gyvuoja tradicija kiekvieno mėnesio 13-ąją – Fatimos Marijos apsireiškimo dieną keliauti į Šiluvą. Čia vyksta pamaldos, prašant Marijos užtarimo, įvairiomis intencijomis, ypač meldžiamasi už Tėvynę Lietuvą.

Ši tradicija kilo tuometiniam Šakių dekanui kun. Juozui Žemaičiui MIC, dabartiniam Vilkaviškio vyskupui emeritui, pargabenus airių katalikų dovaną Lietuvos katalikams – Švč. Mergelės Marijos statulą. Airijos katalikai meldėsi už persekiojamus Lietuvos katalikus ir kaip solidarumo ženklą padovanojo Fatimos Dievo Motinos statulėlę. Sovietinė valdžia ją leido pastatyti tik Šiluvos šventovėje, niekur kitur. Greitai šis pamaldumas paplito. Šiluvos klebonas mons. Vaclovas Grauslys 1988 m. liudijo, kad kiekvieno mėnesio 13 dieną sumą koncelebruoja nuo 15 iki 25 kunigų. Kiekvieno mėnesio 13 dieną išdalijama 1 500–2 000 komunikantų.

³²⁹ LKBB. T. 2. Nr. 12. P. 229.

³³⁰ Pamaldumas Šiluvos Marijai. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=4>. Žiūrėta: 2013 05 17.

³³¹ Virbalas L. Tikinčiųjų dvasinis gyvenimas persekiojimo metais. P. 371.

³³² Labanauskas R. Eucharistijos bičiulių sąjūdis. 2004. Prieiga per internetą: <http://ramunas1970.blogas.lt/eucharistijos-biciuliu-sajudis-111.html>. Žiūrėta: 2014 03 12.

Mons. V. Grauslys atkreipia dėmesį, kad šis pamaldumas vis labiau plinta: pavyzdžiui, 1984 m. švenčiant kiekvieno mėnesio 13 dieną buvo išdalyta 28 900 komunikantų, t. y. 2 900 daugiau nei 1983 m.³³³.

Tradicija švęsti mėnesio 13 dieną negeso ir Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Tą dieną ypač meldžiamasi už Tėvynę Lietuvą, jos žmones. Išsivadavus iš sovietinės priespaudos, Švč. Mergelės Marijos Gimimo atleidai Šiluvoje tapo vienu svarbiausių religinio Lietuvos gyvenimo įvykių. 1991 m. rugsėjo 8 d. Šiluvoje, dėkojant Dievui už laisvės dovaną, dalyvaujant visiems Lietuvos vyskupams, tautos vadovams, kardinolas Vincentas Sladkevičius paaukojo Lietuvą Švč. Mergelės Marijos globai. Naują paskatą su viltimi kreiptis į Šiluvos Dievo Motiną lietuvių tautai suteikė išskirtinis popiežiaus Jono Pauliaus II apsilankymas Šiluvoje 1993 m. rugsėjo 7 d. Popiežius nuolankiai prisirišino prie akmens, ant kurio, kaip liudija tradicija, buvo pasirodžiusi Švč. Mergelė Marija su Kūdikiu ant rankų, ir jį pabučiavo. Bazilikoje popiežius Jonas Paulius II savo rankomis uždėjo aukso vainiką ant Švč. Mergelės Marijos statulos, kuri sovietiniais metais keliavo per lietuviškas išeivijos parapijas, maldaujant Lietuvai laisvės stebuklo. Tas stebuklas įvyko: kai popiežius apsilankė Šiluvoje, Lietuvą buvo ką tik palikę paskutiniai sovietų tankai.

Būdamas Lietuvoje, paskutinėje savo kelionės stotyje Šiluvoje – bazilikoje, susitikdamas su tikinčiais, popiežius Jonas Paulius II pamokslo metu per Žodžio liturgiją pasakė, kad iš „žavingos vietos“ – Marijai „skirtos ir visai Lietuvai brangios Šventovės“, atkeliavo čia, į Šiluvą, padėkoti Dievui, kad Lietuvos tautai davė jėgos įveikti tuos sovietinio laiko išmėginimus. Popiežius kvietė, kad čia prie „Marijos traukiąs pamaldumas, kuris šioje šventovėje toks nuoširdus ir garsus“, skatintų „sekti Dievo Motinos gyvenimu ir tikėjimu“. Šventasis Tėvas pabrėžė: „Bažnyčia žvelgia į Mariją, kurioje mato Motiną ir Pavyzdį. Į Mariją šiuo reikšmingu savo istorijos metu su pasitikėjimu gali žvelgti ir Lietuva. Švenčiausioji Mergelė žino tikruosius ir svarbiausius naujam gyvenimui atgimusios Tautos rūpesčius.“ Popiežius meldėsi į šventąją Šiluvos Mergelę, *Sanitas aegrotorum* – Ligonių sveikatą, sakdamas: su „virpuliu šiandien kreipiuosi į Tave kaip Visuotinės Bažnyčios Ganytojas. Slegiančios kančios ir ilgų išbandymų metais Tu nepaliovei žvelgusi į Lietuvą, Kryžių žemę. Štai atvykstu padėkoti šios tautos tikinčiųjų vardu: per Tavo užtarimą išmušė prisikėlimo ir vilties valanda šioje Tau pašvęstoje žemėje. Kanoje išprašei, kad Tavo Sūnus vandenį paverstų vynu. Padėk lietuvių tautai skausmingą praeities patirtį paversti džiugia ateitimi. (...) Stiprink lietuvių ryžtą klausyti Tavo Sūnaus Jėzaus žodžio; to gyvybės žodžio, kuris čia buvo pasėtas prieš amžius. Taikos Karaliene, gerbiama Šiluvos Šventovėje, pagelbėk šiems su pasitikėjimu į

³³³ Marijos dienos (kiekvieno mėnesio 13 d.). Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=25>. Žiūrėta: 2013 05 17.

Tave besikreipiantiems vaikams statyti savo ateities rūmą ne ant pasaulėžiūrų smėlio, bet ant Evangelijos uolos.“ Šventasis Tėvas tikino žmones, kad Marija, ilgus amžius saugojusi Lietuvą, nepaliks jos ir ateityje, tačiau turime sekti jos, „tikėjimo keliauninkės“ pavyzdžiu. Žinodamas, kad į Šiluvą atvykę pilgrimai patiria ypatingą Marijos globą, Visuotinės Bažnyčios galva savo kalboje drąsindamas ir melddamas akcentavo: „šioje žaliuojančių laukų apsuptoje Šventovėje Tu išklausi lietuvių prašymus ir surenki jų viltis. Duok jiems užsidegimo ir drąsos nugalėti materialinius ir moralinius sunkumus; padaryk vaisingus jų rankų ir proto darbus; apsaugok šeimų židinių džiaugsmą, visuomeninio gyvenimo vienybę, palaikyk ateities labai darbuotis pasiryžusią viltį.“ Taigi, popiežius, kuris, kaip skelbia jo ganytojiškame herbe įrašytas šūkis, buvo pasišventęs „Totus tuus“, t. y. „Visas Tavo“, Marijai, iš tiesų jautriai ir pagarbiai savo kalboje pabrėžė lietuvių meilę Šiluvos Dievo Motinai ir prašė: „Marija, visų lietuvių Motina, šios Tavęs besišaukiančios ir Tave mylinčios Tautos žvaigžde, melski už mus!“³³⁴

Į popiežių ir susirinkusių krepšis kardinolas Vincentas Sladkevičius atskleidė pamaldumo Marijai, eisenų į Šiluvą svarbą lietuvių tautos kelyje į laisvę:

Labai iškalbingas Apvaizdos mums duotas ženklas, kad būtent su atgijusiu Eucharistijos garbinimu ir pamaldumu Marijai glaudžiai susijęs sąžinės ir visuomenės atgimimas, laisvėjimo pradžia. Septintajame-aštuntajame dešimtmėčiuose katalikų, daugiausia jaunimo, atgailos ir maldos eisenos į Šiluvą, bendra šv. Rožančiaus malda, atsisteisimo už tautos nuodėmes mintis, kaip tikrasis kelias į vidinę laisvę, brandino Lietuvos Bažnyčios savimonę, skatino pasauliečių aktyvumą ir atsakomybę pagal Vatikano II Susirinkimo dvasią³³⁵.

Popiežiaus Jono Pauliaus II apsilankymui Šiluvoje atminti ant kalvelės miestelio pakraštyje 1994 m. buvo pastatytas kryžius. 2003 m. per Šilinės atlaidus popiežiaus Jono Pauliaus II lankymosi Šiluvoje 10-mečio proga arkivysk. Sigitas Tamkevičius pašventino Jono Pauliaus II namus. Juose mokosi ir gyvena kunigų seminarijos parengiamojo kurso seminaristai. Vasaros mėnesiais šiuose namuose vyksta kunigų ir pasauliečių rekolekcijos, konferencijos, seminarai, priimami pilgrimai. Šiluva ypač atsinaujino, kai 2008 m. joje buvo švenčiamas Švč. M. Marijos apsireiškimo 400 metų jubiliejus. Ta proga arkivyskupas S. Tamkevičius 2008 metus paskelbė Šiluvos Marijos metais³³⁶. Taip pat Jubiliejus iškilmeje Šiluvoje dalyvavo popiežiaus Benedikto XVI ypatingasis pasiuntinys Kelno arkivyskupas kardinolas Joachimasis Meisneris.

Benediktas XVI savo rašte dėl Šventojo Sosto pasiuntinio Šiluvos jubiliejuje paskyrimo rašė: „Teisinga, kad garbingojo Brolio Kauno arkivyskupo metropolito Sigitas Tamkevičiaus SJ bei kitų Lietuvos vyskupų kvietimu bei raginimu būtų deramai iškilmingai paminėta anksčiau

³³⁴ Liudykime Kristų: popiežiaus Jono Pauliaus II kalbos, pasakytos Lietuvoje 1993 m. rugsėjo 4–8 d. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1994. P. 85.

³³⁵ Popiežius ir Šiluva. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=17>. Žiūrėta: 2013 05 16.

³³⁶ Šiluvos šventovė. Prieiga per internetą: <http://www.kaunoarkivyskupija.lt/apie-siluva/>. Žiūrėta: 2013 05 17.

minėto įvykio keturių šimtmečių sukaktis, ypač rugsėjo 13–14 d. Šių iškilmių šventimas suteikia progą ir galimybę ne tik paminėti tą įvykį, bet ir sužadinti širdyse uolesnio tikėjimo dvasią³³⁷.

Tuo metu popiežiaus Jono Pauliaus II viešnagės Šiluvoje 15 metų sukakčiai paminėti buvo atidengtas jam skirtas paminklas naujojoje aikštėje, kuri į sakralią erdvę sujungė abi šventoves – Švč. M. Marijos Gimimo baziliką ir Apsireiškimo koplyčią. Piligrimų maldai dabar pasitarnauja aikštės Rožinio koplytstulpiai, o jų patogumui – atidarytas Piligrimų centras ir jame įrengtas Šiluvos istorijos muziejus³³⁸.

Šiluvos Dievo Motinos, nuo seno tituluojamos Ligonių sveikata, užtarimo, fizinio ir dvasinio išgydymo meldžiama piligrimų lankomose Ligonių dienose, kurios rengiamos paskutiniaisiais mėnesių penktadieniais. Ypač daug maldininkų atvažiuoja į Šiluvos Šilinės atlaidus. Jų išvakarėse, paskutinį rugpjūčio sekmadienį, maldininkai tradiciškai dviem eisenomis pėsčiomis į Šiluvą atkeliauja iš Tytuvėnų ir Raseinių pusės. Kasmet artėjant atlaidams skelbiama išsami dienų programa, kviečiami į atlaidus atvykti įvairias tarnystes, profesijas turintys, įvairaus amžiaus tikintieji. Todėl kiekvieną atlaidų dieną meldžiamasi įvairiomis aktualiomis intencijomis. Švenčiamos kariuomenės, policijos, medikų, kunigų, vienuolių, Bažnyčios institucijų, šeimų, vaikų, jaunimo, ligonių dienos. Atlaidų metu vyksta katechezės, konferencijos, kultūros programa. Kasmet rengiamas tarptautinis piligriminis žygis į Šilinės atlaidus iš Kryžių kalno.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarime Nr. 842 „Dėl Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms 2007–2013 metų programos patvirtinimo“ teigiama, kad Kryžių kalną kasmet aplanko per 350 tūkst. piligrimų ir turistų, Vilniaus Kryžiaus kelią (Vilniaus Kalvarijas) – per 150 tūkst., Žemaičių Kalvarijos baziliką ir Kryžiaus kelio koplyčias – per 100 tūkst., Pažaislio kamaldulių vienuolyno ansamblį – per 70 tūkst. žmonių, iš kurių per 10 tūkst. – piligrimai iš Lenkijos, o Šiluvos baziliką ir Apsireiškimo koplyčią vien per Šilinės atlaidus aplanko per 100 tūkst. tikinčiųjų³³⁹. R. G. Skrinckas (1999) teigė, kad į Šiluvą per atlaidus suvažiuoja per 100 tūkst. piligrimų (padalijama apie 50 tūkst. komunikantų)³⁴⁰. Taigi, didžiausi žmonių srautai plūsta į Šiluvą. Parapijos duomenimis, gegužės–rugsėjo mėnesiais Šiluvoje apsilanko nuo 300 iki 600 žmonių per dieną, Šilinės atlaidų dienomis išdalijama apie 50 tūkst. komunikantų³⁴¹.

³³⁷ Popiežiaus Benedikto XVI raštas dėl Šventojo Sosto pasiuntinio Šiluvos Jubiliejuje paskyrimo. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=114&nid=254>. Žiūrėta: 2013 05 17.

³³⁸ Šiluva šiandien. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=3>. Žiūrėta: 2013 05 17.

³³⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas Nr. 842 „Dėl Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms 2007–2013 metų programos patvirtinimo“. 2007 08 08.

³⁴⁰ Skrinckas R. G. Piligrimo vadovas. Po stebuklingas Marijos vietas. P. 31.

³⁴¹ Liutikas D. Lietuvos piligrimų vertybinės nuostatos. Soter: religijos mokslo žurnalas. 2008. 28 (56). Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. P. 172.

Šiandien Lietuvoje ko gero yra mažai žmonių, nežinančių ar negirdėjusių apie Švč. Mergelės Marijos apsišventimą ir didžiuosius Šilinės atlaidus, jau penktąjį šimtmetį vykstančius Šiluvoje, tyliame, šilų ir gojų apsuptame miestelyje Raseinių rajone. Kiekvieną rudenį nuo seniausių laikų to mažo miestelio, įsikūrusio viduryje Lietuvos, link pajuda būriai maldininkų. Vieni keliauja nuo Dubysos slėnio, kiti – iš priešingoje pusėje esančio kaimyninio miestelio. Kiekvienas ruduo subrandina Šiluvoje gausų maldininkų derlių. Taip pat kiekvieną mėnesio 13 dieną, ypač devynias dienas nuo rugsėjo 7-osios iki 15-osios, Šiluva sulaukia tūkstančių piligrimų ir visą savaitę alsuoja maldomis, giesmėmis ir Dievo garbinimu. Daug įvairių ligonių, apsilankusių Marijos apsišventimo vietos šventovėje, sugrįžo sveikesni. Daugelis patyrusių nelaimę ten buvo išklaustyti, daugeliui Dievo malonė suteikė ramybę, nušluostė ašaras ir pagydė. Galbūt dėl to Šiluvoje Marija nuo seniausių laikų yra vadina *Ligonių sveikata*.

Dievo Motinos apsišventimo įvykio prisiminimas ir gausios Marijai užtariant gaunamos malonės gaivino Lietuvos žmones ir padėjo jiems išsaugoti ištikimybę Kristaus Evangelijos nušviestam keliui. Šiluvoje atsiliepiama į Švč. Mergelės Marijos raginimą garbinti jos Sūnų, meldžiama kūno ir dvasios sveikatos. Dažnas čia atsigręžia į Dievą, atsinaujina dvasia.

1.3.4. Šiluvos Marijos apsišventimas – kvietimas į dvasinę piligrimystę

Vatikano II Susirinkimo dogminėje Konstitucijoje apie Bažnyčią „*Lumen gentium*“ kalbama, kad „šventoji Dievo tauta (...) tikėdama negali klysti ir šią ypatingą savybę atskleidžia per antgamtinį visos tautos tikėjimo jausmą“³⁴². Popiežius Pranciškus sako: „Dievo tautos tikėjimas paprastas, galbūt be didelių teologijos aukštumų, tačiau jame slypi neklystanti teologija, kylanti iš Šventosios Dvasios“, ir paaiškina: „Jei nori sužinoti, kas yra Marija, eik pas teologą, ir jis tau paaiškins. Tačiau jei nori sužinoti, kaip Marija myli, paklausk Dievo tautos, ir ji geriau tave išmokys“³⁴³.

Dievas siunčia Mariją į visą pasaulį, kad praneštų žinių savo tautai. Tai išties turi didžiulę įtaką tautoms evangelizuoti. Marija buvo ypač atvira Šventajai Dvasiai. Į ją žvelgiame tarsi į veidrodį, kad pamatytume ją ir save pačius, kam esame pašaukti. Krikščionio gyvenime daug sunkaus darbo, bet iš esmės būti krikščionimi – tai priimti mūsų išgelbėjimo dovaną. Savo homilijoje arkivyskupas S. Tamkevičius teigė: „Marijos vaidmuo Lietuvos gyvenime buvo

³⁴² *Lumen gentium*. 12.

³⁴³ Popiežiaus Pranciškaus homilija: „Prisiartinantys prie Bažnyčios turėtų rasti atidarytas duris, o ne tikėjimo kontrolierius“. Prieiga per internetą: http://lt.radiovaticana.va/news/2013/05/25/popie%C5%B4iaus_pranci%C5%A1kaus_%C5%A1e%C5%A1tadienio_homilija:_%E2%80%9Eprisiartinantys_pri/lit-695543. Žiūrėta: 2013 05 25.

milžiniškas. (...) Šiluvoje apsireiškusi Marija mažai kalbėjo, bet pasakė tai, kas svarbiausia: „Žmonės, garbinkite mano Sūnų, nes jis vienintelis gali jus išgelbėti!“³⁴⁴

Šiluva turėjo ir tebeturi trejopą reikšmę – religinę, kultūrinę ir prekybinę³⁴⁵. Jau spaudos draudimo laikais XIX a. Šiluva per atlaidus buvo ne tik dvasinis, bet ir kultūros centras. Ten buvo gausiai platinama lietuvių spauda, maldaknygės, elementoriai, liaudžiai skirtos populiarios vysk. M. Valančiaus ir S. Daukanto knygelės. Į Šiluvą atlaidų metu suvažiuodavo iki dviejų šimtų knygnešių, kurie iš Tilžės į Lietuvą slapta atgabendavo lietuviškos spaudos ir knygų. Nors nestigdavo ir caro žandarų, lietuviška knyga patekdavo į reikiamas rankas³⁴⁶. Šiluva, į kurią sugužėdavo tūkstančiai maldininkų, buvo puiki vieta ir gera proga lietuviškiems raštams paskleisti ir platinti, ryšiams su kitomis vietovėmis užmegzti.

XX a. pradžioje Šiluvoje buvo įkurta pirmoji Lietuvoje labdaros draugija pavargėliams šelpti, viena pirmųjų vargšų prieglaudų³⁴⁷. Kiekviename amžiuje Šiluva vis labiau garsėja kaip piligrimystės vieta, nes į ją vis nenustoja keliauti minios žmonių. Gyvoji pamaldumo tradicija Šiluvoje atskleidžia, kaip giliai į žmonių atmintį yra įsirėžusi Dievo Motinos žinia garbinti jos Sūnų, kokios atkaklios pastangos dedamos visais laikais, siekiant ją garsinti.

Tarpukariu atgavus nepriklausomybę buvo siekiama Šiluvos šventovę paversti dideliu dvasiniu, religiniu centru, panašiu į Lurdo šventovę, esančią Prancūzijoje. Tam tikslui buvo parengtas Šiluvos plėtojimo projektas, tačiau spėta pastatyti tik baltąjį obeliską – Šiluvos Marijos apsireiškimo koplyčią³⁴⁸.

Dvasiniai vaisiai visuomet priklauso nuo žmogaus atviro bendradarbiavimo su Dievu. Svarbiausias siekis – Dievo garbė ir mūsų šventumas. Ši evangelinė dimensija yra visa ko pagrindas – žmogaus prasmingo gyvenimo, santuokinės meilės, kunigiškosios ir vienuolinės tarnystės, evangelizacijos ir katechezės, parapijos sielovados ir pilietinės atsakomybės visuomenėje. Tuo siekiama padėti kiekvienam atsiverti Dievo malonei, kartu su kitais patirti tikėjimo prasmę ir džiaugsmą, atnaujinti požiūrį į savo parapijos bendruomenę, pajusti ir suvokti gyvenimo vertę, krikščionio uždavinius šiandienos visuomenėje.

Ne tik visais praėjusiais šimtmečiais, bet ir šiandien Marija kreipia žmonių širdis ir mintis į Kristų, žmonių Gelbėtoją, kuris yra Kelias, Tiesa ir Gyvenimas. Tai – kartu kvietimas būti ir priešintis praktiniam materializmui ir ateizmui, primityviai vartotojiškai kultūrai.

³⁴⁴ Tamkevičius. S. Marijos vaidmuo Lietuvos gyvenime milžiniškas. Šiluvos žinia. Kauno arkivyskupijos kurija. 2008. Nr. 5.

³⁴⁵ Kviklys B. Šiluva. Lietuvos bažnyčios. T. 3: Kauno arkivyskupija. Chicago: Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla. 1983. P. 406.

³⁴⁶ Šiluva šiandien. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=3>. Žiūrėta: 2013 05 17.

³⁴⁷ Gudžinskienė D. Palaiminta žemė ir jos vaikai. Katalikiškas mėnraštis šeimai. Artuma. 2008. Nr. 9. P. 14.

³⁴⁸ Šiluvos šventovė. Prieiga per internetą: <http://www.kaunoarkivyskupija.lt/apie-siluva/>. Žiūrėta: 2013 05 17.

Kauno arkivyskupas S. Tamkevičius, rengdamas tikinčiuosius minėti 2008 m. Šiluvos jubiliejų, kalbėjo, kad Marijos apsireiškimo „įvykis gali atrodyti labai tolimas, todėl neaktualus XXI a. žmogui. Taip mąstyti galima tik neįsigilinus į Dievo Motinos apsireiškimo Šiluvoje esmę. Net sovietmečiu nebuvo tiek pavojaus prarasti tikėjimą kaip šiandien. Žmonės meldžiasi pinigams, kuria naujus stabus – grožio karalienes ir šou žvaigždes, religija tampa krepšinis, o moralinis nuosmukis galutinai užmerkia sielos akis, kad jos nematytų Dievo šviesos. Net tikintys žmonės, stokodami pasitikėjimo Kristaus Bažnyčia, dažnai blaškosi tarp prietarų, reinkarnacijų ir naujųjų „apsireiškimų“³⁴⁹.

Artėjant prie išvadų galima pabrėžti, kad kelionė su giesme ir malda į Švč. Mergelės Marijos Gimimo atlaidus, nuoširdus dalyvavimas juose, švenčiant šv. Mišias, priimant Sutaikinimo sakramentą, savo rūpesčių patikėjimas Marijai meldžiantis prie garsaus jos paveikslo bei jos apsireiškimo vietoje – visa tai yra ne tik bendrojo pamaldumo, bet ir pamaldumo Šiluvos Mergelei ženklai. Nuo seno Šiluvoje ypač daug būdavo išklausa išpažinčių ir išdalijama komunikantų. Tad nepamainomas piligrimų pavyzdys – Švč. Mergelė Marija. Iš jos piligrimai mokosi keliauti su tikėjimu, viltimi ir meile, įsiklausydami į Dievo žodį, švęsdami sakramentus ir mokydamiesi dovanoti save kitiems. Kun. Stasys Yla rašė: „stebint iš arti didžiųjų atlaidų metu Šiluva atsiveria nauju sutelktiniu veidu, kurį sunku iš karto net apžvelgti“. Tas veidas, pasak jo, „nėra vien tik Šiluvos ir Žemaitijos, bet visos Lietuvos“³⁵⁰.

Daug prisidėjęs, kad Šiluva iš naujo atgimtų šiuo nepriklausomybės laikotarpiu ir taptų moderniu piligrimystės centru, žvelgdamas į ateitį, Kauno arkivyskupas S. Tamkevičius teigė: „Manau, kad ateityje Šiluva bus labai panašus dvasinis centras, kokį šiandien turi Fatima Portugalijoje ar Lurdas Prancūzijoje, nes Marijos apsireiškimas Šiluvoje ne mažesnės vertės. Ir jeigu ne sovietmetis, tai šiandien Šiluva būtų labai plačiai pasaulyje žinoma vieta. Ir aš džiaugiuosi, kad per visą šį Nepriklausomybės laikotarpį matau augančią Šiluvos reikšmę, nes šiandien Šiluvą suranda piligrimai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš kitų Europos bei Amerikos šalių“³⁵¹.

Apžvelgiant piligrimystės vertybių raišką ir siejant jas su Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vieta, reikėtų išryškinti, kad pastoracijoje vertybinės piligrimystės motyvai priklauso nuo pačių piligrimų gyvenimo istorijos, patirties, gyvenimo būdo, socialinės ir kultūrinės įtakos. Piligrimystė tampa vertybine kelione, pasižyminčia aiškiu kelionės tikslu bei vertybinėmis nuostatomis, skatinančiomis tą tikslą pasiekti. Piligriminėje kelionėje įgyjama išskirtinių potyrių ir gyvenimo patirtis: religinis pamaldumas, tradicijų laikymasis,

³⁴⁹ Tamkevičius S. „Apsireiškusi Dievo Motina pakvietė garbinti savo Sūnų...“ Šiluvos žinia. Kauno arkivyskupijos kurija. Nr. 1. 2007. P. 1.

³⁵⁰ Yla S. Šiluva Žemaičių istorijoje. Kaunas. 2007. P. 21–22.

³⁵¹ Ramanaukas D. Dokumentinis filmas „Kelias į Šiluvą“. Kauno arkivyskupijos kurija. 2008.

bendruomenės svarba, pasišventimas. Jos metu stiprėja noras ieškoti gyvenimo atramos, nekintančių gairių ir vertybių sistemų, didesnės palaimos pasiekus tikslą.

Šiluvos piligrimai turi viltį išspręsti dvasines ar fizines problemas, sustiprinti tikėjimą. Glaudesnio santykio su Dievu paieška, siekis padėkoti Dievui už patirtas malones, atlikti atgailą, pelnyti atlaidus, atsinaujinti dvasiškai. Nežiūrint to, kad tapti piligrimu dažnai reiškia atsisakyti patogaus gyvenimo būdo, apriboti kasdienes įpročius, vis dėlto piligrimystės patirtis turi įtakos psichologiniams ir fiziniams piligrimo gyvenimo aspektams – sveikatai, savijautai ir dvasiniam gyvenimui.

Piligrimystės patirtis keičia piligrimo gyvenimą, vertybes, pasaulėžiūrą, santykį su žmonėmis. Patirtas santykis su Marija suteikia piligrimo gyvenimui prasmę ir kryptį, galimybę priimti įvairius sprendimus, todėl tai gali būti suvokiama kaip tam tikras gyvenimo pašaukimo suvokimas ir dvasinis ugdymas.

Apibendrinant disertacijos 1 skyrių galima teigti, kad apsireikšdamas Dievas išeina iš savo slėpinio bei kuria tarpasmeninį santykį su žmogumi, o pavesdamas skelbėjų žodžiams per istorinius įvykius perteikti Kūrėjo valios prasmę ir palikdamas kūrinui laisvę pasirinkti, galiausiai trokšdamas užtikrinti bendrystę, sudaro abi puses įpareigojančias sandoras ir taip atskleidžia ne tik save, bet ir išganymo planą visai žmonijai.

Naujajame Testamente Kristus tampa autentiška, tikrąja, galutine teofanija, kur Dievas, begalinės meilės veiksnys, yra čia pat, Jį galima istoriškai patirti per žmogystę, išpildžiusią senuosius pažadus ir užantspaudavusią Sandorą, kuri niekada nebus atšaukta. Toji teofanija tapo amžinojo gyvenimo laidu visiems, kurie Kristų tiki.

Per Kristų galutinai apsireiškęs ir išganymą atnešęs Dievas palieka sau teisę įsikišti į istoriją, ne prievartaudamas ją, o išlaisvindamas iš ribotumų, nes žmogus negali griežtai apriboti Viešpaties veikimo būdų, bet turi nuolat stengtis atpažinti Jo balsą ir su dėkingumu atsiliepti. Nors niekas nėra įpareigotas tikėti koku nors privačiu autentišku apreiškimu taip, kaip tikima tikėjimo tiesomis, ir nors Bažnyčia suvokia, kad naujų apreiškimų pripažinimas nesustiprins ir nepapildys Apreiškimo turinio, vis dėlto naudojasi jais siekdama pagyvinti tikėjimą bei atsiverti geriems vaisiams, kad tam tikru istorijos laikotarpiu pilnatviškiau išgyventų Kristaus Apreiškimą.

Iš šios disertacijos dalies galima aiškiai matyti, kad Šiluvos žinia lyg stebuklas veikė ne tik praeities piligrimus, skatindama pamaldumą Marijai bei stiprindama piligrimystę, ir davė gausių vaisių visos Bažnyčios Lietuvoje evangelizacijoje, bet ir perdavė Evangelijos žinią, kuri veikia šių dienų maldininkus. Žvelgiant iš dabarties perspektyvos, mažas Šiluvos miestelis, pasižymintis maža infrastruktūra ir kitais mažais dalykais, vis dėlto lemia didelius pokyčius. Bandoma paaiškinti, kad Šiluvos Marijos apsireiškimo vieta piligrimus traukia vien dėl įvairaus

laipsnio pagijimų, tačiau kituose disertacijos skyriuose išryškėja, kad visiškai išgyti nėra pats svarbiausias siekis Šiluvoje. Iškilis ir kitų – dvasinių – aspektų: maldininkams ne mažiau svarbu priimti ligą bei kančią ir suprasti jos prasmę, pajusti neįkainojamą sąžinės palengvėjimą, atgauti ar atnaujinti tikėjimą, atgailauti už nuodėmes. Tai padėjo atskleisti kitoje disertacijos dalyje aptariamai empiriniai tyrimai.

Egzistuoja daug veiksnių, visų jų neįmanoma nuspėti. Žvelgiant į tam tikrus dėsningumus, minėtas stebuklingas Šiluvos įvykis galbūt niekada nebus pasikartos, bet jį paaiškiname matydami vienokias ar kitokias bendras tendencijas, leidžiančias atnaujinti priežastinę įvykių grandinę ir tuos stebuklingus įvykius interpretuoti nesugriaunant jų stebuklingumo.

2. EMPIRINIO TYRIMO „ŠVČ. M. MARIJOS APSIREIŠKIMO ŠILUVOJE VAIDMUO TIKINČIŲJŲ EVANGELIZACIJAI“ METODOLOGIJA IR ORGANIZAVIMAS

2.1. Empirinio tyrimo dizainas ir proceso organizavimas

2.1.1. Tyrimo logika ir etapai

Disertacijoje aptariamo empirinio tyrimo (žr. 4 pav.), atlikto 2012–2014 m., tikslas – nustatyti Švč. M. Marijos apsireiškimo Šiluvoje vaidmenį tikinčiųjų evangelizacijai ir empiriškai pagrįsti minėtą reiškinį – buvo pasiektas keliais etapais.

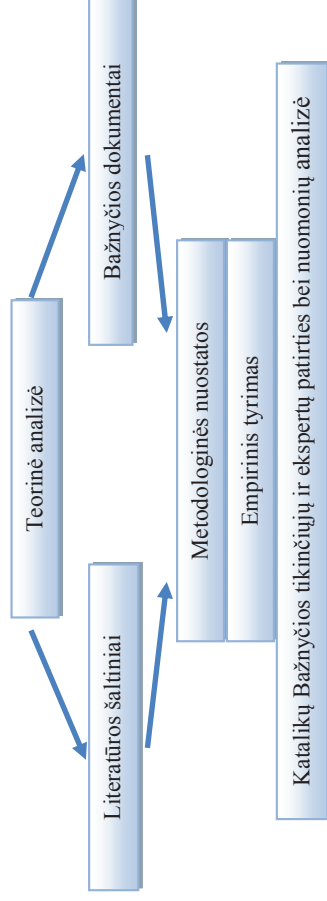
I etape buvo atliktas teorinis tyrimas, kuriame pateikta Šventojo Rašto ir Magisteriumo iškeliamą Marijos apsireiškimų autentiškumo svarba, atskleidžiant jų vaidmenį pastoracijai. Taip pat išryškinta Šiluvos piligrimystė rezistencijoje ir Švč. M. Marijos apsireiškimo žinios sklaida pamaldumo srityje ir atlaidų tradicijoje.

II etape, 2012 m., buvo atliktas I kokybinis tyrimas *Tikinčiųjų liudijimai*, kurio metu buvo analizuojami rašytiniai tekstai iš mons. E. Simaškos rankraščio „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą“.

III etape, 2013–2014 m., buvo atliktas II tyrimas *Piligrimų motyvai, įgyta dvasinė patirtis ir jos pritaikomumas*, kurio metu apklausa buvo vykdoma raštu ir elektroniniu paštu, naudojant įvertinamojo tipo klausimyną. Buvo atliktas kiekybinis-kokybinis tyrimas nacionaliniu lygmeniu, siekiant atskleisti įvairaus amžiaus tikinčiųjų nuomonę apie dalyvavimą atlaidų savaitėje Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietoje. Anketinė apklausa buvo pateikta organizacijoms, draugijoms, kurioms būdinga piligrimystė į Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietą.

IV etape, 2014 m., buvo atliktas III tyrimas *Ekspertų nuomonė*, kuriuo buvo siekiama nustatyti ekspertų, aktyviai prisidedančių prie piligrimystės organizavimo, nuomonę apie apsireiškimo prasmės stiprinimą tikintiesiems evangelizuoti.

V etape buvo sukurta piligrimų, vykstančių į Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietą, *tinklaveika*, atskleisti sąlyčio taškai ir jų sąsajos tarp įvairių bendruomenių, grupių ar organizacijų vyskupijose, kuriose telkiasi piligrimystėje vykstant į Šiluvos Šilinės atlaidus.

2012 m.
1 tyrimas – kokybinis tyrimas *Tikinčiųjų liudijimai*, kurio metu siekta atskleisti piligrimų patirtas malones, gautas užžariant Švč. M. Marijai.

Išanalizuoti 172 malonių atvejai iš mons. E. Simaškos rankraščio „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užžiarimą“.

2013–2014 m.
2 tyrimas – kokybinis- kiekybinis tyrimas *Piligrimų motyvai, įgyta dvasinė patirtis ir jos pritaikomumas*

Tyrimo dalyvavo atsitiktinai parinkti 303 respondantai, kurie yra lankęsi Šiluvoje, iš visų Lietuvos vyskupijų, priklausantys įvairioms bažnytinėms bendruomenėms ar organizacijoms bei pavieniai asmenys, joms nepriklausantys.

2014 m.
3 tyrimas – kokybinis tyrimas *Ekspertų nuomonė*, kurio metu siekta nustatyti ekspertų, aktyviai prisidedančių prie piligrimystės organizavimo, nuomonę apie apsiųskimo prasmės stiprinimą tikintiesiems evangelizuoti.

4 tyrimas – tinklaveikos tyrimas.
Į Šiluvos Švč. M. Marijos apsiųskimo vietą vykstančių vyskupijų tikinčiųjų ir piligrimystėje dalyvaujančių organizacijų tinklų sukūrimas.

Ieškoma sąlyčio taškų ir jų sąsajų tarp įvairių bendruomenių, grupių ar organizacijų vyskupijose, kurios telkia piligrimystėje vykstant į Šiluvos Šilinės atlaidus.

Interviu apklausoje dalyvavo 8 informantai iš 7 vyskupijų, turintys patirties organizuoti Šiluvos atlaidus ar telkti piligrimus į Šiluvą.

Išvados
Rekomendacijos

4 pav. Tyrimo dizaino schema

2.1.1.1. Tyrimo *Tikinčiųjų liudijimai* metodika ir organizavimas

Tyrimo metodas. Šiuo tyrimu siekiama atskleisti ir platesniame kontekste suprasti piligrimų patirtas malones, gautas užtariant Švč. M. Marijai, interpretuoti asmenų patirtis (tokias, kokias jas perteikia asmenys pasakodami), taip pat atskleisti patirties reikšmę patiems asmenims ir per tai – pastoracijai. Tyrime buvo taikomas kokybinis fenomenologinis naratyvo metodas. Naratyvinis požiūris yra ir fenomenas, ir metodas. Naratyvas – tai pasakojimas, logiškai struktūruota įvykių seka, kuria apibūdinami tam tikri faktai, įvykiai, aplinkybės ir pan. Ši socialinių tyrimų strategija remiasi tyrimo dalyvių pasakojimais apie savo (ir kitų asmenų, visuomenės institucijų) veiklą, sukauptą patirtį, išgyvenimus³⁵².

Fenomenologiniu tyrimu siekiama aprašyti, suprasti, kaip skirtingi asmenys patiria tam tikrą reiškinį (fenomeną), kokių prasmų jam suteikia. Taigi, pasakojimų analizė nusako naratyvinio tyrimo esmę, todėl šiame tyrime naratyvas apima ne tik pasakojimą apie įvykį, bet ir individo jausmus, nuomonę, vertinimus.

Tiriamoji medžiaga. Buvo analizuojami rašytiniai tekstai apie patirtas malones, gautas užtariant Švč. M. Marijai. Buvo pasitelktas Šiluvos muziejuje laikomas mons. E. Simaškos rankraštis „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą“. Šiuo patirtų malonių Šiluvos Marijos apsisireiškimo vietoje naratyviu tyrimu siekiama suprasti ir paaiškinti, platesniame kontekste interpretuoti individų patirtis (tokias, kokias jas pateikia individai pasakodami), taip pat atskleisti patirties reikšmę patiems individams ir per tai – pastoracijai.

Tyrimo data – 2012 metai.

Tyrimo eiga. Tyrimas atliktas keliais žingsniais.

Pirmasis žingsnis – užrašytų liudijimų skaitymas. Išanalizuota 172 malonės, patirtos XX a. pr. – XXI a. pr.

Antrasis žingsnis. Nagrinėjant liudijimus buvo išskirtos keturios patirtų malonių grupės: ***pirmoji grupė*** – tai *sveikatos atgavimo, pagerėjimo, ligos išnykimo malonės*, gautos, žmogui asmeniškai kreipusis į Šiluvos Mariją dėl savojo gėrio. Pasakodami išgyvenimus, liudininkai daug dėmesio skyrė tam, kad, padedant Marijai, Šiluvoje ženkliai išnyko ligos simptomai ar stebuklingu būdu buvo atgauta sveikata. ***antroji grupė*** – tai *malonės kito asmens intencija*, pavyzdžiui, pagijimas, kai kas nors pavedė sergančius žmones Šiluvos Dievo Motinai Marijai, už juos meldėsi, kad pasitrauktų liga. ***trečioji grupė*** – *suvokto pašaukimo malonės*:

³⁵² Moen T. Reflections on the Narrative Research Approach. International Journal of Qualitative Methodology. 5 (4), Article 5. 2006. Prieiga per internetą: http://www.ualberta.ca/~iiqm/backissues/5_4/html/moen.htm. Žiūrėta: 2013 05 20.

žmogus surado savo gyvenimo kelią, paprašęs Šiluvos Mergelės pagalbos. *Ketvirtoji grupė – neįvardytos malonės*, kurias žmonės paliudija, bet konkrečiai nepapasakoja.

Naratyvinis reiškinių suvokimo būdas

Ryšys tarp žmogaus patyrimo ir kalbos neišmatuojamas. Remiantis naratyviniu tyrimu, žmogus, siekdamas sukurti gyvenimo įvykio ar savo patyrimo reikšmę, stengiasi jį verbalizuoti. P. Copley³⁵³ teigia, kad žmogus kiekvieną gyvenimo akimirką seka istorijas sau ir kitiems, siekdamas apčiuopti įvykius ir išgauti patyrimo aspektų. T. R. Sarbinas³⁵⁴ papildo, kad žmogus mąsto, priima, įsivaizduoja, sąveikauja ir priima moralinius sprendimus atsižvelgdamas į naratyvo struktūrą. Savo mintims išreikšti suaugę mes net nesusimąstydami konstruojame įvykių ar skaudžių išgyvenimų reikšmes. Vadinasi, siekdamas papasakoti savo patyrimą, žmogus stengiasi kuo tiksliau perteikti specifinę jo reikšmę. Interpretuodami reikšmės formavimo būdus, galime labiau pažinti ir suprasti, ką žmogui teko išgyventi vienoje ar kitoje situacijoje³⁵⁵.

Taigi, naratyvas suprantamas kaip sakinys ar rašytinis tekstas, kuriame pateikiamas individo (sava patirtimi grindžiamas) pasakojimas, istorija apie chronologiškai susijusius įvykius (-į) ar veiklą³⁵⁶. Naratyvas apima ne tik pasakojimą apie įvykį ar veiklą, bet dažniausiai ir individo jausmus, nuomonę, vertinimus. Anglų kalbos žodžio „narrative“ artimiausias lietuviškas atitikmuo – „pasakojimas“. Taigi, pasakojimų analizė atskleidžia naratyvinio tyrimo esmę. Naratyvas gali būti išprovokuotas tyrėjo klausimų arba atsirasti natūraliai ir tyrėjo būti išgirstas stebint³⁵⁷.

Naratyvinių tyrimų pirmtakais laikytini Čikagos mokyklos sociologai, kurie XX a. pirmojoje pusėje (3–4 dešimtmečiuose) ėmė tirti žmonių gyvenimo istorijas ir kitus asmeninius dokumentus. Jie ir vėlesni pasekėjai savo darbuose parodė, kad gyvenimo istorijos, biografijos duoda daug vertingos informacijos apie tai, kaip formuojasi ir vėliau transformuojasi ištisos socialinės klasės, kaip organizuojamas individų socialinis gyvenimas³⁵⁸. Ankstyvieji antropologiniai naratyviniai tyrimai buvo skirti kultūros faktams suprasti ir aiškinti. XX a. viduryje antropologų dėmesys nukrypo nuo kultūros studijų prie individo, patiriančio kultūrą, studijų. Naratyviniai tyrimai antropologijoje taip pat buvo naudojami kaip būdas sužinoti, kaip

³⁵³ Copley P. Narrative. New York: Routledge. 2001. P. 44.

³⁵⁴ Sarbin T. R. Narrative as a Root Metaphor for Psychology. In: Narrative Psychology. The Storied Nature of Human Conduct. Ed. T. R. Sarbin. New York: Praeger Press. 1998. P. 22.

³⁵⁵ Hänninen V. A Model of Narrative Circulation. Narrative Inquiry. 2004. 14 (1). P. 69–85.

³⁵⁶ Creswell J. W. Narrative Research Designs. Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education. 2008. P. 53–54.

³⁵⁷ Chase S. E. Narrative Inquiry: Multiple Lenses, Approaches, Voices. In: The Sage Handbook of Qualitative Research. Eds. Denzin N. K., Lincoln Y. S. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 2005. P. 5.

³⁵⁸ Ten pat. P. 5.

savo kultūrą ir kasdienį gyvenimą supranta ir aiškina patys kultūrinės grupės nariai (svarbi ne tyrėjo interpretacija, o autentiškas kultūrinės grupės nario pasakojimas)³⁵⁹.

E. Brunerio ir D. E. Polkinghorne'o³⁶⁰ teigimu, viena iš visuomenės reiškinių pažinimo revoliucijų kilo supratęs, kad yra du minčių veikimo būdai. Kiekvienu iš jų konstruojant socialinę tikrovę, savitai struktūruojamos žmonių patirtys. Vienas iš šių būdų – paradigmatis (angl. *paradigmatic*), loginis-mokslinis, kurį, atsižvelgiant į bendrus žmogaus elgesio principus, sudaro loginiai argumentai ir veiksmų generalizacija. Taip konstruojami beveik visi kiekybiniai ir kai kurie kokybiniai tyrimai. Kitas būdas – naratyvinis (angl. *narrative*). Juo grindžiami kokybiniai tyrimai, išryškinantys istorijas apie specifinius reiškinius ir žmogaus išgyvenimus. Abu minčių veikimo būdai pasižymi operaciniais principais ir specifinėmis patikrinimo procedūromis. Paradigmatis veikimo būdas gali būti kritikuojamas dėl universalumo ir objektyvumo, o naratyvinis – dėl įtikinamumo arba subjektyvumo³⁶¹.

Taigi, toliau darbe pagrindinis dėmesys skiriamas piligrimų, atvykstančių į Šiluvos apsiareiškimo vietą, išgyvenimams bei tikėjimo liudijimams apžvelgti, todėl piligrimų patirtis nagrinėjama naratyviniu minties veikimo būdu. Reikėtų pažymėti, kad šis būdas naudojamas ne tik socialinei tikrovei apie reiškinį iš tyrimo duomenų sukonstruoti, bet ir vyraujančioms reiškinio sampratoms analizuoti. Anot E. Brunerio, reikšmės (angl. *meaning*) konstravimo „produktams“ dažnai įtakos turi kultūros ir visuomenės suvokimo principai³⁶². Įprastai Vakarų kultūra ir visuomenės reiškiniai yra persmelkti kultūros ir mokslo žinių. Jie dažnai priimami kaip viena teisybės forma, kaip turintys nepajudinamą statusą arba kaip vyraujanti tiesa³⁶³. Siekdamas sukurti vyraujančią tiesą, žmogus įsitraukia į selektyvinį procesą, t. y. atskiria žinias (alternatyvią informaciją), kurios neatitinka vyraujančios istorijos reikšmės³⁶⁴. Taikant naratyvo metodą bus galima įsitikinti, ar teisingai suprantamos piligrimų patirtys, jų vyraujančios tiesos darbe bus įvardijami kaip vyraujantys naratyvai.

Šiais laikais bandant suprasti Marijos apsiareiškimus, vertėtų žinoti piligrimo gyvenimo patirtis bei nuostatas, tai, kas traukia maldininkus į šias vietas, ko labiausiai tikimasi ir išgyvenama prisilietus prie Marijos teikiamos žinios. Šis naratyvo metodas pasirinktas todėl, kad būtų galima labiau įsikverbti į Šiluvoje apsilankančio individo protą, emocijas ir dvasią, į

³⁵⁹ Lewis O. *The Children of Sánchez. Autobiography of a Mexican Family*. New York: Random House. 1961. P. 31.

³⁶⁰ Bruner E. *Ethnography as Narrative*. In: *The Anthropology of Experience*. Ed. V. Turner, E. Bruner. Chicago: University of Illinois. 1986. P. 139–158; Polkinghorne D. E. *Narrative Configuration in Qualitative Analysis*. In: *Life History and Narrative*. Ed. J. A. Hatch, R. Wisniewski. London, Washington: The Falmer Press. 1995. P. 5–24.

³⁶¹ Hanninen. V., Koski-Jannes A. *Narratives of Recovery from Addictive Behaviours*. *Addiction*. 1999. 94 (12). P. 1837–1848.

³⁶² Bruner J. *Acts of Meaning*. Cambridge: Harvard University Press. 1990. P. 169.

³⁶³ Payne M. *Narrative Therapy*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 2006. P. 65.

³⁶⁴ White M., Epston D. *Narrative Means to the Therapeutic Ends*. New York: W. W. Norton & Company. 1990. P. 128.

jo vertybes, pasaulėžiūrą ir tradicijas, į moralines ir asmenines problemas, ankstesnes ir dabartines patirtis. Tad naratyvai tampa būdu toms išgyventoms patirtims suprasti ir padeda kryptingai plėtoti pastoraciją, kuri įgalina teisingai priimti Bažnyčios vykdomą evangelizaciją.

2.1.1.2. Tyrimo *Piligrimų motyvai, įgyta dvasinė patirtis ir jos pritaikomumas metodika ir organizavimas*

Tyrimo duomenų surinkimo metodas. Tyrimu buvo siekiama atskleisti piligrimų motyvus dalyvauti Šiluvos Švč. M. Marijos atlaiduose, jų metu įgytą dvasinę patirtį ir jos pritaikomumą sugrįžus į savą vietinę bendruomenę. Šiam tikslui įgyvendinti buvo taikomas kiekybinis anketavimo metodas; apklausa vyko raštu. Ja siekta nustatyti įvairaus amžiaus piligrimų poreikį dalyvauti Šiluvos atlaiduose. Naudotas tyrimo instrumentas – klausimynas. Anketinės apklausos privalumas tas, kad eliminuojamas tyrėjo asmenybės poveikis, o jeigu to padaryti neįmanoma, yra galimybė įvertinti tyrėjo įtaką tyrimo rezultatams³⁶⁵. Statistinei duomenų analizei atlikti buvo taikomi aprašomosios statistikos procentinių dažnių skaičiavimo ir palyginimo metodai.

Kokybinės dalies klausimai yra nukreipti į respondento giluminį supratimą apie Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimą, poveikį jų asmeniniam gyvenimui, pamaldumo stiprinimui ir kt.

Tyrimo etika. Vykdam tyrimą, buvo laikomasi pagrindinių socialiniams tyrimams keliamų etikos principų, užtikrinančių pusiausvyrą tarp tyrėjo siekio gauti aktualios informacijos ir tiriamųjų saugumo. Tad empirinis tyrimas buvo atliekamas laikantis savanoriškumo ir geranoriškumo, privatumo ir pagarbos, teisingumo, anonimiškumo, konfidencialumo principų³⁶⁶. Tyrimo dalyviai, sužinoję apie tyrimą, turėjo galimybę laisvai apsispręsti, ar jame dalyvaus (nebuvo daromas tiesioginis ar netiesioginis spaudimas). Tiriamiesiems buvo pateikta visa ir tiksli informacija apie tyrimo esmę. Kiekybinės-kokybinės apklausos klausimai buvo suformuluoti taip, kad atskleistų tiriamųjų požiūrį į tyrimo objektą, o ne primestų pageidaujamą požiūrį ar klaidintų. Tyrimo dalyviams buvo naudinga ir įdomu pasidalyti savo patirtimi iš Šiluvos piligrimystės.

Tyrimo data – 2013–2014 metai.

Tyrimo eiga. Tyrime buvo apklausiami visi norintieji pasidalyti buvimo Šiluvoje patirtimi. Pirmiausia siekta nustatyti parapijų organizacijas ir grupes bei pavienius žmones, kurie, dalyvaudami tyrime, padėtų labiau atskleisti fenomeno aspektus. Tad kvietimas dalyvauti apklausoje buvo teikiamas dvasininkams, vienuoliams, katalikiškoms organizacijoms, parapijų

³⁶⁵ *Bitinas B.* Edukologinis tyrimas: sistema ir pokyčiai. Vilnius: Kronta. 2006. P. 81.

³⁶⁶ *Tidikis R.* Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius. 2003. P. 597.

bendruomenių aktyviems nariams, pavieniams piligrimams, kurie yra buvę Šiluvoje. Anketa buvo sudaryta iš trijų dalių: kiekybinės dalies (demografiniai duomenys bei įsitraukimas į pastoraciją) ir kokybinių atvirų klausimų. Demografinių duomenų bloke norėta išsiaiškinti apklausos dalyvio amžių, lytį, užimtumo statusą, iš kurios jis yra vyskupijos, organizacijos ar bendruomenės. Antrąjį klausimų bloką sudarė šešios dalys uždarytų klausimų, prie kurių buvo galima įrašyti konkretų atsakymą: dalyvavimas Šiluvos atlaiduose, įsitraukimas į pastoracinę veiklą, nuomonė apie pasirinktas intencijos dienas bei piligrimystę į Marijos apsireiškimo vietas, esančias tiek Lietuvoje, tiek Europoje. Trečiąjį klausimų bloką sudarė keturi atvirieji klausimai be pateiktų atsakymų (juos galėjo įrašyti pats respondentas) bei vienas uždarys klausimas, ties kuriuo buvo galima įrašyti konkretų atsakymą (žr. 1 priedą).

Tyrimo duomenų analizės metodas. Tyrimas grindžiamas kiekybinio ir kokybinio tyrimų dermės strategija. Kiekybiniu tyrimu siekta nustatyti tikrąsias tendencijas, statistinę tiesą, todėl surinkti tyrimo duomenys buvo analizuojami statistiškai, nustatyti demografiniai rodikliai, užimtumo statusas, bendruomeniškumas, lankymosi dažnumas, įsitraukimo į pastoracinę veiklos ir asmeninio maldingumo praktikos rodikliai, intencijų dienų pasirinkimas atlaiduose, reikšmingi pasirinkimai juose, lankymasis kitose Marijos apsireiškimo vietose, atsiliepimo į prašymus dažnumas. Analize norėta suprasti, kaip tarpusavyje sąveikauja piligrimai, kaip šios sąveikos metu dalijamasi Marijos apsireiškimo žinia, maldingumo praktikomis, per kurias bendrystės patirčiai suteikiama įvairių reikšmių. Tyrime buvo susitelkta į Marijos apsireiškimo žinios paliestus piligrimus, jau 400 metų besitęsiančias ir liudijimais patvirtinamas malones, kurios kartų kartomis nenutrūkstamai skleidžiasi per visą Bažnyčią Lietuvoje. Kiekybinei turinio analizei atlikti duomenys buvo apdorojami programa SPSS.

Kokybinio tyrimo metodologijos pasirinkimą lėmė tai, kad analizuojama problema nauja ir iki šiol nebuvo tyrinėta pastoracinėje plotmėje. Šis tyrimas įgalina suprasti, kaip Šiluvos piligrimai suvokia ir konstruoja telkimosi apie Marijos apsireiškimo vietą tikrovę, kaip jų kuriamos prasmės lemia jų elgseną. Kokybinio tyrimo metodo pagrindas – fenomenologinis požiūris, apibūdinantis piligrimų santykį su Dievo Motina ir pasitikėjimu ja. Tyrimo centre – analizuojamo reiškinio pažinimas įžvelgiant situacijos išskirtinumą ir vertingumą. Kokybinio tyrimu siekta detaliai apibūdinti nagrinėjamą temą, subtiliai atskleisti situacijas ir Šiluvos piligrimų požiūrius, nuostatas, paliekant tyrėjui teisę spręsti, kurie duomenys validūs. Taigi kokybinis tyrimo metodas geriau atskleidžia tiriamąjį reiškinį ir jo kontekstą, turint omenyje, kad informacijos apie Marijos apsireiškimo esamą vaidmenį evangelizacijai nėra surinkta, tuo labiau yra labai nedaug literatūros šia tema.

Tyrimo apribojimai. Tiriamųjų imtis. Empirinio proceso, vykdyto 7 Lietuvoje esančiose vyskupijose, metu atsitiktinės nepriklausomos imties tūrį sudarė 303 įvairaus amžiaus

respondentai nuo 18 iki 70 metų ir daugiau, kurie priklauso įvairioms bažnytinėms bendruomenėms ar organizacijoms bei pavieniai asmenys, joms nepriklausantys, neišskiriant lyties veiksnio. Klausimynas buvo pateiktas dviem būdais – elektronine ir popierine versijomis. Į kvietimą dalyvauti apklausoje sureagavo 350 žmonių, tačiau ne visi pateikė anketas arba buvo pateikta tik iš dalies užpildyta anketa, arba ją užpildė Šiluvoje niekada nesilankęs respondentas. Tyrime buvo naudojamos 303 visiškai atsakytos anketos iš visų vyskupijų. Rezultatai gali atspindėti ir respondentų asmeninę nuomonę. Pažymėtina, kad tyrime labiau atstovaujama moterų nuomonei.

2.1.1.3. Tyrimo *Ekspertų nuomonė* metodika ir organizavimas

Tiriamųjų atranka. Buvo pasirinkta informantų ekspertų iš visų vyskupijų, būtent tie, kurie turi patirties organizuoti Šiluvos atlaidus ar telkti piligrimus į Šiluvos Šilinės atlaidus, asmeninės patirties, susijusios su piligrimyste. R. Tidikio teigimu, ekspertai – tai asmenys, kurie dėl savo profesinės ir gyvenimo patirties turi aukščiausią kompetenciją ir patikimiausios bei ganėtinai išsamios informacijos apie tiriamą problemą. Iš jų tyrėjas gali gauti daugiausia ir detalios informacijos apie tiriamą objektą, aptarti ir patikrinti tyrimo hipotezes, įvertinti įvairias tyrimo metodikas, susidaryti tikslesnę tyrimo proceso programą³⁶⁷.

Tyrimo dalyviai. Interviu tyrime dalyvavo 8 informantai kunigai iš 7 Lietuvos vyskupijų (N = 7). Tyrimo informantų atsakymai buvo sukoduoti pagal abėcėlę (A, B, C, D, E, F, G, H).

1 lentelė. Demografinė ekspertų charakteristika

Nr.	Kodas	Vyskupija	Tarnystės vyskupijoje statusas	Amžius	Darbo organizuojant piligrimystę į atlaidus patirtis (metais)
1.	A	Kauno	Bažnyčios rektoriaus pagalbininkas	45	14
2.	B	Panevėžio	Parapijos klebonas	47	14
3.	C	Kaišiadorių	Vyskupijos pagalbininkas	37	10
4.	D	Šiaulių	Parapijos klebonas	42	16
5.	E	Vilniaus	Parapijos klebonas	43	12
6.	F	Vilkaviškio	Parapijos klebonas	51	24
7.	G	Telšių	Parapijos klebonas	42	14
8.	H	Vilniaus	Lietuvos policijos kapelionas	36	4

³⁶⁷ Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. P. 514.

Ekspertų amžius varijuoja nuo 36 iki 51 metų. Visi tyrimo dalyviai yra kunigai. Ekspertų darbo organizuojant piligrimystę į atlaidus patirtis – nuo 4 iki 24 metų.

Tyrimo etika. Aprašant šio tyrimo duomenis iš esmės buvo laikomasi kokybiniais tyrimams aprašyti naudojamo pasakojimo modelio: pateikiama daug autentiškų dalyvių atsakymų, jie nepagražinami ir beveik netaisomi. Taip pat buvo siekiama išlaikyti tyrėjo nešališkumą: stengtasi neskirstyti dalyvių pasisakymų į vienaip ar kitaip teisingus ar neteisingus, bet leista, kiek įmanoma, jų pačių pateikiamam požiūriui į Marijos apsireiškimo vaidmenį bei jo teikiamą naudą kalbėti pačiam už save. Vis dėlto atsisakyta ir visiškai neformalaus autentiškam pasakojimo modeliui būdingo neformalumo, kuris lietuviškoje mokslinių tyrimų rezultatu pateikimo kultūroje dar nėra labai įprastas ir natūralus. Tad šiame tyrime buvo svarbi kompetencija, savanoriškumas, visapusiška informacija ir supratimas.

Tyrimo data – 2014 metai.

Tyrimo eiga. Informantai atsakė į 9 atviroosius klausimus. Interviu klausimynas sudarytas iš trijų dalių. Pirmojoje įvadinėje dalyje siekta išsiaiškinti informanto tarnystę ir darbo organizuojant piligrimystę į atlaidus patirtį. Antrojoje dalyje buvo suformuluoti penki klausimai, kuriais buvo siekiama atskleisti, kaip vyskupija įsitraukia į Šiluvos atlaidų savaitę. Pateiktais klausimais norėta išsiaiškinti, kaip vyskupijoje ruošiamasi Šiluvos Šilinės atlaidams, kaip skatinami jos tikintieji, kaip pasirengiama, kokie pasirengimo metodai ir būdai taikomi organizuojant Šiluvos piligrimystę, kas daro įtaką piligrimų apsisprendimui vykti į Šiluvą. Trečiojoje dalyje keturiais klausimais buvo stengiamasi išsiaiškinti buvimo Šiluvoje prasmę, gilinantis, ką Šiluvos Marijos apsireiškimo žinia reiškia šiandien išgyvenant tikėjimą, kuo Šiluvos Marijos gerbimo motyvas išsiskiria iš kitų Lietuvos stebuklingų Marijos šventovių, galiausiai gilinantis į prasmę, kalbant apie tai tikintiesiems ir aptariant Šiluvos atlaiduose įgytą patirtį, ja dalijantis (žr. 2 priedą).

Tyrimo duomenų analizės metodas. Šiame tyrime buvo taikomas ekspertinis kokybinis pusiau struktūruotas interviu metodas. Kokybiniame tyrime duomenys nėra apibendrinami, nesakoma, kad tai, kas atskleista, yra būdinga visai evangelizacijai, informantų žvilgsnis yra toks tikrovės matymo aspektas, tikintis, kad išnagrinėti reiškiniai gali pasireikšti tam tikrame kontekste tam tikromis sąlygomis. Kadangi tema yra susijusi su Marijos apsireiškimo vaidmeniu evangelizacijoje, nuspręsta, kad tikslingiausia pasirinkti fenomenologijos metodą, siekiant atskleisti, kaip tiriamieji savo situacijoje konstruoja tikrovę, kaip suvokia piligrimystės organizavimą, jos svarbą, kuo ji aktuali Šiluvoje, kokia yra organizatorių pasaulėvoka vykdant šią misiją. Tikrovės konstravimas yra susijęs su daugerio pu tikrovės suvokimu, paveiktu įvairių gyvenimo patirčių ir tarpasmeninių sąveikų.

Tyrimo apibrėžimai. Pasak B. Bitino ir kt., kokybiniame tyrime imties dydis nėra labai svarbus, nes tokio tyrimo „išvados siejamos su tyrėjo analitiniais gebėjimais ir tyrimui pasirinktų atvejų informatyvumu“³⁶⁸. Pažymėtina, kad tyrimo imties charakteristika bei taikytų analizės metodų specifika neleidžia apklausos rezultatų laikyti reprezentuojančiais visą Lietuvos parapijų bendruomenę. Rezultatai atspindi tik faktiškai apklausoje dalyvavusių informantų nuomonę, o ne visų Lietuvos vyskupijų kunigų nuomonę.

2.1.1.4. Piligrimų bendruomenių tinklaveikos tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo metodas. Buvo užsibrėžtas tikslas sukurti įvairių grupių ir organizacijų, vykstančių į Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietą, tinklaveikos modelį bei surasti sąlyčio taškų, kurie susieja grupes ir organizacijas, plėtojant piligrimystę į Šiluvos Šilinės atlaidus.

Remiantis metodologinėmis tinklų analizės prielaidomis ir naudojantis instrumentais (programine įranga UCINET, leidžiančia vizualizuoti socialinius tinklus ir kiekybiškai įvertinti jų savybes), bendruomenių tinklaveika buvo analizuojama mikrotinklų lygmeniu (remtasi A. Ramonaitės metodika).

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo informantų iš 7 Lietuvos vyskupijų. Siekiant išlaikyti konfidencialumą, gautiems tyrimo rezultatams fiksuoti buvo pasirinktas kodinis principas (V1, V2, V3, V4, V5, V6, V7).

2 lentelė. Lietuvos vyskupijų organizacijų tinklo kodinės žymos

Nr.	Kodas	Vyskupija
1.	V1	Kauno
2.	V2	Panevėžio
3.	V3	Kaišiadorių
4.	V4	Šiaulių
5.	V5	Vilniaus
6.	V6	Vilkaviškio
7.	V7	Telšių

Tinklaveikos metodika

Tinklaveikos perspektyva pastaraisiais dešimtmečiais pasirodė labai patraukli, nes, viena vertus, apima įvairių teorijų įžvalgas, kita vertus, atveria naujų erdvių socialiniams, bažnytiniais judėjimams tyrinėti. Be to, ji puikiai sprendžia tyrėjus nuolat kamuojančią struktūros ir veiksmo dilemą. Socialinę struktūrą ji pateikia kaip konkrečių žmones jungiančių

³⁶⁸ Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. Kokybinių tyrimų metodologija. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė. 2008. P. 104.

saitų tinklą, ir taip išvengiama problemų, kylančių ir tiems teoretikams, kurie socialinę struktūrą suvokia kaip makrojėgas, nepriklausančias nuo individualių veikėjų, ir tiems, kurie socialinę struktūrą vertina kaip bendrą skaičių pavienių veikėjų, pasižyminčių tam tikrais sociologiniais bruožais³⁶⁹.

Tyrimai rodo, kad tinklai visų pirma yra narių pritraukimo mechanizmas: pastebėta, kad socialinių ar bažnytinių judėjimų dalyviai dažniausiai yra susiję su kitais dalyviais per viešuosius ar privačius tinklus, ir tie ryšiai buvo užsimezgę dar gerokai iki įsitraukiant į kolektyvinę veiklą³⁷⁰. Svarbu ne tik tai, kad tinklai veikia kaip komunikacijos kanalas, Lorence Passy žodžiais tariant, susiejantis „potencialų dalyvį su proga dalyvauti“³⁷¹. Svarbus yra asmeninis pažįstamo žmogaus kvietimas, įpareigojantis ir sukuriantis socialinį spaudimą³⁷².

Socialiniai tinklai svarbūs ir dar vienu aspektu: per juos formuojama socialinė tapatybė, palaikomos tam tikros normos ir vertybės, konstatuojamos kognityvinės schemas, kuriomis žmonės interpretuoja socialinę tikrovę³⁷³. Socialiniai tinklai sudaro „laisvės erdves“ (angl. *free spaces*), kuriose kuriamos alternatyvios tapatybės ir vertybės, prieštaraujančios vyraujančiai kultūrai³⁷⁴. Tai – tam tikros kultūros laboratorijos, kuriose formuojasi opozicija vyraujančiam kultūros režimui. Taigi, tyrime socialinių tinklų teorija papildoma kultūrologinę socialinių judėjimų priežasčių aiškinimą, atskleidama mechanizmą, kaip kultūrinė tapatybė veikia visuomenėje, ir leisdamą empiriškai jį tyrinėti³⁷⁵.

Sąvokų apibrėžimai yra svarbūs, tačiau apibrėžimai nepaaiškina, kodėl šie reiškiniai yra paplitę, kokias pasekmes sukelia. Jei besiformuojančios tinklaveikos teorijos ontologinį pagrindą sudaro tinklų dalyvių veiksenos pripažinimas, tai pati tinklaveikos teorija turėtų pateikti atsakymą, kaip ir kodėl tinklų dalyviai savo tikslingais veiksmais formuoja tinklus bei kokios yra to pasekmės. Anot M. Emirbayerio ir J. Goodwino, besiformuojanti tinklaveikos teorija, pripažįstanti tinklų dalyvių veikseną, t. y. gebėjimą savo tikslingais veiksmais kurti ir keisti tinklus, atveria galimybių paaiškinti tinklų dalyvių elgseną, remiantis jų dalyvių demografinėmis, psichologinėmis charakteristikomis bei socialpsichologiniais veiksniais³⁷⁶.

³⁶⁹ Diani M. Introduction: Social Movements, Contentious Actions, and Social Networks: From Metaphor to Substance? In: Social Movements and Networks: Relational Approaches to Collective Action. Eds. Diani M., McAdam D. Oxford: Oxford University Press. 2003. P. 5.

³⁷⁰ Ten pat. P. 5.

³⁷¹ Passy K. F. Social Network Matter. But How? In: Social Movements and Networks: Relational Approaches to Collective Action. Eds. Diani M., McAdam D. Oxford: Oxford University Press. 2003. P. 24.

³⁷² Kavaliauskaitė J., Ramonaitė A. Sąjūdžio ištakų beiškant: nepaklusniųjų tinklaveikos galia. P. 18.

³⁷³ Passy K. F. Social Network Matter. But How? P. 24.

³⁷⁴ Poletta F. Freedom Is an Endless Meeting: Democracy in American Social Movements. Chicago: University of Chicago Press. 2002; Free Spaces in Collective Action. Theory and Society. 1999. Nr. 28. P. 1–38.

³⁷⁵ Kavaliauskaitė J., Ramonaitė A. Sąjūdžio ištakų beiškant: nepaklusniųjų tinklaveikos galia. P. 19.

³⁷⁶ Emirbayer M., Goodwin J. Network Analysis, Culture, and the Problem of Agency. American Journal of Sociology. The University of Chicago Press. 1994. P. 1414.

Tinklų analizės mokslininkai taip pat siekia atskleisti socialinės tikrovės struktūrinius principus. Pavyzdžiui, atrastas „mažo pasaulio“ efektas³⁷⁷, atskleidęs, kad sudėtinguose tinkluose dalyviai gali vienas kitą pasiekti per nedidelį tarpininkų skaičių, gali būti tokių bendrinių struktūrinių principų paieškos pavyzdys. Daugėja įrodymų, kad darbo grupių vidinių tinklų tankumas yra susijęs su jų veiksmingumu ir rezultatyvumu. Pavyzdžiui, R. Reagansas ir E. Zuckermanas (2001) nustatė, kad organizaciniams vienetams, kuriuose pasireiškia tankesni³⁷⁸ tinklai, būdingas didesnis produktyvumas³⁷⁹.

Per pirmąjį sovietinio režimo valdymo dešimtmetį stengtasi suardyti institucinę Bažnyčios struktūrą ir atkirsti ją nuo visuomenės: buvo uždaryti vienuolynai ir nemažai bažnyčių. Buvo masiškai tremiami kunigai, o naujų parengimas ribojamas, likviduotos visos katalikiškos pasauliečių organizacijos, uždrausta katalikiškoji spauda ir religinės literatūros leidyba, kunigams nebeleista kalėdoti, buvo kišamasi į Bažnyčios vidaus reikalus, kunigų veikla buvo atidžiai prižiūrima³⁸⁰. Vis dėlto Bažnyčia gebėjo išlikti savarankiška, nepriklausoma nuo valstybės ir išsaugoti mobilizuojamąjį potencialą, gerokai didesnį, nei turėjo bet kuri kita savaimios visuomenės organizacija sovietiniais metais. Pavyzdžiui, Šiluvos atlaiduose 1958 m., kaip pažymi Religinių kultūrų reikalų tarybos įgaliotinis, dalyvavo apie 40 000 žmonių³⁸¹. Tai – labai didelis skaičius, turint omenyje, kad valdžia ne tik nepalankiai vertino tokias sovietinei visuomenei nederamas kolektyvines praktikas, bet ir visai trukdė jose dalyvauti, stengėsi įbauginti dalyvius ir pan.

XX a. 7–8 dešimtmečių sandūroje, A. Streikaus teigimu, Bažnyčioje vyko prieštaringi procesai: viena vertus, buvo aiškiai jaučiamos sovietinės ateizacijos ir modernizacijos pasekmės (sumažėjo praktikuojančių katalikų), kita vertus, kilo katalikiškojo sąjūdžio banga, entuziastingai palaikoma jaunosios kartos dvasininkų ir pasauliečių³⁸². Šį sąjūdį sudarė pagrindinės katalikiškosios spaudos leidybos ir platinimo tinklas, per visą Lietuvą išsiskleidusi Eucharistijos bičiulių organizacija, susikūrusi 1969 m., glaudžiai tarpusavyje bendraujantys ir bendradarbiaujantys aktyvūs kunigai bei prie parapijų steigiamos jaunimo grupelės, savišvietos

³⁷⁷ Mažo pasaulio efektas – tai efektas, kurį socialinių mokslų kontekste išbandė Travers ir Milgram (1969). Jie nustatė, kad JAV visuomenei būdingas šis efektas ir kad kiekvienas JAV gyventojas gali pasiekti bet kurį kitą JAV gyventoją tik per šešis tarpininkus.

³⁷⁸ Bendriausia prasme tinklo tankis – tai faktinis dalyvių ryšių skaičius, padalytas iš didžiausio ryšių skaičiaus.

³⁷⁹ Reagans R., Zuckerman E. Networks, Diversity, and Productivity: The Social Capital of Corporate R&D Teams. *Organization Science*. Nr. 12. 2001. P. 502–517.

³⁸⁰ Streikus A. Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje. 1944–1990. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. 2011. P. 111.

³⁸¹ Streikus A. Atlaidai Žemaičių Kalvarijoje ir Šiluvoje: jų pobūdis ir reikšmė sovietmečiu. Lietuvos katalikų mokslų akademijos metraštis. 2006. T. 26. P. 339–344.

³⁸² Streikus A. Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje. 1944–1990. P. 112.

grupės,³⁸³ o 1972 m. kovą išėjo pirmasis Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos, tapusios reikšminga įvairių nesisteminių tinklų jungtimi, numeris.

Per Eucharistijos bičiulių susirinkimus būdavo skaitomos paskaitos ne tik krikščioniškosios doktrinos, bet ir Lietuvos istorijos, filosofijos temomis, statomi istoriniai ir religiniai spektakliai. Grupelių nariai dalyvaudavo Šiluvos ir Žemaičių Kalvarijos atlaiduose, švęsavo Vasario 16-ąją ir kitas šventes, prižiūrėdavo religinius ir tautinius paminklus³⁸⁴. Eucharistijos bičiulių sąjūdžio nariai nebuvo registruojami, tačiau turėjo tam tikrus priklausymo jam ženklus – tai įstatų knygelė, ženkliukas ir dalyvavimas susirinkimuose. Sąjūdis būrėsi nedidelėmis grupelėmis, kurias sudarydavo apie 20–30 žmonių. Grupelių susirinkimai dažniausiai vykdavo privačiuose butuose. Tarp grupių buvo palaikomas ryšys per reguliarius vadų susirinkimus, specialias vadams skirtas rekolekcijas³⁸⁵. Kiti skirtingų grupelių nariai susitikdavo per įvairias šventes ir atlaidus³⁸⁶.

Galima teigti, kad XX a. 8 dešimtmetyje katalikiškasis sąjūdis turėjo gana gerai išplėtotą alternatyvią viešąją erdvę – publikavo pagrindžio religinius, tautinius, kultūros leidinius, sėkmingai veikė informacijos sklaidos mechanizmas per Eucharistijos bičiulius ir parapijų grupes, tinklaveikos principu grindžiamą savišvietos sistemą.

Taigi, žmonių įsitraukimą į pastangų reikalaujančią veiklą bei tokios veiklos tęstinumą daug geriau leidžia nuspėti mikrostruktūriniai veiksniai – dalyvių narystė organizacijoje ir asmeninis ryšys su kitais dalyviais. Šiluvos piligrimų kelionės į Marijos apsireiškimo vietą prasidėjus atgimimui vėl tapo ypač gausios ir nemažėja iki šių dienų. Šį neslopstantį fenomeną ir galėtų padėti ištirti tinklų analizės priemonės, kurios leidžia ne tik fiksuoti dalines mikrotinklų sutaptis *matricose* bei pavaizduoti jas grafiškai, bet ir apskaičiuoti įvairias svarbias tinklo charakteristikas.

³⁸³ *Kavaliauskaitė J., Ramonaitė A.* Sąjūdžio ištakų paieška: nepaklusniųjų tinklaveikos galia. P. 38.

³⁸⁴ *Truskauskaitė R.* Eucharistijos bičiuliai Petrašiūnuose. *Ateitis*. 2009. Nr. 8. P. 13–19.

³⁸⁵ *Labanauskas R.* Eucharistijos bičiulių sąjūdžio ištakos ir raida 1969–1973. *Genocidas ir rezistencija*. 2003. Nr. 1 (13). P. 93–113.

³⁸⁶ *Truskauskaitė R.* Eucharistijos bičiuliai Petrašiūnuose. P. 13–19.

3. ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS APSIREIŠKIMO ŠILUVOJE EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI

3.1. Gaunamos malonės Šiluvoje užtariant Švč. Mergelei Marijai

1786 m. rugsėjo 8 d. gavus popiežiaus Pijaus VI palaiminimą, aukso karūnomis buvo vainikuotas nuo seno malonėmis garsėjęs Švč. Mergelės Marijos su Kūdikiu paveikslas. Prieš tai vyskupo Stepono Jono Giedraičio sudaryta komisija išsiaiškino, kad iš tiesų žmonės Šiluvoje jaučia Dievo Motinos Marijos užtarimą ir patiria įvairių išgijimų bei stebuklą. Be to, komisija rado daugybę prie Marijos paveikslo pakabintų auksinių ir sidabrinių įžadų patirtiems stebuklams atminti, taip pat knygą, kurioje buvo surašyta daug stebuklingai išgijusiųjų vardų. Tada kunigų komisija visa tai peržiūrėjusi surašė vyskupui ir patvirtino, kad žmonės Šiluvos Dievo Motinos stebuklingumą skelbia pagrįstai. Vainikavus Šiluvos Dievo Motinos paveikslą, popiežius Pijus VI suteikė malonę per visą oktavą švęsti Dievo Motinos Marijos Gimimo atlaidus. Toliau sklindant žiniai apie Šiluvoje žmonių patirtiems stebuklingiems išgijimams ir už jos ribų, norint ištirti jų patikimumą, vyskupas Steponas Giedraitis pavedė ištirti ir atskirti tikrus stebuklus nuo tariamų ir neprotingų prietarų. Todėl buvo įsakyta kiekvieną kartą, kai tik pasklis garsas apie kokį nors stebuklą, griežtai, kruopščiai ir rūpestingai išanalizuoti visas aplinkybes pagal Bažnyčios nurodymus ir nuostatus, nevienašališkai, su įsitikinimu, pagal rimtų asmenų pareiškimus bei mačiusiųjų liudijimus, pasitelkiant teologus bei gydytojus ir visus tuos, kurie galėjo kompetentingai patvirtinti, galiausiai remiantis mokytų, išmintingų tarėjų nuomone³⁸⁷.

Vyskupas S. Giedraitis ragino kreiptis Šiluvoje į Dievo Motiną Mariją šūkiu: „Salutate Mariam, quae multum laboravit in vobis“ („Sveikinkite Mariją, kuri yra tiek daug jums padariusi“)³⁸⁸. Knyga, kurią mini vyskupo Stepono Giedraičio Šiluvoje atsiųsta komisija ir kurioje surašyta daugybė stebuklingai pagijusiųjų vardų, kol kas nesurasta. Apie vėlesnius stebuklus yra laiškų ir liudijimų tų žmonių, kurie yra gavę kokią nors malonę ir teikėsi pranešti. Šiluvos parapijos archyve yra išlikę patirtų malonių liudijimų, dabar saugomų Šiluvos muziejuje, kurie buvo užrašomi nuo 1886 m. Daugiausia stebuklingų išgijimų užtarus Šiluvos Marijai užfiksavo ilgametis Šiluvos klebonas mons. E. Simaška. Jis surašė svarbesnius ir įdomesnius išgijimo atvejus ir kitų gautų malonių, kurias pradėjo rinkti nuo 6 dešimtmečio. Viską rašė pats savo ranka, žmogui paliudijus akivaizdžią iš Viešpaties gautą malonę. Rankraštinėje mons. E. Simaškos knygoje „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą“ yra surašytos 172 gautos malonės. Liudijimų būta labai

³⁸⁷ *Simaška E.* Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą. Rankraštis. Šiluvos muziejus. P. 1–3.

³⁸⁸ Ten pat. P. 4.

įvairių, juos klebonas rašė iki pat gilios senatvės. „Jei tokių dalykų čia nevyktų, žmonės ir nesiveržtų“³⁸⁹, teigė mons. E. Simaška. Šiais naujaisiais laikais taip pat atsiranda žmonių, liudijančių apie vieną ar kitą patirtą išgijimą, paprašius Šiluvos Mergelės Marijos užtarimo³⁹⁰.

Nuo pirmojo Lurdo stebuklo, įvykusio 1858-aisiais, t. y. per pastaruosius 157 metus, Bažnyčia oficialiai pripažino tik 69 Lurde (Prancūzijoje) įvykusius stebuklus³⁹¹ iš maždaug 7 000 žmonių, kurie tvirtino stebuklingai išgiję³⁹². Vadinasi, tikrais buvo pripažinti mažiau nei 1 proc. atvejų. Nedidelį jų skaičių oficialiai pripažintųjų sąrašė lėmė tai, kad galbūt pritrūko patikimų ir visapusiškų žinių apie ligos istoriją, galbūt nebuvo išsklaidytos kitos abejonės pagal visus kriterijus. Tačiau nėra jokios abejonės, kad Marijai užtarus pagydytų ir prikeltų naujam gyvenimui, stebuklingai išgyjant, yra daug daugiau, o kiek dar nesuskaičiuojamų tūkstančių, kurie pagijo dvasiškai.

Alesandro de Frančisci pasakoja, kad ligonis, prieš atvykdamas į Lurdą, turi turėti oficialiai patvirtintą diagnozę, turėjo būti gydytas, numatytas ilgą laiką trunkantis sveikimas, tačiau ligonis pasveiksta staiga. Tuomet atliekami įvairūs tyrimai, ligonis stebimas 6–7 metus po išgijimo, norint įsitikinti, ar tai nėra laikinas būklės pagerėjimas. Po to tarptautinė medikų komisija, kurią sudaro per 20 gydytojų, patvirtina, kad išgijimo neįmanoma įprastai mediciniškai paaiškinti. Tuo gydytojų darbas baigiamas, ir išgijusiojo byla perduodama vyskupui. Galutinį sprendimą priima vyskupų komitetas³⁹³. Tai rodo, kad Katalikų Bažnyčia nesivaiko stebuklų ir visada labai atsargiai vertina tokius dalykus.

Kad ir kaip būtų, apsisireiškimas Lurde ypač paženklino XX a. katalikybę ir tapo dideliu iššūkiu modernių laikų racionalumui, mat tvirtino egzistuojant paslaptį bei tai, kad ji gali prakalbinti žmogų. Stebuklingi išgijimai ir panašūs sunkiai paaiškinami įvykiai – jautri tema XXI-ajame mokslo ir technologijų amžiuje. Vis dėlto išgijimų ar kitų gautų malonių piligrimai nenustoja liudyti.

Nors Šiluvos muziejuje esančioje rankraštinėje mons. E. Simaškos knygoje „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą“ žmonių paliudyti išgijimai ar kitos gautos malonės nėra ištirtos taip, kad būtų oficialiai Bažnyčios

³⁸⁹ Šiluvos stebuklai ne mūsų valioj. Prieiga per internetą: <http://lzinios.lt/lzinios/Istorija/siluvos-stebuklai-ne-musu-valioj/114451>. Žiūrėta: 2013 11 12.

³⁹⁰ Naujausi liudijimai. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=46&tstm=group&gid=5>. Žiūrėta: 2013 10 03.

³⁹¹ I miracolati di Lourdes. Prieiga per internetą: <http://it.lourdes-france.org/approfondire/guarigioni-miracoli-i-miracolati-di-lourdes-3>. Žiūrėta: 2015 01 11.

³⁹² Dar vienas Lurdo stebuklas pakeliui į pripažinimą. Prieiga per internetą: http://lt.radiovaticana.va/news/2012/03/03/dar_vienas_lurdo_stebuklas_pakeliui_%C4%AF_pripa%C5%BEinim%C4%85/lit-568381. Žiūrėta: 2013 10 10.

³⁹³ Lurdo paslaptys ir išgijimai. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-09-21-ruta-suchodolskyte-lurdo-paslaptys-ir-iscijimai/69145/print>. Žiūrėta: 2013 11 12.

pripažintos, vis dėlto gausūs liudijimai perduoda žinią, kad Marija veikia savo vaikų gyvenimuose, o per tai žmonės vedami į pagrindinį šaltinį – gelbstintį Dievą.

3.2. Tyrimo *Tikinčiųjų liudijimai rezultatai*

Dažnai Šiluva yra susiejama su įvairiais išgijimais – ne tik sielos, bet ir kūno. Didžiausias stebuklas – tikėjimas gyvojo Dievo veikimu žmogaus gyvenime – daugeliui apsilankiusių Šiluvoje suteikė sveikatą. Ne visi pasveikimai ir išgijimai yra užregistruoti. Daugelis jų yra žinomi tik patiems žmonėms, kurie tai patyrė.

Mūsų tikėjimo kelionėje labai svarbūs yra pavyzdžiai bei liudijimai žmonių, kurie priekyje mūsų ar kartu su mumis keliauja ir yra gavę kokią nors ypatingą malonę. Tarp daugybės tokių žmonių ryškiausias ir brangiausias pavyzdys yra Dievo Motina Marija.

Marija nepaliauja, kaip liudija Šiluvos piligrimai, savo pagalba lydėti gyvenimo kelionėje savo vaikų, kurie pasikliauja jos užtarimu. Jei į tuos nepaprastus dalykus žvelgiame ne vien smalsiai, o (daug svarbiau) tikėdami, klausiamo, kokie buvo mūsų dangiškosios Motinos ketinimai, tuomet nesunkiai suprantame, kad Šiluvoje Švenčiausioji Mergelė apsireiškė kaip kelio Dievui rošėja, rodanti kelią pas savo Sūnų Jėzų, bei randame paralelių su Dievo Motinos apsireiškimais Lurde, Fatimoje ir kitose vietose, kuriose šimtai, tūkstančiai piligrimų gauna įvairių malonių.

Žvelgiant į susijusias naratyvo dalis, išryškėja bendra istorija: liudininkai siekė papasakoti, kokia liga juos kamavo, kiek laiko tai truko, koks įvyko pokytis ar sveikatos pagerėjimas, galiausiai ateina suvokimas, kad visa tai įvyko Marijai užtariant, bei išreiškia padėka Šiluvos Dievo Motinai.

Taigi *pirmoji grupė* – tai išgijimai, patirti, kai žmogus asmeniškai kreipiasi į Šiluvos Mariją, prašydamas pagyti, liudininkai iš esmės patvirtina, kad liga, kuri dažniausiai, pasak gydytojų, yra neišgydoma ir prieš arba po apsilankymo Šiluvoje, prašant Šiluvos Dievo Motinos užtarimo, pasitraukia ne trumpam, o ilgam arba pagyjama. Toliau pateikiamas vienas iš daugelio pasakojimų, kuriame trumpai nusakomi esminiai dalykai, susiję su ligos išnykimu. 1960 m. spalio 1 d., atvykusi į Šiluvą, 60 metų amžiaus Marijona iš Šiaulių liudijo:

Prieš aštuonerius metus pradėjo skaudėti koją. Maniau, kad reumatizmas, kreipiausi į gydytojus. Gydytojai reumatizmo nepripažino, sakė, kad genda kaulas. Išgydyti negalima, reikia koją nupjauti. Visą laiką koja labai skaudėjo, pradėjau šlubuoti, ją atsuko į šoną.

1960 m. rugsėjo 10 d. atvažiavusi į Tytuvėnus traukiniu, ėjau Šiluvon. Einant labai skaudėjo koja. Šiaip taip atėjau. Jau buvo sutemę – bažnyčioje sakė pamokslą. Bažnyčia per naktį buvo atvira. Pailsėjęs naktį ėjau keliais apie altorių, antrą kartą einant taip suskaudo koja, rodėsi, kad kas kokį medį įrėmė,

pagalvojau, kaip aš grįšiu į namus, ir tada pasijutau geriau, koja nustojo skaudėti. Neapsakomai džiaugiausi, ėjau keliais apie altorių ir apie bažnyčią, ir apie koplyčią³⁹⁴.

Antanas iš Šaukėnų parapijos, patyręs stebuklingą užtarimą, 1960 m. rugsėjo 10 d. atvykęs į Šiluvą, pasakojo ne tik apie savo išgijimą, bet ir kaip tai nutiko, bei pažymėjo, kad už tai dėkoja „Dangaus Karalienei“:

1932 m. buvau gavęs reumatizmą, labai skaudėjo kojos per kelius. Šiluvoj tris kartus apėjau keliais apie altorių ir pasijutau sveikas. 1955 m. sirgau šlapiuoju pleuritu, gulėjau Šaukėnuos 2 mėnesius ligoninėje (...) Išeinant iš ligoninės buvo trys žaizdelės plaučiuose. Sūnus barėsi, kad per greit išėjau iš ligoninės. Krūtinėj vis buvo dieglys, negalėjau sunkaus darbo dirbti. 1956 m. per Šilinių atlaidus, einant keliais apie altorių koplyčioje, dieglys krūtinėje pranyko. Ant rytojaus melddamasis koplyčioje mačiau Marijos ir kūdikėlio veidus šviesius, kaip gyvų žmonių, taip mačiau per tris kartus ir savo pažįstamam Jonui sakiau, bet jis nieko nematė. Į tuos veidus man buvo malonu žiūrėti. Maniau, kad tai bus man mirties pranešimas. Paskui važiauvau dviračiu namo, nebejutau jokio skausmo. 1957 m. persišviečiau, plaučiai buvo rasti sveiki. Esu įsitikinęs, kad mane išgydė Dangaus Karalienė. Dabar jaučiuosi gerai, esu sveikas. Šiandien pėsčias atėjau iš Kelmės į Šiluvą³⁹⁵.

Dauguma žmonių, kurie patyrė įvairių malonių, pabrėžia, kad, užtariant Mergelei Marijai, Dievas leido išgyti. Julija, papasakojusi, kaip išgijo nuo kūno skaudulio, pasitikėdama Švč. Marija, pabrėžė:

Esu įsitikinusi, kad Švč. Marija mane pagydė. Už tai esu Jai labai dėkinga. Pasižadėjau kasmet eiti Šiluvon gegužės 1 d. dėkoti Marijai. Savo pažadą kasmet pildau³⁹⁶.

Juozapas iš Žaiginio papasakojo apie tai, kaip jam skaudėjo sprandą, galvos negalėjo net pajudinti. Gydytojas negalėjo nustatyti, kokia liga kamuoja. Vis dėlto Juozapas nutarė kreiptis į Šiluvos Mariją, Ligonių sveikatą:

Šiluvos koplyčioje meldžiausi prašydamas sveikatos. (...) Grįžau į namus. (...) Rytą atsikėlęs pasijutau visai sveikas. Ir dabar esu sveikas – nebėra jokių skausmų³⁹⁷.

Apie tai, kaip išgijo, ne vienas liudininkas pasakoja su dideliu įsitikinimu ir džiaugsmu:

Esu nuoširdžiai įsitikinusi, kad per Švč. Marijos užtarimą man koja pagijo. Dabar kasmet atvykstu Šiluvon padėkoti Švč. Marijai už sveikatą³⁹⁸.

Troškimą ir toliau kasmet atvykti į tą pačią vietą padėkoti už sveikatą ir patirtas malones žmonės, paliudiję apie gautą malonę, sutartinai pabrėžia. Kaip išpildyto prašymo ženklus daugelis toje vietoje palieka daiktų, simbolizuojančių padėką:

Atvežė karolius, pirktus Romoje, ir pakabino koplyčioje prie Marijos kojų kaip nuoširdžiausią padėką³⁹⁹.

Stebuklingai pagijusi Juzė trokšta įamžinti padėką Marijai:

Prašau mano dovaną pakabinti kaip padėkos ženklą Marijai⁴⁰⁰.

³⁹⁴ *Simaška E.* Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą. Nr. 141. L. 28.

³⁹⁵ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 138. L. 26–27.

³⁹⁶ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 137. L. 26.

³⁹⁷ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 171. L. 45.

³⁹⁸ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 130. L. 21.

³⁹⁹ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 130. L. 21.

Iš Šiaulių atvykusi moteris paliko raštelį:

Aš išreiškiu kaip padėką Marijai, nes mano vyras pasveiko per Marijos malonę. Prašau atlaikyti šv. Mišias⁴⁰¹.

Reikėtų pripažinti, kad maldininkams vienas priimtinausių būdų yra palikti auką už šv. Mišias – ne tik kaip padėką Marijai už suteiktas malones, bet ir kaip troškimą, kad Viešpats suteiktų prašomą malonę.

Barbora iš Žemaičių Naumiesčio, sunkiai sirgdama, kai jai nepadėjo nei gydytojai, nei vaistai, pasielgė taip:

Dekodama Švč. Marijai atnešiau altoriui užtiesti savo pačios austą tavalinę⁴⁰².

Po automobilio avarijos, kurios metu buvo sunkiai sužeistas 4 metų berniukas, jo motina meldėsi Šiluvos Marijai, ragino ir savo motiną tai daryti, kad vaikas pasveiktų. Berniukas pagijo, užaugo sveikas. Motina įsitikinusi, kad tai įvyko užtariant Šiluvos Marijai, todėl atnešė sidabrinę kojytę – votą ir visa tai papasakojo⁴⁰³.

Kiti liudininkai, būdami įsitikinę, kad Šiluvos Švč. M. Marija, Ligonių sveikata, padėjo išgyti, išreikšdami padėką, „atsivežė gražų baltą arnotą kaip auką už išgijimą“⁴⁰⁴.

Apie savo stebuklingą pakilimą iš ligos patalo labai plačiai bei detaliai pasakoja ir pats kun. dr. Petras Kasčiukas. Jis liudija, kad atvykęs gydytojas Armalis bei dar trys kunigai (V. Grauslys, J. Želvys ir V. Simaška), jam sunkiai nusilpus ligoje ir esant mirties akivaizdoje, išsiskirstė nusiminę, nes manė, kad šis rytojaus nebesulauksias. Galiausiai gydytojų konsiliumui nusprendus buvo prieita prie išvados, kad nebėra vilties ligonį pagydyti. Gydytojams priėmus tokį sprendimą pradėta ruošti laidotuvėms. O kunigas ligonis, kai tik atgaudavo sąmonę, iš rankų nepaleisdavo rožinio. Ruošiantis laidotuvėms, ligoniui truputį pagerėjo, o nuo Šv. Petro ir Povilo šventės visai pradėjo sveikti. Visų didžiam nustebimui kun. Petras Kasčiukas visai pasveiko⁴⁰⁵. Gydytojas Armalis, patikrinęs sveikatą, neberado jokių ligos pėdsakų. Stebuklingai išgijęs kun. Petras liudijo:

Nuoširdžiu visų įsitikinimu mane pagydė tik Šiluvos stebuklingoji Šv. Panelė Marija, Dievo Motina. Šiluvos tikintiesiems vyskupas Steponas Giedraitis teisingai parašė: „Salutate Mariam, qae multum laboravit in vobis“⁴⁰⁶.

Kun. dr. P. Kasčiukas, tikėdamas ir visiškai pasitikėdamas Šiluvos Švč. Dievo Motina, rašė:

⁴⁰⁰ Simaška E. Ten pat. Nr. 145. L. 30.

⁴⁰¹ Simaška E. Ten pat. Nr. 162. L. 39.

⁴⁰² Simaška E. Ten pat. Nr. 153. L. 34.

⁴⁰³ Simaška E. Ten pat. Nr. 152. L. 34.

⁴⁰⁴ Simaška E. Ten pat. Nr. 161. L. 39.

⁴⁰⁵ Simaška E. Ten pat. Nr. 128. L. 17–19.

⁴⁰⁶ Simaška E. Ten pat. L. 19.

Kunigai rūpinosi, kiek dar mano liko neatlaikytų šv. Mišių. Tada aš sukaupęs savo jėgas tariau: „Nesirūpinkite, aš dar pagysiu ir viską pats sutvarkysiu“. (...) Aš ramiai, jei ne lūpoms, tai bent širdimi visą laiką meldžiausi ir prašiau Šiluviškę Švč. Mariją: „Kaip kitus iš toli atvykusius pagydei, taip ir mane čia gyvenantį, savo nevertą ir nuodėmingą tarną pakelk iš mirtinos ligos“⁴⁰⁷.

Galiausiai jis išreiškė savo nuoširdų įsitikinimą:

Asmeniškai esu įsitikinęs, kad mane iš pavojingos ligos pakėlė Šv. P. Marija Šiluviškė. Už tai jai esu labai dėkingas ir kasdien jos garbei sukalbu po čielą rožančių⁴⁰⁸.

Kita sudėtinė naratyvo dalis išryškėja visais sveikatos atgavimo, pagerėjimo, ligos išnykimo malonių atvejais. Liudininkai pasakodami pabrėžia, kad tiek gydytojai, tiek vaistai, esant sunkia ar nepagydoma liga, buvo bejėgiai ir neveiksmingi. Vis dėlto gilus tikėjimas ir pasitikėjimas, kad Šiluvos Mergelė Marija vienintelė gali padėti beviltiškoje situacijoje, išlieka paskutinė tų žmonių instancija ir viltis, jog kažkas dar gali pasikeisti:

Pasižadėjau į Šiluvą atvažiuoti, ėmė slūgti sutinimas ir sumažėjo skausmas. Dabar visai nebejauciu skausmų ir galiu dirbti visokius darbus⁴⁰⁹.

Liudininkų pasakojimuose išryškėja ir įvairiausi pasižadėjimai, duoti prašant Šiluvos Marijos užtarimo. Dažnai būdavo pažadama net tai, kad pėsti nukeliaus į Šiluvą, nunešdami savo ypatingus prašymus, kad tik Marija atsilieptų ir Dangus išgirstų. Julija liudijo:

1949 metais sirgau vėžiu ir man padarė operaciją – išvedimą per šoną ir paleido namo numirti. (...) Aš padariau apžadus, kad iš Kauno pėsčia nueisiu į Šiluvą, ir kalbėjau rožančių per devynias dienas, o devintą dieną šiaip taip nuėjau į katedrą, priėjau išpažinties ir priėmiau Šventąją Komuniją ir nuo tos dienos pradėjau sveikti ir dabar aš dar gyvenu – ačiū Marijai. Dabar savo pasižadėjimą atlieku⁴¹⁰.

Taip 1905 m. pasielgė ir Jonas, kurio dešinės kojos blauzdoje buvo žaizdą, neišgydoma jokiais vaistais:

Pažadėjo ir atvyko į Šiluvą. Grįžo iš Šiluvos sveikas. Tas įvykis nuskambėjo visoje apylinkėje kaip stebuklas⁴¹¹.

Iš kitų liudininkų galima išgirsti, kad, net nedavę jokie įžado, bet nuoširdžiai prašydami ir turėdami galingą tikėjimo troškimą, iš Marijos sveikatos sulaukia iš karto, dar nepasiekę Šiluvos. Vėliau ten nuvyksta, kad galėtų nunešti padėką Šiluvos Marijai. Petras liudijo:

Nebegalėdamas žodžio ištarti mintimis kreipiausi prie Dievo Motinos ir nuoširdžiai pagalvojau: Švenčiausioji Marija, duok man nors tiek sveikatos, kad galėčiau pastatyti žmonai mažą namelį, nors kaip šunio būdą. Ir tuojau pajutau lyg kas man į nugarą pradėjo pumpuoti sveikatą. Greit pradėjau eiti stipryn ir per savaitę visai pasveikau ir nuo to laiko daugiau nebesirgau. Dabar turiu (1959 m.) 65 metus, sekmdieniais pėsčias ateinu Šiluvos bažnyčion 8 kilometrus⁴¹².

⁴⁰⁷ *Simaška E.* Ten pat. L. 19.

⁴⁰⁸ *Simaška E.* Ten pat. L. 20.

⁴⁰⁹ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 142. L. 29.

⁴¹⁰ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 145. L. 30.

⁴¹¹ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 127. L. 17.

⁴¹² *Simaška E.* Ten pat. Nr. 126. L. 16–17.

Galiausiai alsuoja visuotinis įsitikinimas, kad išgijimai ar kitos gautos malonės nėra reti atvejai, o paliečia daugybę Šiluvą pasiekusių žmonių. Minėtas liudininkas Petras mąstė:

Per Šilinių atlaisdus, kai pamatau žmones, einančius keliais į koplyčią ir bažnyčią, tai prisiminęs savo ligą ir staigų pagijimą ir galvoju, kad ir jie yra gavę ar gaus kokią nors malonę iš stebuklingosios Šiluvos Šv. Panelės Marijos⁴¹³.

Pagyjama ir pačioje Šiluvos Marijos apsireiškimo koplyčioje. Akvilina iš Kražių parapijos „buvo nusėta vočių – oda krito nuo rankų, visas kūnas žaizdotas, galva niežėjo, slinko plaukai, pagijo 1931 m. Šiluvos koplyčioje“⁴¹⁴. Išgijimo liudijimu gali tapti ir tai, kas susiję su Šiluvos apsireiškimo vieta, pavyzdžiui, akmuo, ant kurio Šiluvoje apsireiškusi Marija stovėjo su kūdikiu; įprastai maldininkai tą akmenį ne tik paliečia, bet ir bučiuoja, eidami keliais toje Apsireiškimo koplyčioje. Apie įvykį 1932 m. pasakojo Salantų vikaras kun. Stasys Vaitelis:

Marijona iš Salantų parapijos sirgo neišgydoma žaizda, kuri buvo prasivėrusi veide. Šiluvon važiuojančius maldininkus paprašė, kad skarele paliestų koplyčios akmenį ir jai parvežtų. Šia skarele palietus žaizdą, ėmė gyti ligi visiškai pagijo⁴¹⁵.

Piligrimai, apsilankantys Šiluvos apsireiškimo koplyčioje, eidami keliais apie altorių, trokšta prisiliesti prie akmens, ant kurio, manoma, stovėjo Dievo Motina Marija. Šitaip būna išreiškiamas troškimas prisiliesti, prisiglausti prie dangiškosios Motinos. Maldomis bei prašymais prisiliesdami prie regimų ženklų, kiekvienas trokšta būti paliestas kokia nors malone ar išgyti. Agnietė iš Naujamiesčio parapijos paliudijo, kad būtent toks tikėjimas jai ir padėjo išgyti:

Ant kairės kojos kelio buvo guzas ir labai skaudėjo. Sakė, kad reikės operuoti. Taip tęsėsi apie trejus metus. 1934 m. atvykau Šiluvon. Koplyčioje, eidama keliais, koją priglaudžiau prie akmens. Ateinant į Šiluvą guzą skaudėjo, pasidarė raudonas, o namo einant – nebeskaudėjo. Paskui pamažu visai pranyko⁴¹⁶.

Kiti liudininkai akcentavo, kad, prašydami sugrąžinti bent dalį sveikatos ir vildamiesi gauti iš Dievo Motinos malonių, jie patys sunkiai patikėdavo ir suvokdavo, jog iš tiesų įvyko stebuklas. Kazys iš Mažeikių 1931 m. pasakojo:

Buvau tiesiog ligų muziejus. Per visą laiką keletą kartų buvau netoli mirties. Gydytojai nieko negelbėjo. Ir 1930 m. rugsėjo 8 d. atvažiauv į Šiluvą su tikra viltimi gauti iš Dievo Motinos malonių ir nors dalį sveikatos. Grįžtant į namus netikėjau, kad gali įvykti stebuklingas pagijimas, bet nuo to laiko smarkūs susirgimai nepasikartojo, ir pradėjau stiprėti ir šiais metais pažadėjau aplankyti tą šventą vietą⁴¹⁷.

Iš liudininkų pasisakymų paaiškėja ir tai, kad, užtariant Šiluvos Marijai, asmuo ne tik išgyja, bet ir skelbia šią žinią artimiesiems ir kaimynams:

⁴¹³ *Simaška E.* Ten pat. L. 17.

⁴¹⁴ XX a. istorijos. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=45&tstm=tstmnny&iid=29&gid=4>. Žiūrėta: 2014 08 26.

⁴¹⁵ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 36. L. 11.

⁴¹⁶ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 132. L. 23.

⁴¹⁷ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 33. L. 10–11.

Parvykus į namus šeimnininkai (esu prie jų vaikų) ir kaimynai stebėjosi, kad aš nebešlubuoju. Visi sakė, kad stebuklai darosi žemėje. Mano šeimnininkai kartais pašnekėdavo prieš tikėjimą, dabar nieko nebesako⁴¹⁸.

Liudininkui akivaizdžiai pasveikus, jo gyvenime sužadinamas tikėjimo nuoširdumas ir noras perteikti tikėjimą artimiesiems, dalytis su kitais:

Kai pasijutau, kad pasveikau, tuomet mano malda buvo labai nuoširdi (...) Pažadėjusi Marijai, jeigu neapaks, tai vaikus (turi tris) išmokinsianti mylėti Mariją⁴¹⁹.

Kiekvienas pagijimas būna savitas ir konkretus, turi originalią istoriją ir ypatybių. Kazys iš Prienų parapijos paliudijo ir pasidalijo ypatingu savo gyvenimo įvykiu. 1950 m. liepos mėn. kuliamoji mašina sulaužė jam abi kojas ir drauge viltį kada nors vaikščioti, nes iš Maskvos atvykęs žymus gydytojas, apžiūrėjęs jį ir kitą sunkų ligonį, pasakė, kad jie savo kojomis ant žemės niekuomet nebeatsistos. Neturėdami vilties pagyti medicininėmis priemonėmis, ligoniai kreipėsi į Švč. M. Mariją:

Buvau skaitęs, kad Šiluvoje Švč. Marija yra stebuklinga. (...) Tad darėme apžadus, kad jei galėsime vaikščioti, tai vyksime Šiluvon pabučiuoti to akmens, ant kurio stovėjo Marija, kurį palietė savo švenčiausiomis kojomis. Po apžadų tuoj abu pasijuto geriau. (...) Lyg kas jėgų būtų įpylęs į visą organizmą. Trečios dienos po apžadų rytą atsikėlė ir išėjo iš ligoninės. Gydytojai nustebę į juos žiūrėjo⁴²⁰.

Toks liudijimas yra lyg nuoroda į Šventajame Rašte perteiktą Jėzaus padarytą stebuklą, kai Jis vienam ligoniui tarė: „Kelkis, imk savo gultą ir eik!“ Ir žmogus bematant išgijo, pasiėmė gultą ir pradėjo vaikščioti“ (Jn 5, 8–9). Šią malonę patyręs žmogus tvirtina, kad kasmet atvyksta į Šiluvą padėkoti Marijai.

Toliau Kazys dalijosi savo mintimis, kad įtikinamiau atskleistų situaciją. Jis pasakojo, kad 1961 m., važiuodamas Šiluvon, Raseiniuose negavo autobuso bilieto, nes buvo labai trukdoma maldininkams vykti į Šiluvą. Tada su kitais maldininkais naktį ėjo pėsčias 20 km; kelias buvo nužvyruotas, pilnas stambių akmenų. Atejus Šiluvon kojų neskaudėjo. Dabar jam niekuomet neskauda kojų, jaučiasi sveikas, ir už tai Kazys labai dėkingas stebuklingajai Šiluvos švenčiausiajai Marijai⁴²¹.

Antroji grupė stebuklingų pagijimų išsiskiria tuo, kad nemažai pagijusiųjų yra pakilę iš ligos patalo, nes juos kažkas pavedė Šiluvos Dievo Motinai Marijai. Už stebuklingą pagydymą vyras dėkoja savo žmonai ar atvirksčiai, tėvas ar motina – savo vaikui ir pan. Toliau pateikiame vienas iš eilinių liudijimų, perteikiančių troškimą pavesti Marijai artimo, brangaus žmogaus ligą:

⁴¹⁸ Liudijimai. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=5&tstm=tstmnyp&iid=41>. Žiūrėta: 2014 08 26.

⁴¹⁹ Liudijimai. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=5&tstm=tstmnyp&iid=40>. Žiūrėta: 2014 08 26.

⁴²⁰ Simaška E. Ten pat. Nr. 151. L. 32–33.

⁴²¹ Simaška E. Ten pat. L. 32–33.

Mūsų dukrelė Elena sirgo du metus mirštama liga. Kai mes padarėme intenciją šv. Mišių metu Šiluvos Marijai, nuo to laiko, nuo tos savaitės jau devyni metai visai tos ligos nebematau. Šiluviškė Marija pasigailėjo mūsų vargšų⁴²².

Žmonės, pagiję nuo sunkios ligos, paprastai liudija po kelių ar keliolikos metų, visiškai įsitikinę, kad tai nėra trumpalaikis dalykas:

Antanas iš Žemosios Panemunės parapijos sirgo kojų liga – vienas blauzdikaulis buvo supuvęs. Vaikščiojo pasiremdamas lazdomis. Jo žmona atvyko į Šiluvą pasimelsti, ir tą pačią dieną ligonis metė lazdas. Lig šiol yra sveikas, nors šis įvykis buvo prieš penkiolika metų. Liga tęsėsi per tris metus. Gydytojai nieko negalėjo padėti⁴²³.

Toliau pateikiamas gražus, įspūdingas, tikėjimo persmelktas liudijimas, kaip buvo prašoma pagalbos savo mamai net iš kalėjimo:

Tuo metu, kada motina sirgo, aš buvau paimta į kalėjimą. Liga dar labiau pasunkėjo. Kalėjime būdama, aš meldžiausi į Švenčiausiąją Šiluvos Mariją, kad mano motina pasveiktų. Padariau apžadą, kad kai tik galėsiu, nueisiu pėsčia iš savo gyvenamosios vietos, Rietavo, į Šiluvą (apie 100 km) ir nunešiu Marijai kaip auką žvakių. Padariusi apžadus niekam nesakiau, bet netrukus sužinojau, kad mano motina po mano padarytų apžadų pasveiko⁴²⁴.

Visa tai paliudyta Zuzanos iš Rietavo 1956 m. liepos 25 d. Šiluvoje, padedant parašu.

Kita piligrimė Stasė iš Šilalės r. paliudijo 25-erius metus sirgusi širdies liga. Ji jau ruošėsi mirčiai, bet 1947 m. jos kaimynai važiavo į Šiluvą ir, atsiradus laisvai vietai, Stasė irgi buvo pakviesta ten vykti. Pasak jos, vykusį tik geriau pasiruošti mirčiai, nebesitikėdama pagyti.

Šiluvoje besimeldžiant, savijauta pagerėjo. Grįžusi namo, pasijutau stipresnė. Gydytojai, gydžiusieji mane, patikrino mane ir rado mano širdį visai sveiką⁴²⁵.

Taip stebuklingai išgijusi, ši liudininkė papasakojo ir apie savo sūnaus stebuklingą išgijimą. Jis 4 metus sirgo skilvio liga, jautė didelius skausmus, negalėjo valgyti. Reikėjo daryti operaciją, gydytojai perspėjo, kad ji labai pavojinga. Tuomet Stasė pradėjusi melsti Šiluvos Švč. M. Mariją, paaukojo 2 žvakes, kad operacija pavyktų. Dar buvo operuojami 16 žmonių; jos sūnaus operacija buvo sunkiausia, nes reikėjo išpjauti didelę dalį skilvio. Vis dėlto po to žaizda stebėtinai greitai sugijo. Visi gydytojai stebėjosi, nes trečiąją dieną po operacijos vyras galėjo išeiti iš ligoninės. Kaip pažymima šiame liudijime, moteris apie savo išgijimą ir patirtas malones pasakojo su dideliu įsitikinimu ir dėkingumu⁴²⁶.

Apie kitą stebuklingą išgijimą liudijo pats kun. V. Simaška: 1959 m. vasario mėn. į bažnyčią atėjo jauni tėvai, labai susirūpinę ir tiesiog verkdami meldėsi prie Švč. Mergelės Marijos. Po to jie pasiskundė, kad jų šeimą ištiko didelė nelaimė, nes susirgo jų mylimas šešerių

⁴²² *Simaška E.* Ten pat. Nr. 34. L. 11.

⁴²³ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 35. L. 11.

⁴²⁴ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 129. L. 20.

⁴²⁵ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 131. L. 21–22.

⁴²⁶ *Simaška E.* Ten pat. L. 22.

metų sūnelis. Gydytojai sakė, kad nėra vilties išgyti. Jie atvažiavo į Šiluvą prašyti Švč. Marijos pagalbos. Toliau kun. V. Simaška pasakojo, kad nuoširdžiai su ašaromis meldėsi, ėjo sakramentų. Su jais atsiveikindamas kunigas paprašė leisti sužinoti, jei jų sūnus pagis. Tų pačių metų lapkričio mėn. minėti žmonės atvažiavo į Šiluvą padėkoti Marijai už stebuklingą sūnaus išgyjimą. Nors vaikui buvo pripažintas piktybinis vėžys, ligos nebeliko nė žymės. Abu tėvai nušvitusiais veidais dalijosi, kaip jų sūnelis pagijo ir kad jį pagydė būtent gailiausiai Šiluvos Dievo Motina⁴²⁷.

Yra liudijimų, kad buvo atsiliepta į prašymus dėl sergančio artimo žmogaus, kartais šiam net nežinant, kad už jį meldžiamasi, pavedus Šiluvos Marijai globoti. Viena moteris sirgo sąnarių ligomis ir aštuonerius metus kentė aštrius skausmus, kol galiausiai liko gulėti surakinta lovoje, nebevaldė nei kojų, nei rankų. Gydytojai neberado veiksmingų vaistų ir nebegalėjo niekuo padėti. Vieną dieną jos vyras grįžo iš Šiluvos ir pasakė, kad labai nuoširdžiai meldėsi Šiluvos Švč. Mergelės Marijos apsiširdinimo koplyčioje, tris kartus apėjo keliais apie altorių.

Tada aš bandžiau keltis. Ir... o stebukle – pajėgiau prieiti prie lango. Kitą dieną perėjau per kambarį, pradžioje su ramentais, o šiandien ir be jų. Skaičiuoju antrus metus, kaip pasikėliau iš patalo, dirbu namų ruošoje, vaikštau be lazdų. Nenaudoju vaistų ir nejaučiu skausmų, kuriuos kentėjau⁴²⁸.

Moteris dėkojo Marijai, kuri išklausė vyro maldas ir dėl kurios pagalbos galėjo atsikelti iš ligos patalo.

Viena parapijietė iš Kauno šv. Antano bažnyčios pasakojo, kad 1978 m. liepos 13 d. išvyko iš Kauno bazilikos pasiaukojusi pėsčia ateiti į Šiluvą. Tą dieną atėjo iki Ariogalos, ten pernakojo, o Šiluvą pasiekė jau kitą dieną. Kelionės tikslas buvo paprašyti stebuklingosios Šiluvos Marijos, kad jos dukra, įstojusi į aukštąją mokyklą studijuoti, išliktų tikinti ir dora. Buvo pažymėta, kad iš stebuklingosios Dievo Motinos Marijos ji gavusi malonių⁴²⁹.

Pasakodama apie savo gautas malones, ji paliudijo dar ir apie tai, kaip anksčiau buvo išklaudyta užtariama Šiluvos Marijos:

1973 m. birželio 15 d. jos 10-ties metų sūnus Ričardas buvo partrenktas automobilio „Volga“. Sumušta galva ir nukraujavęs, be sąmonės buvo nuvežtas į ligoninę. Galvos operacijos nebuvo galima atlikti. Buvo gydomas, tačiau kentėjo didelius skausmus, to pasėkoje jis šaukdavo, draskydavosi. Gydytojai nelabai galėjo ką padėti. Tada ji atvykusi į Šiluvą prašyti Marijos pagalbos. Tuomet jos sūnui truputį sveikata pagerėjo. Tai matydama, ji ėjusi iš Kauno į Šiluvą pėsčia, aukodama savo kelionę už sūnų Ričardą. Kaip liudija ši moteris, jog po tos jos kelionės jis greitai pagijo, „nė nepajutome“⁴³⁰.

Moteris taip pat dėkojo Marijai už tai, kad sūnus mokosi vidurinėje mokykloje, yra sveikas, labai gabus, neliko jokių baisių ligos pėdsakų. Galiausiai jos vyras, matydamas tokį

⁴²⁷ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 134. L. 23–24.

⁴²⁸ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 169. L. 43–44.

⁴²⁹ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 166. L. 42.

⁴³⁰ *Simaška E.* Ten pat. Nr. 166. L. 42.

stebuklingą savo sūnaus pakilimą iš sunkios situacijos, nustojo girtuokliauti⁴³¹. Taigi ši moteris paliudijo gavusi iš Šiluvos Dievo Motinos Marijos keletą stebuklingų malonių, palietusių jos šeimą.

Kita garbaus amžiaus liudininkė kun. E. Simaškai pasakojo savo nutikimą. Kadaiše ji Tauragės ligoninėje gimdžiusi. Gydytojas atnešė kūdikį ir įspėjo: mergytė negyvens – smegenys aplietos krauju. Moteris, gulėdama lovoje, pradėjo labai melstis Šiluvos Marijai, kad mažylė pasveiktų. Prisižadėjo nuo miško keliais nueiti į koplyčią – nemenkas atstumas. Po dienos gydytojas labai nustebęs vėl atnešė dukrytę. Stebuklas – pasveiko.

Tuo istorija nesibaigė. Kai mergytei buvo dešimt metų, ant rankos užaugo gumbas. Moteris su dukrele vėl nuvažiavo į Šiluvą. Apsireiškimo koplyčioje ji pasakė mažajai:

„Birute, kai eisi keliais aplink Marijos altorių, vis pridėk ranką prie to akmens“. Mergaitė taip ir padarė. Grįžtant namo autobusu ji sušuko: „Mama, mano ranka sveika“⁴³².

Iš pasakojimo galima susidaryti vaizdą, koks yra žmogaus tikėjimas ir troškimas išreikšti padėką einant į Šiluvą net ne pėsčiomis ar keliais Apsireiškimo koplyčioje apie Marijos altorių (ne vienas maldininkas tai dar praktikuoja iki šių dienų), o keliais ateiti iki Šiluvos apsireiškimo koplyčios keletą kilometrų (tai šiais laikais jau nebepraktikuojama).

Dar viena liudininkė papasakojo kunigui, kad vaikystėje jai buvo pradėję skaudėti veidą. Kaimynės tvirtino, kad tai – rožė. Gydė užkalbėtoja, skyrė vaistų. Tačiau veidas ištinio, ir mergaitė visiškai apako. Ji turėjo lankyti pradžios mokyklą, tačiau buvo priversta sėdėti namie. Kartą atėjo elgeta, sukalbėjo poterius, pasiėmė auką ir paklausė, ko ta mergaitė taip kampe sėdi. Motina viską papasakojo. Elgeta pasiūlė nuvežti mergaitę į Šiluvą – gal pagis. Motina paklausė patarimo ir jau pirmąjį sekmadienį nuvežė ten mergaitę. Prieš šv. Mišias zakristijonas skambtelėjo varpeliu. Sulig tuo garsu mergaitė praregėjo. Ji prisiminė prieš save išvydusi palatą, nusėtą smulkių vandens lašelių, – turbūt lijo, – ir pasakė motinai viską matanti⁴³³.

Vis dėlto tenka pripažinti, kad stebuklingai ir staiga nepaaiškinamai išgiję žmonės, kurie šaukėsi Šiluvos Mergelės Marijos užtarimo ar buvo kažkieno jai pavesti, yra pagrindinė grupė žmonių, liudijančių apie tai ir kurių pasakojimai yra surašyti rankraštyje „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švč. Marijos Dievo Motinos užtarimą“.

Šiluvoje meldžiasi ir pasveiksta daugybė ligonių. Būtent ligoniai yra maldų Šiluvos Marijos apsireiškimo vietoje centre. Švč. Mergelė gelbsti vargšus ir ligonius, kurie serga kūno, taip pat proto ligomis. Švč. Mergelė Marija išsirinko labiausiai vargstančius ir ligonius, norėdama visiems priminti, kad jie yra didžiausias Bažnyčios turtas, nes savo kūnu ir siela

⁴³¹ *Simaška E.* Ten pat. L. 42.

⁴³² Šiluvos stebuklai ne mūsų valioj. Prieiga per internetą: <http://lzinios.lt/lzinios/Istorija/siluvos-stebuklai-ne-musu-valioj/114451>. Žiūrėta: 2014 08 17.

⁴³³ Ten pat.

jungiasi prie Kristaus kūno, kuri yra Bažnyčia, kančios. Tačiau Šiluvos centre yra ne tik ligoniai, bet ir visi kiti, kurie, padedami Marijos, paguodos ir užuojautos, tikėjimo ir vilties ieško būtent šioje vietoje.

Pereinant prie kitos grupės žmonių, gavusių malonę patirti gelbstinčią Marijos ranką sergant, reikėtų atkreipti dėmesį, kad pats Jėzus, išgirdęs apie savo bičiulio Lozoriaus ligą, neatsitiktinai sakė: „šita liga ne mirčiai, bet Dievo garbei, – kad būtų pašlovintas Dievo Sūnus“ (Jn 11, 4). Taigi, liudijantys maldininkai per gautąsias malones gali patirti tokių Viešpaties žodžių vertę:

Sirgau širdies liga, gydžiausi namuose, gulėjau ligoninėje du mėnesius. Iš ligoninės išėjusi nepagerėjau. Pradėjau melstis prie Šiluvos Švč. Marijos. Atvykusi Šiluvon meldžiausi ir kitus prašiau melstis už mane. Ėjau keliais kopyčioje apie Marijos altorių. Ir aš pagijau. Ir esu dabar visai sveika. Dirbu ligoninėje sanitare. Tikrino mano sveikatą, aš sakiau, kad sergu, o man pasakė, kad esu visai sveika. Atvykstu į Šiluvą padėkoti Marijai. Tris kartus atėjau nuo Tytuvėnų miško keliais. Pasiukoju Švč. Jėzaus Širdžiai, padariau amžinus skaistybės įžadus – atradau savo pašaukimą, jaučiuosi laiminga⁴³⁴.

Iš pasakojimo matyti, kad 33-ųjų metų liudininkė Jadvyga iš Kužių parapijos atgavo ne tik sveikatą, bet ir suvokė savąjį pašaukimą bei dėl to jaučiasi laiminga. Taigi, gauta dviguba malonė.

Tad galima išskirti ir *trečiąją grupę* – *suvokto pašaukimo malones*, t. y. žmogus, prašydamas Šiluvos Marijos pagalbos, surado savo gyvenimo kelią.

Buvo išgiršta liudijimų, kad gyvenimo kelyje ieškoma tikėjimo, santarvės ir suraminimo. Šiluvoje ateina supratimas apie įvairius dalykus, patiriama Marijos globa. Viena piligrimė pasakojo, kaip Šiluvoje Mergelė Marija išklausė jos maldas:

Tuo metu tik ieškojau tikėjimo. Prie Marijos apsireiškimo vietos daug ką supratau. Supratau tai, ko aš ieškau ir ką galiu rasti. Esu 21 metų. Mano gyvenime daug įvykių yra atsitikę, tikrai reikėjo Mergelės Marijos paramos. Garsioji Mergelė išklausė mano maldas tada, kai buvo sunku tiek asmeniniame gyvenime, tiek mano šeimoje. Tėvai labai pykosi, ir aš tuo metu labai išgyvenau, pradėjau melstis už juos. Nuo tų įvykių praėjo pusantrų metų. Tėvai gyvena kaip šeima. Man pačiai yra lengviau, įstojau į katalikų pedagogiką ir turiu vilties, kad ir savo gyvenimą susitvarkysiu. Tikrai, sakyčiau, esu laiminga⁴³⁵.

Galima pateikti dar vieną liudijimą iš jaunos šeimos gyvenimo apie tai, kad Dzūkijoje, Šventežerio parapijoje, po Antrojo pasaulinio karo vienoje šeimoje gimė akla mergaitė:

Turėjo jau 4–5 metus, kai motina išgirdusi kaimynus šnekant, kad Žemaitijoje esanti Šiluva – stebuklinga vieta. Ji atvykusi su ta mergaite, aukojusi žvakių. Per sumą meldėsi atsiklaupus, o mergaitę priešais save

⁴³⁴ Simaška E. Ten pat. Nr. 144. L. 29–30.

⁴³⁵ Liudijimai. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=5&tstm=tstmnvp&iid=45>. Žiūrėta: 2014 08 26.

pasistačiusi. Per pakylėjamą mergaitę staiga pradėjo šaukti: „Kaip gražu, gražu!“ Ji praregėjo. Užaugusi įstojo į vienuolyną⁴³⁶.

Labiau pasidomėjus dvasininkų, kurie surado savąjį pašaukimą į kunigystę, istorijomis, iš dabartinės kartos kunigų taip pat galima išgirsti, kad jų gyvenimo pasirinkimas buvo subrandintas Šiluvoje. Vienas kunigas pranciškonas Antanas liudijo: „pašaukimą pažadino daugelio švento gyvenimo kunigų pavyzdžiai, kuriuos galėjau iš arti matyti tarnaudamas Šiluvos Apsireiškimo koplyčioje“⁴³⁷.

Ketvirtoji grupė – ne stebuklingų pagijimų, o kitokių malonių – yra ne mažesnė. Tai – *neįvardytos malonės*, apie kurias žmonės paliudija, bet plačiau nepasakoja. Fiziniai stebuklai yra nepaprasti reiškiniai, tačiau daugybė piligrimų keliauja į Šiluvą trokšdami išgyti vidumi ar dvasinės atgaivos. Galbūt tai – ne tokie įspūdingi stebuklai, bet ne mažiau svarbūs katalikams, kurie apsilanko šioje Švč. M. Marijos apsireiškimo vietoje.

Pavyzdžiui, 1933 m. viena piligrimė iš Kauno paprašė paskelbti, kad visuomenė žinotų: Per Švč. Marijos Šiluviškės malonę ko prašiau, tą apturėjau⁴³⁸.

Ji neįvardijo savo malonės, tiesiog norėjo viešai išreikšti padėką Marijai bei pažadėti, kad liks visą gyvenimą jai ištikima:

Ačiū Tau, Geroji Motina, už suteiktą taip didelę malonę. Tu viena esi galinga ir gailestinga. Pasiliksiu Tau, geriausioji Motinėle, ištikima iki mirties⁴³⁹.

Nemažai yra tokių, kurie paprasčiausiai padėjo už tik vienam Dievui žinomą malonę, kai kurie nurodo gavę ne vieną, o kelias dideles malones. Netgi įvardijama, kad malonių gavėjas jų nevertas, nes yra nusidėjęs, todėl užprašo aukoti šv. Mišias:

(...) kad Motinėle Švč. Stebuklingoji Šiluvos pasigailėjo manęs, kaip didžiausio nusidėjęlio, išklauso mano prašymo ir suteikė visa tą, ko Jos prašiau, leisdama man (...) bedieviui, patirti Jos stebuklingą pagalbą⁴⁴⁰.

Tikriausiai nedaug yra tikinčiųjų, kurie, sulaukę pagalbos, nejaustų, kad nuodėmė yra daug didesnis blogis nei kūno liga. Marija buvo pradėta be gimtosios nuodėmės, tad parodo nusidėjėliams, kaip vėl rasti kelią pas Dievą. Marija Šiluvoje skundėsi: „Čia kitados buvo garbinamas mano Sūnus, o dabar ariama ir sėjama“. Taigi jos intencija Šiluvoje yra iš esmės ta pati kaip Lurde ar kitose apsireiškimų vietose – vesti sielas prie savo Sūnaus tikrojo garbinimo.

Gavę vienokių ar kitokių malonių, Šiluvos Švč. M. Marijai užtariant, pasisakė 77 asmenys⁴⁴¹; kun. E. Simaškos rankraštyje „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švč. Marijos Dievo Motinos užtarimą“ yra surašyti jų vardai ir pavardės bei parapija.

⁴³⁶ Simaška E. Ten pat. Nr. 139. L. 27.

⁴³⁷ Jomantaitė D. Naujasis klebonas skatins žmonių dialogą su bažnyčia. Prieiga per internetą: <http://www.pajurionaujienos.com/?sid=9150&act=exp>. Žiūrėta: 2014 08 27.

⁴³⁸ Simaška E. Ten pat. Nr. 17. L. 7.

⁴³⁹ Simaška E. Ten pat. Nr. 17. L. 7.

⁴⁴⁰ Simaška E. Ten pat. Nr. 32. L. 10.

Analizuojant liudininkų papasakotas istorijas ir apibendrinant stebuklingų išgijimų patirtį matyti, kad įprastai būna išdėstoma ligos istorija, įvykių seka, išryškinamas asmeninio gyvenimo pokyčio aktualumas ir svarba. Esminis įvykis – žmogaus akistata su ligos išnykimu bei ypatinga padėka Šiluvos Marijai, kuriai užtariant įvyko stebuklingoji permaina. Įdomu tai, kad dauguma liudininkų pagijimą priskiria stebuklingajai Šiluvos Marijai – ne tik jie, bet ir gydytojai: pastarieji, suvokdami, kad diagnozuota liga buvo nepagydoma, o po to nepaaiškinamai išnyko, negali nurodyti jokios kitos pagijimo priežasties – tik Dangaus įsikišimą. Anot maldininkės Stefanijos iš Kauno, žydų tautybės gydytojas, matęs jos akį sužalotą ir pagijusią, iš nuostabos pasakė: „niekas kitas tau akies nepagydė kaip tik moteriškė, kuri ant kalniuko su vaiku. Jai dėkok, nes ji išgydė“⁴⁴². Taip akivaizdžiai pagiję asmenys, liudijantys apie stebuklingus faktus, gali nenuginčijamai pripažinti, kad malonę gavo tik užtariant Švč. Mergelei Marijai.

Naratyvinė rezultatų analizė atskleidžia, kad stebuklų išpažinimas, paliudijimas ir pagarsinimas nuo seno buvo laikomas svarbiu būdu atsidėkoti už gautas malones. Žinoma, atnešus votą, reikėjo nepamiršti nuoširdžiai melstis ir pasiaukoti Viešpačiui.

Maldininkai tikėjo, kad neįvykdžius duoto įžado ar delsiant paaukoti nelaimės metu pažadėtą votą galima užsitraukti Dievo rūstybę. Iš tiesų piligrimų ar parapijiečių palikti votai, rodantys jų apsilankymo vienoje ar kitoje šventovėje dažnumą, tapdavo akivaizdžiu tikėjimo ir ištikimybės Katalikų Bažnyčiai išpažinimu. Nenuostabu, kad votų buvo ypač dažnai aukojama visuomenę ištikus negandoms, ypač vykstant karams, kai vienintelę viltį išsigelbėti teikdavo atsidavimas Dievo malonei.

Tradicija paaukoti votų įvairiose katalikiškosios kultūros šalyse, įskaitant Lietuvą, nors ir ne tokia populiari kaip ankstesniais šimtmečiais, išliko gyvybinga iki mūsų dienų.

Šiluvos Marijos kultas jau peržengė ne tik Lietuvos ar Lenkijos, bet ir Europos ribas. Šiluvoje, kaip ir senaisiais laikais, dėkojama Marijai už sveikatą, prašoma globoti artimuosius, meldžiama padėti ar tikimasi kitiems reikalingų malonių. Įvairių tautų ir likimų tikinčiuosius prie Marijos apsireiškimo vietos traukia Viešpaties išlietas ir pasauliui parodytas malonių srautas. Jau tapo tradicija paskutiniaisiais mėnesių penktadieniais Šiluvoje rengti Ligonų dienas, kai, be kitų intencijų, ypač kviečiama melstis už ligonius bei visus, kurių kūnas ar siela serga, kad, priimdami Dievo gailestingumą, galėtų patirti maloningąjį Dievo veikimą savo gyvenime.

Patikėti stebuklu daug lengviau, negu jį įrodyti. Kad ir kaip būtų, Šiluvos paslapties įminti nereikia, užtenka tikėti. Pasak į Šiluvą atvykstančių piligrimų, Marija padeda ir užtaria juos įvairiais prašymais. Ten iš tiesų galima pasijusti esant arčiau Dangaus. Tai – vieta, kurioje

⁴⁴¹ *Simaška E.* Ten pat. L. 14–15.

⁴⁴² *Simaška E.* Ten pat. Nr. 150. L. 32.

galima atgauti viltį ir gyvenimo džiaugsmą ir kuri primena didžiausią mūsų turtą – sveikatą, be to, suteikia dvasiai tvirtybės, kad gyvenimas būtų įprasmingas Dievo artumoje.

Galima pabrėžti, kad Šiluvoje nuolat (iki šiol) įvyksta stebuklų, juos paliudija ne vienas žmogus, užrašydamas savo patirtį. Užrašytų malonių liudijimų Šiluvoje vis daugėja. Tačiau ne mažesnių stebuklų patiria ir tie ligoniai, kurie nepagyja nuo fizinių ligų. Gal ne visi mato tuos stebuklus, gal ne visi apie tai pagalvoja, bet vis tiek tai yra dideli stebuklai. Savaime suprantama, iš tūkstančių piligrimų, iš šimtų ligonių tik nedaugelis sulaukia malonės pasveikti – stebuklo. Dauguma ligonių turi grįžti nepasveikę. Bet nuostabus dalykas tas, kad tokių ligonių niekada netenka matyti nusiminusių ar murmančių prieš Dievą. Jie ramūs, patenkinti, susitaikę su Dievo valia. Gal ne vienas iš jų yra stebuklingai pagijęs nuo tokių ligų, kurių kiti nemato, – nuo dvasinių ligų, kurios dažnai daug baisesnės už fizines. Visiems tokiems ligoniams nuraminti ir įkvėpti pasitikėjimo Dievo valia taip pat reikia antgamtinės jėgos. Taigi, santūri, rami, pasitikinti ligonių laikysena kai kam gali būti gražesnis ir didesnis stebuklas už bet kurį kitą.

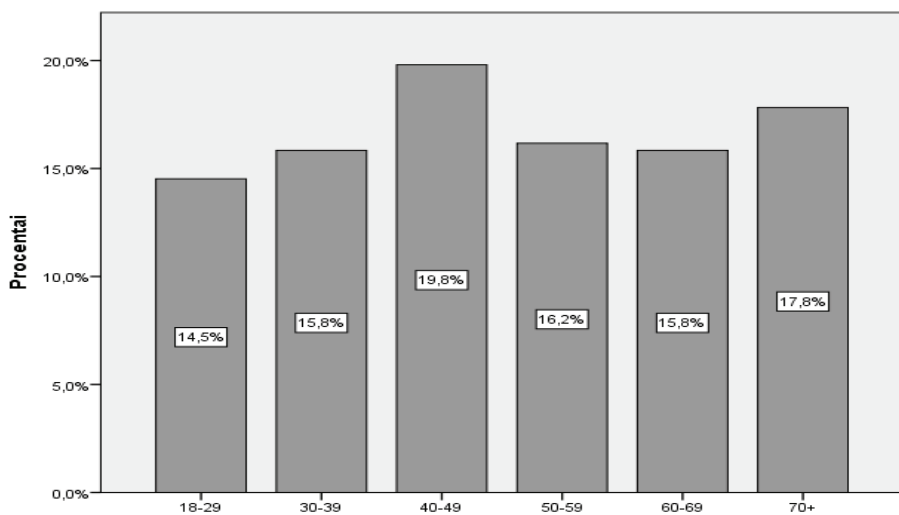
Vis dėlto įvairaus laipsnio pagijimas ir visiškas išgyjimas nėra pats svarbiausias siekis Šiluvoje. Dvasiniu aspektu daug svarbiau priimti kančią ir suprasti jos prasmę, pajusti neįkainojamą sąžinės palengvėjimą, atgauti tikėjimą ir atgailauti už nuodėmes. Ypač brangi yra Šiluvoje atgimstanti meilė Dievui ir artimui. Visus, kurie atvyksta į Šiluvą su skaudančiomis širdimis, Marija paima į švelnias, motiniškas rankas, kad jie pasijustų paguosti ir atgautų tikėjimą.

3.3. Tyrimo *Piligrimų motyvai, įgyta dvasinė patirtis ir jos pritaikomumas rezultatai*

2013–2014 m. buvo vykdomas kiekybinis-kokybinis apklausos tyrimas. Apklausoje dalyvavo tikinčiųjų iš visų Lietuvos vyskupijų įvairių parapijų, organizacijų, draugijų bei pavienių asmenų.

3.3.1. Respondentų demografinis pasiskirstymas

Siekiant susidaryti kuo visapusiškesnį vaizdą apie Šiluvos piligrimus, buvo apklausta N=7 vyskupijų tikinčiųjų, kurie yra dalyvavę Šiluvos Švč. M. Marijos atlaiduose ar tiesiog apsilankę Šiluvos Marijos apsireiškimo vietoje. Apklausoje dalyvavo 303 respondentai, kurių amžius nuo moksleivio iki senjoro daugmaž vienodai pasiskirstė po įvairaus amžiaus grupes. Iš viso dalyvavo 79 vyrai ir 224 moteriškos lyties asmenys. Šiuo metu nenuostabu, kad bažnyčioje labiau lankosi moterys, todėl ir apklausoje, specialiai neišskiriant nei sumenkinant vienos ar kitos lyties, buvo apklausta daugiau moteriškosios lyties atstovių.

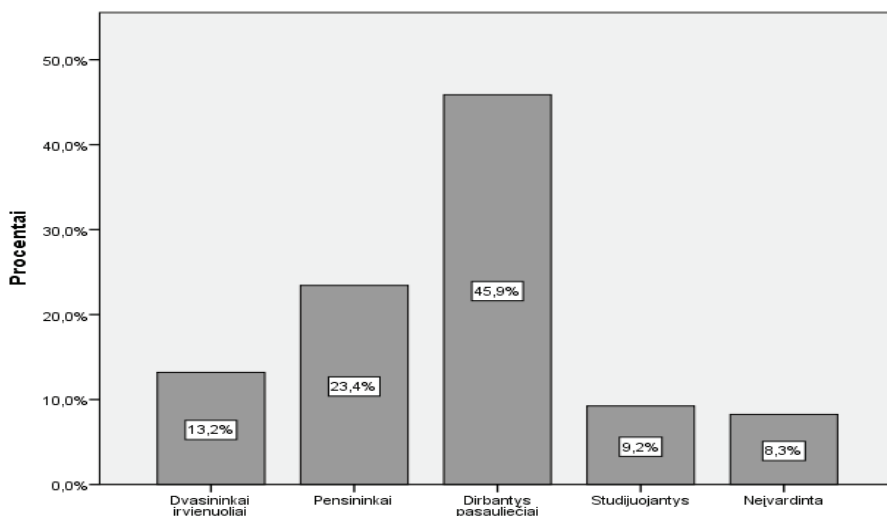
5 pav. Pasiskirstymas pagal amžių

Buvo apklausiami kiek įmanoma daugiau jaunų žmonių, siekiant sužinoti jų vertinimo kriterijus. Vis dėlto daugiausia pavyko užkalbinti vidurinio amžiaus tarpsnio respondentų (40–49 metų amžiaus). Tačiau nemažą dalį respondentų teko sutelkti ir iš senjorų, nes būtent ši grupė, galima sakyti, labiausiai pažįsta Šiluvą ir dažniausiai ten lankosi. Be to, vyresnio amžiaus asmenų karta puikiai prisimena sovietinius metus, kai į Šiluvos didžiuosius atlaidus buvo draudžiama vykti. Todėl ši amžiaus karta atspindi ir rezistencinį laikotarpį Šiluvoje.

Vienas iš tyrimo tikslų buvo išskirti respondentų grupes pagal užimtumo statusą: dvasininkų, pašvęstojo gyvenimo asmenų, besimokančiųjų ir dirbančiųjų, pensininkų pasauliečių. Iš visų respondentų per visas vyskupijas dalyvavo iš viso 40 įvairaus amžiaus kunigų (13,2 proc.), kurie dažniau ar rečiau apsilanko Šiluvos apsireiškimo vietoje. Remiantis 2015 m. išleistame katalikų žinyne pateiktais duomenimis, Lietuvoje kunigų suskaičiuojama iš viso 847⁴⁴³. Taigi 40 apklaustų kunigų sudaro 4,7 proc. visų Lietuvos kunigų.

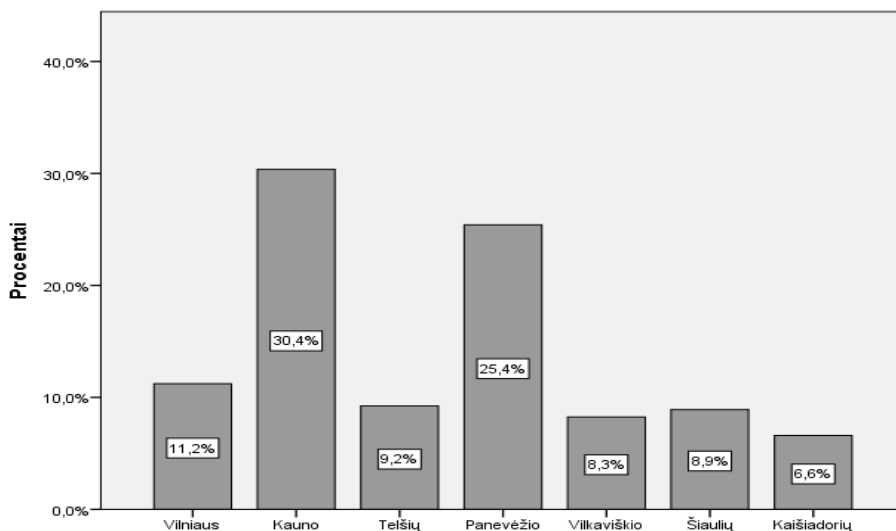
Apklaustų piligrimų, jau sulaukusių pensinio amžiaus, buvo 71 (23,4 proc.). Pati didžiausia apklausos dalyvių grupė buvo dirbantys pasauliečiai (N = 139, 45,9 proc.), kurie yra buvę Šiluvoje. Beveik mažiausiai į apklausos imtį pateko studijuojančiųjų – tik 28 moksleiviai ar studentai (9,2 proc.). Mažiausiai buvo tokių, kurie neįvardijo dalyvaujantys kokioje nors veikloje ar siejantys save su kokia nors bendruomene (N = 25, 8,3 proc.).

⁴⁴³ Katalikų žinynas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2015. P. 342–343.

6 pav. Respondentų užimtumo statusas

Toliau apžvelgiant Šiluvos piligrimų demografinį pasiskirstymą, buvo aktualu išsiaiškinti vyskupiją, iš kurios respondentas atkeliauja į Marijos apsireiškimo vietą. Daugiausia respondentų būta iš Kauno arkivyskupijos, kuriai ir priklauso Šiluva. Natūralu, kad buvo paprasčiau rasti respondentų iš šios vyskupijos, kurie dažniau ar rečiau keliauja į Šiluvą ir kuriems ji artimiausia visais aspektais. Taigi iš Kauno arkivyskupijos teko apklausti beveik trečdalį žmonių (N = 92, 30,4 proc.). Daug respondentų priklausė Panevėžio vyskupijai, nes jie buvo šalia disertacijos autoriaus įtraukiant į apklausą ir turėjo galimybę ne per toliausiai važiuoti iki Šiluvos (N = 77, 25,4 proc.).

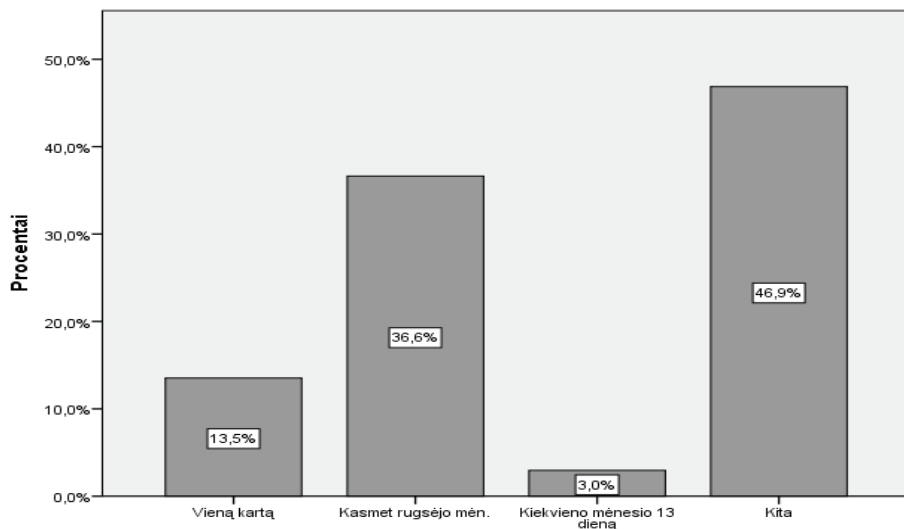

7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal vyskupijas

Respondentų iš likusių penkių vyskupijų į apklausą buvo įtraukta daugmaž po lygiai. Iš Vilniaus arkivyskupijos paimta 34 (11,2 proc.), iš Telšių vyskupijos – 28 (9,2 proc.), iš Šiaulių vyskupijos – 27 (8,9 proc.), iš Vilkaviškio vyskupijos – 25 (8,3 proc.), iš Kaišiadorių – 20 (6,6 proc.) respondentų.

3.3.2. Piligrimų pastoracinė veikla ir motyvai apsilankyti apsiireiškimo vietoje Šiluvoje

Darant apklausą, respondentų pasiteirauta, kaip dažnai jie dalyvauja Šiluvos Marijos atlaiduose ir ten vyksta pastaruoju Lietuvos nepriklausomybės laikotarpiu. Taip pat paklausta, ar sovietiniais metais, kai buvo draudžiama, jie vykdavo į Šiluvos atlaidus. Paaiškėjo, kad iš 303 respondentų 169 yra lankęsi Šiluvoje ir anuomet, o likusieji 134 nėra buvę. Natūralu, kad dabartinės Lietuvos nepriklausomybės laikotarpiu užaugusi jaunoji karta, kuri atkeliauja į Šiluvą, nėra patyrusi sovietinių laikų draudimo vykti į atlaidus, o vyresnioji jaunimo karta ir pagyvenę žmonės puikiai atsimena, kad, nepaisydami anuometinės valdžios draudimo, stengėsi pagal galimybes nuvykti į Šiluvoje esančias Marijos šventoves.

8 pav. Respondentų apsilankymų Šiluvos Švč. M. Marijos apsiireiškimo vietoje dažnumas

Apklausos rezultatai parodė, kad bent vieną kartą Šiluvoje apsilankė 41 respondentas (13,5 proc.). Bene daugiausia yra apsilankančių Šiluvoje kasmet, rugsėjo mėn., per Šilinės atlaidus – 111 (36,6 proc.). 142 (46,9 proc.) respondentai pažymėjo, kad į Šiluvą atvyksta ne kartą, o keletą kartų per metus arba kad per visą savo gyvenimą ten yra buvę keletą kartų. Atsirado ir tokių, kurie į Šiluvą nuvyksta kiekvieno mėnesio 13 dieną (N = 9, 3 proc.). Vis dėlto,

žvelgiant į respondentų apsilankymų Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietoje dažnumą, – kad beveik pusė tyrimo dalyvių Šiluvoje apsilanko kasmet po kartą ar dažniau, – rezultatus padarė reikšmingesnius, siekiant išsiaiškinti, kokią poveikį ši vieta daro jų kasdieniam gyvenimui.

Tyrimo metu taip pat buvo užduotas klausimas, kokie pastoracinės veiklos elementai ir maldingumo praktikos patraukia piligrimus atvažiuoti į Šiluvą. Iki šiol asmeninė malda einant keliais tiek Apsireiškimo koplyčioje apie altorių, tiek bazilikoje apie altorių prie stebuklingojo Marijos paveikslo yra viena patraukliausių. Iš visų respondentų 118 (38,9 proc.) teigė praktikuojantys šį maldos būdą. Todėl, atlikus kintamųjų palyginimus išryškėjo statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0,000$) „malda einant keliais“ ypač vyresnio amžiaus žmonėms (žr. 3 lent.). Paprastai šį maldos būdą dažniau praktikuoja moterys. Tai patvirtina statistinis reikšmingumas ($p < 0,004$). Žinoma, galima įprastai pastebėti, kad tokį maldos būdą pasirenka ir jauni žmonės. Vis dėlto, didėjant amžiui, didėja ir asmeninės maldos einant keliais praktikavimo tikimybė.

3 lentelė. Malda einant keliais reikšmingumas

Demografiniai kintamieji	Regresijos koeficientas	p	Galimybių santykis
amžius	,042	,000	1,043
lytis(1)	,921	,004	2,511
<i>Constant</i>	-3,111	,000	,045

Rožinio malda Šiluvos aikštėje einant stotis – taip pat reikšminga, piligrimų vertinama praktika (N = 57, 18,8 proc.). Iš 4 lentelės matyti, kad statistiniu reikšmingumu ($p < 0,000$) pasižymi vyresnioji karta: didėjant amžiui, didėja tokios maldos praktikavimo tikimybė; ją dažniau praktikoja moterys ($p < 0,004$).

4 lentelė. Rožinio maldos Šiluvos aikštėje reikšmingumas

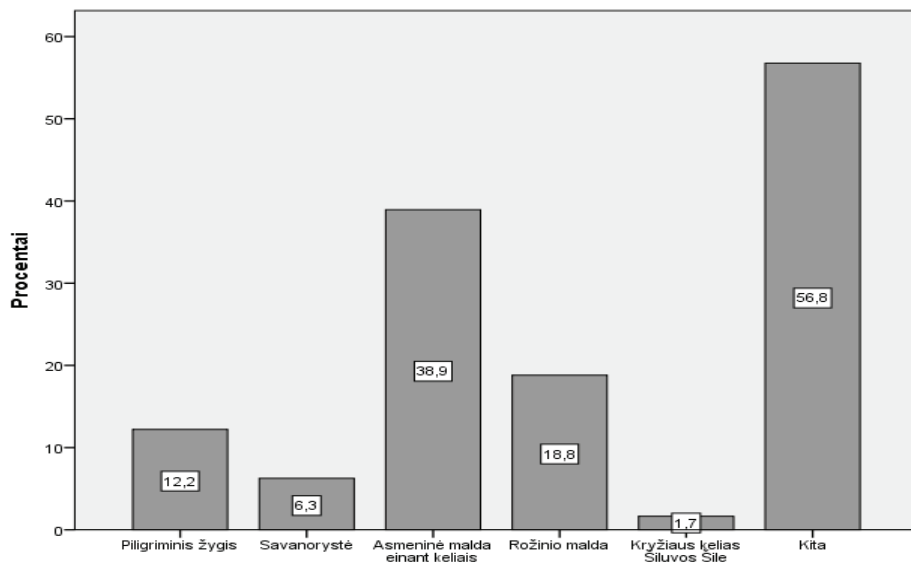
Demografiniai kintamieji	Regresijos koeficientas	p	Galimybių santykis
amžius	,040	,000	1,041
lytis(1)	1,160	,021	3,191
<i>Constant</i>	-4,418	,000	,012

Paaiškėjo, kad dalis respondentų (N = 37, 12,2 proc.) pasirenka piligriminį žygį pėsčiomis į Šiluvą. Tokį būdą dalyvauti piligrimystėje daugiausia pasirenka jaunesniosios kartos žmonės. 5 lentelėje parodyta, kad šiuo atveju statistiškai reikšmingas tik amžius ($p < 0,00$): amžiui didėjant, tikimybė dalyvauti piligriminiame žygyje mažėja. Savaimė suprantama, kad tokiai kelionei paprastai ryžtasi jaunimas, kuriam tai labiau leidžia geresnė sveikata ($p < 0,021$).

5 lentelė. Piligriminio žygio reikšmingumas

Demografiniai kintamieji	Regresijos koeficientas	p	Galimybių santykis
amžius	-,046	,000	,955
lytis(1)	,289	,486	1,335
<i>Constant</i>	-,314	,575	,731

Tai, kad per Šiluvos atleidų dienas pasirenka savanorystę, pažymėjo 19 respondentų (6,3 proc.). Neabejotinai tai – jaunimas, kuris taip nori įsilieti į Šiluvos atlaidus. Tai patvirtina ir statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0,000$). Neseniai, t. y. 2013 m., piligrimų kelyje į Šiluvą atsirado „Kryžiaus kelias Šiluvos šile“ (buvo pašventintos Kryžiaus kelio kopylytėlės, kurios buvo pastatytos arkivysk. S. Tamkevičiaus iniciatyva, remiantis Čenstakavos (Lenkija) Dievo Motinos šventovės pavyzdžiu), tad tik 5 respondentai (1,7 proc.) nurodė patyrę tokią pamaldumo praktiką keliaudami į Šiluvą.

9 pav. Įsitraukimo į pastoracinę veiklą ir asmeninio maldingumo praktika

Paaikškėjo, kad pati dažniausia pamaldumo Šiluvoje praktika buvo tiesiog asmeninis meldimasis savo maldomis, rožinio ar kita privačia malda arba dalyvavimas tik pagrindinėse oficialiosiose apeigose, paprastai nesijungiant į jokiais pastoracines veiklas, tik išsakant asmeninius prašymus vienam Dievui ir Jo Motinai Marijai ($N = 172$, 56,8 proc.). „Asmeninės maldos einant keliais“ rezultatą išryškina gautas reikšmingumo lygmuo ($p < 0,00$).

Apibendrinant galima teigti, kad tyrime dalyvavę respondentai nėra abejingi pastoracinei veiklai. Rezultatai rodo, kad jie vienaip ar kitaip siekia prasmingai dalyvauti piligrimystėje.

3.3.3. Tikinčiųjų intencijos dienos pasirinkimas Šiluvos piligrimystėje

Arkivyskupui Sigitui Tamkevičiui ėmus vadovauti Kauno arkivyskupijai, ir toliau buvo puoselėjama piligrimystė į Šiluvą – tik daug aktyviau. Jau beveik du dešimtmečius arkivyskupo iniciatyva per visą Šiluvos Šilinės aštuondienį yra numatomos kiekvienos dienos intencijos, kad atvykstantys pavieniai piligrimai ar jų grupės galėtų pasirinkti pagal savo profesiją ar pašaukimą širdžiai tinkamą dieną. Kiekvienais metais intencijų dienos būna daugiau ar mažiau pakoreguojamos, išplečiamos ar susiaurinamos, bet pagrindinis intencijų branduolys nekinta. Taigi, remiantis šiuo modeliu, respondentų buvo pasiteirauta, ar jie, dalyvaudami rugsėjo mėn. Šiluvos Šilinės atlaiduose, pasirenka su jais susijusią intencijos dieną. 10 pav. matyti, kad duomenys apie intencijų pasirinkimą labai netolygūs. Pavyzdžiui, šeimų ir jaunimo, mokyklų ir universitetų, tikybos mokytojų bei katechetų dieną pažymėjo daugiausia respondentų (N = 53, 17,5 proc.) – ko gero todėl, kad šiai grupei žmonių kiekvienais metais parenkama į atlaidų aštuondienį įeinanti savaitgalio diena. Kadangi nemažai respondentų priklauso vienuolių ir įvairioms kitoms katalikiškosioms bendruomenėms, šią dieną pasirinko 36 respondentai (11,9 proc.). Taip pat apklausoje dalyvavo nemažai dvasininkų, tad kunigų intencijos dieną pažymėjo 34 respondentai (11,2 proc.). Šią dieną pasirinko ne tik visi tyrimo dalyviai kunigai, bet ir pasauliečiai.

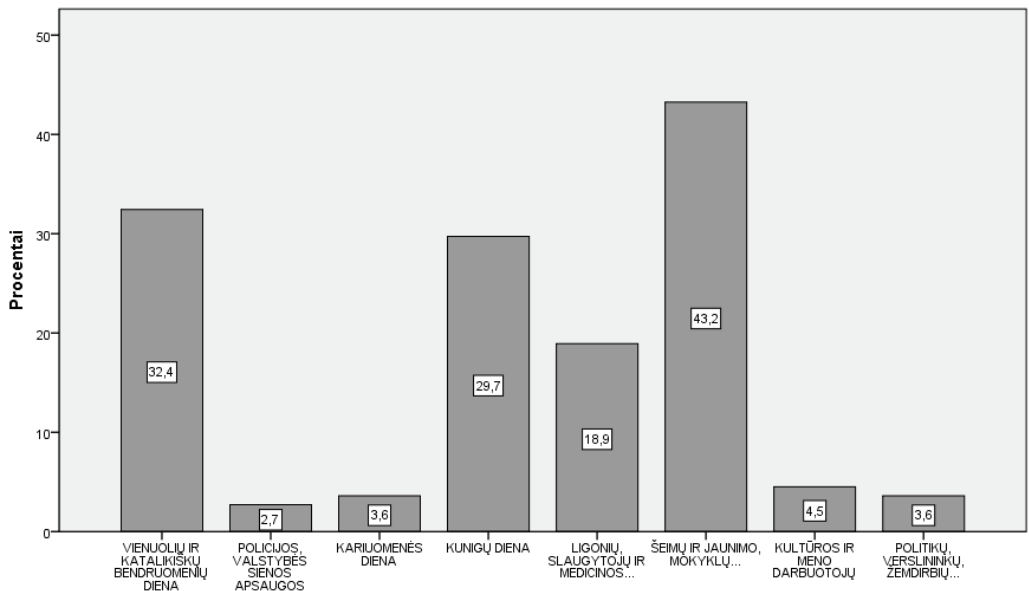
Lyginant grupes pagal tai, kas dažniausiai pasirenka intencijos dieną Šilinės atlaiduose, paaiškėjo, kad tai aktualiausia dvasininkų ir vienuolių grupei (žr. 6 lent.). Šiai grupei įprasta pasirinkti su sava intencija susijusią dieną, matyt, todėl, kad jau nuo seno iki dabar per Šilinės atlaidus laikomasi tradicijos trečiadienį gausiau rinktis Šiluvoje kunigams.

6 lentelė. Intencijos dienos pasirinkimo reikšmingumas

Užimtumo grupės	Regresijos koeficientas	p	Galimybių santykis
Jaunimas	,136	1,234	1,143
Dvasininkai ir vienuoliai	,012	3,750	6,258
Pensininkai	,258	1,726	1,277
Dirbantys pasauliečiai	,862	1,082	,030

Ganėtinai populiaru ir ligonių, slaugytojų bei medicinos darbuotojų diena (N = 24, 7,9 proc.). Likusias keturias intencijų dienas: policijos, valstybės sienos apsaugos ir priešgaisrinės gelbėjimo tarnybų darbuotojų dieną pažymėjo 3 respondentai (1,0 proc.),

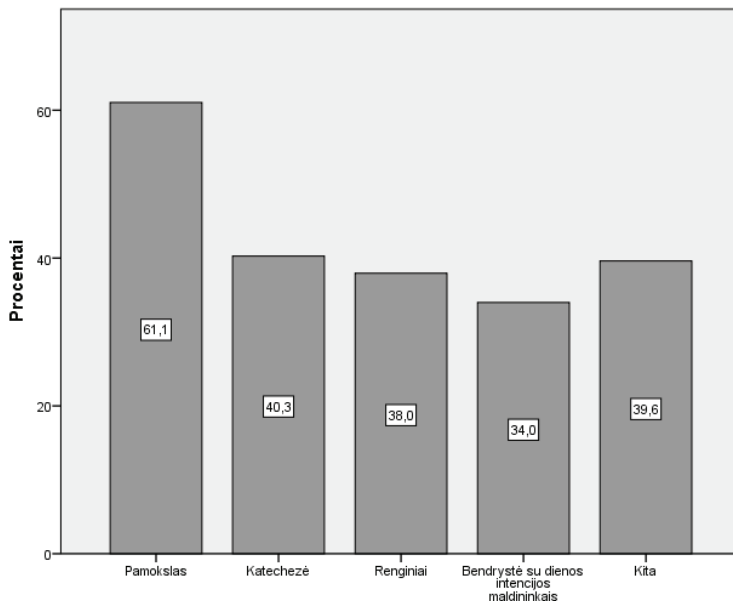
kariuomenės dieną – 4 respondentai (1,3 proc.), kultūros ir meno darbuotojų dieną 5 respondentai (1,7 proc.), politikų, verslininkų, žemdirbių, kultūros, švietimo ir mokslo, žiniasklaidos darbuotojų ir nevyriausybinų organizacijų dieną – N=6 respondentai (2,0 proc.). Nebūtų galima teigti, kad šios dienos nepopuliarios, nes tyrime paprasčiausiai dalyvavo nedaug tos grupės žmonių, kurie specialiai pasirinktų su savo profesija susijusią dieną. Taigi, nežiūrint to, kad atitinkami žmonės pasirenka tam tikrą Šilinės atleidų intencijos dieną (N = 111, 36,6 proc.), du trečdaliai respondentų intencijos dienos nepasirenka (N = 192, 63,4 proc.). Tai patvirtina ir statistiškai gautas skirtumas ($p < 0,000$). Galiausiai išskirti per aštuondienį Šiluvoje apsilankančių žmonių amžiaus grupes ir jiems priskirti intencijas nėra ypač lemiamas veiksnys dar ir dėl to, kad kiekvieną dieną Šiluvoje taikomas tas pats atleidų modelis: šv. Mišios, pamokslas, katechezė ir kita, kuris iš esmės nekinta visomis atleidų dienomis. Vis dėlto įvairių intencijų priskyrimas atleidų dienoms duoda akstiną pasirinkti, nes įtakos turi ir kiti svarbūs veiksniai (žr. 11 pav.).

10 pav. Intencijos dienos pasirinkimas Šiluvos Šilinės atleiduose

Apklausoje buvo pateiktas klausimas, kas respondentams yra reikšmingiausia pasirinktos intencijos diena. Paaikškėjo, kad respondentams, dalyvaujantiems atleidų šv. Mišiose, vis dėlto labai svarbus yra pamokslas ($p < 0,000$), nes paliečia konkretaus žmogaus gyvenimą, pritaikdamas šių dienų realijas (N = 185, 61,1 proc.). N=122 respondentai (40,3 proc.) kaip reikšmingą nurodė katechezę. Šiluvos atleiduose prieš pagrindines dienas šv. Mišias sakyti katechezę jau yra tapę tradicija. Šį teiginį patvirtina reikšmingumo lygmuo ($p < 0,000$). Panašius skaičius respondentų (N = 115, 38 proc.) kaip jiems aktualius nurodė tos dienos renginius (jų,

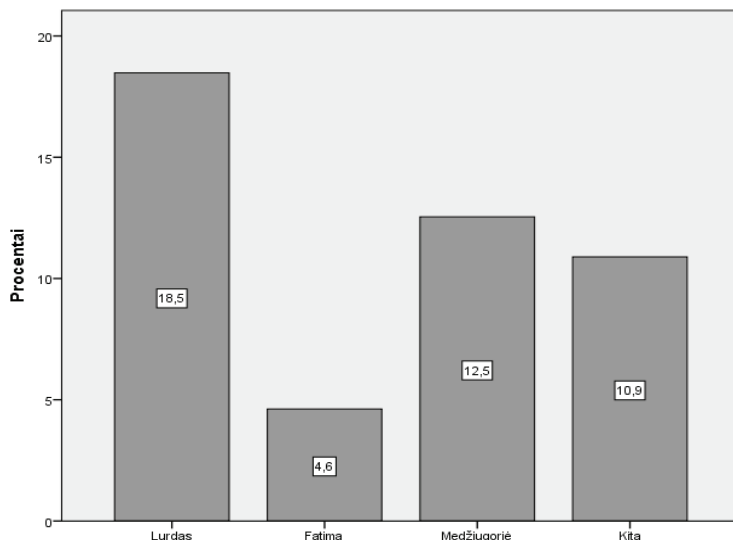
suderintų su atitinkama intencijų diena, taip pat vyksta). Ne mažiau respondentų (N = 103, 34 proc.) pažymėjo, kad jiems svarbi bendrystė su tos dienos intencija besimeldžiančiais piligrimais. Galiausiai N = 120 respondentų (39,6 proc.) teigė, kad Šiluvoje pasirinktos intencijos dieną svarbūs ir kitokie motyvai. Jų dauguma tyrimo dalyvių nenurodė, bet tie, kurie įvardijo, pažymėjo išpažintį, susitaikinimą su Dievu, dvasinį pokalbį su kunigu, tą dieną dalyvaujančios grupės žmonių liudijimą.

11 pav. Respondentų reikšmingi pasirinkimai Šilinės atlaiduose

Vis dėlto nemažas procentas Šiluvos maldininkų yra keliavę ir į kitas Europoje esančias Marijos apsireiškimo vietas, kurios yra labiausiai lankomos ir žinomos. Lurdo šventovė, esanti Prancūzijoje, katalikų pasaulyje yra garsiausia ir piligrimų labiausiai lankoma vieta. Ten XVIII a. viduryje Marija apsireiškė Bernadetai Subiru. N = 56 respondantai (18,5 proc.) iš visų tyrimo dalyvių yra apsilankę Lurde. Nemažai Šiluvos piligrimų (N = 38, 12,5 proc.) yra pabuvoję ir Bosnijoje, Medžiugorijoje, esančioje Marijos apsireiškimo vietoje. Nors Bažnyčia dar nėra pripažinusi iki šiol tebevykstančių Marijos apsireiškimų, vis dėlto ši Marijos apsireiškimų vieta išlieka intensyviai lankoma. Nedaugelis respondentų (N = 14, 4,6 proc.) buvo nuvykę ir į Portugalijoje esančią Fatimą, kurioje Marija buvo apsireiškusi trims vaikams. Kadangi Fatima yra toliausia nuo Lietuvos Europoje esanti Marijos apsireiškimo vieta, natūralu, kad ten nuvyksta nedažnas Marijos mylėtojas. N = 33 respondantai (10,9 proc.) teigė, kad yra buvę ir kitose Europoje esančiose Marijos apsireiškimo vietose – Lenkijoje, Belgijoje,

Olandijoje. Ne vienas piligrimas, kuris nurodė buvęs kurioje nors Europoje esančioje Marijos apsireiškimo vietoje, pasirodo, buvo apsilankęs keliose skirtingose Marijos apsireiškimų vietose.

12 pav. Respondentų aplankytos kitos Europoje esančios Švč. M. Marijos apsireiškimo vietos

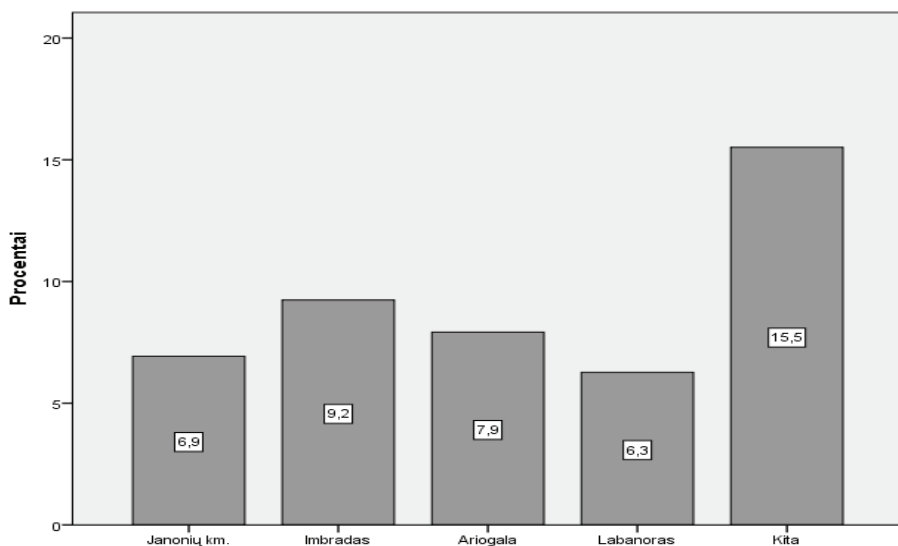
Nors Lietuva – nedidelė šalis, joje yra daug Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo vietų. Lietuvoje skaičiuojama net 31 Marijos apsireiškimo vieta. Dėl to neatsitiktinai kasdienėje kalboje Lietuvai buvo suteiktas „Marijos žemės“ vardas, nors neretai tariamas ir šiek tiek ironiškai. Vis dėlto reikia pripažinti, kad visose Lietuvos vyskupijose, išskyrus Vilniaus arkivyskupiją, yra mažesne ar didesne pagarba apgaubtų menamų Švč. M. Marijos apsireiškimo vietų.

13 pav. Lietuvoje esančios Švč. Mergelės Marijos apsireiškimų vietos⁴⁴⁴

⁴⁴⁴ Švč. Mergelės Marijos apsireiškimų vietos Lietuvoje. Prieiga per internetą: <http://www.piligrimai.lt/lietuvoje/>. Žiūrėta: 2015 01 26.

Apklausoje nebuvo įmanoma surašyti visų Lietuvoje esančių Švč. M. Marijos apsišventinimo vietų, tad buvo pasirinktos labiausiai žinomos ir lankomos tariamos Dievo Motinos apsišventinimo vietos. 14 pav. matyti, kad iš keturių žinomų vietų populiariausias yra Imbradas (Zarasų r.), kuriame Marija apsišventinėta 1967 m.

14 pav. Respondentų aplankytos kitos Lietuvoje esančios Švč. M. Marijos apsišventinimo vietos

Imbrade buvo apsilankę N = 28 respondentai (9,2 proc.). N = 21 respondentas (6,9 proc.) nurodė buvęs Janonių kaime (Molėtų r.), į kurį traukia daug pilgrimų nuo tada, kai ten 1962 m., manoma, apsišventinėta Marija. Nemažą šių apklaustųjų skaičių lemia tai, kad apklausoje dalyvavo daugiausia respondentų iš Panevėžio vyskupijos. Kauno arkivyskupijoje viena žinomesnių

Kauno arkivyskupija: 1) Šiluvos koplyčia prie bažnyčios, 1608, Raseinių r.; 2) Ugionių šaltinis prie bažnyčios, 1657 11 28, Raseinių r.; 3) Girkalnio bažnyčia, 1943 02 08 ir 15, 1943 04 16 ir 17, Raseinių r.; 4) Kalnų kaimo laukuose, 1944 07 26, netoli Šiluvos, Raseinių r.; 5) Ariogalos bažnyčia, 1949 06 10, Raseinių r. 6) Sietynai, prie Veprių, miške, 1960 09 08 ir 24, Ukmergės r.

Kaišiadorių vyskupija: 1) Gelvonų bažnyčia, XVI a., Širvintų r.; 2) Skudutiškis, laukuose, XVI a., Molėtų r.; 3) Labanoras, netoli bažnyčios, 1973 08 02, Švenčionių r.

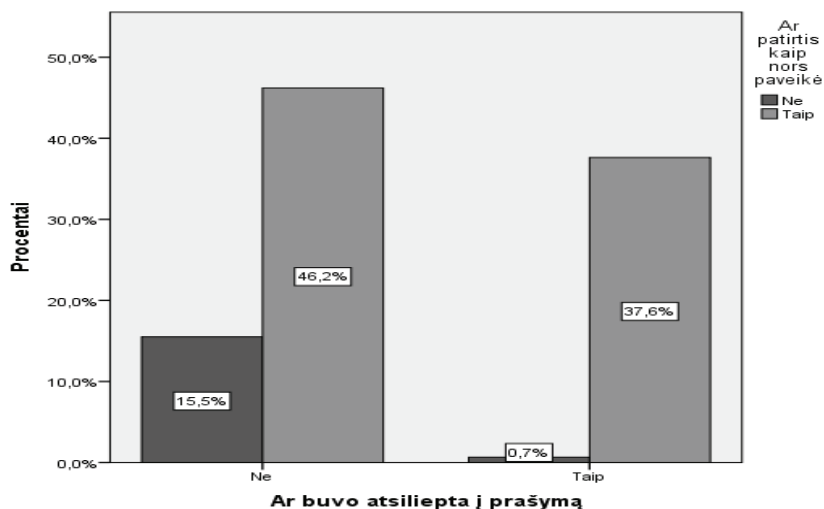
Panevėžio vyskupija: 1) Pušaloto bažnyčia ir kapinės, XV a., Pasvalio r.; 2) Duokiškis, laukuose į pietus nuo Kamajų, Rokiškio r.; 3) Šimonių bažnyčia, 1446, 1670, 1941 03 30, Kupiškio r.; 4) Janonių kaimas, prie Skiemonių, 1962 06 13 ir 14, Anykščių r.; 5) Maženiai, laukuose, 1964 09 08, netoli Raguvos, Panevėžio r.; 6) Kvintiškės, prie Ilgio ežero, 1967 07 01, prie Imbrado, Zarasų r.; 7) Bajoriškiai, sodyboje, 1982 06 04, prie Gulbinėnų, Pasvalio r.; 8) Gulbinėnų bažnyčia, 1985 01 01, Pasvalio r.; 9) Joniškėlio bažnyčia, 1985 07 26, Pasvalio r.

Šiaulių vyskupija: 1) Kryžių kalnas, prieš 1870, Šiaulių r.; 2) Pelaniškiai, laukuose, 1984 09 08, Pakruojo r.

Telšių vyskupija: 1) Inkakliai, prie kelio į Švėkšną, apie 1910, Šilutės r.; 2) Kantaučiai, laukuose, prie bažnyčios, 1946, 1972, Plungės r.; 3) Žemaičių Kalvarijos bažnyčios III koplyčia, 1990 11 06, Plungės r.; 4) Aucės bažnyčia, 1927, netoli Vegerių Latvijos pusėje.

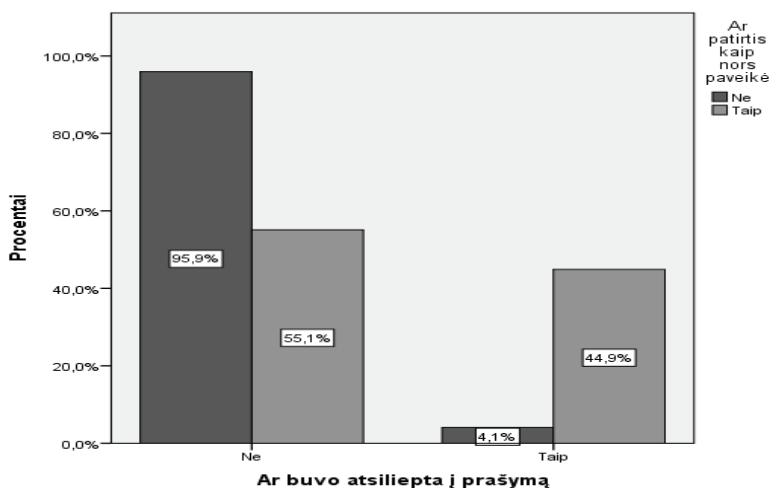
Vilkaviškio vyskupija: 1) Alksnėnų bažnyčia, 1867, Vilkaviškio r.; 2) Mažučių šaltinėlis prie geležinkelio, Vilkaviškio r.; 3) Višakio Rūda, šaltinis miške, Marijampolės r.; 4) Vištytis, šaltinis, apie 1912, Vilkaviškio r.; 5) Dapkiškis, prie Santaikos, apie 1968, Alytaus r.; 6) Keturnaujiena, prie Kudirkos Naumiesčio, sodyboje, 1969 11 14, Šakių r.; 7) Braziūkai, sodyboje tarp miškų, 1984, Kauno r.

lankytinų Marijos apsireiškimo vietų yra Ariogala (Raseinių r.): ten, bažnyčioje, 1949 m. keletui žmonių buvo apsireiškusi Švč. M. Marija. Tad N =24 respondentai (7,9 proc.) pažymėjo, kad yra buvę Ariogaloje. Kaišiadorių vyskupijoje, Labanore (Švenčionių r.), kuriame, kaip liudijama, buvo apsireiškusi Mergelė Marija, yra apsiranę N =19 respondentų (6,3 proc.). N =47 respondentai (15,5 proc.) yra buvę kitose Lietuvoje esančiose Marijos apsireiškimo vietose: Šimonyse, Keturnaujienoje, Višakio Rūdoje, Maženiuose ir kt.

15 pav. Atliepo į prašymą ir patirties santykis

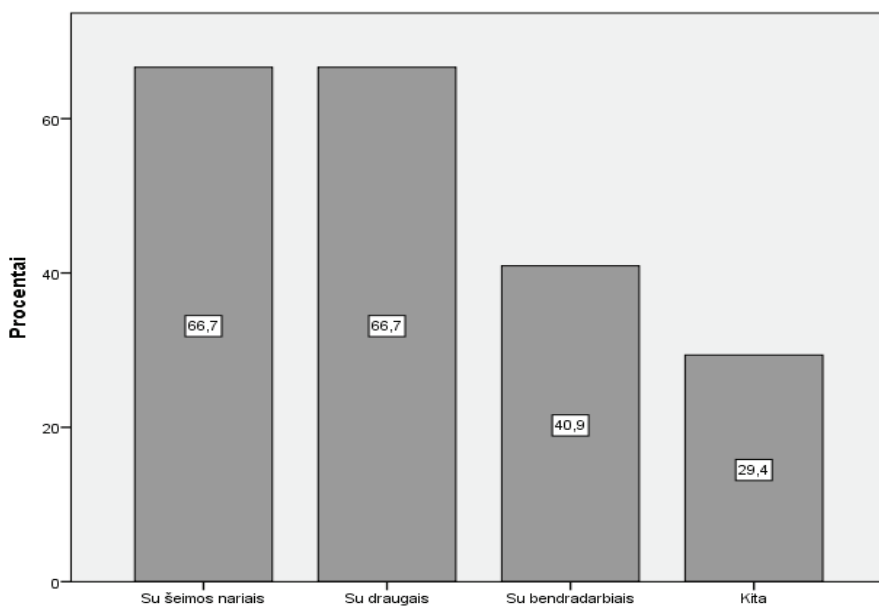
Taip pat respondentų buvo paklausta, ar Šiluvos Švč. M. Mergelės Marijos apsireiškimo vietoje, užtariant Marijai, į konkretų jų prašymą ar maldavimą gavo atliepą, kuri galėtų laikyti stebuklu. Nors tik keletas respondentų prisipažino, kad Marijos užtarimas leido patirti tikrą stebuklą, dauguma atsakė teigiamai. Taigi, N =116 respondentų (38,3 proc.) patvirtino, kad į jų prašymą, užtariant Marijai, vienaip ar kitaip buvo atsiliepta, t. y. daugiau negu trečdalis tvirtino nelikę neišklausti, nors to, ką patyrė, ir nepavadino stebuklu. Vis dėlto didžioji dauguma Šiluvoje apsilankiusiųjų piligrimų teigė, kad nesvarbu – buvo ar nebuvo atsiliepta į kokią nors jų prašymą, buvimo ten patirtis tam tikru būdu juos palietė (N = 254, 83,8 proc.). Šią respondentų patirtį patvirtina statistškai reikšmingas skirtumas ($p < 0,000$). 15 ir 16 pav. matyti, kiek respondentų, gavusių atliepą į prašymą, buvo paveikti šios patirties; buvo ir tokių, kurių prašymai buvo išklausti, bet šių žmonių išgyventa patirtis nepaveikė.

16 pav. Neatsiliepimo į prašymą ir įgytos patirties santykis

Respondentų buvo pasiteirauta, ar grįžę iš Šiluvos atlaidų kaip nors dalijasi įgyta patirtimi su savo šeimos nariais, draugais, bendradarbiais ir pan. 17 pav. akivaizdžiai parodo, kad žinia būna skleidžiama šeimos nariams ($N = 202$, 66,7 proc.) ($p < 0,000$), taip pat draugų ($N = 202$, 66,7 proc.) ($p < 0,000$) ar bendradarbių ($N = 124$, 40,9 proc.) ($p < 0,000$) rate. Šiuos svarbius rezultatus patvirtina gauti reikšmingumo lygmenys.

Atsakydamas „Kita“ ($N = 89$, 29,4 proc.), paprastai respondentas parašydavo, kad nelabai turi su kuo dalytis arba, atvirkščiai, kad stengiasi net tik dalytis, bet ir organizuoti piligrimines keliones ar kitaip prisidėti prie Šiluvos žinios skelbimo. Dauguma respondentų teigė, kad dalijasi ir su šeimos nariais, ir su draugais ar bendradarbiais.

17 pav. Pasidalijimas Šilinės atlaiduose įgyta patirtimi

Taigi, Šiluvoje apsilankęs piligrimas ar kokio nors tikslo vedamas respondentas apie įgytą patirtį pasikalba su savo aplinkiniais. Galbūt toji žinia iš pirmo žvilgsnio nėra ypatinga, bet žmogus, patyręs dvasinę atgaivą, negali neskelbti to, ką išgyveno savo širdyje. Tai reiškia, kad per piligrimus Švč. M. Marijos apsireiškimo žinia sklinda gana plačiai.

3.3.4. Švč. M. Marijos apsireiškimo vietos vaidmuo tikinčiųjų patirčiai ir evangelizacijai

Žmonės visais laikais ieškojo ir tebeieško gyvenimo prasmės, nors aplinka tam ne visada palanki. Jie paprastai ieško palankios ir jaukios aplinkos, kurioje galėtų užduoti pačių subtiliausių su jų vidiniu gyvenimu susijusių klausimų ir be kaukių bendrauti, būti tarp bendraminčių, įgyti naujų pažinčių ir, žinoma, daugiau sužinoti apie savo praktikuojamą, o gal dar tik užsimezgantį tikėjimą. Tyrimo metu atsiskleidė, kad palankia terpe piligrimams tampa būtent Šiluva.

I kategorija. Paskatos ir apsisprendimas vykimo į Šiluvos Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo vietą (žr. 7 lentelę). Tenka pripažinti, kad bent šiek tiek tikintis žmogus visuomet suklūsta, sužinojęs, kad vienoje ar kitoje vietoje apsireiškė Marija. Nežiūrint to, kad yra ir nemažai skeptikų, ne sykį neigiančių Danguaus apsireiškimus, žmogų masina tokios vietos, tuo labiau garsios ar net stebuklingos. Tad Lietuva gali didžiuotis Šiluvos Marijos apsireiškimu, kuris jau ne vieną šimtmetį traukia žmones atvykti į šią vietą.

Ne paslaptis, kad Šiluva garsėja senuoju stebuklinguoju paveikslu, kabančiu bazilikoje, netgi ankstesniu už patį Marijos apsireiškimą, labai gerbiamu šioje vietoje. Vis dėlto Švč. M. Marijos apsireiškimas ir žinia kviečia žmones atvykti ten kaip į jokią kitą Lietuvos vietą. Be to, piligrimai, nuvažiavę ten pirmą ar antrą kartą, sako tai padarę iš smalsumo ar tiesiog nusprendę pamatyti viską savo akimis ir prisiliesti prie Šiluvos Marijos, kad savo širdimi patirtų, į ką iš tiesų kviečia Šiluva. Tad noras pasveikinti Švč. Mergelę Mariją yra viena iš priežasčių, kodėl šiuo laikotarpiu piligrimai nenustoję ten vykti. Taip pat yra žmonių, kurie daugelį metų atkeliauja į Šiluvą, nes atsivertė, atsigręžė į Dievą.

Kokybinio tyrimo metu atsiskleidė, kad ne vienam informantui tenka į Šiluvą vykti su grupe, kad kažkas pakvietė, tiesiog paskatino tikybos mokytoja, kunigas ar seserys vienuolės, parapijos bendruomenė, tėvai ar seneliai, ypač mamos, kurios dažniausiai būna religingesnės ir labiau linkusios auginti ryšį su Marija. Tokių atsakymų dažniausiai pateikė informantai, Šiluvoje apsilankę pirmą kartą. Tie, kurie ten yra buvę jau ne kartą ar apsilanko dažniau, atsako, kad į Šiluvą juos traukia vidinis poreikis, tikėjimas, troškimas paprašyti sveikatos ar melsti, kad Marija užtartų kokį nors žmogų įvairiuose reikaluose. Visi, kurie išgyvena Šiluvą kaip savastį, pabrėžia, kad „augęs religingoje šeimoje, kuomet Šiluva buvo branginama, tai puoselėja ir dabar savo šeimoje“. Vadinasi, tas vertybes ir patirtis jie stengiasi perduoti iš kartos į kartą. Kiti žmonės Šiluvoje patiria dvasinę ramybę, todėl jaučia nepaliojamą norą vėl ne kartą ten apsilankyti.

Vis dėlto, kaip daugelis respondentų liudijo, „labiausiai kviečia Šiluvoje apsireiškusi Mergelė Marija“. Taigi šis Marijos apsireiškimas patraukia didelį būrį maldininkų ir piligrimų, kurie savo potyriu ko gero labiausiai skleidžia šią žinią, nes dangiškosios būtybės prisilietimas prie žmogaus žemės lopinėlio suteikia vilties ir tikėjimo, kad Marija prisilies ir prie žmogaus skaudulio, problemos ar tik vienam Dievui išsakyto prašymo. Toks liudijimas, kad žmogus iš Šiluvos sugrįžta, jei ne iki galo išgijęs, tai nors truputį pakylėtas ir turėdamas stipresnę dvasią, duoda žinią, kad Marijos apsireiškimo vieta – tikrai Dievo malonių terpė.

7 lentelė. Šiluvos piligrimų buvimo Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo vietoje patirčių analizė

Kategorija	Kartotinių skaičius	Pavyzdžiai
Paskatos ir apsisprendimas vykti į Šiluvos Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo vietą	156	<p><i>Paskatino tėvai, seneliai; ...tikiybės mokytoja...; draugai; kolegos; katechetė; kunigas; seserys vienuolės; Gyvojo Rožinio draugijos nariai.</i></p> <p><i>Keliavimas pėsčiomis į Šiluvą.</i></p> <p><i>Mama kalbėjo apie Šiluvos Marijos globą.</i></p> <p><i>Troškimas stipriau apkabinti Mariją.</i></p> <p><i>Ypatinga trauka ir noras.</i></p> <p><i>Marijos apsireiškimo Šiluvoje garsas.</i></p> <p><i>Noras organizuoti piligriminę kelionę į šią išskirtinę vietą.</i></p> <p><i>Pakvietė parapijos bendruomenė.</i></p> <p><i>Noras padėkoti Marijai už nuolatinę globą.</i></p> <p><i>Vidinis poreikis būtent čia nuoširdžiau pasimelsti.</i></p> <p><i>Pagyvinti santykį su Marija.</i></p> <p><i>Troškimas prašyti sveikatos.</i></p> <p><i>Apsireiškusi Marija.</i></p> <p><i>Smalsumas.</i></p>
Šiluvos Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo vietos išskirtinumas	125	<p><i>Tai – „sveikatos fondas“.</i></p> <p><i>„Marijos ypatinga globa.</i></p> <p><i>...kad apsaugojo Lietuvą nuo protestantizmo.</i></p> <p><i>Sustiprina nusilpusį tikėjimą.</i></p> <p><i>Vienas pirmųjų apsireiškimų Europoje.</i></p> <p><i>Lankėsi popiežius Jonas Paulius II.</i></p> <p><i>Bažnyčios pripažinimas čia įvykusio Marijos apsireiškimo.</i></p> <p><i>Tikrumas, kad Šiluvoje apsireiškė Marija...</i></p> <p><i>Vienoje vietoje ir išskirtinis bazilikos stebuklingas paveikslas, ir drauge apsireiškimo vieta...</i></p> <p><i>Sakrali didelė erdvė, gerai suplanuotas laikas šv. Mišioms, katechezei...</i></p> <p><i>Platus pasirinkimas melstis bazilikoje, koplyčioje, aikštėje, prie rožančiaus slėpinių, einant kryžiaus kelius...</i></p> <p><i>Šiluva didžiausia sveikata ligonių.</i></p> <p><i>Noras prisiliesti prie Marijos apsireiškimo akmens.</i></p> <p><i>Būti drauge su dideliu Marijos mylėtojų būriu maldoj sakralioje erdvėje.</i></p> <p><i>Marijos apsireiškimo faktas sukuria ypatingą aplinką.</i></p> <p><i>Nenusakomai tikra, gyva ir savita vieta.</i></p> <p><i>Labiausiai subrandinta vieta.</i></p>
Atsiliepimas į maldos prašymus užtariant Šiluvos Švč. Mergelei Marijai	87	<p><i>Mano šeima patyrė išgijimą, dvasios atsinaujinimą.</i></p> <p><i>Akių išgijimas.</i></p> <p><i>Suteikė sveikatos.</i></p> <p><i>Leido sveikai sugrįžti iš Sibiro į Lietuvą.</i></p> <p><i>Ji (Marija) visuose sunkumuose padeda.</i></p> <p><i>Išgydė auglį.</i></p> <p><i>Sustabdė dažną apalpinimą.</i></p> <p><i>Marija apsaugojo nuo išmetimo iš darbo.</i></p> <p><i>Tėvai išmeldė per Šiluvos Mariją sveikatos.</i></p> <p><i>Pagydė Marija mano brolių.</i></p> <p><i>Marija sustiprino mano mamą ligoje.</i></p> <p><i>Maldos neišklausė, bet naudinga buvo įgyti patirties.</i></p> <p><i>Pokario metu maža buvau peršauta sribų ir mamos nešiojama koplyčioje ant rankų vėliau patyriau visišką išgijimą.</i></p> <p><i>Pagijimas iš alkoholizmo.</i></p> <p><i>Pagerėjo tarpusavio santykiai šeimoje.</i></p>

Patirties poveikis tikinčiojo asmeniniam gyvenimui	131	<i>Suteikė nuolankumo ir maldingumo dvasios... Leido apsispręsti vienuoliškam gyvenimui. Jausdavau didesnę meilę Marijai. Blogą nuotaiką pakeitė į dvasinį džiugesį. Sustiprina nusilpusį tikėjimą. Stiprina maldingumą ir dėkingumą. Jaučiu pakilimą ir dvasios ramybę. Stiprina viltį. ...parsivežimas gerų, šiltų emocijų. Didesnis tikėjimo pažinimas, didesnis pasitikėjimas malda. Padėjo atsikratyti prietarų. Susimąstymas, kad gyvenime ne vien tik „ariama ir sėjama“. Pagyvina subanalėjusių maldą.</i>
--	-----	--

II kategorija. Šiluvos Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo vietos išskirtinumas.

Paprastai kiekviena šventovė ar sakrali vieta turi kokį nors savą veidą, grožio ir išskirtinumo. Vis dėlto į Šiluvą atvykę piligrimai pabrėžia šią vietą pasižymint „unikalia ramybės aura, apgaubiančia nuo pirmos atvykimo akimirkos“. Atšventus 400 metų Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo Šiluvoje jubiliejų, nuo bazilikos iki Apsireiškimo koplyčios atsivėrusi naujai sutvarkyta didelė sakrali erdvė, be abejonų, šiai vietai suteikė naujo žavesio. Ne vienas teigė, kad Šiluva – labai graži, išskirtinė vieta, ji sudaro gilų įspūdį kas kartą ten apsilankant. Piligrimai vertina ir gerai suplanuotą šv. Mišių, katechezės, įvairių renginių laiką. Yra galimybė melstis laisvai, plačioje erdvėje, pasirinkti norimą maldos vietą: baziliką, koplyčią, aikštę prie Rožinio slėpinių, eiti kryžiaus kelius ir t. t. Prieš septynerius metus, švenčiant minėtą jubiliejų, buvo akcentuojama, kad Šiluvoje įvyko pirmasis Marijos apsireiškimas Europoje. Daugeliui ši mintis Šiluvą padaro išskirtinę. Be to, vyrauja respondentų įsitikinimas, kad ši Marijos apsireiškimo vieta yra Katalikų Bažnyčios pripažinta, kai kitos – ne. Žinome, kad Lietuvoje skaičiuojama per tris dešimtis tariamų apsireiškimų, todėl piligrimai pabrėžia, kad „Šiluvoje iš tikrųjų apsireiškė Mergelė Marija“, kad čia „ant akmens stovėjo Dievo Motina Marija“. Taigi išlikęs akmuo, ant kurio stovėjo Marija, daugeliui imponuoja, sudaro tikrumo įspūdį. Šiluvos Marijos apsireiškimo tikrumą sustiprina ir tai, kad ten apsilankė popiežius Jonas Paulius II. Taip pat respondantai pasidalijo, kad būtent Šiluvoje „jaučiu, ypač apsireiškimo koplyčioje, ypatingą dėkingumą, meilę, šilumą, pakylėjimą. Tai tikra atgaiva sielai pajusti tokią meilę ir globą.“ Žmonės išreiškia įsitikinimą šios vietos išskirtinumu ir tuo, kad Marija labai greitai išklauso jų maldas bei prašymus. Atvykusieji ten mato liudijimų, pakabintų votų ir kitų padėkos ženklų, kurie byloja, kad į maldininkų prašymus atsiliepiama.

Kitą respondentą Šiluva paveikia kaip ir kitos piligrimystės vietos: „Marija ta pati visur Motina mūsų visų vaikų“. Matyt, tai priklauso nuo žmogaus būdo ir atsivėrimo. Pragmatiškesniems piligrimams ši vieta nėra kuo nors išskirtinė, nes Marija girdi ir užtaria ne tik Šiluvoje. Tai – tiesa, vis dėlto daugumai Šiluva – „labiausiai subrandinta“ vieta, nes kai

kuriems „Šiluvoje brendo tikėjimas ir pašaukimas“, kai kurie atsivertė, Marija apsaugojo nuo baisių ligų, galiausiai vienas respondentas išreiškė daugumos nuomonę, kad Šiluva – tai „sveikatos fondas“. To neįmanoma nuneigti, nes Šiluvos muziejuje laikomoje rankraštinėje mons. E. Simaškos knygoje „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą“ pateikiama tvirtų liudijimų, kad šioje šventovėje Marijos tikriausias ir tinkamiausias titulas – „Sveikata ligonių“. Taigi Šiluva, būdama reikšminga, išskirtinė vieta, nenustoja traukti minių piligrimų ir garsėja savo žinia.

III kategorija. Atsiliepiamas į maldos prašymus užtariant Šiluvos Švč. Mergelei Marijai.

Į Šiluvą maldininkų suplūsta ne tik per garsiuosius atlaidus. Nemažai atvykstančiųjų prašo Marijos padaryti stebuklą – išgydyti. Niekas negali pasakyti, kaip tai nutinka, tačiau pasveiksta ne vienetai, o šimtai, ne tik fiziškai, bet ir dvasiškai. Kaip įvyksta tokie stebuklai – kaip išgyjama, žmogaus protu nesuvokiama. Gyvoji Šiluvos Marija peržengia mūsų supratimo ribas. Vis dėlto į Šiluvą atvykstantys žmonės nepaliauja melstis, ir jų pasitikėjimo, kad gali būti išgirsti ir išklaustyti, vaisiai atsiskleidžia per nemažą skaičių liudijimų – ne vienas yra papasakojęs ir parašęs apie savą patirtą stebuklą Šiluvos malonių knygoje, be to, ne vienas tikina, kad išgyjimas patirtas ar kokia nors kita malonė (ar net malonės) gauta būtent Šiluvos Marijos dėka. Ko gero ne veltui žmonės eina keliais apie Marijos apsireiškimo akmenį, jį pagarbiai paliečia ar pabučiuoja. Troškimas prisiliesti prie Marijos kaip savo Motinos toks stiprus, kad jei žmonės iš karto ir nepagyja nuo ligos, tikrai jaučiasi palytėti ir apkabinti paties Dangaus. Tad liudijimas „Prašau tik Marijos globos ir dėkoju už viską“ apima prašymą ir pasakymą to, kad žmogus savo gyvenimo kelionėje iš tiesų jaučiasi globojamas gerojo Dievo, užtariant Marijai. Liudijimas, kad pasireiškia „nenutrūkstama Marijos globa kasdieniuose darbuose“, rodo supratimą, jog „malda visada padeda“. Vienas iš respondentų papasakojo, kad jį „norėjo atleisti iš darbo. Kaip tik rugsėjo mėn. pradžioje vykau į Šiluvą,ėjau iš Tytuvėnų į Šiluvą pėsčia, tame tarpe su Seimo nare V. Aleknaite. Pasipasakojau apie savo nerimą. Tada ji paskambino mano direktorei ir viskas tvarkoj. Išdirbau iki pensijos.“ Nežiūrint, kad ne kiekvienas apsilankęs Šiluvoje gali pasigirti tokiais stebuklais: „Šiluvos Marija padarė stebuklą, mano vyrą ištraukdama nuo mirties“, „įvykęs stebuklas asmeniniame ir šeimos gyvenime“, buvo ištrauktas „iš alkoholizmo liūno“, „pagerėjo sveikata“, vis dėlto ne vienas įvardijo, kad Šiluvoje atgauta „dvasinė ramybė“, „pagerėjo tarpusavio santykiai šeimoje“ ar tiesiog atrado „stiprybę tikėjime“. Buvo išgirstas ir toks paprastas, bet labai nuoširdus liudijimas: „jaučiu, kad Mergele Marija labai greitai išklauso. Grįžus jaučiu Marijos globą, sieloj ramybę“. Visa tai leidžia teigti, kad Šiluva piligrimams iš tiesų yra stebuklinga vieta ir ten patiriamos įvairios malonės duoda akstiną vėl sugrįžti.

Pasitaikė respondentų, kurie minėjo, kad „maldos neišklausė, bet naudinga buvo įgyti patirties“. Ko gero nereikėtų griežtai priimti fakto, kad žmogus tą akimirką nebuvo išgirstas koku nors reikalu, bet, kaip pasakyta, buvo naudinga kažką patirti. Tas potyris, aplinka, galiausiai paprastų žmonių pamatytas tikėjimo liudijimas neleidžia žmogui iš kelionės sugrįžti tokiam pačiam. Taigi Marija, jei ir neleido iš karto patirti trokštamų vaisių, nepalieka savo vaikų piligrimų atvirose širdyse neįbėrusi bent jau tikėjimo sėklų.

IV kategorija. Patirties poveikis tikinčiojo asmeniniam gyvenimui. Ko gero dauguma atvykstančių į Šiluvą piligrimų ir maldininkų trokšta atnešti prie Dievo Motinos Marijos kojų savo giliausius ir slapčiausius prašymus ir maldavimus. Ne paslaptis, kad dauguma žmonių maldauja Marijos užtarimo, kad išgytų nuo fizinės ligos patys ar jų artimas ir branginamas žmogus, kad liga išnyktų arba sveikata bent pagerėtų. Nedaug tokių, kurie galėtų patvirtinti, kad maldautas stebuklas įvyko iš karto. Vis dėlto yra gražių liudijimų, kad „labai blogą nuotaiką pakeitė į dvasinį džiugesį“, kad „skatina labiau mylėti Mergelę Mariją, kuri veda į Jėzų, padidino pasitikėjimą Švč. M. Marijos globa“. Labai gausu tvirtų liudijimų, kad, grįžus iš Šiluvos, „padeda įveikti dvasinius sunkumus, suteikia viltį ir paguodą“, kad „labiau mokausi klausyti, įsiklausyti, atpažinti, atsiliepti, išbūti“. Ne vienas pasidžiaugia, kad Šiluvoje „paveikė gera išpažintis“, – tai leidžia suprasti, kad šioje vietoje įgyta patirtis iš tiesų paveikė atskirų žmonių asmeninį gyvenimą. Pačioje Šiluvos apsiareiškimo koplyčioje visuomet atlaidų dienomis, taip pat bazilikoje prie klausyklų nusidriekia ilgos eilės tikinčiųjų, trokštančių susitaikyti su Dievu ir pelnytį regimų Jo malonių.

Nemažai atvykstančiųjų, save laikančių tikinčiaisiais, į Šiluvos atlaidus ateina kaip į spektaklį. Tai – išoriškai pakitusio žmonių mentaliteto bei situacijos išraiška. Vis dėlto tai nerodo tikrosios su tikėjimu susijusios padėties. Net didelė žmonių minia, susibūrusi Šiluvoje, dar nieko nepasako apie tikrąjį tikėjimą bei religingumą. Žinoma, pakitęs požiūris į antgamtinis ir dvasinius dalykus yra sekuliarizacijos rezultatas, tačiau kol žmogų šie dalykai dar traukia, kol jis atpažįsta Dievo vardą, tol nėra absoliučiai sekuliarizuotas.

Negalima paneigti statistinių duomenų, tačiau kartais jie gali atrodyti gana paviršutiniški. Žmogaus atsakymai į klausimus ir pati tikrovė šiuo atveju ne visuomet yra tapatūs. Kultūriškai angažuotą žmogų atsigręžti į tikėjimą kartais gali paskatinti paskaita, knyga, seminaras ar pan. Netekties akivaizdoje, kritinėje situacijoje žmogus dažnai tampa religingas – pajunta, kad tiki, jog yra kažkas, galintis jam padėti. Žmogaus akys, protas ir širdis natūraliai krypsta į antgamtinis, nežemiškus reiškinius. Tuomet, patys nežinodami kuo, tiki beveik visi, ir tas tikėjimas tampa kitoks, kai žmogus užčiuopia anapusinę tikrovę, kuri gali jam padėti.

Ne sykį žmonės Bažnyčią laiko jiems svetima institucija, aptarnaujančia įstaiga, kuri turi ką nors duoti, ir nesusimąsto, kas jai yra jie patys. Reikėtų sutikti, kad daugeliui žmonių

religinis gyvenimas yra svetimas. Tam įtakos turėjo sovietinis laikotarpis, kurio ideologija nebuvo palanki religingumui tvirtintis kaip tradicijai, susiformuojančiai socializuojantis. Religingumo sustiprėjimas vos atgavus nepriklausomybę yra sietinas su laisvės atgavimu ir galimybe laisvai praktikuoti tai, kas buvo draudžiama ar įvairiai ribojama.

Nežiūrint to, kad bažnyčios kaip malda skirtos vietos poreikis yra sumenkęs, pažymėtina, kad užsipildo parareliginės vietos. Žmogui nuolatos iškyla tam tikro dvasingumo poreikis. Neatsitiktinai žmonės ima domėtis pranašystėmis, horoskopais, kitais nežemiškais dalykais, šie tampa artimesni, konkuruoja su tradiciniais religiniais simboliais ir praktikomis. Todėl ir Švč. M. Marijos apsimušimo vieta, kuri liudija apie antgamtinę tikrovę, ypač per sklindančią žinią apie pagijimą ar kokį nors kitokį pokytį, žmogus sąmoningai ar net nesusimąstydamas atvyksta kaip į konkrečios pagalbos vietą.

3.4. Tyrimo *Ekspertų nuomonė* apie dalyvavimą Šiluvos Šilinės atlaiduose, turinio (angl. *content*) analizės rezultatai

Kokybinis tyrimas buvo vykdomas 2014 metais. Tyrimu siekta pažinti vyskupijos, parapijos veiklos sritį, kurioje piligrimai telkiami į Šiluvos Marijos apsimušimo vietą. Nagrinėjant atlaidų organizavimą buvo išskirtos 3 kokybinės kategorijos (kurias iliustruoja įsitraukimo ir reikšmės sritys): vyskupijos (parapijos) įsitraukimas organizuojant keliones į Šiluvos atlaidų savaitę; piligrimų buvimas Šiluvoje ir jos reikšmė.

Kategorijos „įsitraukimo reiškinys“ ir „apsisprendimo reiškinys“ susideda iš 4 subkategorijų: tai – „ruošimasis Šiluvos Šilinės atlaidams“; „tikinčiųjų skatinimas vykti į Šiluvos atlaidus vyskupijose ar parapijose“; „pasirengimo metodai ir būdai“; „apsisprendimo vykti į Šiluvą priežastys“. 8 lentelėje pateikiami išskirti pavyzdžiai, nurodomi pasikartojimų dažniai. Analizuojant aštuonių kunigų iš visų Lietuvos vyskupijų pasisakymus kokybinės analizės metodu išryškėjo, kad pagrindiniams Šilinės atlaidams rengiamasi dirbant atlaidų organizacinei komandai, kuriai vadovauja Kauno arkivyskupas drauge su arkivyskupijos renginių koordinatoriumi (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Vyskupijos (parapijos) įsitraukimas organizuojant piligrimystę į Šiluvos atlaidų savaitę

Kategorijos	Subkategorijos	Pavyzdžiai
Įsitraukimo reiškinys	Ruošimasis Šiluvos Šilinės atlaidams	<ul style="list-style-type: none"> - Kauno arkivyskupas drauge su renginių koordinatorė bei pagalbininkais nustato ateinančių atlaidų aštuondienio temas bei tvarką (A); - veikia Šiluvos atlaidų organizacinė komanda (A); - vadovauja Kauno arkivyskupijos renginių koordinatorė (A); - komitete dalyvauja du kunigai, atsakingi už liturgiją, katechezes ir kt. bei savanorių organizatorius (A); - įsijungia Kauno arkivyskupijos Jaunimo centras (A); - prieš atlaidus vyksta tarptautinis floristų seminaras (A); - iki atlaidų pradžios į Šiluvą atvyksta savanoriai bei koordinatorė paruošti visas šventines erdves piligrimams (A); - iš anksto numatyta kokią dieną kuris Kauno arkivyskupijos dekanatas tarnaus tikintiesiems, ypač klausykoje (A); - ruošiama iš anksto, pasiūlant parapijiečiams vykti užsakytu autobusu (A, B, C, D, E, F, G, H); - keliauja privačiai savo automobiliu pasirinktą patogią dieną (B, C, G); - pasirošimas ir dalyvavimas yra privataus pobūdžio (C); - apie Šilinės atlaidus pranešama per katalikiškas visuomenės komunikavimo priemones (D); - apie atlaidus pristatoma per bažnyčioje skelbiamus ir skelbimų lentoje publikuojamus skelbimus (A, B, C, D, E, F, G); - parūpinamas transportas norintiems organizuotai vykti į atlaidus (A, B, C, D, E, F, H); - ruošimosi didelio tam nėra, tiesiog skelbiame žmonėms, organizuojame atlaidų progą parapijiečiams kelionę (G).
	Tikinčiųjų skatinimas vyskupijose ar parapijose vykti į Šiluvos atlaidus	<ul style="list-style-type: none"> - atlaidų savaitę vyksta kapelionas drauge su kariais, policijos, priešgaisrinės apsaugos darbuotojais ir šeimomis (A); - skelbiama informacija tikintiesiems, kviečiame visus norinčius ten vykti (A, B, C, D, E, F, G, H); - ypatingo skatinimo nebūna, nes paprastai vyksta, kurie ten jau ne kartą yra buvę (B); - mecenatai nurykti į atlaidus parūpina visuomeninį transportą (D, H); - sudarome sąlygas žmonėms ten vykti (A, E); - užsakome autobusą (E); - pasakomas pamokslas apie Šiluvos Marijos apsireiškimą (F); - žmonės nuo seno vyksta į Šiluvą, jiems ji artima (B, G); - kiekvienas komisariatas sudaro galimybę dalyvauti visiems norintiems darbuotojams (H).
Apsisprendimo reiškinys	Pasirengimo metodai ir būdai	<ul style="list-style-type: none"> - kvietimas, informacija, katechezė apie piligrimystę apskritai bei apie Šiluvos šventovę konkrečiai (A, E); - surengiama Atgailos ir sutaikinimo liturgija (A); - kažkokių būdų ir metodų ypatingų netaikome, tiesiog sudaromos sąlygos norintiems (B, C, E, G); - pagrindinis metodas yra informacijos sklaida, kuri vyksta iš lūpų į lūpas (D); - jokie būdai netaikomi apart skelbimų (E); - kelionės metu lydintis kunigas ar kas iš pasauliečių supažindina su Šiluvos istorija bei pamaldumo praktikomis (A, E); - meldžiamės visą Šiluvos Marijos atlaidų aštuondienį savo

	<ul style="list-style-type: none"> <i>bažnyčioje kalbėdami litaniją (F);</i> <i>- jokių pasirengimo būdų nėra, meldžiamės ir tiek (G);</i> <i>- apskrities kapelionas raginamas susitikti su policijos darbuotojais asmeniškai (H);</i> <i>- informaciją išsiunčiame internetu (H).</i>
Apsisprendimo vykti į Šiluvą priežastys	<ul style="list-style-type: none"> <i>- tarnyba „uniformuotoje“ struktūroje (A, H);</i> <i>- kasmetinė tradicija, asmeninė patirtis, kvietimas, gera organizacija (A, C, D, E);</i> <i>- troškimas apsilankyti Šiluvoje, pasimeldžiant prie stebuklingo paveikslu ir prisiliečiant prie Marijos apsireiškimo akmens (B, D);</i> <i>- žmonės jau pažįsta širdžiai mielą Šiluvos veidą (B);</i> <i>- lietuviškas pamaldumas į dangiškąją Motiną, gilios tradicijos (C, G);</i> <i>- gerai sutvarkyta Šiluvos infrastruktūra (C);</i> <i>- patirtos malonės (A, C, F, G);</i> <i>- liaudyje įsitvirtinusios pamaldumo praktikos (A, D);</i> <i>- graži liturgija, evangelizacinės ganytojų, ypač arkivysk. S. Tamkevičiaus homilijos, galimybė švęsti Atgailos sakramentą, vienijanti malda Apreiškimo koplyčioje (A);</i> <i>- labai sena tradicija (A, B, C, E, G);</i> <i>- nori paprašyti ir išmelsti sau ar savo artimiesiems malonių (F, G);</i> <i>- Lietuvos žmonių visuotinė meilė Marijai (G);</i> <i>- pagarbi Dievo baimė (H);</i> <i>- palanki vadovybės pozicija krikščioniškoms vertybėms (H).</i>

Toliau analizuojant ekspertų nuomonę turinio (angl. *content*) analizės metodu buvo išskirta 1 kategorija „dalyvavimo Šiluvoje patirtis“, kuri susideda iš 4 subkategorijų: „Šiluvos Marijos apsireiškimo išgyvenimas“, „Šiluvos Švč. M. Marijos gerbimo vietos išskirtinumas“, „Šiluvos Švč. M. Marijos gerbimo garsinimas tikintiesiems“, „aptarimas ir pasidalijimas“. Analizė parodė, kad susipažįstama su piligrimais ir jų nuotaikomis, kurios atskleidžia bendrą aktyviausių Lietuvos tikinčiųjų nuotaiką. Iš kitų Lietuvos stebuklingų šventovių Šiluva išsiskiria piligrimams pritaikyta sakralia erdve, kuriai būdinga nusistovėjusi organizacinė tvarka kiekvieną visos atlaidų savaitės dieną. Išgyventa patirtimi tikintieji dalijasi tarpusavyje, ir tai skatina juos išlaikyti santykį su Dievu ir norėti vėl sugrįžti (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Klausimai, susiję su piligrimų buvimu Šiluvoje ir jos reikšme

Kategorijos	Subkategorijos	Pavyzdžiai
Dalyvavimo Šiluvoje patirtis	Šiluvos Marijos apsireiškimo išgyvenimas	<ul style="list-style-type: none"> - <i>bažnytinio darbo patirtis (A);</i> - <i>patarnauti piligrimams (A);</i> - <i>bendrystės bei draugystės išgyvenimas (A, D);</i> - <i>susipažįstama su piligrimais ir jų nuotaikomis, kuriose atsiskleidžia bendra aktyviausių Lietuvos tikinčiųjų nuotaika (A);</i> - <i>atvykstantys tikintieji į Šiluvą tampa vis šviesesni, skaidresni, viltingesni, rodantys daugiau gerumo (A);</i> - <i>asmeninės ir bendruomeninės maldos patirtis (A);</i> - <i>komandos ir ypač jaunųjų savanorių pasaulio pažinimas (A);</i> - <i>Marija tampa neatskiriama tikėjimo, pasitikėjimo ir pamaldumo dalis krikščionio gyvenime (B);</i> - <i>kur labai silpnas pamaldumas į šventuosius, Marijos gerbimo forma yra labai svarbi (C);</i> - <i>Švč. Mergelės garbinimas turi gilias šaknis Lietuvoje (C);</i> - <i>Šiluva yra istoriškai, geografiškai viena tinkamiausių vietų maldos bendrystei (C);</i> - <i>Marijos apsireiškimo žinia yra gyvas nuolatinis priminimas, tikėjimo ir gyvo santykio su Jėzumi ir Jo Motina Marija atnaujinimas gyvenimo kasdienybėje (D);</i> - <i>pamaldumas Dievo Motinai Marijai, Jos užtarimo vaisiai (F);</i> - <i>savo žinia ir liudijimu tikintiesiems Šiluva daug ką reiškia (G);</i> - <i>Marija – nuolatinė evangelizacijos kurstytoja, kad žodžiai neliktų tik žodžiais... (H).</i>
	Šiluvos Švč. M. Marijos gerbimo vietos išskirtinumas	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Šiluva – didžiausios Lietuvoje piligrimystės vieta (piligrimų skaičiumi bei žinomumu) (A);</i> - <i>ypatingą dėmesį štai vietai rodo vietos arkivyskupas – rūpindamasis šventovės atnaujinimu bei puošimu, pastoracijos organizavimu (A);</i> - <i>paties Marijos apsireiškimo ne katalikams, bet kalvinistams faktas ir jo paskatintas sunykusios katalikybės atgimimas regione (A);</i> - <i>esama erdve išsiskiria iš kitų Lietuvos stebuklingų šventovių, kur yra nusistovėjęs organizuotumas kiekvieną dieną per visą atlaidų savaitę (B);</i> - <i>stipriausiu tikėjimu Marijos apsireiškimu ir prakalbėjimu žmonėms (B);</i> - <i>erdvė yra labiausiai pritaikyta piligrimams (C);</i> - <i>išsiskiria organizuotumas ir organizatorių įdirbis (A, C);</i> - <i>turi visuotinai šalies mastu pripažintą, hierarchų palaikomą bei puoselėjamą charakterį (D);</i> - <i>Šiluvos žinia kviečia į kristocentrišką atsivertimą (D);</i> - <i>apsireiškimo kopyčia ir ten esančiu akmeniu, kuris labiau paveikia artumo priemone negu Marijos bazilikos paveikslas (E);</i> - <i>žmonių gausumas ir tikinčiųjų įvairovė, ypatingai su negalia, kurie atvyksta (A, F);</i> - <i>labiausiai kalba tai, kad čia iš dangaus paprastiesiems žmonėms prakalbėjo pati Dievo Motina (G);</i> - <i>vyksta daug įdomių pritaikytų katechezijų, renginių, susitikimų (H).</i>

<p>Šiluvos Švč. M. Marijos gerbimo garsinimas tikintiesiems</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Šiluvos žinios kristocentriškumas daro ją sveikai krikščioniška ir visada aktualia (A, D); - sveika Marijos apsiareiškimo žinia gali prisidėti prie asmeninio ir bendruomeninio tikinčiųjų gyvenimo atnaujinimo (A); - Šiluva – tai galimybė patirti ypatingas dieviškas patirtis, tad vien dėl to skatintina (A, B); - tikslinga skatinti kiekvienoje bendruomenėje Marijos veikimą Šiluvoje (A, B, E, F, H); - ten tiek nemažai votų ir ženklų, kurie liudija, kad žmonės yra ne tik paliečiami, bet ir išklausomi savo maldose (B); - Šiluva – tinkamiausia vieta tūkstančiams katalikų išgyventi tikėjimo bendrumą ir sudalyvauti iškilmingoje liturgijoje (C); - atlaiduose dalyvauja net silpnai praktikuojantys tikintieji, tad garsas apie Šiluvą nėra būtinas papildomos sklaidos (D); - tikslinga garsinti ir nuolat kviesti (A, B, E, F, H); - ypatingai reikalinga, nes ugdo tikėjimą, daug atsivertimų įvyksta (F); - vieta pati iš savęs turi traukti, kitu atveju pasilieka tik žmonių darbas (G); - ypatinga vieta ir galimybė ne tik sustiprinti tikinčiuosius, bet ir pritraukti bei sudominti ir nelabai lankančius bažnyčias (H).
<p>Aptarimas ir pasidalijimas</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Šiluvos atlaidų organizacinė komanda turi aptarimo laiką nuslūgus pirmiesiems įspūdžiams; aptarimas vyksta arkivyskupijos kurijoje dalyvaujant arkivyskupui bei arkivyskupijos vyskupui pagalbininkui (A); - pasidalinimas vyksta grįžtant kelionėje iš atlaidų, kai žmonės dalijasi patirtais įspūdžiais, dar gyva nuotaika (B); - maldininkai spontaniškai dalijasi savo patirtimi ir išgyvenimais (B); - specialių aptarimo ir pasidalinimo grupių neorganizuojame. Išgyventa patirtimi tikintieji dalijasi tarp savęs, ir tai skatina tolesnį jų dalyvavimą ir naujų žmonių pritraukimą į Šiluvos atlaidus (D); - vyksta pokalbiai autobuse ir susitikimuose su žmonėmis, ypač kalendos metu (F); - specialiai neaptariame. Bet, manau, žmonės dalijasi gauta patirtimi (G); - deja, ne. Nors labai norėtųsi (C, H).

Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė Šiluvos piligrimystės ir evangelizacijos srities situaciją Bažnyčioje Lietuvoje. Tyrimo metu paaiškėjo, kad, stiprinant sielovados veiklą, tiek arkivyskupijos, tiek Bažnyčios Lietuvoje mastu veikia stipri Šiluvos atlaidų organizacinė komanda (Kauno arkivyskupas drauge su renginių koordinatoriumi bei pagalbininkais jai vadovauja, nustato atlaidų aštuondienio temas bei tvarką), apie Šilinės atlaidus pranešama per katalikiškąsias visuomenės komunikavimo priemones.

Kauno arkivyskupijos antrajame sinode pabrėžiama: „kad Bažnyčios pasiuntinystė būtų sėkmingai vykdoma, reikia telkti tikinčiuosius į gyvas ir atviras bendruomenes, kuriose būtų skelbiamas Dievo žodis ir jo klausoma, švenčiama Eucharistija ir atliekama artimo meilės

tarnystė. Krikščioniška bendruomenė savo giliausia esme yra misijų bendruomenė; ji negali užsidaryti savyje⁴⁴⁵. Todėl Šiluvos Marijos apsireiškimo vieta iš esmės yra labai tinkama vieta bendrystėje su kitomis bendruomenėmis bei visuotine Bažnyčia skelbti Marijos žinią ir liudyti Kristaus Evangeliją pasaulyje.

Tyrimo rezultatai, susiję su piligrimyste į Šiluvą, parodė, kad parapijose tam ruošiamasi iš anksto – pasiūloma parapijiečiams vykti užsakytu autobusu. Apie atlaidus pranešama per bažnyčioje skaitomus ir skelbimų lentoje pakabinamus skelbimus. Žmonėms įsitraukti ir apsispręsti įtakos turi kvietimas, informacija, katechezė apie piligrimystę apskritai bei apie pačią Šiluvos šventovę.

Visų pirma svarbu pažinti žmonių ir visuomenės gyvenimo tikrovę, skaityti laiko ženklus, kad pastoracinės struktūros būtų plėtojamoms ir tinkamai pritaikomoms sielovadinei veiklai šiandien ir taip būtų siekiama didesnės Dievo garbės, sielų išganymo ir Viešpaties Bažnyčios klestėjimo.

Parapijose netaikomi kokie nors ypatingi būdai ir metodai, pagrindinis metodas – informacijos sklaida iš lūpų į lūpas. Tikintiesiems žinia apie Šiluvos Mariją perduodama ir tuomet, kai savų parapijų bažnyčiose meldžiamasi visą Šiluvos Marijos atlaidų aštuondienį kalbant litaniją ar pan.

Kauno arkivyskupijos sinode pabrėžiama, kad „siekiant platesnės sielovados apimties ir tęstinumo, vien klebono, jam padedančių dvasininkų ir savanorių pastangų nepakanka. Nuolatinei veiklai atskirose pastoracijos srityse užtikrinti būtina pasitelkti sielovados bendradarbius, kuriais gali būti parapijų katechetai, referentai, tikybos mokytojai, jaunimo, maldos grupių vadovai ar kiti tam tikrai veiklai pasirenę asmenys“⁴⁴⁶. Todėl svarbu pasitelkti visus galimus asmenis, telkti komandą ir padėti jai įsijungti į organizuojamą piligrimystę bei taip nešti svarbią kristocentrišką Šiluvos Marijos žinią.

Reikia pripažinti, kad piligrimų apsisprendimą atvykti į Šiluvą lemia kasmetinė tradicija, asmeninė patirtis, kvietimas, gera organizacija, troškimas apsilankyti Šiluvoje, pasimelsti prie stebuklingojo paveikslo ir prisiliesti prie Marijos apsireiškimo akmens, nes maldininkai jau pažįsta širdžiai mielą Šiluvos veidą. Piligrimus į šią vietą traukia gerai sutvarkyta infrastruktūra, patirtos malonės, liaudyje įsitvirtinusios pamaldumo praktikos, graži liturgija, evangelizacinės ganytojų, ypač arkivysk. S. Tamkevičiaus, homilijos, galimybė švęsti Atgailos sakramentą, vienijanti malda Apsireiškimo koplyčioje.

Atskleidžiant dalyvavimo Šiluvoje patirtį susipažįstama su piligrimais ir jų įspūdžiais, parodančiais bendrą aktyviausių Lietuvos tikinčiųjų nuotaiką. Savo žinia ir liudijimu

⁴⁴⁵ Kauno arkivyskupijos antrasis sinodas. Kauno arkivyskupija. Kaunas: UAB „Spaudos praktika“. 2008. Nr. 4.

⁴⁴⁶ Ten pat. Nr. 132.

tikintiesiems Marijos apsireiškimas turi didelę reikšmę dar ir dėl to, kad Šiluva yra istoriškai, geografiškai viena tinkamiausių vietų maldos bendrystei. Ten bręsta pamaldumas Dievo Motinai Marijai, gaunama jos užtarimo vaisių, suvokiamas gyvenimo pašaukimas. Tikintieji, atvykę į Šiluvą, tampa šviesesni, skaidresni, viltingesni, rodo daugiau gerumo.

Nors šiandien ir skatinamos piligriminės kelionės tiek į Šiluvą, tiek ir į kitas Marijos šventoves bei ši patirtis gaivinama, vis dėlto Lietuva neturi tokios piligrimystės vietos, kurioje visa miestelio infrastruktūra tiktų piligrimams aptarnauti ir jų poreikiams patenkinti (tuo pasižymi, pavyzdžiui, Vakarų Europoje esantys Lurdas bei Fatima). Dažniausiai piligrimai šventose vietose apsilanko per atlaidus, ir absoliuti jų dauguma ten pabūna dieną ar kelias valandas. Piligrimams trūksta nakvynės namų, viešbučių pernaktoti, maitinimo įstaigų. Dėl nevisiškai išvystyto aptarnavimo sektoriaus ir materialinės bazės nebuvimo kelionės į piligrimystės vietas, įskaitant Šiluvą, yra vienkartinės, aktyvesnės tik atlaidų metu. Vis dėlto Šiluva, sovietiniais metais sąmoningai valdžios menkinta, netvarkyta stengiantis sunaikinti piligrimų maldingumo dvasią, iš kaimo parapijos tapo solidžiu dvasiniu centru, kuriame tikintieji galėtų ne vien Šilinės atlaidų metu patirti dangaus teikiamą dvasinę atgaivą ir kūno stiprybę.

Kalbant apie Šiluvos Švč. M. Marijos gerbimo vietos išskirtinumą reikia pripažinti, kad tai – didžiausios Lietuvoje (piligrimų skaičiumi ir žinomumu) piligrimystės vieta, labiausiai pritaikyta piligrimams. Iš kitų Lietuvos stebuklingų šventovių Šiluva išsiskiria sakralia erdve, kuriai būdinga nusistovėjusi organizacinė tvarka kiekvieną visos atlaidų savaitės dieną. Ši vieta byloja per stipriausią tikėjimą Marijos apsireiškimu ir prakalbėjimu žmonėms, taip pat yra visuotinai šalyje pripažinto, hierarchų palaikomo ir puoselėjamo pobūdžio.

Šiluvos žinios kristocentriškumas išlaiko ją sveikai krikščionišką ir visada aktualią. Nemažas skaičius votų ir ženklų liudija, kad žmonės ne tik paliečiami, bet ir išklausomos jų maldos. Tad ypač reikalinga šių žinių skleisti, nes ji ugdo tikėjimą, įvyksta daug atsivertimų. Šiluvoje egzistuoja galimybė ne tik sustiprinti tikinčiuosius, bet ir pritraukti, sudominti ir tuos žmones, kurie retai ateina į bažnyčią.

Anot Kauno arkivyskupijos antrojo sinodo, „rekomenduojama kartą per metus rengti parapijos sielovados konferenciją, kurioje kunigai, parapijos pastoracinės tarybos atstovai, sielovados bendradarbiai, parapijoje veikiančių vienuolių nariai, katalikiškų bendruomenių, organizacijų ir judėjimų vadovai aptartų aktualius pastoracijos klausimus, pasidalytų tikėjimo ir veiklos patirtimi“⁴⁴⁷. Iš tiesų mūsų gyvenamuoju laikotarpiu reikalinga, kad evangelizacijai

⁴⁴⁷ Ten pat. Nr. 136.

pasitarnautų ne tik įprasti, bet ir patys naujausi būdai skelbti Evangeliją. Tad dialogas su ieškančiais sėkmingai skinasi kelią ir per internetą, kuriam reikia skirti daugiau dėmesio.

Šiluvos atlaidų organizacinė komanda, nuslūgus pirmiesiems atlaidų įspūdžiams, skiria laiko viskam aptarti, dalyvaujant arkivyskupui bei arkivyskupijos vyskupui pagalbininkui. Piligrimai potyriais ir įspūdžiais dalijasi spontaniškai grįždami iš atlaidų, kai nuotaika ir atsiminimai gyvi. Išgyventa patirtimi tikintieji pasidalija tarpusavyje, kai kurie – ir su kunigu, apsilankę parapijoje, ir tai skatina toliau juos dalyvauti piligrimystėje bei pritraukia naujų žmonių į Šiluvos atlaidus.

Šiuo metu, kai ištisos grupės pakrikštytųjų yra praradę gyvo tikėjimo jausmą ar net nebelaike savęs Bažnyčios nariais ir gyvena toli nuo Kristaus bei Jo Evangelijos, ypač reikalinga „naujoji evangelizacija“, arba „reevangelizacija“⁴⁴⁸. Prie to gali prisidėti Šiluvos žinia, Švč. M. Marijos apsireiškimas, kviečiantis apmąstyti ir vėl aptarti nesenstantį Dievo Apsireiškimą, kuris sklinda iš Šventojo Rašto puslapių. Visa tai skatina iš naujo ir giliau apmąstyti esamą situaciją ir nubrėžti veiksmų gaires. Nevalia leisti silpnėti užsidegimui skelbti Evangeliją, todėl būtina vystyti įvairius pastoracinius būdus ir metodus, panaudojant visokias galimybes, nes tai yra pirmutinė Bažnyčios, siųstos į visas tautas ligi pat žemės pakraščius, užduotis.

Šiluvos Dievo Motina Marija veikia labai subtiliai, galbūt labai tyliai, ramiai, tai rodo, kad Dievas yra arti mūsų, globoja mus ir kad mes, mažieji Marijos vaikai, esame išrinktieji. Begalinis ir nesuvokiamas Dievas, transcendentiškas ir istoriškai dovanojantis save žmonijai, nuolatos yra šalia. Šiluvos Dievo Motinos apsireiškimas ir dabartiniai įvykiai Šiluvoje tai paliudija.

Nepamainomas piligrimų pavyzdys – Dievo Motina Marija, kuri pirmoji tapo gyvą Dievo šventyklą, – aiškiai rodo, kad Šiluvoje piligrimai mokosi keliauti su tikėjimu, viltimi ir meile, įsiklausydami į Dievo žodį, švęsdami sakramentus ir tarnaudami vieni kitiems. Ten išjudinama Šiluvos piligrimo sąžinė, ten jam atleidžiama.

3.5. Vykstančių į Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietą vyskupijų tikinčiųjų ir piligrimystėje dalyvaujančių organizacijų tinklai

Žmogus – socialinė būtybė, jam nuolat reikia bendrininkų ir bendraminčių. Pats Dievas, sutvėręs pasaulį, pasakė: „Negera žmogui būti vienam“ (Pr 2, 18). Atsiliepdama į šį poreikį, Bažnyčia visais laikais kuria bei palaiko įvairias organizacijas, stengiasi jas stiprinti ir joms vadovauti. Lietuvos katalikai nuo seno būrėsi į įvairias organizacijas ir draugijas. Kiekviena iš jų

⁴⁴⁸ *Lukaševičius A.* Pastoracinė katechezė. Kaunas. 2009. P. 32.

turėjo savo viziją ir tikslų, kurių pagrindinis buvo švietimas, ugdymas, karitatyvinė veikla. Katalikiškoji, į organizacijas suburtoji, bendruomenė turėjo didžiulės įtakos įvairios socialinės padėties, įvairaus amžiaus ir išsilavinimo žmonėms, ugdė juos būti sąmojingesnius ir aktyvesnius katalikus ir kartu valstybės piliečius. Tarpukariu išugdyta karta, be abejo, ilgai buvo atspari vėlesnių okupacijų ateistinei bei sovietinei ideologijai.

Tad nei caro valdžia, nei sovietinis režimas Lietuvoje neįstengė visiškai primesti savo ideologinio režimo ir atbaidyti žmonių nuo krikščionybės bei laisvės, giliai įleidusių šaknis žmonių sąmonėje. Visų pirma tai įrodo Bažnyčios kaip savarankiškos institucijos egzistavimas ir veikla: nors buvo propaguojamas ideologinis ateizmas, Bažnyčia kaip institucija nebuvo sunaikinta. Šiluva buvo viena iš vietų, kursčiusių tikinčiųjų dvasią nepasiduoti jokioms prievartinėms sistemoms, užgniaužiančioms laisvės ilgesį bei degantį tikėjimo ryžtą. Susidūrimas su ta tikrove stebindavo: atrodė, lyg jos nebūtų pasiekęs komunistinės visuomenės „pažadas“.

Prieš Sovietų Sąjungos įvykdytą okupaciją 1940 m. milijonas (beveik trečdalis) Lietuvos gyventojų priklausė kokiai nors katalikiškajai organizacijai⁴⁴⁹. Komunistinis režimas stengėsi izoliuoti dvasininkiją nuo pasauliečių. Valdžios nurodymu įsteigtų parapijų komitetų tikslas buvo kontroliuoti kunigų veiklą. Nors aktyviausi Lietuvos katalikai buvo susipažinę su Vatikano II Susirinkimo dokumentais, nuosekliai jų įgyvendinti buvo neįmanoma dėl tikėjimo varžymų. Nepaisydami rizikos, nemažai pasauliečių drauge su kunigais dirbo valdžios draustame jaunimo katechizavimo, pagrindinės religinės literatūros leidybos bei platinimo srityse. Pogrindžio sąlygomis veikė Eucharistijos bičiulių sąjūdis⁴⁵⁰. Jaunimo ir kitokių organizacijų steigimas bei jų vykdyta švietimo bei ugdymo veikla rodo visuomeninių draugijų, tokių reikalingų valstybei, mastą ir veiksmingai atliktą darbą, pasitarnavusį tautinei ir religinei sričiai. Organizacijoms priklausę asmenys, išugdyti stiprios dvasios, buvo didelė jėga, kurios negalėjo palaužti sovietiniai okupantai ir jiems talkinę kolaborantai.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, ugdyti pasauliečius tapo vienu svarbiausių Bažnyčios uždavinių. Atsikūrė anksčiau veikusios katalikiškosios organizacijos, judėjimai, draugijos. Pradėtos kurti naujos parapijos, bendruomenės, naujos parapijų tarybos. Lietuvos vyskupijoje imta vykdyti parapijų dvasinio atsinaujinimo programą „Atgavink“ bei evangelizacinius „Alfa“ kursus, kurie padeda labiau pažinti tikėjimą, Kristų, autentiškai patirti ir liudyti Evangeliją šiuolaikiniame pasaulyje bei savo aplinkoje.

⁴⁴⁹ Labanauskas R. Katalikai inteligentai prieškario Lietuvoje. XX amžius. Krikščioniškos minties, kultūros ir visuomenės laikraštis. 2005 01 05. Nr. 1 (1301).

⁴⁵⁰ Labanauskas R. Eucharistijos bičiulių sąjūdžio ištakos ir raida 1969–1973 m. Genocidas ir rezistencija. 2003. Nr. 1 (13). P. 93–113.

Atsiradus galimybei laisvai burtis į draugijas, buvo atgaivintos prieškario Lietuvoje, vėliau išėivijoje sėkmingai veikusios katalikų organizacijos. Krikščioniškos socialinės, švietimo bei kultūros iniciatyvos davė pradžią naujiems savanorių veiklos centrams. Anksčiau gyvavusius bažnytinius sambūrius, brolijas papildė nauji po visą pasaulį paplitę bažnytiniai judėjimai. Į juos įsitraukė pasauliečiai, aktyviai dirbančių apaštalavimo baruose ir prisiėmusių atsakomybę įsijungti į Bažnyčios misiją. Dabar Lietuvoje egzistuoja nemažai krikščioniškų jaunimo organizacijų. Daugiausia jaunimo buriasi į katalikiškąją ateitininkų organizaciją, kuri atliko labai svarbų vaidmenį tarpukario Lietuvoje, bei visuomeninę, nepolitinę skautų organizaciją. Šios dvi organizacijos kol kas yra didžiausios šalyje.

Žvelgiant į dabartinių vyskupijose veikiančių organizacijų bei pavienių piligrimų, kurie susiburia keliauti į Šiluvą, tinklą bus ieškoma sąlyčio taškų ir jų sąsajų tarp bendruomenių, grupių ar organizacijų, kurios telkiasi piligrimystėje vykstant į Šiluvos Šilinės atlaidus.

Nūdienos pasaulyje formuojasi nauja visuomeninė-informacinė aplinka: visuomenė sparčiai vystosi veikiamą informacijos ir komunikacijos technologijų naudojimo, todėl ją galima vadinti tiek informacijos visuomene, tiek informacinė visuomene. J. Van Dijkas tinklaveikos visuomenę apibrėžia kaip tokią, kurioje socialinių ir žiniasklaidos tinklų junginys formuoja jos pirminę organizacijos tipą ir svarbiausias struktūras visais lygmenimis (individualiu, organizacijų ir visuomenės). Autorius lygina tokio tipo visuomenę su masine visuomene, sudarytą iš grupių, organizacijų ir bendruomenių (masių), kurių pagrindas yra fizinis buvimas kartu. Savo knygoje „The Network Society“ autorius prieina prie išvados, kad moderni visuomenė šiuo metu išgyvena virsmo į tinklaveikos visuomenę procesą⁴⁵¹.

Piligriminį kelią eina pavieniai asmenys ar organizacijos bei bendruomenės. Nariai, dalyvaudami Šiluvos piligrimystės tinklo veikloje, sujungia ir dalijasi žiniomis bei patirtimi, kad sustiprintų savo veiklą. Informacija ir patirtimi keičiamasi tinkliniu principu tiek individualiu, tiek organizacijos, tiek parapijos, tiek vyskupijos, tiek visos Lietuvos lygmenimis. Vertinant organizacijų tinklo perspektyvas pabrėžtina, kad tinklinė struktūra yra išskirtinė, perspektyvi organizacinė forma, nes yra visa apimanti, dinamiška, pagrįsta ekonominiu, socialiniu ir psichologiniu racionalumu. Tinklinių organizacijų veiklos dėsniai keičia ateities technologijas ir visuomenę, todėl, tikėtina, kad vis daugiau asmenų bei organizacijų ateityje pateks į tokius abiem pusėms naudingus tinklus⁴⁵².

Sovietinėje Lietuvoje, kaip buvo matyti pirmojoje darbo dalyje, nemažą dalį piligrimų, keliaujančių į Šiluvą, sudarė Eucharistinis bičiulių sąjūdis, vienijęs anuomet visus, kurie „gilias

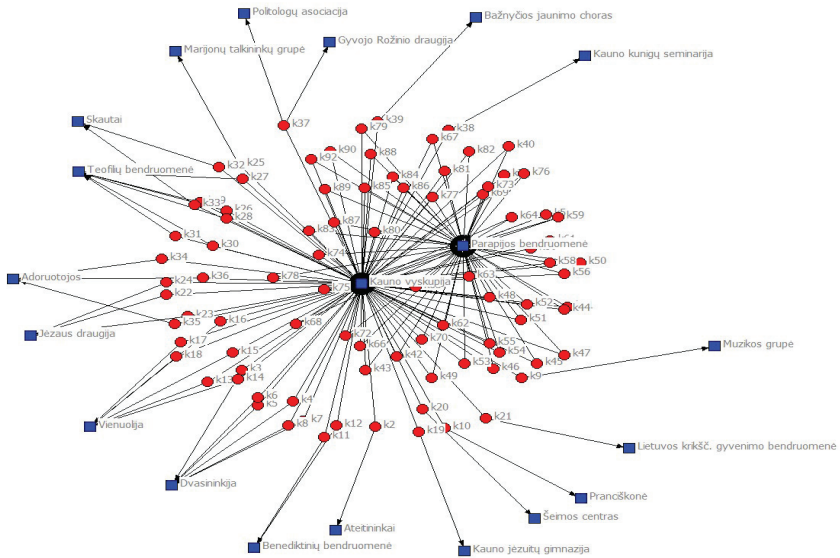
⁴⁵¹ Van Dijk J. The Network Society: Social Aspects of New Media. London: Sage Publications. 2006. P. 15.

⁴⁵² Staniulienė S. Development of Network Structures under Globalization Conditions. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Nr. 28. 2003. P. 160.

Dažniausiai piligrimai į Šiluvą atvyksta iš savo konkrečios vyskupijos bei parapijos. Dalis jų, ypač jaunimo, keliauja su savo mokymo įstaiga ar universiteto bendruomene. Kitos grupės jungiasi su bendruomene ar grupe, kuriai priklauso. Dar kiti atvyksta nebūtinai su krikščioniška ar katalikiška grupe ar organizacija, bet būna saistomi ryšių su visuomenine grupe ar bendrija. Priklausydami vienai ar kitai grupei ar bendruomenei, kuri išsikelia tikslą ar turi jau nusistovėjusią tradiciją keliauti į Šiluvą, jos nariai yra lengviau įtraukiami į piligriminę kelionę nei savarankiškai keliaujantys maldininkai. Iš kiekybinės anketinės apklausos demografinės dalies paaiškėjo, kad dalis respondentų nepriklauso jokiai jų gyvenamojoje parapijoje veikiančiai grupei, organizacijai ar kokiam nors kitam visuomeniniam junginiui, bet įsitraukia į piligrimystę asmeniškai, tik su šeimos nariais arba prisijungia prie parapijos bendruomenės.

Didesniuose miestuose įsikūrusios įvairios bendruomenės, judėjimai ar grupės dažnai keliauja su savo bendruomene – kaip policijos, valstybės sienos apsaugos, priešgaisrinei gelbėjimo tarnyboms priklausantys asmenys, kariai, medicinos darbuotojai, politikai, verslininkai, kultūros, švietimo ir mokslo, žiniasklaidos darbuotojai bei studentai ir pan. Vis dėlto parapijose kelionę į Šilinės atlaidus organizuojantys vadovai įprastai sutelkia ir kelioms grupėms priklausančius narius. Todėl nežiūrint jau nusistovėjusios tradicijos Šiluvoje per atlaidus skelbti specialias dienas, skirtas tam tikroms bendruomenėms ar organizacijoms, daugelis maldininkų dalyvauja kaip mišri skirtingų bendruomenių narių grupė.

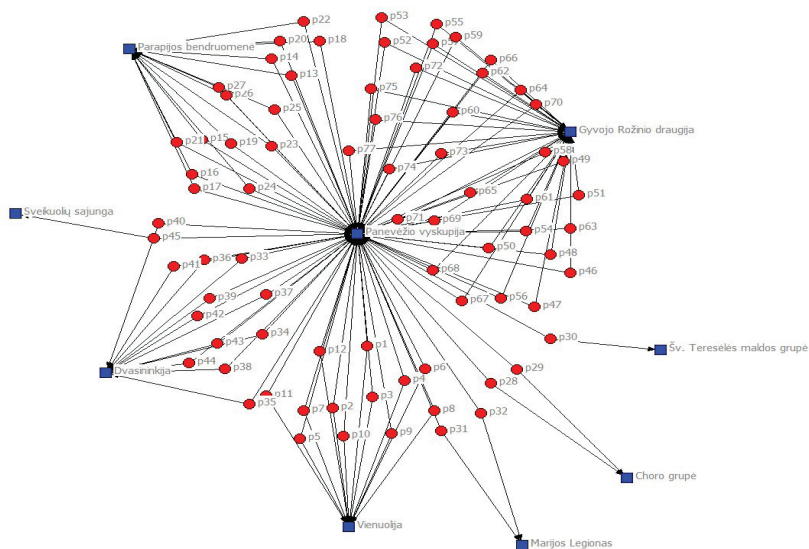
Kauno arkivyskupijoje buvo įsteigtas Jono Pauliaus II piligrimų centras, kurio užduotis – koordinuoti piligrimų sielovadą Kauno arkivyskupijos parapijose ir dekanatuose, kad arkivyskupijos teritorijoje esančios šventos vietos taptų piligrimų dar labiau lankomos. Pagrindinė šventa vieta ir kartu svarbiausia piligrimystės vieta arkivyskupijoje yra Šiluva, todėl nemažas skaičius katalikiškųjų organizacijų ir grupių, kurios aktyviai keliauja į Šiluvą kaip piligrimai, yra ko gero didžiausia atvykstančių maldininkų dalis. Kaip matyti 19 pav., vyskupijos VI organizacijų tinklą sudaro platus spektras įvairių krikščioniškųjų, katalikiškųjų ar visuomeninių organizacijų – Šiluvoje atlaidų savaitėje dalyvauja įvairios grupės, bendruomenės, centrai, asociacijos, mokyklos, dvasininkai bei vienuolijos.

19 pav. Vyskupijos V1 organizacijų tinklas (sud. Ainė Ramonaitė)

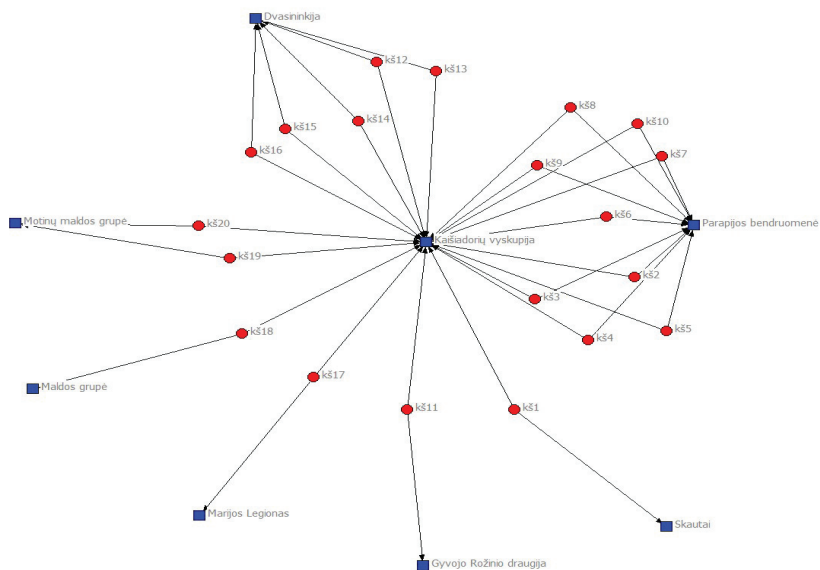
Žvelgiant į vyskupijos V2 organizacijų tinklą (žr. 20 pav.) galima išskirti pagrindines organizacijas, kurios dalyvauja Šiluvos Šilinės atlaiduose, – tai Švč. Mergelės Marijos Gyvojo Rožinio draugija, Marijos legionas, Šv. Teresėlės maldos grupė, bažnyčių chorams priklausantys nariai, vienuoliai bei dvasininkai. Iš šių dalyvių reikėtų išskirti vyskupijos V2 Švč. Mergelės Marijos Gyvojo Rožinio draugiją, kuri atsinaujinusi aktyviai veikia nuo 2004 m. ir vienija visoje vyskupijoje daugiau nei septynis tūkstančius maldininkų, sudarančių 361 būrelį. Draugija yra didžiausia Lietuvoje. Šiuo metu tik trijose vyskupijos V2 parapijose nėra nė vieno draugijos nario. Gyvojo Rožinio draugija nuolat organizuoja piligrimines keliones ne tik į Šiluvą, bet ir į kitas Lietuvos bei užsienio šventoves. Draugijos nariai ištikimai pagelbsti parapijose, dalyvauja Švč. Sakramento adoracijoje ir procesijose, patarnauja Žodžio ir Aukos liturgijose, rūpinasi bažnyčių tvarkymu ir puošimu, lanko ligonius ir sergančius draugijos narius, organizuoja piligrimines keliones ir draugijos dekanato dienas, kasmet dalyvauja kongresuose. Į draugijos veiklą įtraukiamos šeimos ir jaunimas⁴⁵⁴.

⁴⁵⁴ *Vasiliauskiene A.* Gyvojo Rožinio draugija Panevėžio vyskupijoje: X-asis kongresas, istorinė apžvalga // Lietuvos aidas. Prieiga per internetą: <http://aidas.lt/lt/religija/article/11345-08-30-gyvojo-rozinio-draugija-panevezio-vyskupijoje>. Žiūrėta: 2015 01 15.

20 pav. Vėyskupijos V2 organizacijų tinklas (sud. Ainė Ramonaitė)

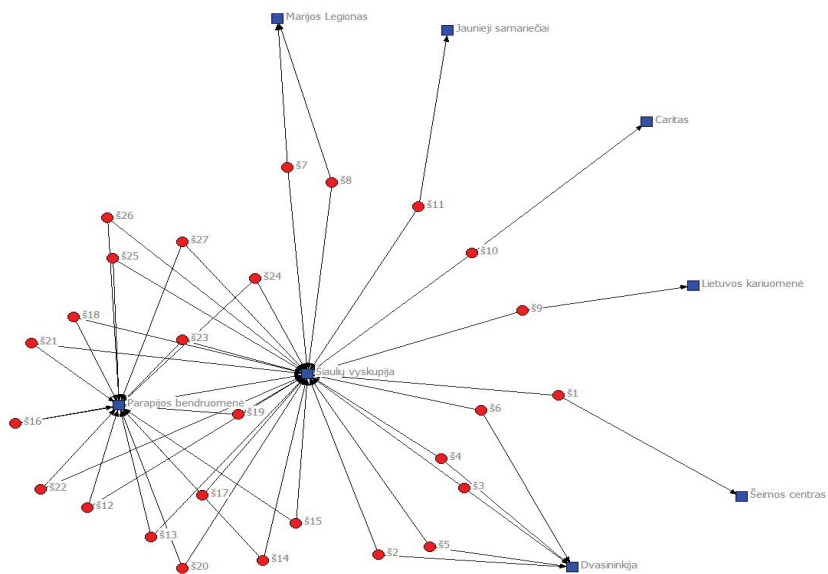
Vėyskupijos V3 organizacijų tinkle (žr. 21 pav.) pasižymi Marijos mylėtojų grupės bei maldos grupės. Šiuo atveju daugiau buvo piligrimų, kurie nurodė priklausantys vien savo parapijos bendruomenei.

21 pav. Vėyskupijos V3 organizacijų tinklas (sud. Ainė Ramonaitė)

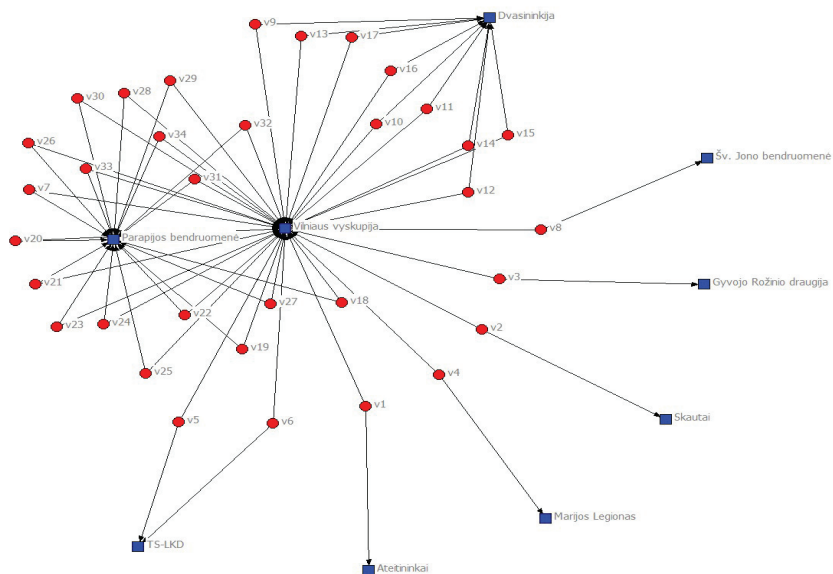
Žvelgiant į vėyskupijos V4 organizacijų tinklą (žr. 22 pav.) galima išskirti septynias grupes, su kuriomis Šiluvos piligrimai save sieja. Tai – daugiausia katalikiškosios organizacijos.

Vis dėlto nemažai respondentų save priskiria tik parapijos bendruomenei. Visoje vyskupijoje V4 gyvuoja nemažai įvairių katalikiškųjų organizacijų.

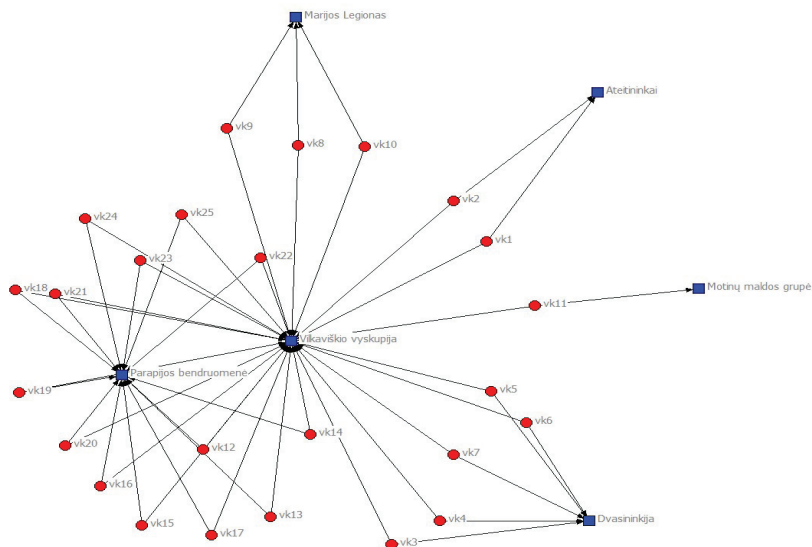
22 pav. Vyskupijos V4 organizacijų tinklas (sud. Ainė Ramonaitė)

Vyskupija V5, kaip ir vyskupija V1, yra įsteigusi piligrimų centrą, kuris skatina piligrimystę kaip vieną iš būdų stiprinti tikėjimą. Pačioje vyskupijoje gausu įvairių organizacijų ir bendruomenių bei grupių. Kiekybinio tyrimo metu piligrimai save priskyrė Gyvojo Rožinio draugijai bei Marijos legionui, visuomeninėms organizacijoms, nurodė esantys vienuoliai ar dvasininkai, taip pat buvo priskyrusių save vien parapijos bendruomenei (jų dauguma) (žr. 23 pav.).

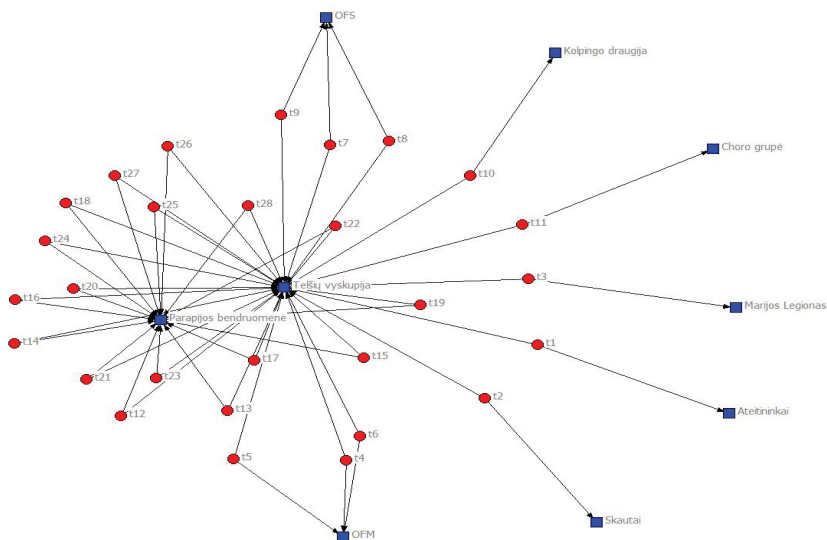
23 pav. Vyskupijos V5 organizacijų tinklas (sud. Ainė Ramonaitė)

Vyskupijoje V6, kaip ir visoje Lietuvoje, taip pat glaudžiasi pagrindinės katalikiškosios organizacijos. Į šios vyskupijos tinklą (žr. 24 pav.) patenka tie, kurie save priskiria Motinų maldos grupei. Kaip ir daugumoje vyskupijų tinklų, šiuo atveju išryškėja dvasininkų, ateitininkų, skautų bei vien parapijos bendruomenei priklausančių žmonių grupės.

24 pav. Vyskupijos V6 organizacijų tinklas (sud. Ainė Ramonaitė)

Vyskupijoje V7 (žr. 25 pav.) taip pat nemažai katalikiškų organizacijų ir bendruomenių. Tad organizacijų tinklas mišrus, daugiausia priklausančių Šv. Pranciškaus sekėjams – tai vienuolių grupė ir Pasauliečių pranciškonų ordino nariai. Vyskupijoje V7 irgi vyrauja piligrimai, kurie savęs nesieja su jokia organizacija, tik su savo parapijos bendruomene.

25 pav. Vyskupijos V7 organizacijų tinklas (sud. Ainė Ramonaitė)

Žvelgiant į visų vyskupijų organizacijų, kurios pateko į anketinio kiekybinio tyrimo imtį, tinklą pastebima, kurios yra aktyvios visose vyskupijose ir dalyvauja Šiluvos piligrimystėje. Be abejo, kiekvienoje vyskupijoje yra daugiau įvairių organizacijų ir grupių, bet jos į kiekybinio-kokybinio tyrimo imtį nepateko. Tyrimo tikslams tinkamiausias yra atstumo kriterijus, kuris leidžia pamatyti, koks atstumas yra tarp kiekvieno tinklo objekto ir visų kitų tinklo objektų, kitaip tariant, padeda nustatyti tuos objektus. Būtent šis ypatumas turėtų būti lemiamas mėginant telkti bendruomenę dalyvauti piligrimystėje.

Taigi žvelgiant į visų vyskupijų organizacijų tinklus matyti, kad piligrimystėje dalyvaujančias grupes ir organizacijas, kurios Šiluvos atlaiduose aktyvesnės, galima sakyti, stiprina ne tik Šiluvos Marijos apsioreišimo evangelinė žinia, bet ir pamaldumo Marijai sklaida.

Kokybinio tyrimo „Ekspertų nuomonė“ rezultatai leidžia daryti išvadą, kad piligrimystei į Šiluvos atlaidus žmonės labiausiai telkiami ne per tam tikras parapijų organizacijas, o per parapijų vadovus, kurie kviečia, organizuoja kelionę ir nuveža piligrimus į šią šventovę. Žinoma, organizacijos ar bendruomenės, kurios kiekvienais metais tradiciškai vyksta į Šiluvą, stengiasi tai daryti visuomet, bet parapija, organizuodama piligriminę kelionę, apima visus ir taip pat gali sutelkti nemažų grupių.

Įvertinus visų vyskupijų organizacijų tinklo struktūrą galima pažymėti, kad vykti į Šiluvą telkiasi katalikiškosios organizacijos, kurios palaiko glaudų ryšį su parapijos bendruomene. Nuo parapijos organizacijos ar bendruomenės narių skaičiaus ir aktyvumo priklauso, kiek savarankiškai jie organizuojasi dalyvauti piligrimystėje į Šiluvą: kuo mažesnė parapija ir jos organizacijų narių skaičius bei aktyvumas, tuo tikėtinau, kad jie dalyvaus būtent parapijos organizuojamoje piligriminėje kelionėje.

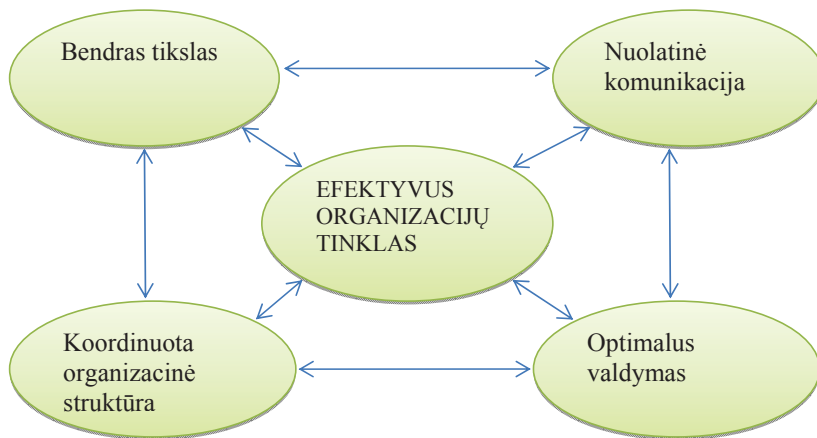
Visoje Bažnyčioje Lietuvoje yra nemažai katalikiškųjų organizacijų, maldos grupių ir centrų: dalis jų tose vyskupijose ir parapijose turi labai nedaug narių, kitos labai gausios ir aktyvios. Tai – vyskupijos ar parapijos geros strategijos ir puikios organizacinės veiklos vaisius. Kaip politinių organizacijų aktyvumas bei narių skaičius iš dalies priklauso nuo lyderių ir autoritetų, taip bažnytinės organizacijos sutelktumą ir aktyvumą lemia jos vadovų aktyvumas ir charizma.

Organizacijai sėkmingai veikti reikalingas konkretus ilgalaikis tikslas, intensyvi komunikacija, aiški ir tinkama organizacinė valdymo struktūra, kurioje būtų numatytos ir aiškiai apibrėžtos atsakomybės. Pažangus tinklaveikos tyrimo metodas leidžia geriau suvokti ir veiksmingiau valdyti organizacijų poreikius bei įgyvendinti būtinus pokyčius. Taigi galima teigti, kad organizacijų tinklo veikla turi būti valdoma nuo jos planavimo iki kontrolės srities, nes šis procesas susieja organizacijų tinklą su aplinka.

Rengiant ir priimant sprendimus, planuojant, organizuojant, vadovaujant ir motyvuojant būtina vadovautis principais, užtikrinančiais organizacijų tinklo valdymo mobilumą, lankstumą ir kitus organizacijų vadybos instrumentus, kurie būtini norint, kad organizacijų tinklas duotų rezultatų.

Taigi organizacijų tinklui efektyviai veikti ypač svarbi yra komunikacija, kuri sudaro palankias sąlygas tinklo nariams tarpusavyje bendradarbiauti, optimaliai jį valdyti ir siekti bendro tikslo, akcentuojant ryšį su aplinka, o koordinavimo sistema užtikrina gerus tarpusavio ryšius. Todėl, siekiant plėtoti tinklaveikos procesą šiuolaikiniame pasaulyje ir taikyti inovatyvius veiklos metodus, būtina sistemingai įvertinti veiksnius, įgalinančius organizacijų tinklą efektyviai veikti⁴⁵⁵.

⁴⁵⁵ Ribačonka E., Kasnauskė J. Veiksniai, įgalinantys veiksmingai veikti organizacijų tinklą. Socialinių mokslų krypties mokslinis žurnalas „Regionų formavimo ir plėtros studijos“. 2013. Nr. 2 (10). Klaipėda. P. 191–198.

26 pav. Veiksnių, įgalinančių organizacijų tinklą efektyviai veikti, schema

Per organizacijas bei bendruomenes Katalikų Bažnyčia įsijungia į įvairias iniciatyvas bei struktūras. Todėl dabartinis Bažnyčios uždavinys yra stiprinti ir palaikyti jas. Katalikų Bažnyčioje jaunimo organizacijos yra pačios svarbiausios, nes jaunimas – pasaulio ir Bažnyčios ateitis. Be to, susibūręs į organizacijas, jaunimas nesijaučia vienišas, jose suranda bendraminčių, prasmingiau praleidžia laisvalaikį, bręsta dvasiškai, geriau susipažįsta su tikėjimo tiesomis bei tautos istorija. Organizacijos jaunimą apsaugo nuo daugelio šiandienės visuomenės pavojų. Taip pat galima teigti, kad bendruomenės bei organizacijos būtinos ir vyresniems žmonėms, nes padeda tikintiesiems ginti savo įsitikinimus bei liudyti visuomenėje savo tikėjimą ir moralę.

Apibendrinant galima teigti, kad Šiluvos Šilinės atlaiduose nuo 1998 m. arkivyskupo S. Tamkevičiaus iniciatyva oktavos dienas skirti tam tikroms organizacijoms, bendruomenėms ar įstaigoms (tiek katalikiškoms, tiek visuomeninėms) yra jau nusistovėjusi tradicija, ir tai – svarbus veiksnys bei paskata traukiant piligrimus į Šiluvą, į kurią atvykusios gausios žmonių grupės prisiliečia ne tik prie pamaldumo Marijai, bet ir prie Evangelijos žinios, kuri sklinda per tas bendruomenes ir jos narius. Beje, jau daugiau nei dešimtmetį darbuojasi Šiluvos atlaidų organizacinė komanda, kuriai vadovauja Kauno arkivyskupijos renginių koordinatorė, prižiūrint Kauno arkivyskupui. Galima teigti, kad teorinėje dalyje aptartas Švč. Mergelės Marijos apsireiškimas, jo žinia, perduodama atvykstantiems piligrimams, ir išskirtinė šios žinios sklaida evangelizacijos srityje duoda pageidaujamų rezultatų. Nors empirinio tyrimo metu išskirti organizacijų ir bendruomenių tinklo objektai nesudaro Bažnyčiai priklausančių grupių daugumos, vis dėlto per jas ir žmonių sąlytį su sava bendruomene Evangelija sklinda sėkmingiau. Jei ne šiame darbe aptariamas Šiluvos Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo fenomeno vaidmuo – aiškios Evangelijos žinios sklaida visoje Bažnyčioje Lietuvoje ir Dievo

malonių liudijimai, pastoracijos srityje vykdoma evangelizacija per bendruomenes ir organizacijas – nebūtų toks ryškus ir stiprus pamaldumas Dievo Motinai Marijai ir nebūtų išlaikoma piligrimystės dvasia, arba jie būtų suprantami visai kitaip.

IŠVADOS

1. Žvelgiant į Marijos apsimuškimus, per dieviškąjį Apreiškimą ir Bažnyčios Mokymą bei išgilynus į Tikėjimo mokymo kongregacijos normas dėl tariamų apsimuškimų buvo išryškintas teologinis žvilgsnis, kad būtų pagrindžiamas ir skelbiamas sveikas Marijos asmens ir jos misijos suvokimas bei išgryninamas pamaldumas jai. Dievas siunčia Mariją pranešti žinios saviems žmonėms. Tai turi didžiulę įtaką tikinčiųjų evangelizacijai. Marija buvo labai atvira Šventajai Dvasiai, todėl į ją žvelgiame tarsi į veidrodį, kad pamatytume ją ir save pačius bei tai, kam esame pašaukti. Todėl pamaldumas Marijai turi būti skleidžiamas ir praktikuojamas vengiant klaidingo sureikšminimo, taip pat susiaurinimo ar sumenkinimo, t. y. teisingai parodant Marijos vaidmenį bei privilegijas, tiesiogiai susijusias su Kristumi, Bažnyčia. Marijos maldingumui visada buvo būdinga užtarimo dimensija, kuri Šventajame Rašte ir Bažnyčios Tradicijoje turi rimtą pagrindą.

2. Įvertinus piligrimystės vietų, kuriose maldininkas įgyja ypatingą potyrį ir gyvenimo patirties, formavimosi ypatybes paaiškėjo, kad piligrimystės vietų tinklą pastaraisiais šimtmečiais itin išplėtė Švč. Mergelės Marijos apsimuškimų vietas, kurių – susijusių su Dievo Motinos Marijos kultu – išlieka daugiausia. Lietuvos piligrimystės istorijoje išsiskiria carinės Rusijos valdžios vykdytas varžymas, ypač sovietiniais metais, kai Šiluva buvo naikinama, į ją buvo draudžiama keliauti. Šiluva tapo ne tik pasipriešinimo imperijai tvirtove, bet ir vilties palaikymo žmonių širdyse vieta. Todėl Marijos vaidmuo Lietuvos gyvenime per jos istoriją buvo akivaizdžiai reikšmingas. Šiluvos piligrimai, vykdami į garsiuosius Šilinės atlaidus, išstisus šimtmečius puoselėjo viltį išspręsti dvasines ar fizines problemas, sustiprinti tikėjimą, ieškoti glaudesnio santykio su Dievu, siekė padėkoti Dievui už patirtas malones, atlikti atgailą, pelnyti atlaidus, atsinaujinti dvasiškai. Dievo Motinos apsimuškimo prisiminimas ir gausios Marijai užtariant gaunamos malonės gaivino Lietuvos žmones, padėjo jiems likti ištikimiems Kristaus Evangelijos nušviestam keliui.

3. Tyrime *Tikinčiųjų liudijimai* buvo aptartos piligrimų patirtos malonės, gautos užtariant Švč. M. Marijai; buvo analizuojama rankraštinė mons. E. Simaškos knyga „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą“. Iš liudininkų papasakotų istorijų ir patirties apie ne tik sielos, bet ir kūno išgijimus matyti, kad svarbiausias įvykis – žmonių akistata su ligos išnykimu ar kita gauta malone bei ypatinga padėka Šiluvos Marijai, kuriai užtariant įvyko stebuklinga permaina. Knygoje pateikiama rimčiausių liudijimų, kad Šiluvoje tikriausias ir labiausiai tinkamas Marijos titulas yra „Ligonų sveikata“. Šiluvos piligrimai pasakoja, kaip Marija nepaliauja lydėti gyvenimo kelionėje savo vaikų, kurie

pasikliauja jos užtarimu. Todėl galima teigti, kad Šiluvoje Švenčiausioji Mergelė apsireiškė kaip kelio Dievui ruošėja, gelbstinti savo vaikus ir rodanti kelią pas savo Sūnų Jėzų.

4. Kiekybinės ir kokybinės apklausos tyrimas *Piligrimų motyvai, įgyta dvasinė patirtis ir jos pritaikomumas* atskleidė, kad dauguma žmonių, vedami vidinio poreikio ir tikėjimo, Šiluvoje nesiliauja maldauti Marijos užtarimo, kad išgytų nuo fizinės ligos patys ar jų artimieji, kad liga išnyktų, kad sveikata bent pagerėtų. Palanki Šiluvos terpė, paprastų žmonių patirties persmelktas tikėjimo liudijimas neleidžia iš kelionės sugrįžti nepaliestam paties Dievo. Visa tai rodo, kad Šiluva piligrimams iš tiesų yra stebuklinga vieta, ir čia patiriamos įvairios malonės duoda akstiną vėl sugrįžti. Maldininkai išreiškia įsitikinimą šios vietos išskirtinumu, kad Marija labai greitai išklauso jų maldas ir prašymus. Gausūs ir tvirti yra piligrimų liudijimai, kad, grįžę iš Šiluvos, pajėgia įveikti dvasinius sunkumus, gauna vilties ir paguodos, labiau mokosi klausyti, įsiklausyti, atpažinti, atsiliepti, išbūti. Tyrimas leido įvardyti tiesą, kad piligrimas iš Šiluvos sugrįžta gal ir ne iki galo išgydytomis žaizdomis, bet truputį pakylėtas ir stipresnės dvasios, ir tai skelbia žinią, kad Marijos apsireiškimo vieta – tikrai Dievo malonių erdvė.

5. Išryškinius ekspertų vertinimą paaiškėjo, kad išankstinį ruošimąsi Šiluvos Šilinės atleidams bei tikinčiųjų skatinimą į juos vykti iš įvairių vyskupijų ir parapijų, taikant pasirengimo būdus ir metodus, lemia Marijos apsireiškimo išgyvenimas, šios stebuklingos vietos išskirtinumas, taip pat kasmetinė tradicija, asmeninė patirtis, kvietimas, gera organizacija, troškimas apsilankyti Šiluvoje, pasimelsti prie stebuklingojo paveikslo ir prisiliesti prie Marijos apsireiškimo akmens, nes maldininkai jau pažįsta širdžiai mielą Šiluvos veidą. Piligrimus į šią vietą traukia gerai sutvarkyta infrastruktūra, patirtos malonės, liaudyje įsitvirtinusių pamaldumo praktikos, graži liturgija, evangelizacinės ganytojų katechezės, homilijos, galimybė švęsti Atgailos sakramentą, vienijanti malda Apreiškimo koplyčioje. Šiluva sakralia erdve, piligrimų skaičiumi ir žinomumu išsiskiria iš kitų Lietuvos stebuklingų šventovių, byloja stipriausiu tikėjimu Marijos apsireiškimu ir prakalbėjimu žmonėms bei pasižymi visuotinai šalyje pripažintu, hierarchų palaikomu ir puoselėjamu pobūdžiu. Maldininkų votai ir ženklai liudija, kad tikintieji maldose yra ne tik paliečiami, bet ir išklausomi. Taigi, ši žinia ypač reikalinga, nes ugdo tikėjimą, įvyksta daug atsivertimų. Šiluva suteikia galimybę ne tik sustiprinti tikinčiuosius, bet ir pritraukti bei sudominti ir tuos žmones, kurie retai apsilanko bažnyčiose.

6. Žvelgiant į piligrimų bendruomenių, vykstančių į Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietą iš dabar vyskupijose esamų organizacijų ir bendruomenių, tinklaveiką, buvo surasta sąlyčio taškų, kurie susieja žmones vienus su kitais ir telkia piligrimystėje į Šiluvos Šilinės atlaidus. Visa tai parodo, kaip dalijamasi žinia, informacija ir patirtimi tinkliniu principu tiek individualiame, tiek organizaciniame, tiek parapijos, tiek vyskupijos ir Lietuvos lygmenimis.

Priklausydami vienai ar kitai grupei, bendruomenei, kuri išsikelia tikslą ar turi jau nusistovėjusią tradiciją keliauti į Šiluvą, jos nariai yra lengviau įtraukiami į piligriminę kelionę nei savarankiškai keliaujantys maldininkai. Nagrinėjant dalyvaujančių Šiluvos piligrimystėje organizacijų visose vyskupijose, kurios pateko į anketinį kiekybinį tyrimą, tinklą buvo pastebėta, kurios iš jų vyrauja visose vyskupijose ir įsitraukia į Šiluvos piligrimystę. Inicatyva oktavos dienas suskirstyti į atskirų organizacijų, bendruomenių, įstaigų (tiek katalikiškų, tiek visuomeninių) dienas yra jau nusistovėjusi tradicija, – tai yra svarbus veiksnys bei paskata patraukti piligrimus atvykti į Šiluvą, kurioje daugybė žmonių prisiliečia ne tik prie pamaldumo Marijai, bet ir prie Evangelijos žinios, kuri sklinda per tas bendruomenes ir jos narius.

REKOMENDACIJOS

Atliktas tyrimas parodė, kad ši darbo tema ne tik gali, bet ir turėtų būti plėtojama, nes evangelizacija per Marijos apsireiškimo žinią gali duoti nemažai dvasinių vaisių ne tik piligrimams, bet visai Bažnyčiai Lietuvoje, kaip jų davė ne tik prieš keturis šimtus metų protestantizmo laikais, bet ir tautos priespaudos metais, kai Lietuva patyrė caro priespaudą, taip pat buvo persekiojama sovietų, kai buvo varžoma Bažnyčia. Vykdamas evangelizaciją per Šiluvos Marijos apsireiškimą, galima būtų susitelkti į tokius dalykus:

1. Kaip pažymėjo popiežius Benediktas XVI, vertindami Marijos apreiškimus turėtume vadovautis protingumo taisyklėmis ir dieviškuoju Apreiškimu bei Bažnyčios mokymu. Tai reiškia, kad būtinas teologinis žvilgsnis. Būtent jo trūksta šiandienos mūsų šalies katalikams. Taigi reikalingas nuovokus žvilgsnis, kad pamaldumas Dievo Motinai išliktų sveikas ir nebūtų grindžiamas abejotinais apreiškimais ar reiškiniiais.

2. Vertėtų plėtoti ir viešinti Šiluvoje Švč. Mergelės Marijos užtarimu gautas malones, kurių maldininkai patiria apsireiškimo vietoje ir kurių užrašoma jau ne vieną šimtmetį išgirdus iš išgijusių ar kitą malonę gavusių piligrimų lūpų. Todėl reikia toliau visa tai užrašyti ir registruoti, kaip tai buvo padaryta XX a. viduryje mons. E. Simaškos knygoje „Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą“. Taip pat patartina sudaryti sąlygas piligrimams užrašyti ir taip pavišinti liudijimus ne tik Šiluvos interneto puslapyje, bet ir pačioje Šiluvos Marijos šventovėje ar kitoje piligrimams prieinamoje vietoje.

3. Šiluvos Švenčiausiosios Mergelės Marijos draugija, įsteigta 2009 m. atsiliepiant į nuoširdų tikinčiųjų pamaldumą ir siekiant dar plačiau paskleisti Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo Šiluvoje žinią, vienija katalikus, skatina gyventi Kristaus Evangeliją, aktyviai dalyvauti Bažnyčios veikloje, brangina Eucharistiją, Dievo žodį ir sekmadienio šventimą, puoselėja pamaldumą Švč. Mergelei Marijai. Ši draugijos veikla turėtų būti labiau skatinama ir organizuojama ne tik arkivyskupijos, bet ir kitų vyskupijų dekanato ir parapijos (rektorato) lygmenimis.

4. Katalikų tradicijoje yra akcentuojamas pamaldumas Dievo Motinai. Todėl reikalinga ne tik skatinti maldininkus vykti į Šiluvos Marijos šventoves, bet ir platinti vyskupijų parapijų bažnyčiose rugsėjo mėnesį, per visą Šiluvos Šilinės atlaidų oktavą, pamaldumą Šiluvos Dievo Motinai Marijai.

5. Patartina vystyti Marijos apsireiškimo vietas vaidmenį tikinčiųjų pamaldumo Marijai srityje ne tik Kauno arkivyskupijos, bet ir kitų Lietuvos vyskupijų parapijose, kviečiant

organizacijas, bendruomenes ir grupes jungtis į Šiluvos piligrimystę per jas siejančius tinklus – tiek socialinius, tiek bažnytinius, neišskiriant jų vadovų.

6. Jauni žmonės skatintini aktyviau įsijungti į Šiluvos piligriminį žygį ne tik pėsčiomis, bet ir keliaujant dviračiais, motociklais per visuomeninius šių jaunų žmonių judėjimus ir klubus.

7. Vertinga vystyti savanoriškas misijas Lietuvos vyskupijose, kurių metu kviečiamos dalyvauti Šiluvos Šilinės atlaiduose ne tik jaunimo grupės, bet ir suaugusieji, pagyvenę žmonės, kurie galėtų aktyviai prisidėti savanoriaudami, priimdami Šiluvoje piligrimų. Tai – viena iš svarbių funkcijų, kuri leidžia vystyti pastoraciją visose vyskupijose ir taip skleisti Šiluvos Marijos apsireiškimo žinią. Tai prisidėtų prie įvairių grupių ir bendruomenių tinklaveikos plėtimo, kuris yra susijęs su Šiluvos piligrimystės skatinimu ir palaikymu.

LITERATŪRA

1. *AA. VV.* Revelation. Encyclopedia Judaica. Jerusalem: Keter Publishing House. 1972.
2. *Alexander P., Alexander D.* Biblijos žinynas. Vilnius: Alma littera. 2001.
3. Atlaidų tradicija. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=12>. Žiūrėta: 2013 05 17.
4. *Balthasar von H. U., Ratzinger J.* Mary – the Church at the Source. San Francisco: Ignatius Press. 2005.
5. *Barlowe S.* Le apparizioni del Risorto agli Undici. Assisi: Cittadella. 1998.
6. *Barth K.* Church Dogmatics. Vol. I/1. Edinburgh. T. & T. Clark. 1975.
7. *Barth K.* Church Dogmatics. Vol. II/1 ET Edinburgh. T. & T. Clark. 1957.
8. *Barth K.* Church Dogmatics. Vol. IV/3. 1° ET Edinburgh. T. & T. Clark. 1961.
9. *Barth K., Baillie J., Martin H.* Revelation. London: Faber & Faber. 1937.
10. *Bauman Z.* From Pilgrim to Tourist – a Short History of Identity. In: Questions of Cultural Identity. Eds. S. Hall, P. du Gay. London: Sage. 1996.
11. *Beinert von W., Petri H.* Handbuch der Marienkunde. Regensburg. Bd. 2. Gestaltetes Zeugnis. 1997.
12. *Bitinas B.* Edukologinis tyrimas: sistema ir pokyčiai. Vilnius: Kronta. 2006.
13. *Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V.* Kokybinių tyrimų metodologija. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė. 2008.
14. *Błaszcyk G.* Diecezja żmudzka od XV wieku do początku XVII wieku. Ustroj. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM. 1993. P. 137, 160.
15. *Bruner E.* Ethnography as Narrative. In: The Anthropology of Experience. Ed. V. Turner, E. Bruner. Chicago: University of Illinois. 1986.
16. *Bruner J.* Acts of Meaning. Cambridge: Harvard University Press. 1990.
17. *Brunner E.* Revelation and Reason. Philadelphia. Westminster. 1946.
18. *Brunner K.* Die Offenbarung als Grund und Gegenstand der Theologie. In: *Moltmann J.* Anfänge der dialektischen Theologie. Vol. I. Monako. Kaiser. 1966.
19. *Brunner K.* Gesetz und Offenbarung. Eine theologische Grundlegung. In: *Moltmann J.* Anfänge der dialektischen Theologie. München. 1962.
20. *Buby B.* SM. Mary of Galilee. Vol. 3. The Marian Legacy of the Early Church. New York: Alba House. 1997.
21. *Buitkutė A.* Mistikos mėgėjams: Marijos pasirodymo vietas Lietuvoje. 2006. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/-11432739361141163229-mistikos-m%C4%97g%C4%97jams-marijos-pasirodymo-vietos-lietuvoje.htm>. Žiūrėta: 2013 01 20.
22. *Bultman R.* Existence and Faith. New York: Meridian Books. 1960.
23. *Bultman R.* Faith (New Testament). In: *Bultman R., Weiser A.* Faith (Bible Key Words). London: A. & C., Black. 1961.
24. *Bultman R.* The Gospel of John. Philadelphia. Westminster. 1971.
25. *Buttet N.* Evangelizacija. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.tiberiade.lt/index.php/iv/ivairus-mokymai/doc/133/raw>. Žiūrėta: 2012 09 12.
26. *Calvino G.* Istituzione della religione christiana. Vol. 2. Torino. 1971.
27. *Candido L. M.* Manifestazioni straordinarie per il bene del popolo di Dio. In: Credere Oggi 24. 2004. N. 4.
28. *Cantalamesa R.* Marija – Bažnyčios veidrodis. Kaunas: Gyvieji akmenėliai. 2001.
29. *Chase S. E.* Narrative Inquiry: Multiple Lenses, Approaches, Voices. In: The Sage Handbook of Qualitative Research. Eds. N. K. Denzin, Y. S. Lincoln. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 2005.
30. *Clift J. D., Clift B. W.* The Archetype of Pilgrimage. New York: Paulist Press. 1996.

31. *Cobley P.* Narrative. New York: Routledge. 2001.
32. Codex Iuris Canonici. Romae. 1917.
33. *Coleman S., Elsner J.* Pilgrimage: Past and Present in the World Religions. Cambridge, MA: Harvard University Press. 2005.
34. *Colzani G. Maria.* Mistero di grazia e di fede. Edizioni San Paolo. Cinisello Balsamo. Milano. 1996.
35. Conciliorum Oecumenicorum decreta. EDB. Bologna. 1991.
36. Congregazione per la Dottrina della Fede. Il messaggio di Fatima. Libreria Editrice Vaticana. Citta del Vaticano. 2000.
37. Congregazione per la Dottrina della Fede. Norme per procedere nel discernimento di presunte apparizioni e rivelazioni. Libreria Editrice Vaticana. Città del Vaticano. 2012.
38. *Creswell J. W.* Narrative Research Designs. In: Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education. 2008.
39. Cronologia delle Apparizioni Mariane. Prieiga per internetą: <http://www.mariadinazareth.it/apparizioni%20mariane%20cronologia.htm>. Žiūrėta: 2013 01 20.
40. Dar vienas Lurdo stebuklas pakeliui į pripažinimą. Prieiga per internetą: http://lt.radiovaticana.va/news/2012/03/03/dar_vienas_lurdo_stebuklas_pakeliui_%C4%AF_pripa%C5%BEinim%C4%85/lit-568381. Žiūrėta: 2013 10 10.
41. *De Candido L. M.* Che vuol dire „Ho visto Maria?“ Vita Pastorale. Alba (Cn). Nr. 2. 2008.
42. *De Fiores S.* Veggianti. Nuovo dizionario di spiritualità. Roma: Paoline. 1979.
43. *De Fiores S., Schiefer V. F., Perrella S. M.* Mariologia. San Paolo Edizioni. 2009.
44. *Deshusses J.* Le Sacramentaire Grégorien. Ses principales formes d'après les plus anciens manuscrits. Vol. 3. Ed. Universitaires. Fribourg. 1971–1982.
45. *Diani M.* Introduction: Social Movements, Contentious Actions, and Social Networks: From Metaphor to Substance? In: Social Movements and Networks: Relational Approaches to Collective Action. Eds. M. Diani, D. McAdam. Oxford: Oxford University Press. 2003.
46. *Dodd C. H.* The Authority of the Bible. New York: Harper Torchbooks. 1960.
47. *Dubisch J.* In a Different Place: Pilgrimage, Gender, and Politics at a Greek Island Shrine. Princeton, NJ: Princeton University Press. 1995.
48. *Emirbayer M., Goodwin J.* Network Analysis, Culture, and the Problem of Agency. American Journal of Sociology. The University of Chicago Press. 1994.
49. *Fanzaga L., Gaeta S.* La firma di Maria. Sugarco Edizioni. 2005.
50. *Fisichella R.* Apparizioni In: *AA. VV.* Lexicon. Dizionario Teologico Enciclopedico. Piemme: Casale Monferrato. 1997.
51. *Fisichella R.* La Rivelazione: evento e credibilità. Bologna: EDB. 2002.
52. *Foley D. A.* Apparizioni mariane. Influenza e significato nella storia dell'uomo e della Chiesa. Sturio VD – Città di Mastelio. 2004.
53. *Fornara R.* La visione contraddetta. Pontificio Istituto Biblico. Roma. 2004.
54. *Gewiess J., Rahner K.* Carisma. In: Sacramentum mundi. Enciclopedia Teologica. Ed. K. Rahner. Vol. 2. Morcelliana. Brescia. 1974.
55. *Ghiberti G.* Apparizioni In: Temi teologici della Bibbia. I Dizionari. Eds. R. Penna, G. Perego, G. Ravasi. San Paolo: Cinisello Balsamo. 2010.
56. *Gidžiūnas V.* Katalikų bažnyčia Lietuvoje. Lietuva. Lietuvių enciklopedija. T. XV. Vilnius: Lietuvos enciklopedijų redakcija. 1990.
57. *Gidžiūnas V.* Marijos kultas Lietuvoje iki protestantizmo atoslūgio. Mėnesinis kultūrinis žurnalas „Aidai“. 1982/3. Prieiga per internetą: http://www.aidai.us/index.php?option=com_content&task=view&id=6887&Itemid=470. Žiūrėta: 2013 01 21.

58. *Giovanni Paolo II*. Maria e la risurrezione di Cristo. Insegnamenti di Giovanni II. Vol. XX/1. Libreria Editrice Vaticana. 1997.
59. *Groeschel B. J.* Švelnios tylos balsas. Apie skelbiamus apreiškimus. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003.
60. *Gudžinskienė D.* Palaiminta žemė ir jos vaikai. Katalikiškas mėnraštis šeimai. Artuma. 2008. Nr. 9. P. 14.
61. *Hanninen V., Koski-Jannes A.* Narratives of Recovery from Addictive Behaviours. *Addiction*. 1999. 94 (12).
62. *Hänninen V.* A Model of Narrative Circulation. *Narrative Inquiry*. 2004. 14 (1).
63. *Hawkin D. J.* Revelation and Truth in Johannine Theology. Prieiga per internetą: http://www.churchsociety.org/churchman/documents/Cman_116_2_Hawkin.pdf. Žiūrėta: 2012 10 10.
64. I miracolati di Lourdes. Prieiga per internetą: <http://it.lourdes-france.org/approfondire/guarigioni-miracoli/i-miracolati-di-lourdes-3>. Žiūrėta: 2015 01 11.
65. Istorijos apžvalga. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=11>. Žiūrėta: 2013 01 22
66. *Yla S.* Marija prabilo Lietuvai. Chicago: Lietuvių katalikų spaudos draugija. 1964.
67. *Yla S.* Šiluva. Lietuvių enciklopedija. Boston. T. XXIX. 1963. P. 520.
68. *Yla S.* Šiluva Žemaičių istorijoje. Red. G. Mikėlaitis. Kaunas: Kauno arkivyskupija. 2007.
69. *Yla S.* Šiluva Žemaičių istorijoje. Pirmoji dalis: Reformacija ir restauracija. Boston. Serija „Krikščionis gyvenime“. T. 4. 1970.
70. *Yla S.* Vainikuotoji Šiluvė. Putnam, USA. 1987.
71. Jomantaitė D. Naujasis klebonas skatins žmonių dialogą su bažnyčia. Prieiga per internetą: <http://www.pajurionaujienos.com/?sid=9150&act=exp>. Žiūrėta: 2014 08 27.
72. *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis paraginimas *Catechesi Tradendae*: vyskupams, kunigams, visos Bažnyčios tikintiesiems apie katechezę mūsų laikais. 1979. 18. Prieiga per internetą: www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html. Žiūrėta: 2014 12 11.
73. *Jonas Paulius II.* Enciklika „Evangelium vitae“. Vilnius: Aidai. 1995.
74. *Jonas Paulius II.* Enciklika „Redemptoris Mater“. Vilnius: Stasio Šalkauskio fondo leidykla. 1992.
75. *Jovaiša L.* Švč. Mergelės apsireiškimas Šiluvoje: liudijimai, tradicija, kritika. Naujasis židinys-Aidai. 2007. Nr. 11–12.
76. *Jucevičius L. A.* Šiluva (Žemaičių žemės prisiminimuose. 1842). Raštai. Vilnius. 1959.
77. *Jucewicz L. A.* Wspomnienia Żmudzi. Wilno. 1842.
78. *Jurša L.* Auksinė Šiluvos karūna. Vilnius. 1992.
79. *Kanagaraj J. J.* *Mysticism in the Gospel of John: An Inquiry into Its Background*. Sheffield: Academic Press. 1998.
80. Kanonų teisės kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius. 2012.
81. Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Kaunas: Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla. 1996.
82. Katalikų žinynas. 2015. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2014.
83. Kauno arkivyskupijos antrasis sinodas. Kauno arkivyskupija. Kaunas: UAB „Spaudos praktika“. 2008.
84. Kauno arkivyskupijos kurijos archyvas. Šiluvos parapijos archyvas. Iš viso saugomos septynios bylos. Kai kurių jų aprašus padarė kun. P. Veblaitis. Bylos nesunumeruotos, bylų vidiniai lapai taip pat nesunumeruoti.
85. *Kavaliauskaitė J., Ramonaitė A.* Sąjūdžio įtakų beiškant: nepaklusniųjų tinklaveikos galia. Vilnius: Baltų lankų leidyba. 2011.

86. Köhler T. La storia della mariologia dal 1650 all'inizio del '900. Centro mariano Chaminade. Verbania-Pallanza. 1974.
87. Köhler T. Maria nei secoli VII–XII. Centro mariano Chaminade. Verbania. 1972.
88. Kondrusiewicz T. Pranešimas. Švč. M. Marijos pasirodymų vertinimo akcentai. Tarptautinės mokslinės teorinės-praktinės konferencijos „Švč. M. Marijos kulto Europoje teologiniai-istoriniai aspektai“ medžiaga. Soter: religijos mokslo žurnalas. 2008. 28 (56). Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
89. Kurczewski J. Kościół Zamkowy. T. II. Wilno. 1908.
90. Kviklys B. Šiluva. Lietuvos bažnyčios. T. 3: Kauno arkivyskupija. Chicago: Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla. 1983.
91. Labanauskas R. Eucharistijos bičiulių sąjūdžio ištakos ir raida 1969–1973. Genocidas ir rezistencija. Nr. 1 (13). 2003.
92. Labanauskas R. Katalikai inteligentai prieškarį Lietuvoje. XX amžius. Krikščioniškos minties, kultūros ir visuomenės laikraštis. 2005 01 05. Nr. 1 (1301).
93. Labanauskas R. Eucharistijos bičiulių sąjūdis. 2004. Prieiga per internetą: <http://ramunas1970.blogas.lt/eucharistijos-biciuliu-sajudis-111.html>. Žiūrėta: 2015 03 12.
94. Latourelle R., Fisichella R. Dictionary of Fundamental Theology. New York. 2000.
95. Laurentin R. Apparizioni. Nuovo dizionario di mariologia. Milano: Paoline. 1985.
96. Laurentin R. De Position of Medjugorje in the Church. 2005 07 20. Prieiga per internetą: <http://www.medjugorje.ws/en-print/articles/church/medjugorje-position-church/>. Žiūrėta: 2012 09 12.
97. Laurentin de R. María en la fe cristiana In: Lauret B., Refoule F. Iniciación a la practica de la teología. T. 3. Madrid: Cristiandad. 1985.
98. Laurentin R. Marie dans le culte. Ce que l'Occident doit à l'Orient du VI au XI siècle. In: AA. VV. De cultu mariano saeculis VI–XI. Vol. II. Pontificia Academia Mariana Internationalis. Roma. 1972.
99. Laurentin R., Sbalchiero P. Dizionario delle Apparizioni della Vergine Maria. Edizioni Art. Roma. 2010.
100. Lewis O. The Children of Sánchez. Autobiography of a Mexican Family. New York: Random House. 1961.
101. Lies L. Glaube und Volksfrömmigkeit. An unsere Freunde Juli. 2003.
102. Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. 1972–1973. Išleido L. K. religinės šalpos rėmėjai. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1974.
103. Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 2. Išleido L. K. religinės šalpos rėmėjai. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1975.
104. Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 3. Išleido L. K. religinės šalpos rėmėjų sąjunga. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1976.
105. Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 4. Išleido Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikoms leisti sąjunga. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1978.
106. Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 6. Išleido Lietuvos kronikos sąjunga. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1983.
107. Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 7. Išleido Lietuvos kronikos sąjunga. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1984.
108. Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 8. Išleido Lietuvos kronikos sąjunga. Chicago: Mykolo Morkūno spaustuvė. 1987.
109. Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Pogrindžio leidinys. T. 9. Išleido Lietuvos kronikos sąjunga. Kingsport Press. 1989.
110. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas Nr. 842 „Dėl Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms 2007–2013 metų programos patvirtinimo“. 2007 08 08.

111. Liudijimai. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=5&tstm=tstmnyp&iid=41>. Žiūrėta: 2014 08 26.
112. Liudykime Kristų: popiežiaus Jono Pauliaus II kalbos, pasakytos Lietuvoje 1993 m. rugsėjo 4–8 d. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1994.
113. *Liutikas D.* Lietuvos piligrimų vertybinės nuostatos. *Soter: religijos mokslo žurnalas*, 2008. 28 (56). Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
114. *Liutikas D.* Moderni piligrimystė – skirtingų vertybių išraiška. *Logos*. 2009. Nr. 61. Vilnius.
115. *Liutikas D.* Piligriminių vietų tinklas Lietuvoje: geografinė retrospektyva. *Geografijos metraštis*. 2005. Nr. 38. Vilnius.
116. *Liutikas D.* Piligrimystė Europos krikščioniškoje kultūroje: geografiniai aspektai. *Geografija*. 2004. T. 40. Nr. 2. Vilnius.
117. LKP CK biuro 1959 m. balandžio 20 d. posėdžio medžiaga. LYA LKP DS. F. 1771. Ap. 196. B. 98. L. 23–26.
118. *Lukaševičius A.* Pastoracinė katechezė. Kaunas. 2009.
119. Lurdo paslaptys ir išgijimai. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-09-21-ruta-suchodolskyte-lurdo-paslaptys-ir-iscgijimai/69145/print>. Žiūrėta: 2013 11 12.
120. *Lutero M.* Commento al Magnificat. Cens. Milano 1989.
121. *Luther M.* Von den Konziliis und Kirchen. Ed. Weimar. 1914.
122. *Maceina A.* Tasai nepažįstamasis Ivinskis. In: Antanas Maceina. Raštai. T. 12. Parengė Antanas Rybelis. Vilnius. 2007.
123. *Mačiulis D.* Kražių skerdynės: nuo įvykio iki laisvės kovų simbolio. *Žurnalas „Acta humanitarica universitatis Saulensis“*. T. 16. 2013.
124. Marijos dienos (kiekvieno mėnesio 13 d.). Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=25>. Žiūrėta: 2013 05 17.
125. Marijos šventovė Šiluvoje. Neperiodinis leidinys. Nr. 3. Red. kun. P. Katela. Šiluva. 1935.
126. *Marivalle M.* Mary in Private Revelation. 2007. Prieiga per internetą: <http://www.motherofallpeoples.com/2007/07/mary-in-private-revelation/>. Žiūrėta: 2012 09 04.
127. *Marshall G.* Oxford Dictionary of Sociology. Oxford: Oxford University Press. 1998.
128. *Martini C. M.* Vita di Mosè. Roma: Borla. 1984.
129. Medjugorje tyrimas tebevyksta. 2011 06 23. Prieiga per internetą: <http://lt.radiovaticana.va/articolo.asp?c=496747>. Žiūrėta: 2013 01 20.
130. *Moen T.* Reflections on the Narrative Research Approach. *International Journal of Qualitative Methodology*. 2006. 5 (4). Article 5. Prieiga per internetą: http://www.ualberta.ca/~ijqm/backissues/5_4/html/moen.htm. Žiūrėta: 2013 05 20.
131. *Морено Я. Л.* Социометрия: Экспериментальный метод и наука об обществе. Москва: Академический Проект. 2001.
132. *Morinis A.* Introduction: The Territory of the Anthropology of Pilgrimage. In: Sacred Journeys. The Anthropology of Pilgrimage. Ed. A. Morinis. Greenwood Press. 1992.
133. Naujaisi liudijimai. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=46&tstm=group&gid=5>. Žiūrėta: 2013 10 03.
134. *New Catholic Encyclopedia*. Washington: The Catholic University of America. 1967.
135. *Origène.* Homélie sur S. Luc, ed. H. Crouzel. Paris: Cerf (GCS, 49). 1962.
136. *Oraison M.* Le point de vue du médecin psychiatre clinicien sur les apparitions. In: *AA. VV.* Vraies et fausses apparitions dans L'Eglise. Lethielleux-Bellarmin. Paris-Montréal. 1976.
137. *Payne M.* Narrative Therapy. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 2006.
138. Pamaldumas Šiluvos Marijai. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=4>. Žiūrėta: 2013 05 17.

139. *Pannenberg W.* Rivelazione e rivelazioni nella testimonianza della storia In: Corso di Teologia Fondamentale. Ed. W. Kern, H. J. Pottmeyer, M. Seckler. Vol. 2.
140. *Passy K. F.* Social Network Matter. But How? In: Social Movements and Networks: Relational Approaches to Collective Action. Eds. M. Diani, D. McAdam. Oxford: Oxford University Press. 2003.
141. *Paulius VI.* Apaštališkasis paraginimas *Evangelii nuntiandi*: dėl evangelizacijos šiuolaikiniam pasauliui. Katalikų interneto tarnyba. 1999. 24.
142. *Paulius VI.* Esortazione Apostolica. *Marialis cultus*. (2 febbraio 1974). 42: AAS 66 (1974).
143. *Peña A.* Apparizioni mariane. Edizioni Villadiseriane. Vila di Serio (BG). 2004.
144. *Perrella S. M.* Impronte di Dio nella storia. Apparizione e Mariofanie. Padova. 2011.
145. *Perrella S. M., Roggio G. M.* Apparizioni e mariofanie. Teologia. Storia. Verifica ecclesiale. Edizioni San Paolo. Milano. 2012.
146. *Pescosolido, B. A.* The Sociology of Social Networks. In: 21st Century Sociology. Eds. C. D. Bryant, D. L. Peck. Vol. 1. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. 2007.
147. *Petraitytė A.* Šiluva. Piligrimo vadovas. Kauno arkivyskupija. 2006.
148. *Pius IX.* Apostolic Constitution *Ineffabilis Deus*. Prieiga per internetą: <http://www.papalencyclicals.net/Pius09/p9ineff.htm>. Žiūrėta: 2013 01 19.
149. *Pizzarelli A.* La presenza di Maria nella vita della Chiesa. Saggio d'interpretazione pneumatologica. Cinisello Balsamo: Edizioni paoline. 1990.
150. *Polkinghorne D. E.* Narrative Configuration in Qualitative Analysis. In: Life History and Narrative. Eds. J. A. Hatch, R. Wisniewski. London, Washington: The Falmer Press. 1995.
151. *Polletta F.* Free Spaces in Collective Action. *Theory and Society*. Nr. 28. 1999.
152. *Polletta F.* Freedom Is an Endless Meeting: Democracy in American Social Movements. Chicago: University of Chicago Press. 2002.
153. Popiežiaus Benedikto XVI raštas dėl Šventojo Sosto pasiuntinio Šiluvos Jubiliejuje paskyrimo. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=114&nid=254>. Žiūrėta: 2013 05 17.
154. Popiežius ir Šiluva. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=17>. Žiūrėta: 2013 05 16.
155. Popiežiaus Pranciškaus homilija: „Prisiartinantys prie Bažnyčios, turėtų rasti atidarytas duris, o ne tikėjimo kontrolierius“. Prieiga per internetą: http://lt.radiovaticana.va/news/2013/05/25/popie%C5%BEiaus_pranci%C5%A1kaus_%C5%A1e%C5%A1tadienio_homilija_%E2%80%9Eprisiartinantys_pri/lit-695543. Žiūrėta: 2013 05 25.
156. Popiežiškoji migrantų ir keleivių sielovados taryba. Pilgrimystė į Didįjį Jubiliejų. Bažnyčios žinios. 1998. Nr. 20. Prieiga per internetą: <http://www.baznycioszinios.lt/old/bz9818/818dok.html>. Žiūrėta: 2013 05 21.
157. *Poulain A.* Graces of Interior Prayer. London: Routledge and Kegan Paul. 1950.
158. *Rahner K., Vorgrimler H.* Mały słownik teologiczny. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax. 1987.
159. *Rahner K.* Sacramentum Mundi. 1970. Vol. 5. New York: Herder and Herder.
160. *Rahner K.* Visioni e profezie. Mistica ed esperienza della trascendenza. Milano: Vita e pensiero Edizioni. 1995.
161. *Ramanauskas D.* Dokumentinis filmas „Kelias į Šiluvą“. Kauno arkivyskupijos kurija. 2008.
162. *Ratzinger J.* Fatimos žinios teologiniai komentarai. Bažnyčios žinios. Kaunas. 2005. Nr. 11.
163. *Reagans R., Zuckerman E.* Networks, Diversity, and Productivity: The Social Capital of Corporate R&D Teams. *Organization Science*. 2001. Nr. 12.

164. *Roten. J. G.* Norms and Process for Judging Private Revelations. 2010 11 11. Prieiga per internetą: <http://campus.udayton.edu/mary/resources/newsltr.html>. Žiūrėta: 2012 09 05.
165. *Rubšys A.* Dešimt Dievo Įsakymų: Žmonijos nuojauta ir Apreiškimas. Aidai. 1980.
166. *Rubšys A.* Raktas į Senąjį Testamentą. Pirmoji dalis. Sandora ir Mesijas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1995.
167. *Rubšys A.* Raktas į Senąjį Testamentą. Antroji dalis. Pranašai ir Karaliai. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.
168. *Rubšys A.* Raktas į Senąjį Testamentą. Trečioji dalis. Tiltai ar Sienos? Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.
169. *Rugienis J.* 1961 m. spalio 20 d. pažyma. LYA LKP DS. F .1771. Ap. 208. B. 16, L. 78.
170. *S. Ambrogio.* Espozizione del Vangelo secondo Luca 2, 17. In: *AA. VV.* Testi Mariani del Primo Millennio. Città Nuova. Roma. 1990. Vol. 3.
171. *San Cirillo di Gerusalemme.* The Works of St Cyril of Jerusalem. Vol. 1. In: The Fathers of the Church. Vol. 61. Trad. L. P. McCauley e A. A Stephenson. Catholic University of America Press. 1977. XII, 15.
172. *San Giustino martire.* Dialogue with Trypho. Cap. 100. In: The Fathers of the Church. 1977. Vol. 6. Trad. T. B. Falls. Catholic University of America Press. 1977.
173. *Sand A.* Le affermazioni bibliche sulla rivelazione. *AA. VV.* La Rivelazione. Palermo: Edizioni Augustinus. 1992.
174. *Sarbin T. R.* Narrative as a Root Metaphor for Psychology. In: Narrative Psychology. The Storied Nature of Human Conduct. Ed. T. R. Sarbin. New York: Praeger Press. 1998.
175. *Sbalchiero P.* Teofania. Dizionario dei miracoli e dello straordinario cristiano. EDB. Bologna. 2008. Vol. 2.
176. *Schneiders S. M.* Written That You May Believe. Encountering Jesus in the Fourth Gospel. New York: The Crossroad Publishing Company. 1999.
177. *Seckler M.* Il concetto di rivelazione In: Corso di Teologia Fondamentale. Eds. W. Kern, H. J. Pottmeyer, M. Seckler. Brescia: Queriniana. 1990.
178. *Serra A.* E c'era la Madre di Gesù... (Gv 2, 1). Saggi di esegesi biblico-mariana (1978–1988). Milano-Roma: CENS-Marianum. 1989.
179. *Séveau Ph.* Correspondance évangélique du message de Marie dans les grandes apparitions. Facoltà teologia Marianum. Roma. 1970.
180. *Šimaška E.* Apie gaunamas malones Šiluvoje per Švenčiausios Marijos Dievo Motinos užtarimą. Rankraštis. Šiluvos muziejus.
181. *Skrinskas R. G.* Piligrimo vadovas. Po stebuklingas Marijos vietas. Kaunas: Judex. 1999.
182. *Staniulienė S.* Development of Network Structures under Globalization Conditions. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. 2003. Nr. 28. P. 160.
183. *Stankevičienė R.* Šiluvos bazilikos paveikslas „Švč. Mergelė Marija su Vaikeliais“. Lietuvos dailės muziejus. Metraštis. T. 6 (2002–2003). Vilnius. 2005.
184. *Streikus A.* Atlaidai Žemaičių Kalvarijoje ir Šiluvoje: jų pobūdis ir reikšmė sovietmečiu. Lietuvos katalikų mokslų akademijos metraštis. T. 26. 2006.
185. *Streikus A.* Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje. 1944–1990. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. 2011.
186. *Streikus A.* Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje (1944–1990). Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. 2002.
187. *Swechowski N.* Historia zagubionego od heretyków kościoła Szydłowskiego... Vilniaus universiteto mokslinė biblioteka (VUMB). F. 1. E. 289. L. 75 (3).
188. Šiluva šiandien. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=3>. Žiūrėta: 2013 05 17.

189. Šiluvos stebuklai ne mūsų valioj. Prieiga per internetą: <http://lzinios.lt/lzinios/Istorija/siluvos-stebuklai-ne-musu-valioj/114451>. Žiūrėta: 2014 08 17.
190. Šiluvos šventovė. Prieiga per internetą: <http://www.kaunoarkivyskupija.lt/apie-siluva/>. Žiūrėta: 2013 05 17.
191. *Šv. Augustinas*. Pamokslai, 72 A (= Denis 25), 7 (Miscellanea Agostiniana I).
192. *Šv. Bazilijus*. Homilija apie šventą Kristaus kilmę 3 (PG 31) 1464.
193. *Švč. Mergelės Marijos* apsireiškimų vietos Lietuvoje. Prieiga per internetą: <http://www.piligrimai.lt/lietuvoje/>. Žiūrėta: 2015 01 26.
194. Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2009.
195. *Šv. Jeronimas*. Laiškas 107, 7. (PL 22, 874). *Šv. Augustinas*. Psalmių aiškinimai. 44, 29 (CC 38).
196. *Šv. Kirilas Aleksandrietis*. Antrasis laiškas Nestorijui (PG 77, 448 s).
197. *Šv. Kirilas Aleksandrietis*. Pirmoji anatema Nestorijui (Enchiridion Symbolorum). Nr. 252.
198. *Tamkevičius S.* Apsireiškusi Dievo Motina pakvietė garbinti savo Sūnų... Šiluvos žinia. Kauno arkivyskupijos kurija. 2007. Nr. 1.
199. *Tamkevičius S.* Marijos vaidmuo Lietuvos gyvenime milžiniškas. Šiluvos žinia. Kauno arkivyskupijos kurija. 2008. Nr. 5.
200. *Tertulijonas*. Apie krikštą. 2, 1 s (CC 1).
201. *Tidikis R.* Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius. 2003.
202. Tikėjimo mokslo kongregacija. Deklaracija Mysterium Ecclesiae, 3: AAS 65. 1973.
203. *Truskauskaitė R.* Eucharistijos bičiuliai Petrašiūnuose. Ateitis. 2009. Nr. 8.
204. *Vaišnora J.* Katalikiškoji kultūra ir veikla. Lietuva. Lietuvių enciklopedija. T. XV. Vilnius: Lietuvos enciklopedijų redakcija. 1990.
205. *Vaišnora J.* Marijos garbinimas Lietuvoje. Roma. 1958. P. 11.
206. *Valančius M.* Žemaičių vyskupystė. In: *Valančius M.* Raštai. T. 2. Vilnius: Vaga. 1972.
207. *Vasiliauskienė A.* Gyvojo Rožinio draugija Panevėžio vyskupijoje: X-asis kongresas, istorinė apžvalga. Lietuvos aidas. Prieiga per internetą: <http://aidas.lt/lt/religija/article/11345-08-30-gyvojo-rozinio-draugija-panevezio-vyskupijoje>. Žiūrėta: 2015 01 15.
208. *Vasiliauskienė A.* Rožinio Švč. Mergelės Marijos ikonografija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės baroko dailėje. Logos. 2006. Nr. 49.
209. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001.
210. *Vertovec S.* Migration and Other Forms of Transnationalism: Towards Conceptual Cross-Fertilization. International Migration Review. 2003. Vol. 37.
211. *Virbalas L.* Tikinčiųjų dvasinis gyvenimas persekiojimo metais. Religinės ir tautinės kultūros žurnalas „Laiškai lietuviams“. 1996. Nr. 12. Chicago: Draugo spaustuvė.
212. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2004.
213. *Vorgrimler H.* Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2003.
214. *Warfield B. B.* Revelation and Inspiration. New York: Oxford University Press. 1927.
215. *White M., Epston D.* Narrative Means to the Therapeutic Ends. New York: W. W. Norton & Company. 1990.
216. *Wicks J.* Dieviškasis Apreiškimas ir jo perteikimas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. 2004.
217. XX a. istorijos. Prieiga per internetą: <http://www.siluva.lt/index.php?id=45&tstm=tstmny&iid=29&gid=4> Žiūrėta: 2014 08 26.
218. *Zimdars-Swartz S. L.* Encountering Mary. New Jersey: Princeton University Press. 1991.
219. *Zwingli U.* Scritti teologici e politici. Torino. 1985.
220. *Žemaitė.* Kelionė į Šidlavą. Raštai. T. 2. 1956. Vilnius.

PRIEDAI

1 priedas

Gerb. Respondente,

Vykdomas kiekybinis-kokybinis tyrimas. Apklaustos tikslas – atskleisti įvairaus amžiaus tikinčiųjų nuomonę apie dalyvavimą atleidų savaitėje Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietoje. Maloniai prašome atsakyti į pateiktus klausimus ir išsakyti savo individualią nuomonę. Užtikriname Jūsų anonimiškumą.

Tyrimą atlieka Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto doktorantas Simas Maksvytis.

Tyrimo duomenys bus panaudoti mokslinio darbo rengimo tikslams. Esame dėkingi už Jūsų išreikštą nuomonę ir skirtą laiką.

1. DEMOGRAFINIAI DUOMENYS

1.1. Dalyvio amžius:

Pažymėkite x Jums tinkantį atsakymo variantą.

- Iki 17
- 18–29
- 30–39
- 40–49
- 50–59
- 60–69
- 70 ir vyresnio amžiaus

1.2. Jūsų lytis:

Pažymėkite x Jums tinkantį atsakymo variantą.

- Vyras
- Moteris

1.3. Užimtumo statusas:

Irašykite savo profesiją ar tarnystę.

.....

1.4. Vyskupija:

Pažymėkite x Jums tinkantį atsakymo variantą.

Vilniaus	☐
Kauno	☐
Telšių	☐
Panevėžio	☐
Vilkaviškio	☐
Šiaulių	☐
Kaišiadorių	☐

1.5. Organizacija, bendruomenė (*Kokiai pasaulietinei organizacijai ir Katalikų Bažnyčios bendruomenei priklausote? Įrašykite.*)

.....

2. DALYVAVIMAS PASTORACIJOJE

2.1. Dalyvavimas Šiluvos atlaiduose:

A. Ar sovietiniais metais, kai buvo draudžiama, vykdavote į Šiluvos atlaidus?

Pažymėkite x Jums tinkantį atsakymo variantą.

- Taip
Ne

B. Kaip dažnai dalyvaujate Šiluvos atlaiduose Lietuvos nepriklausomybės laikotarpiu?

Pažymėkite x Jums tinkantį atsakymo variantą.

- Esu buvęs vieną kartą
Dalyvauju kiekvienais metais rugsėjo mėn. Šilinės atlaiduose
Kiekvieną mėnesio 13-tą dieną
Kita (įrašykite)

.....

2.2. Į kokią pastoracinę veiklą Jūs įsijungiate Šiluvos atlaiduose?

Pažymėkite x Jums tinkančius atsakymo variantus.

- Piligriminis žygis pėsčiomis į Šiluvą
Savanorystė
Asmeninė malda einant keliais
Rožinio malda Šiluvos aikštėje, einant stotis
Kryžiaus kelias Šiluvos šile
Kita (įrašykite)

.....

2.3. Kokią specialiai jus liečiančią intencijos dieną renkatės dalyvaudama(s) Šiluvos Šilinės atlaiduose rugsėjo mėn.:

Pažymėkite x Jums tinkančius atsakymo variantus.

- Vienuolių ir katalikiškų bendruomenių diena
- Policijos, valstybės sienos apsaugos ir priešgaisrinės gelbėjimo tarnybų darbuotojų diena
- Kariuomenės diena
- Kunigų diena
- Ligonių, slaugytojų ir medicinos darbuotojų diena
- Šeimų ir jaunimo, mokyklų, kolegijų ir universitetų, tikybos mokytojų bei katechetų diena
- Kultūros ir meno darbuotojų diena
- Politikų, verslininkų, žemdirbių, kultūros, švietimo ir mokslo, žiniasklaidos darbuotojų ir nevyriausybinių organizacijų diena
- Nesirenku

2.4. Kas Jums reikšmingiausia pasirinktos intencijos dieną?

Pažymėkite x Jums tinkančius atsakymo variantus.

- Pamokslas
- Katechezė
- Renginiai
- Bendrystė su dienos intencijos maldininkais
- Kita (įrašykite)

2.5. Į kokias kitas Švč. M. Marijos apsireiškimo vietas Europoje Jūs vykstate (esate buvęs (-usi)):

Pažymėkite x Jums tinkančius atsakymo variantus.

- Lurdas
- Fatima
- Medžiugorija
- Kita (įrašykite)

Lietuvoje:

- Janonių km. prie Skiemonių
- Imbradas
- Ariogala
- Labanoras
- Kita (įrašykite)

2.6. Koku būdu ir kas paskatino (-a) Jus vykti į Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietą?

.....

.....

.....

2.7. Kuo Jums išskirtina ir svarbi Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vieta nuo kitų šventų Lietuvos vietų?

.....
.....
.....
.....
.....

2.8. Ar Jums Šiluvos Švč. M. Mergelės Marijos apsireiškimo vietoje, užtariant Marijai, buvo atsiliepta į konkretų prašymą ar maldavimą, kurį galėtumėte laikyti stebuklu? Jei taip, trumpai įvardykite, kokiame reikale tai įvyko.

.....
.....
.....
.....
.....

2.9. Ar Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo vietos apsilankymo patirtis kaip nors konkrečiai paveikė Jūsų asmeninį gyvenimą, paskatino atsiversti arba sustiprinti savąjį pamaldumą? Kuo ji aktuali Jums išgyvenant tikėjimą?

.....
.....
.....
.....
.....

2.10. Su kuo dalijatės Šiluvos atlaidų gauta patirtimi, kalbėdamas (-a) apie tai:

- Su šeimos nariais
- Su draugais
- Su bendradarbiais
- Kita (įrašykite)

.....

Gerb. Eksperte,

Vytauto Didžiojo universitete, Teologijos fakultete, rengiama disertacija tema „ŠVENČIAUSIOSIOS MERGELĖS MARIJOS APSIREIŠKIMO ŠILUVOJE FENOMENO VAIDMUO TIKINČIŪJŲ EVANGELIZACIJAI“. Šio organizuojamo interviu **tikslas** yra pagrįsti Šiluvos Švč. M. Marijos apsireiškimo reikšmę tikinčiųjų evangelizacijai.

Tyrimą atlieka Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto doktorantas Simas Maksvytis.

Prašome Jūsų atsakyti į šiuos klausimus. Būsime labai dėkingi už Jūsų išreikštą nuomonę.

I. ĮVADINĖ DALIS

1. Kokia Jūsų tarnystė vyskupijoje ir kiek metų trukmės yra Jūsų darbo organizuojant piligrimystę į atlaidus patirtis?

.....

.....

.....

.....

.....

II. KAIP VYSKUPIJA ĮSITRAUKIA, ORGANIZUODAMA KELIONES Į ŠILUVOS ATLAIDŲ SAVAITĘ?

2. Kaip ruošiatės Šiluvos Šilinės atleidams?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Kaip Jūs skatinate vyskupijos (parapijos) tikinčiuosius vykti į Šiluvos atlaidus?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Kokie pasirengimo metodai ir būdai taikomi tikintiesiems ruošti vykti į Šiluvos atlaidus?

.....

.....

.....

.....

.....

5. Kas lemia piligrimų apsisprendimą vykti į Šiluvą?

.....

.....

.....

.....

.....

III. BUVIMAS ŠILUVOJE IR JOS REIŠMĖ

6. Ką Šiluvos Marijos apsireiškimo žinia reiškia Jums šiandien? Kuo ji aktuali Jums išgyvenant tikėjimą?

.....
.....
.....
.....
.....

7. Kaip Marijos gerbimo motyvas apsireiškimo vietoje Šiluvoje Jums išsiskiria iš kitų su Marija susijusių stebuklingų Lietuvos vietų?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Ar tikslinga Šiluvą garsinti ir skleisti žinią apie ją, pasakojant tikintiesiems?

.....
.....
.....
.....
.....

9. Ar jūs aptariate ir kaip organizuojate pasidalijimą įgyta patirtimi grįžę iš Šiluvos atlaidų?

.....
.....
.....
.....
.....

Simas MAKSVYTIS

**ŠVENČIAUSIOSIOS MERGELĖS MARIJOS
APSIREIŠKIMO ŠILUVOJE FENOMENO
VAIDMUO TIKINČIŲJŲ EVANGELIZACIJAI**

Daktaro disertacija

Išleido ir spausdino – Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos Leidybos skyrius
(S. Daukanto g. 27, LT-44249 Kaunas)

Užsakymo Nr. K15-068. Tiražas 15 egz. 2015 05 25.

Nemokamai.